

මහා ඝණිපට්ඨාන සූත්‍ර දේශනාවලිය

ඝණිකම භාගය

දානි පූජනීය උඩරිඊයගම ධම්මසීව ස්වාමීන්වහන්සේ

මහා සතිපට්ඨාන සූත්‍ර දේශනාවලිය

සත්තම භාගය
ධම් දේශනා 54-62 දක්වා
(ධම්මානුපස්සනා - බොජ්ඣංග පබ්බය.)

මිනිරිගල නිස්සරණ වනයේ ප්‍රධාන කර්මස්ථානාවායඪී
උඩරියගම ධම්මජීව ස්වාමීන් වහන්සේ
නිස්සරණ වනය අරණ්‍ය සේනාසනය
මිනිරිගල

ධම්මදානය පිණිසයි.

ප්‍රථම මුද්‍රණය - 2021

මහා සතිපට්ඨාන සූත්‍ර දේශනාවලිය - සත්තම භාගය
(ධම්මානුපස්සනා - බොජ්ඣංගිග පබ්බය)

පූජනීය උඩර්ටයගම ධම්මජීව ස්වාමීන් වහන්සේ

අයිතිය:

මිනිරිගල නිස්සරණ වනය සංරක්ෂණ මණ්ඩලය

මිනිරිගල, 11742

දුරකථනය: 033 2253295

nissaranavanaya@gmail.com

www.nissarana.lk

ISBN : 978-624-5512-13-3

මුද්‍රණය

කොලිට් ප්‍රින්ටර්ස්

17/2, පැඟිරිවත්ත පාර,

ගංගොඩවිල, නුගේගොඩ.

දුරකථනය: 0114870333

පෙරවදන

2006 - 2008 වර්ෂවලදී අප විසින් මහා සතිපට්ඨාන සූත්‍රය මුල් කරගෙන නිස්සරණ වනය ආරණ්‍ය සේනාසනයේ යෝගාවචර සඟ පිරිස උදෙසා ධර්ම දේශනා 107 කින් සමන්විත වූ ධර්ම දේශනාවලියක් සතිපතා පවත්වන ලදී. එසේ පවත්වන්නට යෙදුණ දේශනා පෙළ මේ අන්දමින් එක් කොට ග්‍රන්ථාරූඪ කිරීම ආරම්භ වූයේ 2017 වර්ෂයේදීය. එතැන් පටන් ධර්ම දේශනා 52 ක් ග්‍රන්ථ 6 ක් වශයෙන් මුද්‍රණය වී ඇත.

දේශනාවලියෙහි 54 සිට 62 දක්වා වන ධර්ම දේශනා, එනම් ධම්මානුපස්සනාවේ බොජ්ඣංග පර්වය විස්තර කරන දේශනා මෙම 7 වන ග්‍රන්ථයෙහි සංග්‍රහ වී තිබේ.

ගම්භීර වූ ගම්භීරාර්ථවත් වූ ශුන්‍යතා ප්‍රතිසංයුක්ත සර්වඥ දේශනාවක් සරල ලෙස විග්‍රහ කරන මෙම දේශනා මහත් ශ්‍රද්ධාවෙන් ශ්‍රවණය කළ ගිහි පැවිදි පිරිසක් එහි අන්තර්ගතය පිළිබඳව පැහැදීමෙන් යුතු වූවාහු, එම දේශනාවලිය ග්‍රන්ථාරූඪ කිරීම සඳහා කැමැත්තෙන් ඉදිරිපත් වූහ.

තවද, දේශනාවලියෙහි හඬපටවල නොපැහැදිලි තැන් බහුලව පැවැති හෙයින් ඒවා නැවත නැවත ශ්‍රවණය කරමින් ශුද්ධ කරමින් සංස්කරණය කිරීමට ගිහි පැවිදි පින්වතුන් කිහිපදෙනෙක් යෙදුණහ.

මේ භාරදුර කටයුතු සඳහා බෙහෙවින් වෙහෙස වූ එම ගිහි පැවිදි දෙපාර්ශ්වයට මේ කුසලය නිර්වාණය අවබෝධ වීම සඳහාම හේතු වාසනා වේවා!

ග්‍රන්ථ මාලාවම මැනවින් මුද්‍රණය කිරීමට උත්සුක වූ මුද්‍රණාලයාධිපතිවරයා සහ කාර්ය මණ්ඩලයටද මේ කුසලය නිර්වාණය අවබෝධ වීම සඳහාම හේතු වාසනා වේවා!

මෙම ග්‍රන්ථය පරිශීලනය කරන සියලුදෙනාටමත් ඒකායන නිර්වාණ මාර්ගය හෙළි කර දෙන සාන්ද්‍රාෂ්ටික දහමක නිරාමිස ප්‍රීතිය විඳගනිමින් සසර ගමන නිම කරගැනීමට මෙම උත්සාහය හේතු වාසනා වේවා....

තෙරුවන් සරණයි!

උඩර්ටියගම ධම්මජීව හිමි
නිස්සරණ වනය අරණ්‍ය සේනාසනය
මීනිරිගල - 11742
2021-05-18

සම්පාදක සටහන

මිනිරිගල නිස්සරණ වනය ආරණ්‍ය සේනාසනයට සම්බන්ධ වී කලක සිට ධර්ම ග්‍රන්ථ පිළිබඳව කටයුතු කරන්නට මා හට අවස්ථාව ලබා දුන් අති පූජ්‍ය උඩර්ටියගම ධම්මජීව නායක ස්වාමීන් වහන්සේට මාගේ ගෞරව පූර්වක ප්‍රණාමය පළමුවෙන්ම පුද කරමි.

මහා සතිපට්ඨාන සූත්‍රය පාදක කරගෙන උන්වහන්සේ විසින් දේශිත ධර්ම දේශනාවලිය ලේඛනගත කිරීමේ කටයුත්ත දැනට සැහෙන ප්‍රමාණයකට ඉටු වී ඇත. දේශනා සියල්ලම පාහේ අත්පිටපත් කර තිබේ. මේ එම ග්‍රන්ථාවලියේ හත්වැන්න (ධම්මානුපස්සනාව - බොජ්ඣංග ධර්ම, දේශනා 54-62) වේ.

මෙම දේශනා මාලාවේ පළමුවැනි දේශනාව (53 - සති සම්බොජ්ඣංගය) පටිගත වී නොමැති බව හෝ හඩ පටිය අස්ථානගත වී ඇති බව පෙනේ. එහෙත් අති පූජ්‍ය දේශකයාණන් වහන්සේ විසින් දේශනා 54 හිදීද සති සම්බොජ්ඣංගය මාතෘකාවම මනාව විස්තර කර ඇති බැවින් එම අඩුපාඩුව මගහැරී ගොස් ඇති බව අපගේ විශ්වාසයයි.

පෙර පරිදිම මෙම කෘතිය සකස් කිරීම සඳහාත් නිස්සරණ වනය ආරණ්‍යවාසී මහා සංඝ රත්නය ඉදිරිපත් වූහ. මෙම ධර්ම දේශනා පටිගත කොට ඇත්තේ දශකයකට පමණ පෙර බැවින් එම

හඬ පටවල ශ්‍රවණ තත්ත්වය දුර්වල බවත් සමහර තැන්වල ඇතැම් ධර්ම කොට්ඨාශ මැකී ගොස් ඇති බවත් මෙම කටයුත්ත කරගෙන යාමේදී අප හට වැටහිණ. එහෙයින් ඒවා නිවැරදිව අර්ථවත්ව පිටපත් කිරීම ඉතාම දුෂ්කර කාර්යයක් විය. මේ නිසා, මෙම දේශනාවලියේ කිසි යම් තැනෙක අඩුපාඩුවක් හෝ නොගැළපීමක් වේ නම්, එය අති පූජ්‍ය දේශකයාණන් වහන්සේගේ පමාවක් නොව දේශනා පිටපත් කළ අප අතින් සිදු වූවක් බව විශේෂයෙන් සඳහන් කරන අතර, එසේ වී ඇත්නම් අපි උන්වහන්සේගෙන් සමාව අයදීමු.

මේ අන්දමේ ඌනතා අවම කරනු සඳහා පූජ්‍ය දෙල්ගමුවේ ධම්මසුභද්ද ස්වාමීන් වහන්සේ අදාළ දේශනා ඇතුළත් හඬ පට නැවත නැවතත් අසමින් ටයිප් පිටපත් නිවරද කිරීමේ යෙදුණහ. එම ඉමහත් කැප වීම මේ ග්‍රන්ථාවලිය පළ කරන්නට බෙහෙවින් උපකාරී විය. එහෙයින් උන්වහන්සේට මාගේ ගෞරව පූර්වක ප්‍රණාමය පුද කරමි.

තවද, මෙය සංස්කරණය කිරීමෙන් සහ සෝදු පත් පිරික්සීමෙන් රාණි රාජපක්ෂ මහත්මියන් අලංකාර ලෙස පිට කවරය නිර්මාණය කොට එහි මුද්‍රණ කටයුතු සම්බන්ධීකරණය කිරීමෙන් අමිල් කුමාර මහතාත් මෙහිදී සහාය වූහ. නිස්සරණ වනය සංරක්ෂණ මණ්ඩලයේ හේමන්ත රණවක මහතා මුද්‍රණ කටයුතු සම්බන්ධීකරණයෙන් සහාය විය. ඒ මහත්මමහත්මීන් තිදෙනාද කොලිට් ප්‍රින්ටර්ස් මුද්‍රණාලයේ අධිපති ජයසෝම මහතා සහ කාර්ය මණ්ඩලයද මෙම ත්‍රී පූර්වක ගෞරවයෙන් සිහිපත් කරමි.

සම්පාදක
2021, වෙසක් මස 20 වන ද

පටුන

පෙරවදන	i
සම්පාදක සටහන	iii
පටුන	v
54 සති සම්බෝජ්ඣතාවය	7
55 ධම්මවිචය සම්බෝජ්ඣතාවය	37
56 විරිය සම්බෝජ්ඣතාවය	67
57 විරිය සම්බෝජ්ඣතාවය	97
58 පීතී සම්බෝජ්ඣතාවය	123
59 පස්සද්ධි සම්බෝජ්ඣතාවය	151
60 සමාධි සම්බෝජ්ඣතාවය	177
61 සමාධි සම්බෝජ්ඣතාවය	199
62 උපෙක්ඛා සම්බෝජ්ඣතාවය	225
මෙම උතුම් ධර්ම දනයට දායකත්වය	255
ධර්මදේශනා සකස් කිරීමට සහාය දුන් පින්වත්තු	259

54 | සති සම්බෝධීකධඩිගය

නමො තසු භගවතො අරහතො සමා සමුදාසු

“පුන ච පරං භික්ඛවෙ භික්ඛු ධම්මසු ධම්මානුපසී විහරති සත්තසු බොජ්ඣංගසු. කථංඤච පන භික්ඛවෙ භික්ඛු ධම්මසු ධම්මානුපසී විහරති සත්තසු බොජ්ඣංගසු:

ඉධ භික්ඛවෙ භික්ඛු සන්තං වා අජ්ඣාතං සති සමෙබ්බාජ්ඣංගං අත්ථි මෙ අජ්ඣාතං සතිසමෙබ්බාජ්ඣංගො’ති පජානාති. අසන්තං වා අජ්ඣාතං සතිසමෙබ්බාජ්ඣංගං නත්ථි මෙ අජ්ඣාතං සතිසමෙබ්බාජ්ඣංගො’ති පජානාති. යථා ච අනුඥානසු සතිසමෙබ්බාජ්ඣංගසු උපාදෙ භොති තඤච පජානාති, යථා ච උපානසු සතිසමෙබ්බාජ්ඣංගසු භාවනාය පාරිපුරි භොති තඤච පජානාති’ ති”

ගෞරවනීය මහා සංඝරත්නයෙන් අවසරයි. මේ සියලුම යෝගාවචර පිරිසත් එක්ක අපි පසුගිය සති ගණනාවක්ම - මේ වෙනකොට 54 ක් වෙලා තියෙනවා - දිගටම මේ සතිපට්ඨාන සූත්‍රය ඉදිරිපත් කරගෙන දීර්ඝ විකාශනයක් කරමින් සාකච්ඡා කරන්නට

යෙදුණා. ඒ අනුව අපි මූලික සතිපට්ඨාන තුන නිමාව දැක්කා, අපිට පුළුවන් ශක්ති ප්‍රමාණයට මූලධර්ම හා අත්දැකීම් කාරණා ළං කරගනිමින්. දැන් අපි හැසිරෙන්නේ ධම්මානුපස්සනා කොටසේ බෞද්ධයා පර්වයේ. ඒ බෞද්ධයා ආරම්භය ප්‍රවේශය අපි ගිය සතියේ ලබාගත්තා. ඒ අනුව අපි සතිය බෞද්ධයායක් වීමේදී එයට ඇති විශේෂත්වය සැහෙන දුරට විවරණය කරගන්නට යෙදුණා. ඒ අනුවම, යෝගාවචරයන්ට ඉතාමත්ම වැදගත් වන, කොච්චර කපා කළත් ඇති කියන්න බැරි, ඒ වගේම කොච්චර වැඩුවත් කවදකවත් නරකට නොහිටින ප්‍රධාන චෛතසිකය වන සතිය, අදත් ලැබෙන කාලය අනුව විස්තර කරන්නට බලපොරොත්තු වෙනවා.

මේ බෞද්ධයා මට්ටමට පත් වෙච්ච සතියත් සාමාන්‍ය යෝගාවචරයා සතිපට්ඨානයේ ආනාපානසතියේදී පටන්ගන්න සතියත් අතර ගුණාත්මක වෙනස්කම්, යෝගාවචරයකු විසින් දැන යුතු දැනගත හැකි එහි ඇත්තා වූ වෙනස්කම් දැනගැනීම බොහෝ විට සිත දෙසී කරවනසුලුයි. අධිෂ්ඨාන ශක්තිය වඩනසුලුයි. සමාධිය කුළුගත්වනසුලුයි. ඒ නිසා සතිය පිළිබඳව මේ විධියේ විස්තර විවරණ කවදවත් වැඩි වෙන්නේ නැහැ. මේ විවරණයට අපි තවත් පදයක් ඇදගන්නව 'අප්‍රමාදය' කියල. ථෙරවාද අටුවාවේ ප්‍රධාන වශයෙන්ම සතිය අප්‍රමාදය වශයෙන් කෙළින්ම හඳුන්වල තියෙනවා. ඒ දෙකේ වෙනත් අර්ථ ඡායා තිබුණට යෝගාවචරයාගේ පැත්තෙන් බොහොම ආරක්ෂාකාරීව සතියත් අප්‍රමාදයත් ළං කරගෙන කපා කරන්න පුළුවන්.

බෞද්ධයා කියන පදයත් සති කියන පදයත් අප්‍රමාද කියන පදයත් එකතු කරගන්නාම, අපි විවිධ තැන්වල විවිධ දේශනා යටතේ අසා දැනගත්ත කරුණු රාශියක් භාවනාවට ළං කරගෙන ප්‍රයෝජනය සලකල වැඩ ගන්න පුළුවන් තත්ත්වට පත් වෙනවා. මේ අපි ඉදිරිපත් කරගත්ත මාතෘකා කරගත්ත පාලි පාඨයේ සඳහන් වෙනව 'සන්තං වා අඡ්ඤාතං සති සමෙබ්බාඡ්ඤාතං අඤ්චි මෙ අඡ්ඤාතං සතිසමෙබ්බාඡ්ඤාතො'නි පජානාති.' යම් අවස්ථාවක යෝගාවචරයෙකුට තමන්ගේ අධ්‍යාත්මයෙහි සන්තානයෙහි දැන්

සතිය පිහිටල තියෙනවා, බොජ්ඣංගය පිහිටල තියනවා, සති සම්බෝධ්‍යය පවතිනවා කියල දැනගන්න ඕනෑ. දැනගැනීම සර්වඥයන් වහන්සේ විසින් අනුමතයි. සාධු සම්මතයි. මේක ආරම්භක යෝගාවචරයාට දුෂ්කර කාර්යක් බව, යම් කිසි ප්‍රමාණයක් සතිය දිගේ වැඩ කරල යම් කිසි ප්‍රමාණයකට සතිය ගොඩනගාගැනීමට ශක්තිය ඇති යෝගාවචරයාට තේරුම්ගන්න පුළුවන්.

නමුත් ආරම්භයේදීම ආනාපාන සතිය හෝ සතිපට්ඨානය වෙතත් ක්‍රමයකින් පටන්ගන්න කෙනාට මේ ධර්මය වැටහෙන්නෙ නෑ. ඇතුළත මගේ සතිය පිහිටල තියෙනව කියල දැනගත යුතුයි. නමුත් ඒ පුද්ගලයාට සතිය පිහිටලත් නෑ තව, ඒක දැනගත යුතුයි කියන කාරණාව හිතට දෙබඩයක් උනන්දුවක් ඇති කරන්නෙත් නැහැ. 'අසන්නං වා අජ්ඣන්තං සතිසම්බෝධ්‍යං නත්ථි මෙ අජ්ඣන්තං සතිසම්බෝධ්‍යං' ති පඡානාති' යම් අවස්ථාවක මා තුළ දැන් සතිය පිහිටල නැත, නැත්නම් මේ සතිය ගත යුතු හතරක් වූ මාර්ග ඥානය පිණිස යා වෙලා පේ වෙලා පෙළගැහිල පැහැදිලා නැත, කියල දැනගන්නෙයි කියල එතන සර්වඥයන් වහන්සේගේ උගැන්වීමක් තියෙනවා. මේ උගැන්වීම කෝක වෙතත් දැන් සතිය නැහැයි කියලවත් දැනගන්න බෑ කියල වගේ තමයි ආධුනික යෝගාවචරයා තුළ පවතින සතිය පිළිබඳ ආකල්පය. නමුත් මෙම සතිය මහ පුදුම ධර්මතාවක්. ඒක කොහොමද කියනව නම්, අපිට ඒක අපේ යෝග ජීවිතයට යාදෙන අනුග්‍රහ පිණිස හිතනවා නම් අපි භාවනාව පටන්ගන්න ඉස්සෙල්ලා, වෙන විදිහකට කියනව නම් සතිපට්ඨානය පිළිබඳව කල්පනා කරන්න ඉස්සෙල්ලා, ඊටත් වැඩිය කියනව නම් සතිපට්ඨානය කියල අහල නැති කාලේ, සුතමය වශයෙන්වත් අහල නැති කාලේ අපිට හිතෙන්නේ අපේ හිත සීයට සීයක්ම සමහර වෙලාවට රාගයෙන් තෙත් වෙනවාය, සීයට සීයක්ම ද්වේෂයෙන් පැලහෙනවාය, සීයට සීයක්ම මෝහයෙන් කලකොල වෙනවාය කියල. මොකද ඒ වෙලාවට ඒ රාගයෙන් සම්පූර්ණ තෙත් වෙච්ච වෙලාවට, අපිට කවදකවත් සතිය පිළිබඳ ශුද්ධ භාවයක් වැටහෙන්නේ නැහැ. සම්පූර්ණ කෙලෙසිච්ච භාවයක් වගේ අපි අප

විසින්ම නිගා කරගන්නවා. ද්වේෂයෙන් අපි පැලහෙන වේලාවට රත් වෙච්ච වේලාවට ඒක තුළ කිසිම ගුණයක්, ඒක දූතගන්න පුළුවන් ගතියක්, ඒකට ඇඟිලි ගහන්න ඉඩක් නෑ. භාත්පසින්ම ද්වේෂය බව අපිට වැටහෙනවා. ඒ වගේම මෝහයට කලකොල භාවයට අන්දමන්ද භාවයට පත් වෙච්චාම මොනම කෙළවරක්වත් දූකගන්න බැරි තත්ත්වයට පත් වෙනවයි කියල හිතෙනවා.

නමුත් සතියේ තියනවා මෙහෙම ගුණයක්: සතිය අහල, සතිය පිළිබඳව නුවණින් කල්පනා කරල, තර්කානුකූලව හිතල, අත්වය ඥානානුකූලව හිතල සතියට උත්සාහ කරන්න කරන්න, ඒ පුද්ගලයා ටිකෙන් ටික තේරුම්ගන්නව අපි කොච්චරක් රාගයෙන් කාමයෙන් තෙත් වෙලා හිටියත් ඒ රාගයෙන් කාමයෙන් තෙත් වෙලා එහි නිමග්නව ඉන්න බව දූතගන්න සතියට ඉඩක් තියනවා කියලා. ඒ වාගේම තමයි අපි හොඳටෝම වෙච්චන මට්ටමට කේන්ති ගිහිල්ල හොඳටෝම ද්වේෂයෙන් පැලහෙනකොටත් මම දුන් ද්වේෂයෙන් ඒ තත්ත්වටම පත් වෙලා ඉන්නවා කියල දූතගැනීමේ ශක්තියක් මනුස්සයාට තියනවා.

මේක මනුස්ස ලෝකේ තියන විශේෂ අවස්ථාවක්. මෙතනින් තමයි සර්වඥයන් වහන්සේ වැඩේ පටන්ගත්තේ. මරේ භොයාගත්තේ මෙතනින් තමයි. මෙතනින් තමයි දර හෝ ගල හෝ පලන්න පුළුවන් වෙන්නේ, මරේ දූතගත්තට පස්සේ. ඒ වගේම තමයි හිත සම්පූර්ණයෙන්ම කලකොල වෙලා අන්දමන්ද වෙලා. ඒ නමුත් අන්දමන්ද වෙච්ච බව දූකගන්න පුළුවන්. මෙන්න මේකෙදි බුද්ධ ධර්මයේ අපි අප්‍රමාදය කියන තනි වචනයට පිඬු කරල, නැත්නම් සර්වඥයන් වහන්සේගේ අවසාන උපදේශය, අවසාන අනුශාසනාව වන අසමාදෙන භික්ඛවෙ සමපාදෙථ කියන මේ ධම්ම පදය අනුව බලනකොට මේ අප්‍රමාද ධර්මය, තමන් සතියේ ඇති බව හෝ නැති බව හෝ නිවරණ ධර්මයක සම්පූර්ණයෙන් නිමග්නව ඇති බව හෝ දූතගන්න පුළුවන් ශක්තියක්. ඒ නිසා, අරඹන ලද විරිය ඇති යෝගාවචරයාට කවදවකවත් මොනම තත්ත්වයක් යටතේදිවත් බලාපොරොත්තු සුන් කරගන්න දෙයක් නැහැ.

මේක විග්‍රහ කරන්න පෙනන්නවා අප්‍රමාදය අවස්ථා දෙකකට දලා, කාරාපක අප්‍රමාදය හා කාරක අප්‍රමාදය කියල. මේ කාරාපක අප්‍රමාදය කරන්නේ දැන් අපි ප්‍රමාදයේ වැටී ඉන්න බව, අප්‍රමාදයෙහි නැති බව අපිට සිහිගන්වල දීමයි. දැන් හිතමු ඔබ ඉන්නේ රාගයක සියයට සියක් අපි හිතන තාලෙට, එහෙම නැත්නම් ඔබ ඉන්නේ තදබල ද්වේෂයක, නැත්නම් ඔබ ඉන්නේ අන්ද මන්ද වෙච්ච තත්ත්වයක මුට්ඨසසති ස්වභාවයක කියල. ඒ බව එනකොට සිල්වත්තයාට, ලැජ්ජා බය ඇති කෙනාට, සතියට හිත නැමුරු කරගත්ත එක්කෙනාට අමුතු ගතියක් දූනෙන්න පටන් අරගන්නව. මා ළඟ දැන් සතිය නැත, මා ළඟ දැන් අප්‍රමාදය නැත කියල එච්චරයි එයා කරල දෙන්නේ. කාරාපක අප්‍රමාදයෙන් කෙරෙන්නේ අපි දැන් කැලෑ වැදිලා, අපි දැන් නන්නත්තාර වෙලා - ඇත්තටම මේ “අපි” කියන වචනට වැඩිය මේක බොහෝම ධර්මානුකූලව ගැලපෙන්නේ “මම” දැන් නන්නත්තාර වෙලා, මගේ දැන් හිත ප්‍රමාදයට වැටිලා, සතිය නැති වුණා කියල දැනගන්න පුළුවන් ශක්තියක් තියනවා. මෙන්න මේක අත්වැරැද්දකදී තමයි වැටහෙන්නේ. පැරදිච්ච වෙලාවක තමා මේක කැපී පේන්නේ. ඒ වෙලාවට පුදුමාකාර අස්වැසිල්ලක් ඇති කරල දෙනවා.

මේ කාරාපක අප්‍රමාදය තමයි ඉස්සර වෙන්නේ. ඊගාවට තමයි කාරක අප්‍රමාදය ඇවිල්ල වහාම වර්තමාන මොහොතේ එළඹ සිටි අරමුණෙහි ප්‍රසිද්ධ තැනින් සතිය පිහිටුවන්නේ. ඉතින් මේ දෙකෙන් හුඟක් කල් යනකල් යෝගාවචරයා සතිය කියලා අඳුනාගන්නේ කාරක අප්‍රමාදය තමයි. මොකද කාරක අප්‍රමාදය කොතනින් ආවාද කියල දැකගන්න තරම්, කාරාපක අප්‍රමාදය කියන එක දැකගන්න තරම් යෝගාවචරයා මුලදි සංවේදී නැහැ. ඒ නිසා වහාම සතියට එනව. ආපු ගමන්ම ලොකු වැරැද්දක් කරපු කෙනෙක් ප්‍රසිද්ධ වේදිකාවට ගෙනල්ල දඬුවමක් දෙන්න හදන වෙලාවක වගේ, වහාම අර වැරැද්ද දැකල එයට පිළියම් කිරීමට වෙහෙසෙන නිසා කොහොමද මේ සතිය නැති තැනින් සතිය ඇති තැනට ආවේ, කොහොමද මේ අප්‍රමාදය පටන්ගත්තේ, ප්‍රමාදයේ ඉඳල අප්‍රමාදයට හැරුණේ කියන එක දැකගන්න ගොඩක් කල් යනවා.

අන්ත එහෙම වෙනකොට තමයි, එහෙම නැත්නම් මම අසතියක ඉඳල සතියට පත් වුණා, ප්‍රමාදයක ඉඳල අප්‍රමාදයට පත් වුණා කියන මට්ටමකට ආවට පස්සේ තමයි මේ සන්නං වා අජ්ඣාතනං සතිසමෙඛාජ්ඣං. 'අඤ්ඤා මෙ අජ්ඣාතනං සතිසමෙඛාජ්ඣං'නි පජානාති දන් මා තුළ සතිය තියනවා, අධ්‍යාත්මගත සතිය තියනවා කියල දැකගන්නවයි කියන එක සතිය පිළිබඳ සතිමත් වීමයි. හුදු සතිය නෙවෙයි. මේක දෙගුණයක් හොඳ වැඩක්. සතියත් තියනව. සතිය තියන බව දන්නව.

ඊගාව එක අසන්නං වා අජ්ඣාතනං සතිසමෙඛාජ්ඣං. 'නඤ්ඤා මෙ අජ්ඣාතනං සතිසමෙඛාජ්ඣං'නි පජානාති - මා තුළ දන් සතිය නැති බව දැනගන්නවයි කියන්නේ අර දෙකටත් වැඩියෙන් හොඳ එකක් කියල තමයි. මේක බොහෝම වැදගත් දෙයක්. මොකක්ද? ඒක අනුන් පෙන්නන දෙයක් නෙමෙයි තමන්ටම තමන් විසින් ඇති කරන දෙයක්. ලේ පිට ඇස්පනාපිට එතනදීම මතු කරල දෙන එකක්. වැරද්දක් වෙනව නම් වෙන්නේ මොකක්ද? මේක සිද්ධ වුණාට මේක අද්‍රුනාගන්න යෝගාවචරයාට බොහෝම කල් යනවා. මේකට සරල උද්‍යරණයක් ගෙනලල පෙන්නන්න පුළුවන්. කොහොමටත් වත් ඵෙරවාදී ශාසනය තුළ පවතින චාරිත්‍රානුකූල ධර්ම අනුව දනයක් ගැන කථා කරනකොට කියනවා චේතනා දනය කියල. නැත්නම් නාම දන සහ රූප දන කියල දෙකක්. නාම වශයෙන් දන් දෙනවයි කියල කියන්නේ දනය හොඳයි කියල හිතල ඒ සඳහා ඉස්සෙල්ලාම නාම වශයෙන් - හිතෙන් - ඒ දනය පිළිබඳ චේතනාව පහළ කරගන්නා අවස්ථාව. ඊට පස්සෙ තමයි ඒ පුද්ගලයා ඒකට දන වස්තු රැස් කරන්නෙ. දිනයක් වකවානුවක් ලැස්ති කරගන්නේ. ස්ථානයක් හිතේ සනිටුහන් කරගන්නේ. පිරිසක් එකතු කරගන්නේ. ඔක්කොම කටයුතු කෙරෙන්නෙ අර චේතනාව නිසා. ඒකට කියනව චේතනා දන කියල. නැත්නම් නාම දන කියල. ඉතින් මේ නාම දනයත් රූප දනයත් කිව්වාම, රූප වස්තු වශයෙන් තමා සන්තක ඒ වස්තුව අන් කෙනෙකුගේ අතට පත් කිරීමේ අවස්ථාව තමයි රූප වශයෙන් දන් දෙන අවස්ථාව.

මේ දෙක ගත්තොත් ඉතාමත්ම බණටත් සුදුසු, ධර්මයටත් කැමති දුනේ දෙන තලතුනා දනපතියෙකුට තමයි මේ නාම දන අවස්ථාව, චේතනා දන අවස්ථාව තමන්ගෙ හිතේ පහළ වීම දැකගන්න පුළුවන් වෙන්නෙ. පුදුමයි. මේ දෙකෙන් උත්තම විධියට සලකන්නේ චේතනා දනය; නාම දනය. ඒ නිසා ඒ සඳහා මේ පුංචි දෙයක් වෙන්න පුළුවන්. දෙන දේ සමාජ මට්ටමේ ආර්ථික මට්ටමේ බොහෝම අඩු වටිනාකමක් තියන දෙයක් වෙන්න පුළුවන්. නමුත් ඒකේ නිතරම එළඹ සිටිනව නම් යම් කිසි කෙනෙකුට, කවද හරි කමක් නැහැ මෙෙෙෙෙෙෙෙ වචනයක් හරි දෙන්න ඕනෑ, පිපාසයේ ඉන්න කෙනාට වතුර වීදුරුවක් හරි දෙන්න ඕනෑ, පුළුවන් වේලාවක බත් පතක් දෙන්න ඕනෑ ආදී වශයෙන් නිතරෝම මේ නාම දනය, චේතනා දනය හිතේ ඇති කෙනා හැම වේලාවෙම දනමය කුසල් රැස් කරගන්නව. නමුත් ඒ දේ වුණාට නොදන්න නිසා, ආධුනික දයකයා හැම වෙලාවෙම දනමය කුසල් රැස් කරගන්නේ රූපමය වස්තුව, දෙයා ධර්මය, ඒ දනය ඒ ප්‍රතිග්‍රාහකයාගේ අතට පත් කරන වෙලාවේ පමණයි.

නමුත් බුදුපියාණන් වහන්සේ සඳහන් කරනව මේ දන් දෙන කෙනාට අවස්ථා තුනක් තියනව පින් සිද්ධ වෙන්න. පුබ්බව දනා සුමනො දදං චිත්තං පසාදයෙ දක්වා අත්තමනො හොති¹. 'පුබ්බව දනා සුමනො' කියල කියන්නේ දනයට පෙරාතුවම හිත සුන්දර කරගන්නව. මම දනයක් දෙන්නයි ලැස්ති, මං මේ දුනෙකටයි වස්තුව රැස් කරන්නේ, මං මේ දුනෙකටයි පිරිස එකතු කරන්නෙ, මං මේ දුනෙටයි සංවිධානය කරන්නෙ කියල අර සම්පූර්ණ දන චේතනා ටික දිගටෝම අගයෙන් ආඩම්බරයෙන් සලකනව නම් මෙන්න මේ නිසා, කියන විධියට සන්තං වා අජ්ඣාතං සතිසමේබාජ්ඣං 'අත්තී මෙ අජ්ඣාතං සතිසමේබාජ්ඣං'ති පජානාති වගේ මගේ දන චේතනා නිතරම තියනවා කියල ඒක පිටිවහල් කරගෙන ලෝභ චේතනා, ද්වේෂ චේතනා, මෝහ චේතනා පන්නල හැරල අලෝභ අදෝෂ චේතනා රජ කරවනව. ඒකට කියනව පූර්වංගම සිත කියල. ඊට

¹ අඩුතර නිකාය, ඡක්ක නිපාත, දෙවතා වග්ග, ජළඹාදන සූත්‍රය

පස්සේ තමයි දදං විතතං පසාදයෙ. ඊට පස්සේ දන්වා අත්තමනො හොති කියල තවත් එකක් තියනව හොඳට කාලයක් කල්පනා කරල සැලසුම් කරල වස්තු සංවිධානය කරගෙන දැනගත් දුන්නට පස්සේ, ඒක ලොකු සන්තුෂ්ටියකට හේතු වෙනව.

අන්න ඒ වගේ තමා මේ සතියෙන් - ඉස්ඉස්සෙල්ලාම මම සතිමත් වෙන්නට ඕනෑය කියල, නැත්නම් අසතියෙන් මම ඉන්නවාය කියල දැනගත්ත ගමන් සතියට හිත වැටීම, ඒ අනුව සතිය ක්‍රියාත්මක වීම, නැත්නම් අප්‍රමාදව ඉන්න ඕනෑයි කියන අදහසින් ඒ කෙනා ප්‍රමාද භාවය දැකගෙන වහාම අප්‍රමාදයට හැරිල අප්‍රමාදයේ ක්‍රියා කරන අවස්ථා තුනම ආධුනිකයට පේන්නෙ එකක් වගේ. නමුත් ධර්මානුකූලව බෙදල පෙන්නනව ඒ අප්‍රමාදයට නැමිව්ව හිත එකක්. ප්‍රමාදයේ ඉඳල අප්‍රමාදයට හැරවෙන හිත තව එකක්. අප්‍රමාද භාවය පිළිබඳව කටයුතු කරන එක වෙනම එකක්. මෙයින් මේ අප්‍රමාද භාවය පිළිබඳව කටයුතු කිරීම හුදු යන්තරයක් විතරයි. ඒක එව්වර කාරියක් නැහැ. කොහොම වුණත් අප්‍රමාදී වෙන්න ඕනෑ කියන පුද්ගලයට ප්‍රමාදයේ වැටිල කියල දැනගත්ත ගමන්, හරියට මිරිකල හිර කරල තිබුණ ඉස්පිරිල්ලමක් අතහැරිය වගේ, ඇඳල අතහරින කැටපොලයක් වගේ වහාම අප්‍රමාද ක්‍රියාවලිය වැඩ කරනව. ඉතාම වැදගත්කම කියන්නේ අප්‍රමාද බව කියල සලකමින් ප්‍රමාදයෙහි ඉන්න ගමන් මම ප්‍රමාදයෙහි ඉන්නව කියල දැනගන්නව.

ඒ නිසා සතිය පිළිබඳව (සතිය = ප්‍රමාදය කියන සමීකරණය අපි ගත්තොත්) සතිය පිළිබඳවත් අසතියෙන් ඉන්න වේලාවක මම දැන් සතියේ නෙවෙයි ඉන්නෙ, මම සතියේ සිටිය යුතු, සතියට නැමිව්ව කෙනෙක්, මම සතියේ නෙවෙයි ඉන්නේ කියල දැනගන්න එක තමයි ඉතාමත්ම වැදගත්ම අවස්ථාව. මේක බොහෝ විට අප තුළ සිද්ධ වෙන්නේ අපේ ඇඟට නොදැනි. මේ නිසයි සතිය පිළිබඳව අපට ලොකු වෙහෙසක් දුන්නේනේ - මේක කරගන්න බැහැ. මොකද අහස පොළව වගේ සම්පූර්ණ අකුසල් පැත්තේ ඉඳල කුසල් පැත්තට වේගවත් මාරුවක් සිද්ධ වෙනව. මේ නමුත් මාරුව සිද්ධ වෙන්නෙ අවස්ථානුකූලව. මේ දෙකට කියනවා කාරාපක අප්‍රමාදය සහ කාරක

අප්‍රමාදය. මේ කාරාපක අප්‍රමාදය තමයි අපිට අසතියෙන් ඉන්න වෙලාවක අසතියෙන් ඉන්න බව සිහිපත් කරල දෙන්න. ඒත් එක්කම ඒ සතියට නැමිව්ව, සතියට නැඹුරු වෙව්ව, සතියට ඇල වෙලා ඉන්න කෙනා වහාම සතිමත් වීම පිළිබඳව කටයුතු කරනකොට අකුසල් පැත්තේ තිබුණ හිත කුසල් පැත්තට, අයෝනිසෝමනසිකාරයේ තිබුණ සිත යෝනිසෝ මනසිකාරයට, අප්‍රමාදයට නැඹුරු වෙනව.

මෙන්න මේ වැඩ පිළිවෙළ පිළිබඳව වැඩි වැඩි පරිචයක්, වැඩි වැඩි අවධානයක්, නැත්නම් මේ දෙවෙනි මට්ටමේ වෙන සංසිද්ධිය පිළිබඳ අවධානයක් ඇති වෙනකොට තමයි මේකට අපිට කියන්න පුළුවන්, සමෙබ්බාසංඛාර මට්ටමට සතිය වැඩිලයි කියල. ඒක කීප පැත්තකින් සතිය පිළිබඳ විචරණය කිරීමේදී නැවත නැවතත් මතක් කරල දෙන තත්ත්වයක් තියනවා. පුංචි දෙයක් තමයි මෙතන කියවෙන්නේ. ඉතාමත්ම ක්ෂණමාත්‍ර කටයුත්තක්. නමුත් මේකෙන් තමයි ඒ සම්පූර්ණ ඉදිරියේ සිදු වන්නා වූ බය ලැජ්ජාව පිහිටන එක, ඉන්ද්‍රිය සංවරය පිහිටන එක, ආජීව පාරිශුද්ධියේ පිහිටන එක, ප්‍රත්‍ය සන්තිශ්‍රිත සීලයේ පිහිටන එක, ඔක්කොම සිද්ධ වෙන්නේ අර ඉස්සෙල්ලාම අසතියෙන් ඉන්න වෙලාවේදී අසතියෙන් ඉන්න බව දැනගන්න එක නිසයි.

ඒ නිසා කිසිම පැකිළීමක් නැතුව කියන්න පුළුවන්, සතිය පිළිබඳ විචිත්‍ර අත්දැකීම තමන්ට ලැබෙන්නේ අත්වැරදි වෙන වෙලාවට, වැරදෙන වෙලාවට. වැරදිල ඉන්න බව දැනගැනීම තමයි ඉතාමත්ම වැදගත් දෙය කියල බලනව නම් අපිට එදිනෙද ජීවිතයේ අපි නිසා අනුන්ට සිද්ධ වෙන, අනුන් නිසා අපට සිද්ධ වෙන, අපි අප නිසාම ඇති කරගන්න ආදී වශයෙන් මේ අඩුපාඩුකම් සෑම දෙයක්ම සතිය පිළිබඳව ස්වර්ණමය දෙරටු. මේවා සතියට පිවිසෙන්න ඉතාමත්ම වැදගත් දේවල්. ඒ නිසා එවැනි නැමියාවක් ඇති කෙනාට කට පුරා කියන්න පුළුවන් යෝගාවචරයයි කියල. හික්ෂුවයි කියල. සංසාර බය දන්නා සංසාර බයෙන් ගැලවීමට කටයුතු

කරන්නා. එවැනි කෙනාට එවැනි තව කෙනෙක් දකින්න හම්බ වෙන එක තමයි මේ බුද්ධ ශාසනයේ තියන උත්තම කාරණාව.

මම වගේම අපිට වරදිනකොට අපි පරදිනකොට අපි නොමග යවනකොට, වහාම ඒ නොමග යන බව වරදින බව පරදින බව දැනගැනීමම විශාල ශාන්තියක්. අපේ මේ මනුස්ස ජීවිතයේ තිරිසනෙකුට හෝ සමායක් දෘෂ්ටිය නැති කෙනෙකුට කවදකවත් හිතාගන්න බැරි විශාලම ලොකු ආයතනයක් තමයි මේක. ප්‍රවේශයක් තමයි මේක. ඒ නිසා තමන්ගේම අඩුපාඩුකම් පිළිබඳව සැලකිලිමත් වෙනකොට පුදුම විදියට ඉන්ද්‍රිය සංවරය, පුදුම විදියට ආජීව පිළිබඳව පාරිශුද්ධිය, තමන් පිළිබඳවම විවේචන කරන ගතිය, පවට බය, පවට ලැජ්ජාව ඇතුළතින් එන්න පටන්ගන්නව.

මෙතනදීත් මතක් කරන්න ඕනෑ, සතිය පිහිටන ආරම්භක කාලයේදී මේ තරම් ගුණ විශේෂයක් අපේ ගුණ සන්තානයට සතිය ගෙනත් දෙන්නේ නැහැ. නමුත් එවැනි මූලින් මූලින් පිහිටුවන සතිය කවදකවත් අඛණ්ඩව පවත්වනවා නම් මේ කියන මට්ටමට පත් නොකර අත හරින්නේත් නැහැ. ඒක නිසා විශාල, එන්ට එන්ට උස් වෙන, එන්ට එන්ට බොහෝම ප්‍රපාතාකාර කන්දක් නගින්න යන කෙනෙකුට හැරමිටියක් කොහොමද මුළු ගමන පුරාම උදව් කරන්නේ, අන්න ඒ වගේ තමයි සතිය හැම වෙලාවෙදීම උදව් කරනව. කවදකවත් නරකයි පැත්තකට දන්න. ඒ වගේම තමයි මොනම රස මසවුලක වේවා, රාජ හෝජනයක වේවා, දුගියගේ පාත්තරයට වැටෙන දෙයක හෝ වේවා ඒවාට දමන ලුණු ටික වගේ සෑම තැනකම පැතිරිල තියන දෙයක්. ඒ නිසා සතිපට්ඨාන කියනකොට මේ සති කියන ධර්මතාව, මේ වෛතසිකය පුදුම විදිහට පැතිරිල වැඩෙනව. නමුත් මේ සතිය ආක්‍රමණශීලී දෙයක් එහෙම නෙවෙයි. සතිය තමන්ට ඉතාමත්ම වැදගත් තාලෙට ඉඩක් ලබා දුන්නොත් අම්මා මුත්තා කිව්වත් යන්නෙත් නැහැ. ඇවිල්ල පැලපදියම් වුණොත් ගලවන්නත් බැහැ. නමුත් පැලපදියම් වීම පිණිස කවදකවත් අයිතිවාසිකම් පිළිබඳව සටන් කරන්නෙත් නැහැ. එයා පැත්තකට වෙලා ඉන්නව. නමුත් මේ අපේ තියන ආධ්‍යාත්මික

ආගමික ගතිය නිසා, අපේ ගුරුවරු දෙමව්පියන් අපිට උපදෙස් දෙන නිසා අපි බොහෝ මහත්සි වෙලා දැනගෙන අත්හදා බලමින් වරද්ද වරද්ද සතිය පිහිටුවන්න උත්සාහ කළොත් ඒ සතිය කවදකවත් අපිට පිටුපාන්නේ නැහැ. එවැනි ධර්මතාවක් නිසා මුළු බ්‍රහ්මචාරී ජීවිතයම සතිපට්ඨානයට කොටු කරලා කතා කරනවා.

ඒ නිසා අපි සති සම්බෝධකඛණය ගැන කථා කරනකොට, බෝධකඛණ කියලා කියන්නේ බෝධියට අංග, නැත්නම් චතුරාර්ය සත්‍ය නැත්නම් චතුරාර්ය ඥාන අවබෝධ කිරීමේ උපකරණ කට්ටලයක් කියලා ගන්නවා නම්, සතිය කියන වචනෙන් ඒ වාගේම තේරුම්ගත යුතුයි. මේකට අත්වැලක් දෙන්න තමයි අර අප්‍රමාද කියන පදය ළං කරලා පෙන්නුවේ. ඒ අප්‍රමාදයයි සතියයි පුදුම සමාන්තර භාවයක් තියනවා. සතිය මේ විදිහට හෙමිහිට පටන් අරගෙන ඇඟට නොදූනෙන්න පටන් අරගෙන කවදකවත් ආපසු නොහැරෙන විදිහට දිගින් දිගට දිගින් දිගට මේ වැඩෙන ගැමීම එන කසකැවෙන තත්ත්වය නිසා ඒක වඩා වර්ධනය කරන්න, ඒක පෝෂණය කරන්න, ඒකට බාධා විරහිතව දිගට වර්ධනය වෙන්න, සතිය පිළිබඳව තියන කරුණු නැවත නැවත යෝග්‍යවචරයා සිහිපත් කරගන්න ඕනෑ. මේක සම්බන්ධයෙන් සතිය කේවලත්වයෙන් සලකලා සතිය අනෙක් වෛතසිකවලින් ගලවල වෙන් කරලා හැදෑරීම, අටුවාවෙන් අභිධර්මයෙන් පුරුදු කරන එක ක්‍රමයක්. අන්න ඒ ක්‍රමය කරලා බලනකොට ඒ ක්‍රමයට අනුව සතිය පිළිබඳව වැඩි සුහදකමක්, වැඩි සමීප සම්බන්ධතාවක්, උත්සන්න දෘෂ්ටිකෝණයක් ගන්න ඒකේ ලක්ෂණ, රස, පච්චුපට්ඨාන, පදට්ඨාන වශයෙන් හතර කෝණයකින් බැලීම අටුවාවේ බොහෝ ප්‍රසිද්ධව කෙරෙනවා.

ඒ අනුව බලනකොට සතියේ තියන ප්‍රධාන ලක්ෂණය වශයෙන් පෙන්න්නේ අපිලාපන ලක්ෂණයයි. සතිය යම් තැනකට එළඹ සිටිනවා නම්, ඒක මතුපිට පා වෙලා යන්නේ නැහැ. පිලාපන ගතිය කියලා කියනවා පොළො පනින ගතියට. අපිලාපන ලක්ෂණය කියලා කියන්නේ එහෙම පොළො පනින ගතියක් නැහැ. ඒ අරමුණෙහි කිඳබනින ගතියයි සතියේ තියෙන්නේ. සතිය නැතිනම් අපි කියන්නේ

මුඛධර්මය කියල. දැන් තියෙන්නේ මුඛධර්මය නම්, මේ අරමුණට මුහුණට මුහුණ දලා හිටියත් ඒ අරමුණට බැසගැනීමක් සිදු වන්නේ නැහැ. ඒ නිසා ඒ අරමුණ පිළිබඳව නැවත සිහි කරන්නට ඒක පිළිබඳ හැඟීමක් පහළ වෙන්නේ නෑ. මොකද මේ හමු වීම එව්වර සමීප වෙලා නැහැ. ඒ දෙසටම යොමු වෙලා නැහැ, අන්‍යවිහිත වෙලා. වෙන දේවල් ගැන කල්පනාවෙන් ඒ හමු වීම සිද්ධ වුණාට ඒ වෙන අරමුණුවල සරන තාක්, නැවත මතක් කිරීමේ ශක්තිය නැතුව යනව. නැවත මතක් කිරීමේ ශක්තිය ඇති සතිය යම් අරමුණක පිහිටියා නම්, ඒ අරමුණ පිළිබඳ අංග ප්‍රත්‍යංග මතකයේ හිටිනවා.

මෙහෙම මතක හිටින්න හේතුව මොකද? ඒ අගපසඟ පිළිබඳව ඇතුළට කිඳබැහැල උකහාගන්න ගතියක් සතියේ තියෙනවා. පොළා පනින ලක්ෂණයට අපි සම්ප්‍රදයානුකූල නිදර්ශනය පෙන්වන්නේ වේළිච්ච ලබු කබලක් වතුරට දූම්මොත් ඒක කවදවත් ගිලෙනේන නැහැ. ඒ වතුරේ රළත් එක්ක උඩ පහළ යමින් වතුර ගලන දිශාවට ගලනව. දැන් කාලේ හැටියට කියනව නම්, ඔය බෝතල් පොරොප්පයක්, රිජ්ගෝම් කැබැල්ලක් වතුරට වැටිච්චාම ඒක වතුරත් එක්ක පාවී පාවී ඉහළ පහළ යමින් වතුර ගලන දිශාවට ගලනව. මේකට කියනව පොළා පනින ලක්ෂණයක් කියල. වතුරත් එක්ක ඔහේ පොළා පැන පැන තියනව මතුපිටම. නමුත් ඒකට සාපේක්ෂකව, ඒකට ප්‍රතිවිරුද්ධ නිදර්ශනයක් විදිහට, වතුරට ගලක් දූම්මොත් වැටිච්ච තැනම කිඳබහිනව. අඩියටම යනකල් ගිහිල්ල මිසක් ගල මගදි නම් නතර වෙන්නේ නැහැ. මෙන්න මේ ගතියෙන් තමයි සතියෙන් දැකගන්න ඕනෑ, සතිය යම් අරමුණකට අපි යොමු කරල එල්ල කළා නම් පිහිටියා නම් සතිය කාගෙන බහිනව. එහි නිමග්න වෙනව. එහි බැසගන්නව.

මෙන්න මේ අපිළාපන ලක්ෂණ ගතිය තමයි සතියේ තියෙන්නේ. ඒ නිසා අපට මේ එකම අරමුණක් නැවත නැවතත් සතිමත් වෙනකොට, එන්ඩ එන්ඩ එන්ඩ එන්ඩ ඒ අරමුණෙහි ඇතුළට කිඳබහින ගතිය වෙනව නම්, පවතිනව නම් අන්න සතිය ක්‍රියාත්මකයි. එන්ඩ එන්ඩ එන්ඩ එන්ඩ අපි සතිමත් වෙනව. ඒ

අරමුණ පිළිබඳව ඇතුළත පිටත හැම ලකුණක්ම අංග ප්‍රත්‍යංගයක්ම අපිට බොහෝ විශද වෙන්න පටන්ගන්නව. ඒ වගේම තමයි සතියේ රසය. සතිය තියන බව. සතිය තියන වේලාවට කර දෙන කෘත්‍යය තමයි අසම්මෝස භාවය. කලකොල නැහැ. යම් අරමුණකට හිත ගියා නම්, තවත් අරමුණක් කෙරෙහි හිත අනියම් සම්බන්ධකම් පවත්වන්න යන්නෙ නැ. සියට සියක්ම අර අරමුණේමයි. එහෙ මෙහෙ වෙන්නෙ නැහැ. කලකොල වෙන්නෙ නැහැ. අන්ද මන්ද වෙන්නෙ නැහැ, අන්දමන්ද නොකර හරියටම එකම අරමුණකට එල්ල කරල දෙනව නම් ඒ අරමුණෙහි කිඳබැහිමට අර ලක්ෂණයට ඉතාමත්ම අත්‍යවශ්‍ය කාරණයක් තමයි, නැත්නම් අරමුණෙහි කිඳබහින ගතිය පෙන්නන කෘත්‍යය තමයි අරමුණත් එක්ක හරියට අන්ද මන්ද භාවයක් නැහැ. කෙළින්ම සම්මෝසාවක් නැතුව විකාර ගතියක් නැතුව අන්ද මන්ද වීමක් නැතුව අරමුණ මුහුණට මුහුණ දලා හිටිනවා. අමතක කරන ගතියක් නැහැ. නැවත නැවත මතක් කර දෙන ගතියක් තියනවා.

මේ නිසා සතිය කිඳබහින ගතියත් සම්මෝස භාවය නැතිකමත් නිසා විසයානුභාව පච්චුපඨානා කියල තමන්ට හොඳට භාවනා කරගෙන යනකොට, සතිය තහවුරු වෙනකොට මේ තාම අපි කතා කරන්නේ බොජ්ඣංග සතිය නෙවෙයි සාමාන්‍ය සතිය වුණත් හරියට මම දැන් මුණදල තියෙන්නේ මෙන්න මේකටයි කියල අහිමුබ වු විෂය හොඳට පැහැදිලි වෙනවා. වෙන විදිහකට කියනව නම් අපි - ඒක පස්සෙදි තවත් තහවුරු වෙනව - දැනට එතෙන්නි සාමාන්‍යයෙන් මතක් කරනවා යෝගාවචරයට හොඳට සතිමත් වෙන්න ඕනෑ නම් අරමුණක් පිළිබඳව, අපි කියනව ඒ අරමුණ මෙතෙහි කරන්නෙයි කියල. වම තබනකොට වම, දකුණ තබනකොට දකුණ, පිම්බීම වෙලාවෙදි පිම්බීම, හැකිලීම වෙලාවෙදි හැකිලීම, ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස වශයෙන් අරමුණු ගන්නවා නම් ඇතුල් වීම පිට වීම වශයෙන්, නැත්නම් ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස වශයෙන්, නැත්නම් ගන්නවා හෙළනවා වශයෙන් හෝ මෙතෙහි කරන්නෙයි කියල. මෙහෙම මෙතෙහි කරගෙන කරගෙන යනකොට ඒ යෝගාවචරයා සම්මෝසාවට පත් වුණොත් සමහර වෙලාවට ඇතුල් වෙන වේලාවෙදි පිට වෙනවාය කියල මෙතෙහි කරන්න ඉඩ තියෙනවා.

පිට වෙන වෙලාවේදී ඇතුල් වෙනවාය කියල මෙනෙහි කරන්න ඉඩ තියෙනවා. ඔහේ පුරුද්දට ගිරවෙක් වාගේ, ඇතුල් වෙනවා පිට වෙනවා ඇතුල් වෙනවා පිට වෙනවා කියකියා භාවනා කළාට ඒක හරියටම ඒ ඇතුල් වීමේ අරමුණත් එක්ක ඇතුල් වීම මෙනෙහි කිරීම එකිනෙකට මුහුණ නොදී ඉන්න ඉඩ තියනව. පිට වීමේ අරමුණත් එක්ක පිට වීම මෙනෙහි කිරීම මුහුණ නොදී, පිට වෙන වෙලාවේදී ඇතුල් වෙනව කියල මෙනෙහි කරන්න ඉඩ තියෙනවා.

ඒ වගේම තමයි වම දකුණ කියල සක්මන් කරගෙන යනකොට දකුණ තබන අවස්ථාවේදී පුරුද්දට මෙනෙහි කරනව වෙන්න පුළුවන් වම කියල. ඒ මොකද, ඒ යෝගාවචරයා වම දකුණ අතර වෙනසක් හඳුනන්නේ නැහැ. දෙකම සමානව දකින නිසා කෝක මෙනෙහි කළත් කමක් නැහැ කියල එහෙමත් වෙන වෙලාවල් තියනව. එහෙම නැත්නම් ඇතුල් වෙන වෙලාවේදී පිට වෙනව කියල මෙනෙහි කළත් පිට වෙන වෙලාවකදී ඇතුල් වෙනව කියල මෙනෙහි කළත් ඒකේ වෙනසක් නැහැ කියල යෝගාවචරයාගේ හිතට අභිමුඛ විෂය, සති අරමුන හෙවත් අර වම තබන වෙලාවේදී වමටම යොමු කරවන ගතිය අනුව විෂය වෙන්නේ වමයි. පුරුද්දට දකුණ කියල කිව්වට හරි යන්නේ නැහැ. ඒ වගේම ඇතුල් වෙන වෙලාවේදී හුස්ම රැල්ල ඇතුල් වීමයි විෂය වෙන්නේ, පිට වීම නෙවෙයි. පිම්බීම අවස්ථාව මෙනෙහි කරන කෙනාට පිම්බීමයි විෂය වෙන්නේ හැකිළීම නෙවෙයි. අන්න ඒ දෙක අතර විෂයට අභිමුඛ නොවන ගතිය හොඳට වැටහෙනවා යෝගාවචරයාට.

මේකට තමයි පච්චුපට්ඨානය කියල කියන්නේ. සතිය ඇති නැති බවට තමන්ට වැටහෙන ආකාරය විෂය අභිමුඛභාව පච්චානුපට්ඨාන. ඒ නිසා කරන දේ හොඳට පැහැදිලියි. මහා ලොකු දෙයක් ඒ නිසා කරන්න එපැයි කියනව. විශාල වශයෙන් ගැඹුරු මෙනෙහි කිරීම් කරන්න එපා. ඉතාමත්ම ලාමක ප්‍රඥප්තියක් අල්ලගෙන ඇතුල් වීම සම්පූර්ණයෙන්ම ඇතුල් වීම කියලමයි මෙනෙහි කරන්නේ. පිට වීම පිට වීම වශයෙන්, පිම්බීම පිම්බීම වශයෙන්, හැකිළීම හැකිළීම වශයෙන්, දකුණ දකුණ වශයෙන්, වම

වම වශයෙන්, නැගිටින වෙලාවේදී නැගිටිනව වශයෙන් තමයි මෙතෙහි කරන්න කියන්නේ. ඒ නැගිටින වෙලාවේදී අත බිම තියනව, කය පැත්තකට බර කරනව, කකුල දිගහරිනව කියල විස්තර වශයෙන් මෙතෙහි කරන්නේ නැහැ. ඉතාමත්ම සරලව, නැගිටිනවා නැගිටිනවා නැගිටිනවා කියල තමයි මෙතෙහි කරන්නේ. නමුත් මෙතෙහි කරන ගමන් සතියට පුළුවන් තරම් ඒ අභිමුඛ විෂයට හොඳට මුහුණ දීල නිසි නින්දේ ඒක බලාගන්න ඉඩ සලසන එක තමයි විය යුත්තේ. ඒ වගේම සතිය හරි නම් යෝග්‍යවචරයට වැටහෙන්නේ එහෙම. ඒ නිසා විෂය, අභිමුඛ විෂය හොඳට පැහැදිලි වෙන්න පටන්ගන්නවා.

ඒකයි එකම අරමුණක් බොහෝ කාලයක් භාවනා කරන්න වෙන්නේ. එතකොට අර ඉස්සෙල්ල අරමුණ විෂයෙහි ආපු පිරිසිදුකම එන්න එන්න අරමුණ විෂයෙහි නැවත නැවතත් නැවත නැවතත් ඒකම බලනකොට හොඳ පිරිසිදු, බොර නැති වංචල නැති, සායම් දිය වෙච්ච නැති වතුර කඩක් දිහා බලන්නා වගේ ගැඹුරටම යනකල් දර්ශනය පැහැදිලි වෙනවා. ඒක නිසා විෂය අභිමුඛ භාව පවිච්චපට්ඨාන. මේක සඳහා මෙවැනි සතියක් සඳහා ආසන්න කාරණාව උදව් කරන ගතිය පෙන්නන්නේ කායාදි සතර සතිපට්ඨානා පදට්ඨානා. සතියට පදට්ඨානය වෙන්නේ සතියමයි. එහෙම නැතුව ඡන්දයෙන්, කුසලච්ඡන්දයෙන්, වීර්යයෙන්, ශ්‍රද්ධාවෙන්, සමාධියෙන් ප්‍රඥවෙන් සතිය නැගිටිට්චන්න බැහැ. සතිය නැගිටිට්චන්න ඕනෑ වෙන්නේ වරද්ද වරද්ද පටන්ගත්ත සතියෙන්මයි. වෙන විදිහකට කියනව නම්, සතිය ආරම්භයේදී කඩ කඩ බණ්ඩ සතියක් ඇවිල්ල අන්තිමේදී අඛණ්ඩ සතියක්, සතිපට්ඨාන සතියක්, සමෙබ්බාසනා සතියක් බවට පත් වුණාට පස්සේ ඒ සනබහල හොඳ ශක්තිමත් සතියට හේතු වෙලා තියෙන්නේ අර මුලින් මුලින් ගත්ත වරදින වැරදි වැරදි යන ප්‍රයත්නයමයි. ඒ නිසා සතිය පිළිබඳව ගන්නා ප්‍රයත්නය කවදුවත් අහක යන්නේ නැහැ. කායාදි සතර සතිපට්ඨාන පදට්ඨානා - ඒ කියන්නේ කාය සතිපට්ඨානය, කායානුපස්සනා සතිපට්ඨානයමයි වේදනානුපස්සනාවට උදව් උපකාර කරන්නේ. කාය වේදනා දෙකමයි විතරානුපස්සනාවට උදව් කරන්නේ. කාය වේදනා විත්ත කියන

තුනමයි ධම්මානුපසංසනාවට උදව් කරන්නේ. ධම්මානුපසංසනාවට ආවහම ආයේ කායානුපසංසනාව කරන්න වෙනවා. මොකද ඉස්සෙල්ලාම නිවරණ ධර්ම. ඊගාවට ස්කන්ධ භාවනාවේදී ආයේ රූපස්කන්ධය ආයේ මෙනෙහි කරන්න වෙනව. ඒක වකඛු, සොන, සාන, ජීව්හා වශයෙන් ආයෙන් ආයතන වශයෙනුත් මෙනෙහි කරන්න වෙනව.

ඒ නිසා ඒ සතියම නැවතත් ආයෙන් අර මූල කර්මස්ථානයටම යොදවනකොට, මූල කර්මස්ථානය එකම වුණාට සතියේ ගැඹුරුකම නිසා, සතියේ පළපුරුදුකම නිසා මූල කර්මස්ථානයේ වැඩි ගැඹුරක් පේන්න පටන්ගන්නව. ඒක නිසා ආරම්භක යෝගාවචරයා පිම්බීම හැකිලීම, ආනාපානය, දකුණ වම වශයෙන් කරන වෙලාවේදී වටහාගන්න කරුණුවලට වඩා ලොකු ගැඹුරක් සතිපට්ඨාන අවස්ථාවක සතිය හොඳට පිහිටි වෙලාවක, එහෙම නැත්නම් සමේඛාජ්ඣාදි අවස්ථාවට යනකොට ගැඹුරක් දකිනවා. හැබැයි භාවනා නොකර හිටිය නම් ඒ ගැඹුර පේන්නේ නැහැ. ඒ මොකද, භාවනා නොකර ඉන්නවැයි කියල කියන්නේ සතිය නොපිහිටෙව්වා නම් සතියෙන් නොබැලුවා නම් දිගින් දිගටම එය නොබැලුවා නම් මේ ගැඹුර පේන්නේ නැහැ.

ඒ අනුව බලනකොට සතිය ථෙරවාද බුදු දහමේ ඉතාමත්ම ආවේණික ලක්ෂණයක් වශයෙන් නොපැකිළ හඳුන්වාදෙන්න පුළුවන්. විශේෂයෙන්ම අප්‍රමාදය කියන්නේ සතියයි කිව්වොත් නම් ඒක පිළිබඳ වාදයක් ඇත්තේ නැහැ. ඒ වාගේම තමයි සතිය පිළිබඳව මෑත කාලයේ - ඒ කියන්නේ දැන් අවුරුදු 20 කට 30 කට ඉස්සෙල්ල - මේ නිවැරදි අර්ථකථනය හෙළි කරපු නිසා මේක කාගෙවත් අයිතිවාසිකමක් නෙවේ. ඕනෑම කෙනෙකුට සතිය පිළිබඳ මේ පර්යේෂණය කරනව නම් ඒ පුද්ගලයාට එද ඒ පිළිබඳ අත්දැකීමක් ලබන්න පුළුවන් ශක්තිය ඇති වෙන්න පටන්ගන්නා. ඒ විතරක්ම නෙමෙයි ඉතාමත්ම කැපී පෙනෙන වෙනස වුණේ ඒ අත්දැකීම නිසා සතියට යම් තාක් කාලයක් ආයෝජනය කරනව නම්, ශ්‍රද්ධාව ආයෝජනය කරනව නම්, ඒ තාක් සතිය කිඳබහින නිසා මේ

ජීවිතයේදීම නිවන් දකින්න පුළුවන් කියන තත්ත්වය හරියට අලුතින් හොයාගත්ත දෙයක් වගේ මතු වෙන්න පටන්ගත්තා.

ඒකට හේතු වූණේ සතිය පිළිබඳව පවතින්නා වූ දෙවෙනි පදවිධාන කථාව. ඒ මොකද්ද, තිරසඤ්ඤා පදවිධානා කියල. කායාදි සතර සතිපට්ඨාන පදවිධානා, තිරසඤ්ඤා පදවිධානා කියල පදවිධාන දෙකක් පෙන්වනවා. මොකද්ද තිරසඤ්ඤාව කියල කියන්නේ? යමක් විෂයෙහි ස්ථිර සංඥාවක් ඇති වෙනව නම් ඒ විෂයෙහි සතිය හොඳයි. ඒ විෂයෙහි සතිය බැසගැන්ම හොඳයි, කිඳබැසීම හොඳයි. මෙන්ම මේ නිසා ස්ථිර සංඥාවක් ඇති කරගැනීම පිළිබඳව මේ මෙතෙහි කිරීමේ ක්‍රමය මැනකදි මතු වෙන්න පටන්ගත්ත.

ඒක සතිපට්ඨාන සූත්‍රයේත් සඳහන් කරනව ගව්‍යනො වා ගව්‍යාමී'ති පජානාති මේ ආදී වශයෙන් විවිධාකාරයෙන් දූන් ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස දෙකත් හොඳට හිටපු ගමන් හිත තිබ්බ ගමන් ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසය හොඳට හිත පිහිටවනව නම්, මෙතෙහි කිරීම අවශ්‍ය කරන්නේ නැහැ. පිම්බීමේ හැකිලීමේ කාන්දමකට හිත ඇල්ලුව වගේ හොඳට භාවනාව යනව නම් මෙතෙහි නොකළාට කිසිම ප්‍රශ්නයක් නැහැ. මොකද අපිට ඕනෑ කරන්නේ ක්‍රමවේදය නොවෙයි. අපිට අවශ්‍ය කරල තියන ප්‍රයෝජනය සලකන වැඩක්. ඒක හුග වෙලාවකට හරියන්නේ නැතිකමයි, ආධුනිකයගේ හැටි. මූල කර්මස්ථානයේ හිත නොපිහිටනකම. අන්න ඒකට සතිය හොඳ පදනම්ගතව ඇති කරගන්න තමයි, මේ ස්ථිර සංඥාවක් ඇති කරගැනීම පිළිබඳව දකුණු පය විහිදුවන වේලාවේදී එයට සතිය යොදවන ගමන් දකුණ කියල මෙතෙහි කරනව. වම් පය මෙහෙයවනකොට වේතනා පූර්වකව වැඩේ සිද්ධ වෙනවා. ඒ සන්නානය වගකියන්න ඕනෑ. නමුත් එයට සතිය පිහිටුවීමට අමතර ආධාරකයක් වශයෙන්, ඒදණ්ඩකට හයි කරන අත්වැලක් වශයෙන් වම වශයෙන් මෙතෙහි කරනව. යම් අවස්ථාවක යෝගාවචරයාට දකුණ වම, දකුණ වම කියල මෙතෙහි කරමින් යනකොට සද්දවලින් බාධා, අවට තියන රූප නිසා බාධා, හමන සුළං නිසා බාධා ආදී වශයෙන් පේනව නම්, ඒක දෙනුන්සැරයක් මෙතෙහි කරන්න කියනව. දකුණ ක්‍රියාත්මක වන

තාක් කල් දකුණ දකුණ දකුණ, වම ක්‍රියාත්මක වෙනකොට වම වම වම කියල.

දැන් අපි දන්නවා මනුස්සයෝ ඔය කරේ බඩු උස්සන් ගිහිල්ල කරන්නවල බඩු බැඳගෙන ගිහිල්ල විකුණන වෙලාවලදී ඒගොල්ලන්ට බඩු ප්‍රමාණය ගණන් කරන්න ගියාම නිතරෝම ගණන් කර කර තමයි විකුණන්නේ. ඒ බඩු ලාභයි දෙකයි තුනයි හතරයි, නැත්නම් හතරයි හතරයි හතරයි, පහයි පහයි පහයි, හයයි හයයි හයයි, හතයි හතයි හතයි කියකියා ගණන් කර කරමයි යන්නේ. එතකොට ඒ මනුස්සයාට වරදින්නේ නැහැ. වැරදුණත් එක සැරයයි වරදින්නේ. වරදිනකොටම වැරදිවිච බව දැනගන්න පුළුවන්. ආයේ හදගන්න දැනගන්නව. ඒ වගේම තමයි ගණන් කර කර බඩු බානකොට, බඩු බෙදනකොට වෙන කිසිම දේකට හිත යොදන්නත් බැහැ. කවුරු මොනව කථා කළත් කවුරු වෙන දෙයක් විමසුවත් මොන දේවල් ජේන්න තිබුණත් එයාගේ හිත ඉතාම දූඩි ලෙස අර ගනුදෙනුවට යෙදෙනව. බැංකුවක සල්ලි ගණන් කරන්න ගියහම ඒ කෙනාට සල්ලි ගණන් කරන එක වැරදුණොත් අතින් තමයි දන්න වෙන්නෙ. අඩු වුණොත් නම් පාරිභෝගිකයා පෙන්නලා දෙනව. වැඩි වුණොත් සාක්කුවේ දගෙන යනව. ඒ නිසා ඒකටම පූර්ණ අවධානය යොදල දැනම යොදවල ගණන් කරමින් ගණන් කරමින් ඒක කරනකොට වරදින්න තියෙන අවස්ථාව අඩුයි.

ඒ නිසා මේ මෙනෙහි කිරීමේ ක්‍රමය ඉතාමත්ම පුංචි වෙනසක් ඇති කරන්නෙ. නමුත් මේකට සාදර වුණොත් ඒ හිතට ඒ භාවනා ජීවිතයට පුදුමාකාර ගැඹුරක් ඇති කරල දෙනව. ඒ අනුව මේ තිර සඤ්ඤාව, සතිය පිලිබඳව හොඳ පදට්ඨානයක් වෙනව. ඒ නිසා යම් ආකාරයකට සතිය පිහිටනව අඩුයි නම් ඒ කාරණාව මෙනෙහි කරනව. දැන් මෙතන සඳහන් කරල තියෙනවා අසන්තං වා අජ්ඣාතං සතිසමේඛාජ්ඣාතං නහී මෙ අජ්ඣාතං සතිසමේඛාජ්ඣාතං'ති පජානාති. තමන් තුළ සති සමේඛාජ්ඣාතය නැති බව දන්නව නම් ඒ බව දැනගන්න කියලයි මේකේ සඳහන් කරල තියෙන්නෙ. නමුත් ඒක දැනගන්න පමණින් නතර වෙන්නෙ නැතුව ඒ බව මෙනෙහි කරන්න

පටන්ගත්තොත් - ඔන්න මම දැන් සතියෙන් යුක්තව දැන ශාලාවටම යන්න යනවා. නමුත් ඒ අතරමැදිදී මොකක් හරි අකුරු කාරණාවක් සිද්ධ වෙලා තමන්ට ඒ වෙලාවට එතනට යා ගන්න බැරි තරම් මේ අකුරු කාරණාවට පමා වෙනවා. පමා වෙද්දී තමාට එක පාරට මතක් වුණොත් මේ වැඩේ කෙරුවොත් මට ගමන, ගමනේ අර්ථය වෙලාවට කරගන්න හම්බ වෙන්නේ නැහැ. මගේ හිත දැන් රූපෙකට ඇදීල, නැත්නම් සද්දෙට ඇදීල, නැත්නම් ගදකට ඇදීල, නැත්නම් ඒ බවට මත් වෙලා ඉන්න වෙලාවක බාධා වෙනව නම්, ගමනට බාධා වෙනව නම්, ඒ තියෙද්දීත් අර මත් වීමේ ඉන්නව නම් අපිට ඒක මෙතෙහි කිරීමේ පමණින් අපට ආයේ ගමනට හිත යොදන්න පුළුවන් වෙනව. ඒ විතරක් නෙවෙයි අපි මෙතනින් දැන ශාලාවට යන අධිෂ්ඨානයෙන් එළියට බැස්සා. යන හැම පියවරක්ම අපි දකුණ වම වශයෙන්ම මෙතෙහි කරමින්ම යනව. ඒකෙදීත් තබන තබන පියවරක් පාසා අපි දැන ශාලාවට ළං වෙනව. මෙතෙහි කිරීම නිසා ඒ අවස්ථාව නන්නත්තාර වෙන්න, වල්මත් වෙන්න තියන අවස්ථාව අඩු වෙනව.

මේ අනුව පේනවා මේ තිර සංඥාව බොහොමත්ම උපකාර බව. මේක පේන්නෙ දෙකේ පන්තියේ ළමයින්ගේ වැඩක් වාගේ. ඒ කියන්නෙ කළු ලැල්ලෙ අයන්න මී යන්න, මා යන්න කියල ලිව්වාම ගුරුවරයා අඩිකෝදුව හරි වේවැල හරි අයන්නට තියනකොට මුළු පන්තියම අයනු කියල කියනව. ඊලගට අල් ම යන්නට තිබ්බහම අල් මයනු මායනු කියල කියනව. ඒ අකුරෙන් අකුර කියකියා ඉන්නකොට ඒ ළමයාටම තමන්ගේ කටහඬ ඇහෙනව. ඊට පස්සේ අකුරට වේවැල යනකොටම ඉබේම අර තමන්ගේම ඇහිව්ව කටහඬේ සද්දයත් ගුරුවරයාගේ සංඥාවත් අකුර පිළිබඳ තිබුණ තිර සංඥාවත් නිසා එයාට ගෙදරදී හිටියත් හීනෙදී වුණත් ඒ වචනය අකුර ශබ්ද නම මෙතෙහි වෙනවා.

අන්න ඒ විදිහට හැම දේටම නමක් තියනව. සර්වඥයන් වහන්සේ දේශනා කරල තියනව මේ ලෝකෙ නමකින් කෙලෙසිව්ව නැති දෙයක් ඇත්තෙ නැහැ කියල. නමක් නැති එකක් තිබ්බොත් 'නමක් නැති එක' කියල හරි කියනව. ඒ තරම්ම කෙලෙසිල තියන

එකෙන්මයි අපි අල්ලන්නෙ. අල්ලල ඒක මාර්ගයෙන් අපි ඇතුළට බැසගැනීම තමයි තිර සංඥාවක් ඇති කරගැනීමෙන් තමයි, නැත්නම් තිර සංඥාවක් ඇති කරගැනීමට තමයි මේ මෙතෙහි කිරීම කරන්නෙ. මේක සූත්‍රයේ සඳහන් වෙන්නෙ පජානාති කියල. අන්න ඒ විදිහට සතිය මනා කොට පිහිටුවීම සඳහා, මනා කොට පිහිටියාට පස්සේ තමයි මේක සතිපට්ඨාන කියල කියන්නෙ. මූලින්ම තියෙන්නේ කේවලත්වයෙන් සතිය. ඒක බොහෝම දුර්වලයි. බොහෝම බණ්ඩයි. බොහෝම සිංහිත්තක් විත්තක්ෂණයක් දෙකක් හිටල ආයේ අසතිමත් වෙනව. ආයේ බොහෝ වේලාවක් අසතිමත්ව ඉඳල ආයේ විත්තක්ෂණයක් දෙකක් සතිමත් වෙනව. නමුත් අර මෙතෙහි කිරීම යන්ත්‍රානුකූලව කරනව නම්, දවසේ, නැත්නම් භාවනා කරන පැය ස්වල්පයේ දිගටම ඒ සතිය කඩින් කඩ වෙව් හෝ දිගින් දිගට දිගින් දිගට පවතින්න තියෙන ශක්තිය වැඩියි. පස්සේ මේ සතිය ක්‍රමයෙන් ඉතිරි පැතිරී යනකොට අඛණ්ඩ ධාරාවක් විදියට සිනිඳා තෙලධාරා'ව අහොසි ඉරියාපටො කියල මේ සතිය ටිකෙන් ටික ටිකෙන් ටික වැඩෙන්න පටන්ගන්නව.

ඒ නිසා යම් කිසි කෙනෙකුට සතිසමෙඛාජ්ඣාය වැඩිල නැහැ, වෙන විදිහකට කියනව නම් අසන්නං වා අජ්ඣාතනං සතිසමෙඛාජ්ඣායං නත්ථි මෙ අජ්ඣාතනං සතිසමෙඛාජ්ඣායො'ති පජානාති කියල දන්නව නම් එකක් මෙතෙහි කිරීම වෙන අතර, තවත් අපේ ආචාර මත මගින් උදව් උපකාර පෙන්නනව. මේ නැති සතිය දියුණු පවුණු කරගත්ත නම් කරුණු හතර හතරක් පෙන්නනව.² 'සති සම්පජ්ඣාඤාය' කියල එකක් පෙන්නනව. සති සම්පජ්ඣාඤාය කියල කියන්නෙ, සතිපට්ඨානයෙදී මේකට හොඳ අර්ථකථනයක් ලැබෙනව. අපි ආනාපානසතිය පිහිටුවනව. එහෙම නැත්නම් අපි කායගතාසතිය පිහිටුවනව. අපි මෙතනදී අදහස් කරන්නෙ ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස දෙක මෙතෙහි කරමින් පර්යංකයේ යෙදෙනව. කායගතාසතිය වශයෙන් දකුණ වම වශයෙන් මෙතෙහි කරමින් සක්මනේ යෙදෙනවා. නමුත්

² මහා සතිපට්ඨාන සූත්‍ර අටුවාව

මේ දෙකම සඳහා ආධුනිකයෙක් දවසකට පැය හතක් අටක් මෙනෙහි කරමින් යොදවන්න ඕනෑ. ගෙදරක දෙරක නම් එව්වරවත් අමාරුයි.

නමුත් දවසකට පැය 24 තියනව. මේ විදියට 1/3 කින් විතර පටන් ගත්තොත් මේ සතියේ අඩුපාඩුකම් තියනව නම්, ඒ පුද්ගලයා අර ප්‍රධාන ඉරියව් විතරක් නෙවෙයි, පුංචි පුංචි ඉරියව් දක්වාම සතිය විහිදුවන්න ඕනෑ. මේ පුංචි ඉරියව් විෂයෙහි සතිය පැවැත්වීම තමයි සම්පජ්ඣාදිය කියන්නේ. ආලෝකිතෙ විලෝකිතෙ ඉදිරිය බලනකොට පැත්ත බලනකොට, අභිකකනෙන පටිකකනෙන ඉස්සරහට යනකොට පස්සට යනකොට, සම්ඤ්ජනෙ පසාරිනෙ අත නවනකොට දිග හරිනකොට සෑම අවස්ථාවකම අර ඉඳගෙන පර්යංකය කරන්නා වගේ පුළුවන් තරම් ඒ සතිය ඉතිරිල පැතිරිල කරන්න පටන් අරගත්තම ඒ සතිය අඛණ්ඩ වීම සඳහා, සතිපට්ඨානයක් වීම සඳහා, බොජ්ඣංග සතියක් වීම සඳහා අවස්ථාව වැඩියි. ඉස්සෙල්ලාම පටන් අරගන්නේ ඔක්කෝම ඒ සඳහා සුදුසුකම් පහසුකම් දීලා සප්පාය කරුණු සලසල වාඩි වෙලා, ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයේ සතිය පිහිටුවනව. නැත්නම් සක්මනේ ඒ ක්‍රියා දෙකේදීම, සක්මනේදී හෝ පර්යංකයේදී ප්‍රතිඵලයක් බලාපොරොත්තු වෙන්න නැහැ. හුදු භාවනාව සඳහාම භාවනාව කිරීමක්.

සම්පජ්ඣාදිය කියනකොට එදිනෙද කටයුතු කරන වෙලාවට සිවුරු අඳිනකොට, පාත්‍ර දරනකොට, යනකොට එනකොට, ඇත මැත බලනකොට, කුඩා අනුකුඩා සෑම ඉරියව්වකම සතිය පැවැත්වීමට සම්පජ්ඣාදිය කියල කියන්නේ. එනකොට අර තැන් තැන්වලින් ඇඳපු ඉර තිත් තිත් තිත් කියල ඇඳපු ඉරක් සම්පූර්ණ යා වෙනව වගේ, සතිය අඛණ්ඩ ධාරාවක් විදියට යන්න පටන්ගන්නව. මේ සති සම්පජ්ඣාදිය වැඩීමට තමයි භාවනා මධ්‍යස්ථාන වාගේ ඒ ඒ ස්ථාන ඒ ඒකටම කැප වෙච්ච කාල සටහනක්, ඒකටම කැප වෙච්ච පිරිසක් එක්ක කටයුතු කරනකොට ඒ යෝග්‍යවචරයාගේ ජීවිතය ප්‍රධානම තේමාව වෙන්නේ ගෙවල් දෙරවල්වල වගේ දේශපාලන අර්ථය සලසන එකවත් අර්ථ ශාස්ත්‍රය සලසන එකවත් සමාජ ධර්ම වඩන එකවත් සුතමය ඥාන වඩන එකවත් නෙවෙයි. තමන්ගෙ වතක්

තියනව. ඒ වන සතියෙන් යුක්තව කරනව. ඉතින් ඒකට අර්ථ දෙන්න පටන් අරගත්තොත් අනිච්චාර්යයෙන්ම සතිය යට ගිහිල්ල පොත්පත් කියවන්න තියන ආසාව, කථා කරන්න තියෙන ආසාව, බලය තහවුරු කරගන්න තියන ආසාව ආදී වශයෙන් ලාමක ආශාවල් බොහෝ වැඩෙන්න ගත්තොත් අර මං කලින් කිව්ව වගේ ඉඩ ප්‍රස්තාව නැති වෙව්වාම සතිය පැකිලෙනව. පස්ස ගහනව.

නමුත් යම් ආකාරයකට අපි උත්සාහ කරල, මේක දේශපාලන ආර්ථික සමාජමය ප්‍රයෝජනයක් නොවෙයි. මේ ධර්මමය ප්‍රයෝජනයක් සලකල සතිය පිහිටුවනවා නම්, අපි සියලුම අගයන් ආඩම්බරයන් පැත්තක තියන්න ඕනෑ. එහෙම පැත්තක තියනකොට අපිට මේ අනුකූල දේවල් විෂයෙහි සතිය පිහිටුවන්න යනකොට සතියේ තහවුරු භාවය වැඩි වෙනව. මේකට දෙවන කාරණාව තමයි මුඛධාමසානි පුගලපරිවර්ජනතා. මේ භාවනා මධ්‍යස්ථානවල ඉන්නව පිස්සො පිහාට්ටෝ. ඒ ඇත්තො කවදකවත් සතිය පිහිටුවීම වගේ දේවල් නෙවෙයි අදහස් කරල තියන්නෙ. මේ වගේ තැන්වල කාගෙන්වත් කරදරයක් නැතුව ඉන්න පුළුවන්. කැම ටික ලැබෙනව. එහෙම නැත්නම් වෙන වෙන පහසුකම් ලැබෙනව කියල ඔහේ එව්වට වෙලා ගත කරන ඇත්තො ඉන්නව. නැත්නම් ඒ වගේ සතියත් පිහිටුවනව, ඒ වගේ ලාමක ආසාවලත් තියනව.

අන්න ඒ වාගේ ඉතාමත්ම අසති, මුඛධාමසානි පුද්ගලයොත් ඉන්නවා. ඒ වගේම සතිය තරමකට තිබුණත් සති සම්පජ්ඤ්ඤය අඩු පුද්ගලයොත් ඉන්නවා. මේ විදියට හිතේ විවිධාකාර තත්ත්ව ඇති ඇත්තෝ ඉන්නවා. ඒ වාගේම හිත දුර්වල වෙව්ව සැහෙන පිරිසක් ඒ තැන්වල ඉන්නවා. ඉතින් ඒ තැන්වලට ගිහිල්ල අපි එහෙම පුද්ගලයෝ අයිත් කරන්න උත්සාහ කෙරුවොත් හෙම වෙන්නෙ ඉතින් අපට කෙළවරක් කරගන්න බැරි නඩු තමයි. ඒ නිසා අපට සිද්ධ වෙනව ඇත්තටම බාධාකාරී නම් ඒක එකතු වෙලා අයිත් කරගන්න. නමුත් අපට සිද්ධ වෙනව එවැනි පුද්ගලයන් මගහැරීමෙන් ඉන්න. ඒක සතිය පිහිටුවීමට ලොකු ආධාරයක් වෙනව. ලොකු මංගල

කාරණාවක් අසෙවනාව බලානං පණ්ඩිතානං ච සෙවනා. ඒ නිසා දෙවෙනි කාරණාව තමයි මුඛස්සතිපුගලපරිවර්ජනතා.

තුන්වන කාරණාව තමයි උපධීනස්සතිපුගලසෙවනතා. සතිය පිහිටියා වූ, පිහිටුවන ලද උපධීන සතියක් ඇති පුද්ගලයා කවදකවත් දේශපාලන අර්ථ, සාමාජික අර්ථ, එහෙම නැත්නම් අර්ථ ගාස්ත්‍රය විස්තර කරන්නෙ නැහැ. ඒ පුද්ගලයා බලන්නෙ සෑම ක්‍රියාවකදීම සති සම්පජ්ඤා ඉස්සර වෙනව නම්, පස්සේ ඕනෑ දෙයක් ආයති සංවරය මගින් සම්පූර්ණ කරගන්න පුළුවන් කියල. මේ වේලාවේදී මේ යෙදෙන දේ හිතට ඉදිරිපත් වෙව්ව දේ ඒ තාලෙන්ම බලාගන්න පුළුවන්. ඒ තාලෙන්ම ඒකට සිහිය යොදවන්න ඕනෑ. ඒක මෙහෙම විය යුතුයි, මෙහෙම මම කරන්න ඕනෑ කියන අදහස් දෙක ගත්තොත් සතියේ තියන මූලික ලක්ෂණ දෙක පිරිහෙනව. එකක් තමයි සාදර බව. පිළිගන්නාසුලු බවක් තියෙන්න ඕනෑ සතිමත් කෙනාගේ. අනෙක් එක තමයි ප්‍රතික්‍රියා නොකරන ගතියක් තියෙන්න ඕනෑ. එන ඕනෑම අරමුණකට - එව්වා එන්නෙ යම් කිසි කර්මයක් හෝ වෙන සාතු හෝ චිත්තමය හෝ ආහාරජ හේතුවක් නිසා. ඒ හේතුව දැකගන්න නම් අපි එන තාලෙන්ම ඒ පණ්ඩිතයා දිහා බලන්න ඕනෑ. ඒ වගේම තමයි අපි ඒකට විරුද්ධව නැගී හිටින්න හරකයි. ඒ දෙකේදීම කෙලෙස්වලට ඉඩ ලැබෙනව. එහෙම නැත්නම් සතිය කලකොල වෙනව.

ඒ නිසා ඒ පිළිගන්නාසුලු බව, අනිත් එක අවිරුද්ධ භාවය - මේ කාරණා දෙකෙන් යුක්තව එන අරමුණක් දිහාම බලාගෙන ඉන්න කෙනා ගැන අපිට කියන්න පුළුවන් උපධීනසති. ඒ පුද්ගලයා - ඒ භාවනාව වෙනුවෙන් ඕනෑම දෙයක් කැප කරල ඒ එන එන අරමුණු විෂයෙහි බලාගෙන ඉන්න පුද්ගලයා - ගැන අපේ ලොකු ස්වාමීන් වහන්සේ කියන්නේ කෙළ පිරිව්ව පඩික්කමකට තරම්වත් මනුස්සයෝ සලකන්නේ නැහැ. භාවනා පිස්සා භාවනා පිස්සා කියල ඒ මනුස්සයාට උසුළු විසුළු කරන්න පටන් අරගන්නව. ඒ මොකද ඒ මනුස්සයාගේ ජීවිතයේ කිසිම අර්ථයක් පෙනෙන්නෙ නැහැ භාවනා නොකරන පෘථග්ජනයට. කිසිම කමකට නැති පුද්ගලයෙක් විදිහට

ගණන් ගැනෙන්නේ. නමුත් බුද්ධාදී උත්තමයන් වහන්සේලා සාධු කියල වදිනවා. මේ පල්ලෙහාට ගලන ගඟේ ඉහළට පිනන්න උත්සාහ කරන වීර පුරුෂයෙක්, හැගුම්වලට ලෞකික අර්ථවලට කිසිම බැඳීමක් නැතුව සම්පූර්ණ ශ්‍රේණි විශාල පිරිසක් අතහැරල, වස්තු විශාල පිරිසක් අතහැරල, තමන්ගේ මතු වන මතු වන සෑම විත්තක්‍ෂණයකම මතු වන සෑම අරමුණක් විෂයෙහිම සාදර බවක් තියනව. පජානාති - දූතගන්න ආශාවක් තියනව. ඒ වාගේම තමයි එයට වහා ප්‍රතික්‍රියා කරන්නේ නැහැ.

මෙන්න මේ ගති දෙක තියනව නම් ඒ පුද්ගලයා තුළ තියෙන්නේ උපට්ඨිත සතියක්. අන්න ඒ උපට්ඨිත සති පුද්ගලයො දකින්නේ නැතුව නම් කවමදකවත් සම්මා සතිය පිහිටන්නේ නැහැ. ඒක නිසා යථාභූතංඤාණාය සභ්වා පරියෙසිතබ්බො, ලෝකෙ කොච්චර දුනුම තිබුණත් ඒක නිසා යථාභූත ඥානය ඇති වෙන්න නම් ගුරෙක් ඉන්න ඕනැ. හකුරු කන්නත් ගුරෙක් ඕනැයි කියල අපේ සාමාන්‍ය පොතේ තියනව. බුද්ධ දේශනාවේ සඳහන් වෙන්නේ යථාභූතංඤාණාය සභ්වා පරියෙසිතබ්බො - ඇත්ත ඇති සැටියෙන් දකින්න අපි හිතනව කට ඇරගෙන ඇසුත් ඇරගෙන බලා ඉන්නකොට අපිට ඇත්ත ඇති සැටියෙන් පේනවැයි කියල. ඇත්ත ඇති සැටියෙන් නෙවෙයි පේන්නේ, තමන්ට ඕනැ හැටියක්. මොන තරම් විස්තර, මොන තරම් සවිස්තර පෙන්නන අණවිකේෂකට දල බැලුවත් අණවිකේෂය පිටිපස්සේ ඉන්න මෝඩයෙක් නම් උන්දුට ඕනැ දේ තමයි පේන්නේ. කොච්චර දුර දර්ශන කන්නාවි දල බැලුවත් කන්නාවියේ මෙහා කෙළවරේ ඉන්න මනුස්සයා අසම්පජාන නම්, මුඨාසුහි නම්, අයෝසිමනසිකාර නම් ඒ මනුස්සයා කියන දේ ගැන දෙයියන්ගේ පිහිට තමයි තියෙන්නේ.

ඕකට යථාභූත ඥානය කියන්න බැහැ. මේ කිසිම කන්නාවියක් ඕනැ කරන්නේ නැහැ. පටන්ගන්නකොට නම් අපට කොහොමටත් මුළාව තියනවා. ඒ නිසා අප පටන්ගන්නකොට මුළාව තියන බව දැනගෙන නැවත නැවතත් මෙනෙහි කරමින් ඒ අරමුණේම ඉතාම ඉවසිල්ලකින් ඉතාම තපස් ගුණයකින් එහිම නැවත නැවත

සේවනතා, භාවනා, බහුලීකතා, ආදී වශයෙන් වැඩි දුරටත් දියුණු කරගෙන යනකොට යථාභූත ඥාන දර්ශනය පහළ වෙනව. මේකට ශාස්තෘන් වහන්සේ කෙනෙක් අවශ්‍යයි, අත්‍යවශ්‍යයි. මේ මුළු බුද්ධ කල්පෙටම ශාස්තෘන් වහන්සේ කෙනෙක් නොමැතිව මේ වැඩේ කරගත්තේ සිද්ධාර්ථ බුද්ධාංකුරයාණන් වහන්සේ පමණයි. එතැන් පටන් උන්වහන්සේ ඒ තමන් ඇති කරගත්ත කාරාපක අප්‍රමාදය, කාරක අප්‍රමාදය වශයෙන් මේව කඩල බිඳල, හැම කෙනෙකුටම මෙතෙන්නට යන්න පුළුවන් කියල පුදුමාකාර කරුණාවකින් පුදුමාකාර ප්‍රඥාවකින් පෙන්වා දුන්නා. හැබැයි ඒක සඳහා ගුරු ගෞරවය අවශ්‍යයි. මේ කියල දෙන ක්‍රමයටම කරන්න ඕනෑ. අනෙකුත් තමන්ගේ තියන භෞතික, එහෙම නැත්නම් පෘථග්ජන ආසාවල්, ටිකකට හෝ බැහැර කරන්න වෙනව. ඒ සඳහා කැප කිරීමක් අවශ්‍යයි. ආන්න ඒ කැප කිරීම කරන්න නම් එහෙම කැප කරලා ඒ තත්ත්වට පත් වෙච්ච උපට්ඨිතසති ඇති ඇත්තො නිතර ආශ්‍රය කරන්න ඕනෑ. ඒකත් මේ නැති සති සමබොජ්ඣංගය සෘජු කරගන්න, නැගිට්ටවගැනීම සඳහා අත්‍යවශ්‍ය වෙනව.

ඒ වගේම තමයි තදධිමුත්තතා සතියට නැමිච්ච හිතක්, සති නින්නා, සති පඤ්චාරං ආදී වශයෙන් කියන සතිය දිනාවටම නැවිච්ච හිතක් තියෙන්න ඕනෑ. ඕනෑම දෙයක් කැප කරන්න මම ලැස්තියි ඒ අවස්ථාවේදී සුපතිට්ඨිත සතියෙන් යුක්තව. ඒ නිසා මගේ ජීවිතයේදී ඒ වගේ ඉතාම දුෂ්කර අවස්ථාවක් ආපු වෙලාවකදී අපවත් වෙච්ච නායක ස්වාමීන් වහන්සේ හම්බ වෙච්ච වෙලාවක උන්වහන්සේ මං ගැන අනුකම්පාවෙන් කිව්වා දැන් ඔය කාරණාවෙන් ඉල්ලල අස් වෙන්න කියල. මං දැනගත්ත, මට තේරුණා ඉතාම ගැඹුරකින් අපි තාම තදබල සතියක පිහිටල නැති නිසා මේ අනුකම්පාව නිසා දෙන උපදේශයක් බව. මං ඇහුවා ඊට පස්සේ, ස්වාමීන් වහන්ස මේ වගේ වෙලාවකදී, සතිය පිහිටුවාගන්න උත්සාහ කරන යෝගාවචරයෙක් වෙන්න ඕනෑ කෙනෙක් නම් කොහොමද පිහිටිය යුත්තේ? මේ වැඩෙන් පස්ස ගහල පැරදිල පස්සට යන එක නෙමෙයි වැඩේ. පිහිටිය යුතු දේ නම් හිත ඒකෙන් අයින් කරගන්න පුළුවන්කම තියෙන්න ඕනෑ කිව්වා. මේ හොඳටෝම උග්‍ර හොඳටෝම ධර්මයට

විරුද්ධ හොඳටෝම විනයට විරුද්ධ වැඩක් යන්නේ. එයින් කිපෙන එක සාධාරණයි. ඒ මත්තේ ඉන්න ඕනෑම කෙනෙකු කිපෙනව. ඒ වාගේම ඒකට ප්‍රතික්‍රියා කරනව. ඒක පිළිගන්න ලැස්ති නැහැමයි. ස්වාමීන් වහන්සේ කිව්ව එහෙනම් බැරි නම් පැත්තකට වෙන් කියල. මං ඇහුව ස්වාමීන් වහන්ස කොහොමද අපි මේකට පිළිපැදිය යුත්තේ? එතකොට කිව්වා හිත පොඩ්ඩක් ඇත් කරගන්න පුළුවන් වෙන්න ඕනෑ කියල. මේ දේ පිළිගන්න වෙනව. මේ දේට ප්‍රතික්‍රියා නොකර ඉන්න වෙනව. ඒක තමයි හිත අයින් කරගන්න කියන්නේ.

මට දිග හුස්මක් වැටුණ. මේ වගේ උත්තමයන් වහන්සේ නමක් හම්බ වෙව්ව එක මේ වගේ වෙලාවකදී බ්‍රහ්මයන්ගෙන් අහන්නයැ අපි? දෙවියන්ගෙන් අහන්නයැ? ශක්‍රයන්ගෙන් අහන්නයැ? අපිට කවුරුන්ම නැහැ. ඒ වෙලාවකදී මේ වගේ උත්තරයක් දීපු එක ගැන මං ඉතාමත්ම ගැඹුරින් ස්තුතිවන්ත වෙලා ඇහුවා ස්වාමීන් වහන්ස, මම ඒ වගේ වෙලාවටත් කරබාගෙන හිටියොත් මගෙන් ධර්මය විනය රැකෙයිද කියල. මම විනයගරුක වෙයිද, මම ධර්මානුකූල වෙයිද කියල. ස්වාමීන් වහන්සේ ඊට පස්සේ පුටුවේ ඇන්දට හේත්තු වෙලා හොඳට හුස්මක් ඇරලා කිව්වා හිත මැත් කරගත්තේ නැත්නම් උඹට ධර්මය විනය වැටහෙන්නේ නැහැ. ඉස්සෙල්ලම උඹ මේ සිද්ධියෙන් හිත මැත් කරගෙන, පස්සේ ධර්මයට විනයට අනුව කටයුතු කරන්න. මේ අවස්ථාවේදී ඇවිලිල තියෙන වෙලාවේදී ඕකටම අර පළඟැට්ටා ගින්නට පනින්නා වගේ නැවත නැවත පැන්නොත් අපිට ධර්මයක් විනයක් සාකච්ඡා කරගන්න හිතේ කිසි සේත්ම ඉස්පාසුවක් වෙන්නේ නැහැ. වහා ප්‍රතික්‍රියා කරන තිරිසන් ගතියක් එළියට එනව. ඊට පස්සේ මට ලොකු සතුටක් ඇති වුණා. මම කිව්වා, ස්වාමීන් වහන්ස, මං පස්සට යන්නේ නැහැ. කරුණාකරල මේ වගකීම ආයෙත් මට දෙන්නයි කියල. ඒ වෙලාවේදී ඉතාමත්ම ගැඹුරු මද සිනාවක් ඇවිල්ල, අන්න එහෙම තමයි යෝගාවචරය ඉන්න ඕනෑ කිව්වා.

මට මතක් වුණා මම ඒ අවස්ථාව එද පැත්තුවා නම් මං සංසාරේ කවද හරි මේ තත්ත්වට පත් වෙලා මේ වගේ ගුරු

උතුමෙක් හම්බ වෙලා උන්වහන්සේගෙන් මේ ප්‍රශ්නය දැනගෙන උත්තර දෙන්න සිද්ධ වෙනව. මේ නිසා හැම සිද්ධියක්ම, සෑම විත්තක්‍ෂණයක්ම ඉතාමත්ම තීරණාත්මකයි. ඉස ගිනි ගත්තට වඩා සැලකිල්ලෙන් යුක්තව මේ සතිය පිහිටිය යුතුයි. අපි ඒ වෙලාවලට ඔය සාමාන්‍ය ලාමක දේවල් ඉදිරිපත් කරගන්න හදන එක අපිට හිතෙනව ලොකු විත්තාමය ඥානයක් ලොකු දර්ශනික පැත්තක් පෙන්නල තියනව කියල. නමුත් ඒකෙන් අපිට වෙන්නෙ එකයි - අරමුණෙන් හිත පනින එක විතරයි. මේ විත්තක්‍ෂණයේදී අපිට ඉදිරිපත් වෙච්ච කාරණාවට මුහුණ දීගන්න බැරි තත්ත්වෙකට එන එක, නැත්නම් මුහුණ දෙන අවස්ථාව පැහැර හැරීම පමණයි. අපි ප්‍රමාදමයි, අසතිමයි, මුට්ඨස්සතිමයි.

මෙන්න මේ නිසයි කියන්නෙ යථාභූතංඤාණාය සඤා පරියෙසිතඛේනා. අපි ඒ වෙලාවේ ඇත්තටම වහා ක්‍රියාත්මක වෙන්නෙ අසාධාරණව නෙවෙයි. අපි එහෙම නැතුව මේ මෝඩකමක් කරන්න නෙවෙයි. අපි මේ ධර්මයට අනුව වැඩ කරන්නයි විනයට අනුව වැඩ කරන්නයි කියල හිතනව. නමුත් ධර්ම විනය වැඩ කරන්න නම් හිත ඉස්සෙල්ලාම ඉස්පාසු වෙලා තියෙන්න ඕනෑ. අඩු ගානේ සතිය පිහිටල තියෙන්න ඕනෑ. එහෙම නැති වුණාම ක්‍රියාත්මක වෙන්නෙ අපේ ධර්ම, අපේ විනය. බුද්ධ ධර්මයවත් බුද්ධ විනයවත් සමයක් ධර්මයවත් සමයක් විනයවත් නෙවෙයි. ඒ නිසා යථාභූත භාවය දකින්න නම්, අපිට පරතෝ සංකල්පය අවශ්‍යයි. මේ සංසිද්ධිය වුණේ උඹට පණවිඩයක් උගන්වන්නයි. ඔකට පනින්න එපා. ඔකට ප්‍රතික්‍රියා කරන්න එපා. ඔය සංසිද්ධිය ප්‍රතික්‍රියා නොකළත් සිද්ධ වෙනව. සියට සියක්ම සිද්ධ වෙනව. අපි නැහැයි කියල කිව්වට මේ සිද්ධිය මගේ නතර වෙන්නෙ නැහැ. මම කළ යුතුමයි කියල ඔළමොළ තාලෙට අපි ඒකට පැන්නොත් වෙන්නෙ අර පළගැට්ටට වෙච්ච දේ තමයි.

නමුත් සතිය පිහිටුවන වෙලාවේදී, අර කියන කාරාපක අප්‍රමාදය පිහිටුවන වෙලාවේදී චතුරාර්ය සත්‍යයම තියනව එතන. ඒක හරි පුදුමාකාරයි. ඒකට කියන්නෙ තදඛා නිබ්බුතිය කියලයි. ඒකට

පොතේ සඳහන් වෙන්නේ. හුඟක් වේලාවට කාරාපක අප්‍රමාදය පිහිටන්නේ තමන්ට වැරදිවිච දුකට පත් වෙවිච වෙලාවට. ඒ නිසා දුක්ඛ සත්‍යය කියලා කියන්නේ මේකයි කියලා, කාරාපක අප්‍රමාද වෙලාවෙදී කාරක අප්‍රමාද වෙලාවට වඩා ඉතාමත්ම සජීවීව සිද්ධ වෙනව. එහෙම නැත්නම් අපි දුක්ඛ සත්‍යය අවබෝධ කිරීමේ කැප කිරීමෙන් යුක්තව මේ ලෝකේ තියෙන්නා වූ යම් අලාභයක්, යම් නින්දාවක්, යම් අයසක්, යම් දුකක්, යසසක්, ප්‍රසංශාවක්, සැපක් බලාපොරොත්තු වෙන්නා සේම සම තත්ත්වයේ දල හිටියොත් විතරක් අන්ත කාරාපක අප්‍රමාදයට ඉඩ සැකසෙනව. නැත්නම් අපේ ඔළුමොළුකම ඉස්සර වෙනව. එතකොට සත්පුරුෂයකුටත් අපිව ගොඩගන්න බැරි තත්ත්වට පත් වෙනව. හරිම භයානකයී ඒ තත්ත්වය. ඒ නිසා සත්පුරුෂයෙක්වත් අපට අත තියන්න එන්නේ නැහැ. පළඟැට්ටා ගින්නට පනින්න හදනව. මොන දේ කරලවත් හරි යන්නේ නැහැ. පැණි හැළියට වැට්විච ඇඹලයො රොත්ත ඇඟිල්ලෙන් අරන් දන්න ගියොත් එක ඇඹලයෙක් අරන් දන්න දහක් යට යනව. ඒ නිසා සත්පුරුෂයා කරන්නේත් පැත්තට වෙලා නිකන් ඉන්නව. කරන්නම දෙයක් නැහැ. මොකද ඇඹලයට ජේන්නේ මේ වටිනා මිච්චයේ මිපැණියෙන් අපි අයිත් කරන්න හදනව කියලා. නමුත් සත්පුරුෂයාට ජේනවා මේ මිපැණියේම ගිලිල මේක නහිනව කියලා. ඒ නිසා අත තියන්න තියන්න මැරිල යනව. දහස්ගණන්වලින් මැරෙනව. ඒ නිසා ඒ වෙලාවට පැත්තකට වෙන්න වෙනව. ඇස් ඇත්තේ අන්ධයෙකු සේ, කන් ඇත්තේ බිහිරෙකු සේ, කොන්ද පණ ඇත්තේ කොන්ද පණ නැති කෙනෙක් වගේ, වෙන මොනවක්වත් නැත්නම් මළමිනියක් සේ පැත්තකට වෙන්න වෙනව.

අන්න එහෙම පුද්ගලයන්ටයි කියන්නේ උපට්ඨිතසති පුද්ගලතා කියලා. ඒ උපට්ඨිතසති පුද්ගලතා ඇති පුද්ගලයින්ව ආශ්‍රය කරන්න ඕනැ. තදධිමුත්තතා - එවැනි පුද්ගලයන් ගත්තා වූ උපකුම දිභාවට අපි නැමී හිටගන්න ඕනැ. අන්න එහෙම නැමී සිටගන්නාම අර මුලින් මුලින් ඇති වෙවී කඩ වෙවී යන සතිය පුදුමාකාර විදිහට ශක්තිමත් වෙන්න පටන් අරගන්නව. මෙහෙම ශක්තිමත් බවට පත් වෙනකොට තමයි මේක පට්ඨාන කියන නමට පත් කරන්නේ.

ඇත්තටම ඒක උපට්ඨිතසති කියලත් කියනව. ඒකෙන් ආපු පදයක් කියලත් කියනව. සතිපට්ඨාන කියල “ප” යන්නත් වෙන් කරලත් පෙන්නවා. මේ “ප” කියන පදයට පුදුමාකාර ගැඹුරු අර්ථයක් තියනව අට්ඨ කථාවේ. ඔක්කන්දිකා පක්කන්දිකා පඤ්ඤා පඤ්ඤා, ‘ප’. එන එන අරමුණක් අත නැර අරමුණට බැහැල ඩැහැගන්න ඕනෑ. සතියේ තියන්නා වූ අපිලාපන ලක්ෂණය. පක්කන්දිකා කියල කියන්නේ ඒ විෂයේම පනිමින් නිතරෝම ඉවුරේ වදිමින් තියෙන්නා වූ රළක් වගේ. ඒ විෂයේ කවදකවත් වෙහෙසක් දකින්නේ නැතුව පැරදුණා වැරදුණා ලැජ්ජා වුණා මොනකවත් ගණන් ගන්නේ නෑ. නැවත නැවතත් එහෙම පක්කන්දිකා ශක්තිය තියෙන්න ඕනෑ.

පඤ්ඤා කියල කියන්නේ කොනකින් පහසු තැනකින් පටන්ගත්තම මුළු අරමුණම දවසක මම සම්පූර්ණයෙන්ම රස විඳිනවා, සටහනක් දකිනවා, ආකාරත් දකිනවා ස්වභාව ලක්ෂණත් දකිනවා, ඒකේ ඇත්තා වූ සත්තති ලක්ෂණයත් දකිනවා සාමඤ්ඤ ලක්ෂණයත් දකිනවා කියල පහසු තැනින් පටන් අරගෙන මුළු අරමුණ පුරා පතුරවල පවත්නා ති දිගට පැවැත්තුවොත් තමයි සතිය පිහිටන්නේ. අන්න ඒ සුපතිට්ඨිත සතියට තමා අපට කියන්න පුළුවන් වෙන්නේ බොජ්ඣංග සතිය කියල. ඒ නිසා යෝගවචරයා සතිය තේරුම් ගන්න ඕනෑ. සතියේ මේ බොජ්ඣංග මට්ටම තේරුම්ගන්න ඕනෑ. ඒ තේරුම්ගන්නකොට අපි යොදන ශක්තිය, අපි යොදන ශ්‍රමය, අපි යොදන ශ්‍රද්ධාව ආදී කිසිම දෙයක් අහක ගියේ නැති බව දැකීමෙන් ලොකු ශක්තියක් ලොකු ධේර්යයක් ඇති වෙනව. අන්න එහෙම කෙනාට තමයි අපිට බ්‍රහ්මචාරී බව රකිනව, යෝගවචරයෙක් වෙනව, ශ්‍රමණ ධර්ම සම්පූර්ණ කරනව, වස් කාලේ හොඳට භාවනා කරනවා කියල සතුට ඇති කරගන්න පුළුවන් වෙන්නේ.

ඒ නිසා මේ පැයක් තුළ ඉදිරිපත් කරන්න යෙදුණු කරුණු තම තමන්ගේ කරුණුවලට එකතු කරගෙන, අත්දැකීමට මේක පිටුවහලක් කරගෙන, මේ ගත වෙන්නා වූ වස් කාලය වඩා සරු, සති සම්බෝධීයයට නැඹුරු, සති සම්බෝධීයය වැඩෙන, ඊට උදවු කරන ඉතුරු ශ්‍රද්ධා විරිය සමාධි ප්‍රඥ ධර්මත් වඩාගෙන,

ධම්මානුපස්සනා කොටස සම්පූර්ණ කිරීමෙන් සතිපට්ඨාන සම්පූර්ණයත් එයින් බොජ්ඣංග ධර්මයත් එයින් විජ්ජා විමුක්තියත් සාක්ෂාත් කරගැනීමේ පියවරක් කරගනිත්වා කියන ප්‍රාර්ථනාවෙන් අදට නියමිත ධර්ම දේශනාව මෙතනින් සමාප්ත කරනවා.

55 | ධම්මවිචය සම්බෝධිකඩ්ඛිගය

නමො තස්ස භගවතො අරහතො සමා සමුද්ධස්ස

“පුත ව පරං භික්ඛවෙ භික්ඛු ධම්මෙසු ධම්මානුපස්සී විහරති සත්තසු බොජ්ඣංඛෙගසු. කථංඤච පන භික්ඛවෙ භික්ඛු ධම්මෙසු ධම්මානුපස්සී විහරති සත්තසු බොජ්ඣංඛෙගසු:

ඉධ භික්ඛවෙ භික්ඛු සන්තං වා අජ්ඣාතං ධම්මවිචයසමේඛාජ්ඣංඛං ‘අඤ්චී මෙ අජ්ඣාතං ධම්මවිචය සමේඛාජ්ඣංඛො’ති පජානාති. අසන්තං වා අජ්ඣාතං ධම්මවිචයසමේඛාජ්ඣංඛං ‘නඤ්චී මෙ අජ්ඣාතං ධම්මවිචයසමේඛාජ්ඣංඛො’ති පජානාති. යථා ව අනුස්සන්තස්ස ධම්මවිචයසමේඛාජ්ඣංඛං උප්පාදෙ හොති තඤ්ච පජානාති. යථා ව උප්පන්තස්ස ධම්මවිචයසමේඛාජ්ඣංඛං භාවනාය පාරිච්ඡරී හොති තඤ්ච පජානාති’ ති”

ගෞරවනීය යෝගාවචර මහා සංඝරත්නයෙන් අවසරයි. උපාසක මහත්තුරුන් එකතු වෙලා සතිපට්ඨාන සූත්‍රය ඉදිරිපත් කරගෙන මේ පවත්වාගෙන යන ධර්ම දේශන මාලාවේ අද අපි මේ පියවර තබන්නේ පනස්පස්වන (55) අදියරටයි. මේ වෙනකොට අපි නිතරම මතක් කරගන්න පරිදි සතිපට්ඨාන භතරෙන් මුලින් සංග්‍රහ

වෙන කායානුපසංයනා, වේදනානුපසංයනා, චිත්තානුපසංයනා කියන තුන අපි ශක්ති ප්‍රමාණයෙන් මේ වෙනකොට ආවරණය කරලා තියෙනවා. ඊතොවට ඇත්තා වූ ධම්මානුපසංයනා කියන ගැඹුරු කොටසේ නීවරණපබ්බ, ඛණ්ඩපබ්බ, ආයතනපබ්බ කියන කොටස් ඉවර කරලා දැන් මේ ඉදිරිපත් කරගන්නේ, ප්‍රවේශය ලබන්නේ බොජ්ඣංග ධර්මවලටයි. බොජ්ඣංගපබ්බයටයි. එහි බොජ්ඣංග ධර්ම හතක් තිබෙන බව ප්‍රසිද්ධයි.

ඒ බොජ්ඣංග මට්ටමට එනකොට භාවනා ජීවිතයේ සැහෙන වැඩිවිය පත් වීමක්, තලතුනා භාවයකට පත් වීමක් අපේක්ෂා කරනවා. ඒ සඳහන් කරන බොහෝ වෛතසික මේ වෙනකොට සත්තිස් බෝධිපාක්ෂික ධර්ම ශීර්ෂ යටතේ සංග්‍රහ වෙච්ච කොටස්. එහෙම නමුත් ඒවා නැවතත් බෝධි අංගයක් වශයෙන් සතර සතිපට්ඨානයට - සතර සතිපට්ඨානයටත් වඩා මෙතැනට එනකොට චතුරායථී සත්‍යය ධර්ම අවබෝධයට යා දෙන හැටි, මෙතෙක් වෙලා වෙන වෙනම තනි තනිව තැන් තැන් වශයෙන් හදරන ලද, සිතීන් සලකා ගන්නා ලද, භාවනා කරන ලද ඒ ඒ ගුණ ධර්ම, ඒ ඒ වෛතසික ධර්ම, භාවනාමය කොටස් දැන් සතර සත්‍යයන් (පරම සත්‍යයන්) අවබෝධ කිරීම පිණිස බෝධි ඥානය පිණිස පෙළගැස්වෙන ආකාරයක් මෙතැන තියෙන්නේ.

ඒක නිසා අර වෙනවෙනම වෙන් වෙන් වශයෙන් හද බෙදගත්තා වූ ඒ එක එක දේවල් මෙතැනදී හොඳට පදමට අනෙකුත් ධර්ම සමග සංතුලනය කරලා සමතුලිත භාවයට පත් කිරීම යෝග ජීවිතයේ යෝගාවචරයට දැකගන්නට පුළුවන් ප්‍රධානම ලකුණක්, තලතුනා භාවයක්. අන්න ඒක මෙතැන තියෙනවා. මෙතැනට එනකොට සත්තබොජ්ඣංග ධර්ම පෙළගස්වලා තියෙන ආකාරයෙනුත් අමුතුවම පරිණාමයක් දක්වනවා. සත්තිස් බෝධිපාක්ෂික ධර්ම සතර සතිපට්ඨානයේ සතියෙන්, සතිය මුල් කරගෙන පවත්වන්නා වගේ මෙතැන සත්තබොජ්ඣංග ධර්ම එනකොටත් සතිසමොච්ඡාදනය තමයි ඉස්සර කරලා තියෙන්නේ. මේ නිසා ඉතාමත්ම විවෘත විශාල පරාසයකට භාවනා හිත අවදි කරවීමක් සතිය

බොජ්ඣංග සතියක් වශයෙන් වැඩෙනකොට අපේක්ෂා කරන්න ඔනෑ.

ඒ නිසා යෝගාවචරයා හැම පියවරකදීම, වෙන විදිහකට කියනවා නම් හැම විත්තක්ෂණයකදීම සම්පූර්ණ අලුත් හිතකින් සම්පූර්ණ නැවුම් හිතකින් පටන්ගන්න ආරාධනාවක් තමයි සතිය ඉස්සර කොට තැබීමෙන් පේන්නේ. සතියේ කෘත්‍යය වෙන්නේ උපට්ඨාන කෘත්‍යය. අරමුණත් හිතත් දෙක මුණගස්වලා දෙන එක. අසම්මෝස භාවය. එහා මෙහා වෙන්නේ නැතුව සම්මෝස වෙන්න දෙන්නේ නැතුව අමතක වෙන්න දෙන්නේ නැතුව ඉදිරිපත් කරලා දෙනවා උපට්ඨාන කෘත්‍යය. ආන්න ඒ උපට්ඨාන කෘත්‍යය බොජ්ඣංග නාලෙට, නැත්නම් මේ බෝධි ඤාණ අවබෝධ වෙන නාලෙට දියුණු වෙනවයි කියලා කියන්නේ සතියේ අඛණ්ඩ භාවය කියලා තමයි අපිට ගන්න තියෙන්නේ. සතිය වරින් වර කැඩීකැඩී තැන්තැන්වල ඇති වෙන සතිය අර විදියේ සම්පූර්ණ විවෘත භාවයක් ඇති කරන්නේ නැහැ. අතරමැද්දේ ගොඩක් වින්තාමය ඤාණ, එහෙම නැත්නම් තමන් දන්නවායි කියලා හිතාගෙන ඉන්න දේවල් අතරමැදට ප්‍රවේශ වීම නිසා ඒ ප්‍රවාහය කෙලෙසෙනවා. ප්‍රවාහය ආකූල වෙනවා. සතිය දිගටම ක්‍රියාත්මක වෙලා යනකොට ඒ පුද්ගලයා, නැත්නම් මම, එහෙම නැත්නම් සක්කාය දිට්ඨියට අර විදිහේ ඇඟිලිගැසීම් කරන්න ඉඩ නැති වෙනවා. අඛණ්ඩ සතියක් දිගට පවතිනවා. පෙර පැවතියා වූ සතිය ඊගාව විත්තක්ෂණයට ආධාර කරනවා. ඊගාව විත්තක්ෂණයට ආධාර කරනවා දිගට පවතින්නා වූ අඛණ්ඩ සති ධාරාව.

එනිසා එන්න එන්නම පුදුමාකාර මධ්‍යස්ථ නොකෙලෙස් නිකැළැල් සිතකින් තමයි එකම අරමුණ නැවත නැවත බලන්නේ, සති සම්බොජ්ඣංගය සහිත යෝගාවචරයා; අඛණ්ඩ සතියක් සහිත, බොජ්ඣංගයක් සහිත යෝගාවචරයා. ඒ නිසා අරමුණේ විශාල වෙනසක් එතැන තියෙනවා. මුලින් අර හිතාගත්ත, මුලින් තමන් හොඳයි කියලා කල්පනා කරගත්ත දේවල් වෙනුවට ඇති හැටියෙන් තියෙන දේ මේකයි කියලා අඛණ්ඩ සතිය තියෙනකොට පේන්න

පටන්ගන්නවා. ඒ නිසා සතියේ කල් පිරීම, බොහෝ කල් හිත අඛණ්ඩව පැවතීම අපි මෙතැනදී බොජ්ඣංග සතිය වශයෙන් මෙනෙහි කරගන්නවා. ආන්න ඒ විදියේ බොජ්ඣංග සතියකින් තමන්ගේ භාවනාවට හොඳ පිවිතුරු ප්‍රවේශයක්, තමන්ගේ අරමුණට හොඳ හැඳුනුම්කමක් ලබාගත්තට පස්සේ, යථාභූතව ඇති හැටිය දකින්න පුළුවන් තත්වය ඇති කරගත්තට පස්සේ එයින් තුඩු දෙන, ඒ යොමු කරවන තැන තමයි අද අපි මතු කරගන්න හදන මේ ධම්මවිචය සමෙඛාජ්ඣංගය.

ධම්මවිචය සමෙඛාජ්ඣංගයේදී ඒ අරමුණ හා අරමුණට සම්බන්ධ වෙලා මතු වෙන්නා වූ, ස්වභාවයෙන් මතු වෙන්නා වූ ධර්මතා පිළිබඳව අර සතිය කළාට වඩා, ඊට වඩා සමීප නිරීක්ෂණයකට ඉඩ ලැබෙනවා. ධම්මවිචයකට විචක්ෂණයකට ඉඩ ලැබෙනවා. විචාරයකට ඉඩ ලැබෙනවා. ආන්න ඒ ඉඩ ලැබීමට හොඳටෝම සමීප ආහාරය වෙන්නේ සම්බන්ධතාව වෙන්නේ ඊට කලින් පවතින්නා වූ නොකෙලෙස් වුණු සතියෙන්, අඛණ්ඩ සතියෙන් ඇත්ත ඇති හැටියෙන් ගෙන හැර දැක්වීම. ඒක නිසා මේ ධම්මවිචය සමෙඛාජ්ඣංගය භාවනා ලෝකයේ පොඩ්ඩක් භාවනාවෙන් ඇතට ගිහිල්ලා ඒ භාවනා කරන මුළු පද්ධතිය ගැනම පිට සක්වළක ඉඳල බලන්නා වගේ දර්ශනයක් ගෙනහැර දැක්වෙනවා.

මේ හින්දා මෙතැනදී යෝගාවචරයා බොහොම හින්සිරුවේ, නැත්නම් බොහොම මේරිවිච තාලට ධම්මවිචය සමෙඛාජ්ඣංගයට ගෞරවයෙන් යුක්තව ඒක තේරුම් බේරුම් කරගන්න ඕනැ. එහෙම තේරුම් බේරුම් නොකළොත් වරදවා වටහාගතහොත් අර සතියෙන් ඇති කරපු නිකැළැල් භාවය, නිරවුල් භාවය ආයේ මේ වරදවා වටහාගැනීම නිසා අවුල් ජාලාවක් වෙන්න ඉඩ තියෙනවා. අවුලකට පත් වෙන්න ඉඩ තියෙනවා. නමුත් ධම්මවිචය පරමාර්ථය නම් නිරවුල් කිරීමයි. නිරවුල් දර්ශනයක් ඇති කර දීමයි. ඒ නිසා තමන්ගේම භාවනාව පිළිබඳව සම්පූර්ණයෙන්ම ආගමික පසුබිමකින් තොරව, ආගමික මනසිකාරයකින් භූමිකාවකින් වෙන් වෙලා තමුන්ගේ වැඩ

පිළිවෙළ දිහා සම්පූර්ණයෙන් සලකා බලන අවස්ථාවක් වගේ තමයි ධර්මවිවේචන මෙතැනදී දැකගන්න ඕනෑ.

ඒ අනුව සර්වඥයන් වහන්සේ ධර්මවිවේචන සමබොජ්ඣංගය වඩා වර්ධනය කරගන්න, දියුණු පවුණු කරගන්න ආසන්නම කාරණාව වශයෙන් සහ එකම කාරණාව වශයෙන් පෙන්නවලා තියෙන්නේ යෝනිසෝ මනසිකාරය. ඒ කියන්නේ සෙල්ලක්කාර විදිහට තමන්ගේ වැඩේ දිහා නැවත සලකා බැලීම. ඒ මොකද? මේ දේ හොඳයි, මේ දේ නරකයි, මෙහෙම වෙන්ට ඕනෑ, මේක නොවෙන්ට ඕනෑ ආදී වශයෙන් අපි මෙතුවාක් කල් සංසාරයේ ගෙන ආවින් තියන මතිමතාන්තරත් ධර්මවිවේචන වැටෙන්නට ඕනෑ. එහෙම නොවුණොත් අපි ඒ ගෙනාපු හණ මිටියත් එක්කම ඉදිරියට යනවා වෙන්න පුළුවන්. අපි විසින්ම අපිට ලකුණු දීගන්න ඉඩ තියෙනවා බොහොම හොඳයි කියලා. නමුත් ඒක නොහොඳක් වෙන්නත් ඉඩ තියෙනවා. වෙන විදිහකට අපි අපිව නරකයි කියලා ලකුණු කපාගන්න ඉඩ තියෙනවා. නමුත් ධර්මවිවේචන සමබොජ්ඣංගයට ගියාම ඒකත් විමසුම් නුවණට ලක් වෙන්න ඕනෑ. ඒ නිසා මේක ආධ්‍යාත්මික ජීවිතයේ, නැත්නම් යෝගාවචරයා පුද්ගලයෙක් වශයෙන් ගත්තාම ඔහු හෝ ඇය තුළ, ඇත්තා වූ රූපි අරුචිකම් අගයන් ආඩම්බරයන් නැවත සලකා බැලීමක් මෙතැනදී සිද්ධ වෙනවා. අන්න ඒ සෙල්ලක්කාර වැඩේ - තමන් මෙතෙක් ගෙනාපු හොඳ නරක පරදුවට තියලා ඒ ආධ්‍යාත්මික හැඟීම් සියල්ල පරදුවට තියලා අලුතින් සලකා බලන්න පුළුවන් ශක්තියක් ඇති කරලා දෙන්න පුළුවන් ධර්මය තමයි අපි යෝනිසෝ මනසිකාරය වශයෙන් තේරුම්ගන්න ඕනෑ.

ඒ නිසා ධර්මවිවේචන සමබොජ්ඣංගය පර්යංක භාවනාවේදී, සක්මන් භාවනාවේදී, එදිනෙදා කටයුතු කරනකොට, ගෘහස්ථ පුද්ගලයෙක් වශයෙන් පවුලේ කටයුතු කරනකොට, භාවනාමය අරණාවාසී ස්වාමීන් වහන්සේ නමක් තමන්ගේ දිනවර්සාව සම්පාදනය කරනකොට කියලා කිසිම වෙනසක් ධර්මවිවේචන කරන්නේ නැහැ. ධර්මවිවේචන සමබොජ්ඣංගය කරන්නේ තමන් ඒ චිත්තක්‍ෂණයේ

ඒ තියෙන පරිසරයට සාපේක්ෂකව ඇති හැටිය මතු කරගැනීමයි. ඒ ඇති හැටිය මතු කරගන්න බැරි තැනක් මේ ලෝකයේ තියෙනවායි කියලා කියන්න අමාරුයි. සාමාන්‍යයෙන් ආගමානුරූපව කල්පනා කරනකොට කථා කරනකොට පතිරූප දේශයක් තියෙනවා. ඒ පතිරූප දේශයේ වාසය බොහොම සැපයි. නමුත් යෝනිසෝමනසිකාරය කියන ධර්මතාව, ධම්මච්චය කියන සම්බොජ්ඣ්ඤායන හොඳට තේරුම්ගත්ත කෙනාට උතුරුකුරු දිවයිනට ගියත් දකුණු දිවයිනට ගියත් කොහේ හිටියත් ධම්මච්චය සමේඛාජ්ඣායනයට කලින් අපි වඩාගත යුතු සතිය ඉදිරිපත් වෙලා තියෙනවා නම්, යෝනිසෝ මනසිකාරය ඉදිරිපත් කරගෙන තියෙනවා නම්, ඒ සෑම විත්තක්ෂණයක්ම භාවනාවක් බවට පත් කරගන්න පුළුවන්.

ඒ මොකද, ධම්මච්චය සමේඛාජ්ඣායනය ඇති කිරීමට ආසන්න කාරණාව වශයෙන් පෙන්වන යෝනිසෝමනසිකාරය යොමු කරවන්න සර්වඥයන් වහන්සේ තව සිංගිත්තක් බුරුල් කරලා, තව සිංගිත්තක් පැහැදිලි කරලා, තව සිංගිත්තක් සරල කරලා පෙන්වනවා. අතී භික්ඛවෙ, කුසල ධර්මා, පාප ධර්මා - ලෝකයේ පාප ධර්ම හා කුසල ධර්ම කියල දේවල් තියෙනවා. ලෝකයේ තියෙනවා වජ්ජ, අනවජ්ජ කියලා දෙකක්. මේ ලෝකයේ තියෙනවා කණ්ණ, සුක්ඛධම්ම ආදී වශයෙන් මේ ලෝකයා විසින් පෙන්වන ලද ධර්ම කොට්ඨාශ, ලෝකයේ තියෙන සිද්ධි මෙනත ගලපාගෙන තියෙනවා. හොඳ නරක වශයෙන්, ඒ වගේම හීන ධර්ම, ප්‍රණීත ධර්ම, කණ්ණධම්ම, සුක්ඛධම්ම, වජ්ජධම්ම, අනවජ්ජධම්ම. මේකෙන් මේ කොයි එක ගන්නද කොයි එක අතාරන්නද කියන එක නෙවෙයි ධම්මච්චයේ වැදගත් වෙන්නේ. මේ තමන් ඉන්න මොහොතේ, තමන් ඉන්න ස්ථානයේ, තමන්ට මේ වෙලාවේ ඡඩ්ඉන්ද්‍රිය තුළින් අරමුණු කරන මොනම දේක හෝ මේ ස්වභාවය දැනගැනීම පමණයි. මේක පාප ධර්මයක්. මේක කුසල ධර්මයක්. පුණ්‍ය ධර්ම, පාප ධර්ම. ඒ නිසා පාපය පමණක්ය හෝ පුණ්‍ය පමණක්ය කියලා බෙදීමක් මෙනත අවශ්‍ය කරන්නේ නෑ.

ඇත්තටම කියනවා නම් ධර්මවිචයේදී යෝගාවචරයාට, රහතන්වහන්සේ නමකට අයිතිවාසිකමක් වශයෙන් ලැබෙන ඕනෑම සිද්ධියක් දිහා තුන් ආකාරයකට බලන්න පුළුවන් බව මෙතැනදී මතක් කරලා දෙනවා. ඕනෑම සිද්ධියක පාප පැත්තක් තියෙනවා, පුණ්‍ය පැත්තක් තියෙනවා. පාප පුණ්‍ය දෙක අතරමැදි ඇත්තා වූ මධ්‍යම ප්‍රතිපදාවකුත් තියෙනවා. ඉතින් මේ ධර්මවිචය කියන සම්බෝධස්ථානය හරියට තේරුම්ගත්තේ නැති ඇත්තෝ හැම වෙලාවෙම ඒකේ පාප පැත්ත නොදකින නොපතන් කියලා අයින් කරන්න, දුරින් දුරු කරන්න උත්සාහ කළොත් කවදකවත් පාප ක්‍රියාවක උත්පත්තිය මේකය, පැවැත්ම මේකය, ඒකෙ හමාරය මේකය, ආදීනවය මේකය, ආනිසංසය මේකය කියලා දැකගන්නට ලැබෙන්නේ නෑ. දැකගත්තේ නැතුව ඒ කරන ප්‍රභාණය කවදකවත් යාවජීව ප්‍රභාණයක් වෙන්නේ නෑ. යාදෙන ප්‍රභාණයක් වෙන්නේ නෑ. ඒ මොකද, ඒකට ද්වේෂයෙන් ඒකට නොදකින නොපතන් කියන අදහසින් කරන ප්‍රභාණය එක විදිහක කෙලෙස් හරිනයි. ඒ වාගේම, පුණ්‍ය ධර්ම ඉදිරිපත් වෙව්ව ගමන්ම ඒ ගැන කිසිම විමසුම් නුවණක් නැතිව ඒක බදගෙන මේක හොඳය, මේක මගෙයි, මේක මට වේවා, මේකම ඉදිරිපත් කරගන්නට ඕනෑ කියලා හැඟුම්බරව එහෙම කල්පනා කළොත් අපිට හිතාගන්න වෙනවා සතිය නෑ. යෝනිසෝමනසිකාරය නෑ. ධර්මවිචයක් නෑ. අර ගෙනාපු රුවි අරුවිකම් ටිකම, හණ මිටියම කරේ තියාගෙන යන නිසා ඒ පුද්ගලයා තුළ බෝධස්ථානය වැඩිමක් වෙන්නේ නෑ. අර තමන් ගෙනාපුම ධර්ම කොට්ඨාශයම තවතවත් ඒ තාලෙටම, අර බඩු වෙළඳමේ ගෙන යන මනුස්සයා තමන් ළඟ තියෙන බඩු හැම වෙලාවෙම “හොඳම එක” කියලා අලෙවි කරගන්න හදනවා වගේ තමන්ම තමන්ව රවටාගැනීමක් සිද්ධ වෙනවා.

නමුත් මේ බෝධස්ථානය ධර්ම කොට්ඨාශයේ සඳහන් වෙන ධර්මවිචයේදී පුණ්‍ය පාප දෙකම තේරුම්ගන්නට ඕනෑ. මේ දෙක තේරුම්ගත්තේ නැතුව කවදකවත් මේ දෙක අතරමැදි ඇත්තා වූ මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව තේරුම්ගන්න පුළුවන් කියලා හිතන්න නරකයි. වෙනත් විදිහකටත් අපි කියන්න නරකයි. මේ පාප එකතු කිරීම පුණ්‍ය;

බෙදීම සමානයි මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව කියල හිතන්නත් නරකයි. මේ දෙක එකතු කරලා දෙකෙන් බෙදුවට මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව එන්නෙත් නෑ. ඒ නිසා පාප පිළිබඳවත් අපි ඇති වීම, පැවතීම, නැති වීම, දකින්න ඕනෑ. පුණ්‍ය පිළිබඳවත් ඇති වීම, පැවතීම, නැති වීම දකින්න ඕනෑ. මේ සිද්ධියක හෝ සම්පූර්ණ කෙලෙසිවුව ලෝකයේ කවමදකවත් සියට සියක් පුණ්‍ය ක්‍රියාවක් කියලා දෙයක් නෑ. කියන තරම් මේ ලෝකය පිරිසිදු නෑ. ඒ වාගේම තමයි මේ ලෝකයේ සම්පූර්ණ සියට සියක් පාප ක්‍රියා නෑ. ඒ තරම්ම ලෝකය අසත්පුරුෂයින්ගෙන් හිඟ නෑ.

ඒ නිසා යෝනිසෝමනසිකාරය යොදවන, ධම්මච්චය සමේඛාජ්ඣංගය යොදවන කෙනා, ඇත්තා වූ තත්ත්වය ඇති හැටියෙන් දැකගෙන ඒක සංවේග ඤාණ බවට පත් කරගෙන තමන් එයින් නොතැවී නොගැලී ඒවාට හේත්තු නොවී මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව තෝරගන්නවා. එම නිසා දැන් ධම්මච්චය සමේඛාජ්ඣංගය පිළිබඳව මනසිකාරය යොදවන යෝගාවචරයා ලෝකයේ තියෙන්නා වූ ලෝක සම්මත ක්‍රමය - මෙන්න පාපය, මෙන්න පුණ්‍යය, මෙන්න මේ දෙක අතරමැද මාර්ගය මෙහෙමයි කියලා මේ තුනම දැකපු දවසක මිසක්කා, ඒ ඇති වන යාදෙන වෙනසක් ඒ පුද්ගලයා තුළ ඇති වෙන්නේ නෑ. ඒ වාගේම තමයි වජ්ජ, අනවජ්ජ කියලා දෙකක් තියෙනවා, වජ්ජසුඛ, අනවජ්ජසුඛ, වජ්ජකම්ම, අනවජ්ජකම්ම. ඉතින් අපි බොහෝ විට එකම දෘෂ්ටියකට එකම රුචියකට මතාන්තරයකට වැටිලා කල්පනා කළොත් අපි කරන හැම දෙයක්ම අපිට පේන්නේ අනවජ්ජ විදිහට තමයි. ඒ මොකද, අපි බලන දෘෂ්ටි කෝණයේ හැටියට ඒක අනවද්‍යයි. නමුත් වෙන කෙනෙකුගේ දෘෂ්ටි කෝණයෙන් බලනකොට ඒක සාවද්‍ය වෙන්න ඉඩ තියෙනවා.

ඒ නිසා අපි ධම්මච්චය සමේඛාජ්ඣංගයට ගියාම අපි දිහාම වෙන කෙනෙක් බලන්නා සේ, වෙන කෙනෙක්ගේ මානසිකත්වය මගේ මානසිකත්වය වගේ කල්පනා කරන ක්‍රමයට මේ වජ්ජ අනවජ්ජ කියන සමාජ ධර්මය තුළින් වෙනමම ජනේලයක් විවෘත වෙනවා. නැත්නම් විවෘතය පිළිබඳව ආරාධනාවක් තියෙනවා. මේ කාරණාවෙන් සාවද්‍යයක් තියෙනවා. මේ කාරණාවෙන් අනවද්‍යයක්

තියෙනවා. සාවද්‍ය අනවද්‍ය දෙක ඉක්මවූ තත්ත්වයට යන්න නම්, ඕනෑම සිද්ධියක තියෙන සාවද්‍ය භාවය දැකගන්න පුළුවන් වෙන්න ඕනෑ. අනවද්‍ය භාවය දැකගන්න පුළුවන් වෙන්න ඕනෑ. ඒ මොකද? මේ සංසාර ගමනේ අපි ඉන්නේ එක එක තැන්වල. අපි ඉන්න තැනේ හැටියට තමයි අපිට ඒ සංසිද්ධියේ දර්ශන පටය ලැබෙන්නේ. ඒ ලැබෙන දර්ශන පටයේ හැටියට බලනකොට අපිට හොඳයි කියන දෙයක්, අපිට වැඩිය ඉදිරියෙන් ඉන්න කෙනෙකුට නරකයි වෙන්න පුළුවන්. අපි නරකයි කියන දෙයක් අපිට වැඩිය මාර්ගයේ පහළ ඉන්න කෙනෙකුට හොඳ වෙන්න පුළුවන්.

ඒ සම්පූර්ණම මාර්ගයේ කොතැනක හිටියත් ඒ හැම කෙනෙකුගේම තත්ත්ව මම ඉන්න දෘෂ්ටි කෝණයෙන් විතරක්ම පටු ලෙස බැලිය යුතු නැහැ. ඒ ඉන්න තැනින් මැත් වෙලා සම්පූර්ණ විත්‍රය දැක ගැනීමේ ශක්තිය මනුෂ්‍ය භිතකට තියෙනවා. විශේෂයෙන්ම සතිමත් භිතකට තියෙනවා. විශේෂයෙන්ම යෝනියේ මනසිකාරයට තියෙනවා. විශේෂයෙන්ම ධර්මවිචයේදී ආරාධනා කරනවා ඒක පිළිබඳව සලකා බැලීමක්. හීන ප්‍රණීත ධර්ම. ඒ කියන්නේ බොහොම හොඳයි, උත්තමයි, ආයතීයි කියලා ගන්න ප්‍රණීත ධර්ම තියෙනවා. හීන, නිව, ග්‍රාම්‍ය, වසල ධර්ම තියෙනවා. ඒ සෑම ධර්ම කොට්ඨාශයක්ම පුද්ගලයා පරිණාමය වේගෙන යනකොට ක්‍රමයෙන් වෙනස් වීගෙන යනවා. ඒ වාගෙම තියෙනවා, කණ්ඞමම, සුක්ඛධමම කියලා - ලැජ්ජා බය දෙක. අපි කියනවා සුක්ඛධමම. බය නැති අලජ්ජිත ධර්මවලට කියනවා කළු පාට ධර්ම කියලා. ලෝක පාලක ධර්ම කියනවා. දේව ධර්ම කියනවා. මේ ධර්ම පිළිබඳව වුණත් හැම වෙලාවෙම සලකා බැලෙනවා නම්, ආන්ත ඒක බුදුරජාණන් වහන්සේ සඳහන් කරනවා ධර්මවිචය සමබොජ්ඣංගයට ආහාරයක් වෙනවායි කියලා.

ඒක නිසා අපි සතිපට්ඨාන කියන ධර්ම කොට්ඨාශය අහන්න ඉස්සර වෙලා, ඒවා පිළිබඳව දැනුමක් ලබන්න ඉස්සර වෙලා ලෝකය දිහා බලපු හැටිත් සතිපට්ඨාන ධර්මය සුතමය වශයෙන් ඇහුවට

පස්සේ අපි ඒ ධර්ම, ඒ සංසිද්ධි දිහා බලන හැටිත් අතර පැහැදිලිවම වෙනසක් තියෙනවා.

ඊළඟට මේ සතිපට්ඨානයේ එකායනෝ අයං හික්ඛවෙ මග්ගො කියන තාලෙට ඒකායන මාර්ගයමද, ඔය කියන විදිහට ශෝකපරිදේව, දුක්ඛදෝමනස්ස, සත්ත්වයාගේ විසුද්ධිය ආදී ආනිශංස ඇත්ත වශයෙන්ම ඇති කරන්න පුළුවන්ද කියලා අපිට සාමාන්‍ය ලෞකික ඤාණයෙන් ගළපලා බලනකොට අර අහපු දේට වඩා ඒක අභ්‍යන්තරගත වීමක් වෙනවා, එතකොට වින්තාමය වශයෙන් සතිපට්ඨානයේ ඇත්ත නැත්ත අපිට වැටහෙනවා. මේ අපි භාවනා කරන පිරිස් අනිවාර්යයෙන් මේ වෙනකොට තමන්ගේ කාය සාක්ෂියෙන් වටහාගෙන තියෙනවා වගේ මේකමයි එකම මාර්ගය, මේක කළ යුතුයි කියලා යම් වේලාවක අපිට වැටහුණොත්, අර අහපු දවසට වඩා මේ වින්තාමය ඤාණය පහළ වුණාට පස්සේ අපි ලෝකයා දිහා බලන හැටි වෙනස්. ලෝක සංසිද්ධි දිහා බලන හැටි වෙනස්. එතකොට පාප පුණ්‍ය කියන අපේ අදහස්වල ගුණාත්මක වෙනසක් වෙලා. වජ්‍ය අනවජ්‍ය කියන එකේ වෙනසක් වෙලා. හීන ප්‍රණීත ධර්මවල වෙනසක් වෙලා. ඒ වගේම කණහ සුක්ඛ කියන ධර්මවල වෙනසක් වෙලා. ඒ වෙනස අපට ජේන්නේ නෑ. ඒ මොකද, ඉස්සර අපි සතිපට්ඨානය අහලා විතරයි තියෙන්නේ. දැන් ඒක කල්පනා කරලා මේක කරන්න ඕනෑ, ආදී වශයෙන් කුසලවිජන්ද පහළ කරගත්තට පස්සේ අර්ථත් වඩා ධර්ම වෙනස්. ඊටත් වැඩිය වෙනස් වෙනවා සතිපට්ඨානය කරලා ආනාපානසතිය කරලා, එහෙම නැත්නම් ශුද්ධ විපස්සනාවට බැහැලා එහි යම් යම් අත්දැකීම් ලැබුවට පස්සේ. ඒ අහපු කාලෙට හිතපු කාලෙට වඩා විශාල වෙනසක් සිද්ධ වෙනවා. ඒ වෙනස, ඒ පාරේ යන කෙනාට, ඒ ගමන කරන කෙනාට බොහෝ විට වැටහෙන්නේ නැතුව වගේ. නමුත් පිට ඉඳලා බලන ඇත්තන්ට සමාජයීය වශයෙන් ලොකු වෙනසක් ඇති වෙනවා.

මගේ ජීවිතයේ මම අවුරුදු තුනක් විතර වගේ කිසිම සීලයක් පිළිබඳව අධිෂ්ඨාන කරන්නෙත් නැතුව, භාවනා ජීවිතයක් පැවිදි ජීවිතයක් ගැන මොනම අධිෂ්ඨානයක්වත් නැතුව මේ වගේ ධර්ම

සාකච්ඡාවලට සම්බන්ධ වෙන්න පටන්ගත්තා. සුමානෙකට පැය දෙකක්, යන්න එන්නත් එක්ක ගියාම ඉතින් දවසකට පැය එකහමාරක් දෙකක් විතර ගත වෙනවා. සුමානෙකට පැය හතරක් විතර ගත කරන්ට වෙනවා. ඉතින් සුද්ධ වශයෙන් දවසක ධර්ම සාකච්ඡා කරනවා. තව දවසක වාඩි වෙලා ඉන්නවා, ඒ වගේම බොහොම ඒකට කැප වෙව්ව එතැනට සුදුසු පිරිසක් එක්ක. මම තමයි එතැන හිටපු අන්තිම නුසුදුස්සා. නමුත් මට හැඟීමක් ආවා මේ මණ්ඩලයේ ඉන්න එක හොඳයි කියලා. ඊට පස්සේ එතැන වෙව්ව සිද්ධි වගේකින් ඒ අපේ ඒ මණ්ඩලය විසිරී ගියා. විසිරී ගියාට පස්සේ මට එතැනට සම්බන්ධ වෙන්න හිටපු යාළුවන් නැති වුණාට පස්සේ අර තිබුණු ගොනුව නැතුව ගියා.

ගොනුව නැතුව ගියාට පස්සේ මණ්ඩලයේ හිටපු කෙනෙක් මට දවසක හම්බ වෙලා ඇහුවා, මොකද දැන් එන්නේ නැත්තේ? මම කිවුවා ඉතින් අපි හම්බ වෙන්නේ නෑ නේ. අපිට තැනක් නැති වුණා, මොකද දැන් කරන්නේ කියලා. නෑ නෑ, අපි තැනක් හොයාගෙන යනවා. පුළුවන් තරං අපි ඉතින් කරමු කියලා. මම කිවුවා ඉතින් වැඩක් නෑ දැන්. අවුරුදු දෙක තුනක් ගියා, මගේ යාළුවන් නැති වුණයි කියලා. එතකොට ඒ පුද්ගලයා - ඔහු වැඩිමහල් තලතුනා කෙනෙක් - මට කියනවා "අපි බලාගෙන හිටියේ ඔබ ගැන. මේ අවුරුදු තුන ඇතුළත ඔබේ පුදුමාකාර වෙනස්කම් වගයක් වෙලා තියෙනවා" කියලා. මට මොනම හැඟීමක්වත් එතකොට පහළ වෙලා තිබුණේ නැහැ. එහෙම වෙනසක් හෝ මගේ ප්‍රතිපත්තිවල හෝ මුල් දැකීමේ කිසිම වෙනසක් මට වැටහිලා තිබුණේ නෑ. මට තිබුණේ, මොකක්දෝ හැඟීමක් තිබුණා මේ පිරිසත් එක්ක ඉන්න ඕනෑ කියලා. ඉතින් නීතිපතා මම ඒකට සම්බන්ධ වුණා. නමුත් එතැන හිටපු තලතුනා ඇත්තෝ පුදුමාකාර වෙනසක් දැකලා තියෙනවා. ඒගොල්ලෝ බලන දෘෂ්ටි කෝණයෙන් බලනකොට එහෙම නීතිපතා මේකට මේ වගේ වයසේ කෙනෙක් සම්බන්ධ වීම පුදුමාකාර ගුණයක්.

ආත්ත ඒ වගේ, ඒ සතිපට්ඨානය අහන කාලෙට වඩා, හිතන කාලෙට වඩා, යොද කටයුතු කරන්න ගියාම ලෝකය පිළිබඳ විශාල

වෙනස්කම් සිද්ධ වෙනවා. ඒක අනිච්චාර්යයෙන්ම දැනගත යුත්තක්ම කියලා සර්වඥයන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ නෑ. නමුත් ධම්මවිචය සම්බොජ්ඣ්ඤායෝගී ආන්ත එහෙම කාරණාවකට තමන් පිළිබඳවම තමන් සලකා බැලීමකට, අනුන්ගේ ගුණ පරිණාමයක වෙනසක් අදහාගන්න පුළුවන් වෙන තාලෙට විවෘත කිරීමක් කරනවා. ඒ නිසා ධම්මවිචය සමෙබ්බාජ්ඣ්ඤායෝගියට ගියාම භාවනා ගුරුවරුන් භාවනාව කරන යෝගාවචරයනුත් අතර මතවාද හටගන්න ඉඩ තියෙනවා. මොකද, මේ පොත්පත් කියවිය යුතුමයි. නැත්නම් මෙව්වර ධර්ම කොට්ඨාශයක් අපි දැනගෙන තිබිය යුතුමයි කියලා ආරාධනාවක් තියෙනවා ධම්මවිචයේදී. භාවනා යෝගාවචර ගුරුවරු බොහෝ විට කියනවා, පොත්පත් කියවීමක් අවශ්‍ය නෑ. මේ භාවනා කරන කාලය තුළ ඒකාන්තයෙන්ම පූර්ණ කාලීනව යෙදිලා මෙනෙහි කරමින් ඉරියව් පැවැත්වීම කරන්නය කියලා. ඉතින් එතකොට මේ දෙකේදී, ආසියාකරයේ බොහොම ශුද්ධාව ඉස්සර කරගෙන යන, වෙන විදිහකට කියනව නම් සමථයට මුල් තැන දීගෙන යන, චිත්ත භාවනා කොටසට යන ඇත්තෝ ඒ ගුරුවරුන්ගේ උපදෙස් අහලා නිශ්ශබ්දව ඒකේ කටයුතු කරන්නට මනාප තාලයක් ජේන බවක් පොදුවේ තියෙනවා. නමුත් බටහිර ක්‍රමයට හිතන ඇත්තන්ට ජේනන තියෙනවා, පැහැදිලිවම ඒක වහල් භාවයක්. ඒක නිසා අපි තනිවම පොත් කියවන්න ඕනෑ, නැත්නම් ගුරුවරු ගාව පොත් කියවන්න ඕනෑ, යම් කිසි හැඟීමක් තියෙන්න ඕනෑය කියලා ඒ ඇත්තෝ මේකට විරුද්ධව කතා කරන වෙලාවල් තියෙනවා.

ඒ නිසා මේකේදී ජේනවා අර සාමාන්‍ය භාවනා පන්තියකදී, නැත්නම් වැඩසටහනකදී ගුරුවරයෙකු යටතේ කටයුතු කරනකොට තියෙන්නා වූ සම්ප්‍රදය බිඳින ගතියක්, ඒ සම්ප්‍රදය පිළිබඳව සෙල්ලක්කාරව සලකා බලන ගතියක් ධම්මවිචය සමෙබ්බාජ්ඣ්ඤායෝගියේ තියෙන බව. ඒ නිසා බුදුරජාණන් වහන්සේ යෝනිසෝමනසිකාරය කියලා යමක් දිහා සම්පූර්ණයෙන්ම අලුතෙන් සලකා බලන ගතියක් වගේ තනි ලකුණක් පෙන්නලා, එහෙම බැරි නම් උපකාර පිණිස කරුණු ටිකක් ඉදිරිපත් කරනවා. පළවෙනිම එක තමයි ධර්ම සාකච්ඡා කරන්නය කියන එක. ඒ මොකද, අද කාලේ නම් ඇත්තටම

සෑහෙන්න ප්‍රදේශයක් පොත් ලියලා තියෙනවා. දේශන පටිගත වෙලා තියෙනවා. එහෙම ගොනු වෙච්ච ස්වභාවයක්, ලියවිච්ච ස්වභාවයක් බුද්ධ කාලේ, ඒ පුරාණේ තිබුණේ නෑ. තිබුණේ, පුළුවන් කෙනෙකු ලච්චා ධර්මය ටිකක් දේශනා කරවාගන්නවා. නැත්නම් එහෙම හම්බ වෙච්ච හම්බ වෙච්ච අවස්ථාවේදී ධර්මවිවිචයට නැමිච්ච ඇත්තෝ එකතුව සාකච්ඡා කරනවා. ඒ සාකච්ඡාවේදී තිබුණ ඉතාම ලොකු වටිනාකම තමයි එක්කෙනෙක් දේශනා කරනවා, එක්කෙනෙක් අහගෙන ඉන්නවා නෙවෙයි; දෙපාර්ශ්වයටම සමාන අවස්ථා තියෙනවා කරුණු මතු කරගන්න. ඒ නිසා ඕනෑ සැකයක්, ඕනෑ නොපැහැදිලි තැනක් මතු කරගැනීමේ ශක්තිය තියෙනවා.

ඒක නිසා ධර්ම සාකච්ඡාව ඉතාමත්ම වැදගත්. පළවෙනිම කාරණාව වශයෙන්, ඇත්තටම කියනවා නම් යෝනිසෝමනසිකාරය ඇති කිරීමටත් සතිය ඇති කරගැනීමටත් ධර්මවිවිචය ඇති කරගැනීමටත් ඉතාමත්ම හේතුකාරකයි මේ ධර්ම සාකච්ඡාව. ඒක නිසා ඒ අපවත් වෙච්ච ලොකු ස්වාමීන් වහන්සේගේ බණ පටිවලත් හුඟාක් තැන්වල ධර්ම සාකච්ඡා මාර්ගයෙනුත් සෑම කෙනෙකුගේම හදවත උණුසුම්ව තබා ගන්නවා. ධර්මය විෂයෙහිම නැවත නැවත ඔබඔබා ධර්මයෙහිම නතු කරමින් ගිල්වගිල්වා බැලීමේ කටයුත්තට හුඟක් පුහුණු කරවනවා. ආන්න ඒ පුහුණු කරවීම නැත්නම්, හුඟක් වෙලාවට ශුද්ධා මාර්ගය ගත්ත කෙනා ශුද්ධා මාර්ගය දිගේම ගිහිල්ලා එක තැන මෙට්ටැහි වෙන්න ඉඩ තියෙනවා. ප්‍රඥ මාර්ගය තෝරගත්ත කෙනා ප්‍රඥ මාර්ගය තුළම ගිහිල්ලා ඒක තුළම මෙට්ටැහි වෙන්න ඉඩ තියෙනවා. වෙන විදිහකට කියනවා නම් ආනාපානය ගත්ත කෙනා ආනාපානයේම ගිලෙන්න ඉඩ තියෙනවා. බුද්ධානුස්සතිය ගත්ත කෙනා එහිම ගිලෙන්න ඉඩ තියෙනවා. මෙමඬි භාවනාව ගත්ත කෙනා එහිම යැවෙන්න ඉඩ තියෙනවා.

නමුත් මේ සතිපට්ඨාන භාවනාව කියල කියන්නේ විශාල ආයුධ උපකරණ මණ්ඩලයක්. ඒ උපකරණ මණ්ඩලයේදී ආනාපානයසතිය පිම්බීම හැකිලීම වගේ භාවනා ඒකාන්තයෙන්ම අර්හත්වය දක්වාම උපදෙස් සහිතයි; ඒ සඳහා යොමු කරවන්න

පුළුවන් ශක්තියක් තියෙනවා. නමුත් මේ මාර්ගයේ යනකොට කාලයක් වැඩ කරගෙන යනකොට ද්වේෂ වර්තයාට නම්, ඒ අතරමැදිදී මෙම ත්‍රියේ අවශ්‍යතාව පැනනගින්න ඉඩ තියෙනවා. ඒ වගේම ලෝභ ආශාවල් සහිත කෙනාට අසුභ භාවනාවේ, මරණානුස්සති භාවනාවේ, පිළිකුල් භාවනාවේ අවශ්‍යතාව මතු වෙන්න ඉඩ තියෙනවා. ඒ අවශ්‍යතාවට අර මූල කර්මස්ථානයෙන්ම යම් ප්‍රමාණයකට නම් පිළිතුරු දෙන්න පුළුවන්. නමුත් ඒක බලවත්ව තියෙන වර්තවලට ඒ සඳහා ප්‍රතිකර්ම කළ යුතුයි.

ආත්ත ඒ ප්‍රතිකර්ම කිරීම සඳහා, දැනගැනීම සඳහා තමන්ගේ තත්ත්වය හෙළි කරන්න ඕනෑ. ඒක හෙළි කරලා භාවනාව දිගට යන ගමන්, ඒ භාවනාවට මතු වෙන්නා වූ බාධකය, එයට ඇති වෙන්නා වූ අතුරු ආන්තරාව හොඳට පැහැදිලිව පාප ධර්මයක් කියල දුරු කරන්නත් නරකයි. හීන ධර්මයක් කියල දුරු කරන්නත් නරකයි. ඒවා පාප පුණ්‍ය දෙපැත්තෙන්ම සලකා බලලා, හීන ප්‍රණීත දෙපැත්තෙන්ම සලකා බලලා ඒ කාරණාව මතු කරගන්න නම්, ඒ පුද්ගලයා තුළම ධම්මවිචය සම්බෝජ්ඣකඛිගය පැළ වෙලා තියෙන්න ඕනෑ. එහෙම නොවුණොත් හැමදම අර ගුරුවරයාටම බැඳිවිව, ගුරුවරයගෙන් වෙන් කරගන්න බැරිව - කිරෙන් වෙන් කරන්න බැරි දරුවො වාගේ - හැමදම කිරෙන් යැපෙන්න පටන්ගන්නවා. එහෙම මානසිකත්වයක් හැදෙනවා. ඒ නිසා මේ ධර්ම සාකච්ඡාව ඉතාමත්ම වැදගත්.

ධර්ම සාකච්ඡාව වගේම ඊගාවට දක්වනවා - අපි කලින් සති සම්බෝජ්ඣකඛිගය ගැන කතා කරනකොට ඒකෙදින් දක්වලා තිබුණා නිවැරදි සතිය වඩාගැනීම සඳහා හේතු වන කරුණු. ඒ වාගේම තමයි මේකේ දක්වනවා විශේෂ කාරණාවක් ව්‍යුත්පන්නව සදකිරියනා කියලා. ඒ පුද්ගලයාගේ ආධ්‍යාත්මික බාහිර වස්තු හොඳට පිරිසිදු වෙන්න ඕනෑ. සතිපට්ඨානය අහන කාලයට වඩා සතිපට්ඨානය ගැන කල්පනා කරනකොට ඊට වඩා පිරිසිදුකමක් තියෙන්න ඕනෑ. නොතිබුණා වූ ශීලයක් ඇති වෙන්න ඕනෑ. නොතිබුණා වූ සමාධියක් ඇති වෙන්න ඕනෑ, ප්‍රඥාවක් ඇති වෙන්න ඕනෑ. ඒ වගේම සප්පාය කරුණු වැඩි වෙනවා. ඒ වාගේම තමයි

භාවනාවට බැස්සටත් පස්සේ තව තවත් ඒ වගේ ව්‍යුත්පන්නවී සිදුකිරියනා. එහෙම නොවුණොත් බාහිරින් පවත්නා වූ අඩුපාඩුකම් නිසා සිත පිරිසිදුව විනිවිද දැකීමේ ශක්තිය අඩු වෙලා යනවා.

ඒ නිසා යෝග ජීවිතයේදී අනවශ්‍ය දුෂ්කර වුන, දුෂ්කර ආසන වර්ජනය කරන්න ඕනෑ. ඒ මොකද, අනවශ්‍ය දුක් විඳීමෙන් එහෙම ධර්මවිවිචය පහළ කරගැනීමේ ශක්තියක් නෑ. මේක පැහැදිලිවම මහා බෝසතාණන් වහන්සේගේ චරිතයේ ජේන්න තියෙනවා. අන්තිම දුෂ්කර වුන පිරුවට ඒ කාලයේදී ආලෝක මාත්‍රයක්වත් දැකගන්නට තරමට ධර්මය විනිවිද යාමක් තිබුණේ නෑ. නමුත් එවැනි තත්ත්වයට පත් වන්නට, සිද්ධාර්ථ තාපසයාණන් වහන්සේ වෙන්න ඉස්සර වෙලා දවස් හත යනකොට වස් මඟුල් දවසේදී ධ්‍යාන භාවනාව කරන තරමටම පිරිසිදු භාවයක් ටිකෙන් ටික තැන්පත් වෙලා තිබුණා. නමුත් ඊට පස්සේ ගත කළ දැඩි කාමසුඛල්ලිකානුයෝගයත් අන්තකිලමථානුයෝගයත් කියන අන්ත දෙකෙන් ගත කරද්දී මේ ව්‍යුත්පන්නවී සිදුකිරියනාව - ඇතුළත බාහිර වස්තුවල පිරිසිදු භාවය - නැතිකම නිසා, තිබුණේ නෑ භාවනාවට ගතියක්.

ඊට පස්සේ තමයි දනය ටිකක් වළඳලා, නාලා කියලා ඇඟට සැප පහසුකම් දීලා ප්‍රසන්න භාවයට පත් වුණාට පස්සේ තමයි, ධර්මවිවිචය වැඩෙන්නේ. ඒ නිසා භාවනා ජීවිතයේදී පිරිසිදු සිත, පිරිසිදුකම ඉතාමත්ම වැදගත්. මෙතැනදී සමහරු ඒක තමන්ගේ වාසියට සැරසිල්ලට ආටෝපයට ලැස්ති වෙනවා. ඒකෙ පිරිසිදුකම එන්නෙ නෑහැ. එහෙම නැත්නම් ඉතාමත්ම අපිරිසිදුවට, සිවුරු පිරිකර හෝදගන්නේත් නැතුව, නැත්නම් බාහිර වශයෙන් වත් පිළිවෙත් කරගන්නේත් නැතුව, එහෙමත් නැත්නම් ඒවාට යොදන කාලය අපතේ යාමක් කියලා හිතලා ඒවා එහෙමම නරක් වෙන්න අරිනවා. එතකොටත් බැර වෙනවා ධර්මවිවිචය වැඩීම කියන එක. අඩු ගානේ අර එක සිද්ධියක සඳහන් වෙනවා, ලබාගත්ත අරිහත් එල ඤාණයටවත් සමවදින්න බැර වෙනවායි කියලා. තමාගේ හිත දන්නවා නම් පරිසරය පිරිසිදු නැති බව, ඒව පිරිසිදු කළ යුතුයි. ආන්ත ඒ පිරිසිදු කිරීම හිත පුදුමාකාර විදිහට පැහැදිලි කරනවා. දවස පුරාම

මඩ හෝ දැන් කාලේ විදිහට කියනවා නම්, යාන වාහනවල තියෙන තෙල් කුණු අතගලා ඉන්න කෙනෙක් හවස ඒ වැඩ හමාර කරලා හොඳට පිරිසිදු වෙලා පිරිසිදු ඇඳුම් කට්ටලයකින් සැරසුණාට පස්සේ ඒ පුද්ගලයා කොහොමටවත් කැමති නෑ ආයේ අර වගේ මඩ ගොඩකට යන්න. අපිරිසිදු තැනකට යන්න. එයාගෙ තියනවා නෑවට පස්සේ පිරිසිදුකම කරගන්නට පස්සේ ඒක රැකගන්න ගතියක්. ආන්න ඒ බාහිර වස්තුවල තියෙන ගතිය හිතට බලපානවා. හිතේ තියෙන ගතිය බාහිර වස්තුවලට බලපානවා.

ඒ නිසා ධම්මවිචය දියුණු පවුණු කරගන්න තියුණු කරගන්න අවශ්‍ය නම්, ක්‍රමක්‍රමයෙන් ක්‍රමක්‍රමයෙන් ව්‍යුච්චිසද්ධිකිරියතාව, හොඳ පිරිසිදු භාවයක් නිරවුල් භාවයක් වැඩ අඩු භාවයක් අවශ්‍යයි. මට නම් මෙව්වර කල් ගත කරපු විදිහට කියන්න තියෙන්නේ, දිනවර්ෂාව දිගට කරගෙන යන්නට පුළුවන් ගතියක් තියෙනවා නම් පුදුමාකාර විදිහට විවේකයක් තියෙන්නේ. මොනම තාලෙන් හෝ අපේ දිනවර්ෂාව නිතර සංකීර්ණ වෙනවා නම්, දිනවර්ෂාව නිතර එහෙ මෙහෙ වෙනවා නම්, ඉතාමත්ම අමාරුයි හිතේ නිරවුල් භාවය තියාගන්න. ඒ වගේම එදිනෙදා වැඩවල නිරවුල් භාවය තියාගන්න. එකම දිනවර්ෂාව දිගටම කරගෙන යන්න පුළුවන් නම් ඒ ගැන ඉතින් අපිට ආයේ කල්පනා කරන්න දෙයක් නෑ. ඒ වෙලාවට ඒ කරන්න තියෙන වැඩිය කළා, දිගට යනවා. එතකොට අර අභ්‍යන්තර බාහිර පිරිසිදුකම ක්‍රමයෙන් ඇති වෙනවා. එහෙම නැත්නම් පිරිසට හරි ස්ථානයට හරි අඩුපාඩු තියෙනවා නම්, අනිත් පිරිස වුණත් ඇවිල්ලා ඒකේ අඩුපාඩුකම් පෙන්වලා දෙනවා. ඒ මොකද, ඒ සිද්ධිය බොහෝ විවෘතව සිද්ධ වෙනවා.

නිතරම දිනවර්ෂාවක් පවත්වන්න බැරි වුණොත් ඉතින් ඒ පුද්ගලයට උදව් උපකාර කරන්න බැරි වෙනවා. වැඩිහිටියෙකුටත් බැරි වෙනවා. ඒ නිසා සාමණේර කාලේ ඉඳලම අපේ ථෙරවාද පැවිද්දේ දිනවර්ෂාව කටපාඩම් කරවනවා. කටපාඩම් කරලා දිගට යනවා. නමුත් බෞද්ධධර්ම ධර්ම දිනට යනකොට මේ දිනවර්ෂාව තමන්ගේ වාසිය පිණිස, තවතවත් වතුරායඪී සත්‍යය අවබෝධ කිරීම

පිණ්ස යම් යම් වෙනස්කම් සිදු වන බව නම් පිළිගන්න වෙනවා. ඒක කවදකවත් වත්ථුවිසදකිරියතාවට හානිකර නොවෙයි. ඒක වත්ථුවිසදකිරියතාවක්මයි. ඒ විදිහට සමහර වෙලාවට සක්මන් වෙලාව අඩු කරලා භාවනා වෙලාව වැඩි කරන්න සිද්ධ වෙනවා. එහෙම නැත්නම් සමහර දේවල්වලින් ඉතුරු කරලා, සමහර දේවල්වලින් වැඩි කරන්න සිද්ධ වෙනවා. එවැනි දේවල් තෙමෙයි මෙතැනදී මේ අදහස් කරන්නේ. නිතරම හිතක් පිරිසිදු වෙන්න නම් කයේ පිරිසිදු භාවය අවශ්‍යයි.

ඒ වාගෙම තමයි, ධම්මච්චය ඇති කිරීම පිණ්ස මෝඩ, දුප්පුරාඥ, අපණ්ඩිත, අසත්පුරුෂ පුද්ගලයන් අයින් කරන්න ඕනෑ. ඒ වාගේම ප්‍රඥවන්ත සත්පුරුෂයින්ගේ ඇසුර වැඩි කරන්න ඕනෑ. මේ කාරණා දෙක පිළිබඳව තමන්ට විමසුම් නුවණක් නැත්නම් ඉතින් හෝද හෝද මඩේ දුන එක තමයි සිද්ධ වෙන්නේ. මේ වාගේ භාවනා මධ්‍යස්ථානවල ගත කරනකොට මෙහි ඇති භයානකකම බොහොම අඩුයි. නමුත් සාමාන්‍ය ඵදිනෙද කටයුතු කරන තැන්වල නම්, එහෙම නැත්නම් සතිපට්ඨාන භාවනාව හැර වෙන වෙන ජාතියේ භාවනා කරන මධ්‍යස්ථානවල නම්, නානාප්‍ර විදියේ ඒ කියපු කාරණා දෙකට අදාළව දුෂ්කරතා තියෙනවා. යෝගාවචරයාට වගකීම වැඩියි. ඒ නිසා යෝගාවචරයා කල්පනා කරගන්න ඕනෑ, මොනම ප්‍රශ්නයක් මතු වුණත් ඒක ස්කන්ධ, ධාතු, ආයතන වශයෙන් සලකලා බලලා නිවන දිහාවට ඉවසීමෙන් යුක්තව කටයුතු කරන කෙනෙක් ආශ්‍රය කරන්න හම්බ වුණොත් දිනාගත්ත යුද්ධයක් වාගෙ තමයි. එන හැම දෙයක්ම නොඉවසනසුලුව අවුස්සාගන්න ස්වරූපයෙන් තියෙන පරිසරයක ඉතාමත්ම අමාරුයි ලැබෙන විවේකයේ හෝ ධම්මච්චය සමබොජ්ඣකඛණය ඇති කරගන්න.

ධම්මච්චය සමබොජ්ඣකඛණය පිළිබඳව මේ සූත්‍රයේ අපි ඉදිරිපත් කළ පරිදි මූලදී කියනවා සන්තං වා අජ්ඣාතං ධම්මච්චයසමබොජ්ඣකඛණං ‘අතථී මෙ අජ්ඣාතං ධම්මච්චය සමබොජ්ඣකඛණා’ති පජානාති. භාවනා කරගෙන යනකොට වෙනදට වඩා හොඳට හිත අරමුණේම නිමග්න වෙන ගතිය දැනෙනවා නම්,

සමථ භාවනාවේදී මේක උපචාර සමාධියට කලින් ඉතාමත්ම තීරණාත්මක දෙයක් වෙනවා. විපස්සනා භාවනාවේදී විපස්සනා ඤාණ පහළ වෙන්නට ඉස්සර නාමරූප පරිවේෂ්ඨ, පච්චයපරිග්ගහ, සමමස්සන කියන ඤාණ අවස්ථාවේදී ඉතාමත්ම වැදගත් දෙයක්. ඒ වාගේම හොඳටම තේරෙන්නට ඕනෑ මේ පාරේ ගිය ගමනේමයි යන්නේ. නමුත් මට ඊට වැඩිය ගැඹුරක් වැටහෙනවා, ඊට වැඩිය බොහෝම සමීපකමක් වැටහෙනවා, උත්සන්නකමක් වැටහෙනවා නම් අන්න වෙනදට වඩා ගැඹුරක් භාවනාවේ සිද්ධ වෙනවා. එහෙම නැත්නම් සමහර වෙලාවට භාවනාව යනවා. ගියාට ඒක නිදිමත ගතියෙන්, එහෙම නැත්නම් කිසි ඔපයක් ආටෝපයක් නැති ගමනින් ඔහේ ඇදී යන මට්ටමකට පේන්න පටන්ගන්නවා. එතකොට තේරෙනවා කවදකවත් සජ්චිකමක් නෑ භාවනාවේ. එතකොට වෙනද නොදැක්ක ගැඹුරක් දැකගැනීමේ ශක්තියක් නෑ. ඒක හරියට අන්ධකාරෙක අතපත ගාන්නා වගේ වැඩක්. ඒ වෙලාවේදී අන්ධ අලියෙක් කැලේට ගියාම වගේ හැමතැනම හැප්පෙන්නට පටන්ගන්නවා මිසක්කා කිසි සේත්ම තමන් අනතුරකට කිට්ටු කරලද නැද්ද කියලවත් දැකගන්නට බැරි තත්ත්වයක්.

ඒක නිසා එතනදී තේරුම් අරගන්න ඕනෑ මේ කාරණේ: ඒ වගේ හොඳ පැහැදිලි ගැඹුරක් ඇතක් පේන අවස්ථාවක් එනකොට, අරමුණේම හිත නිමග්න වෙනකොට ඒක තමයි ධම්මච්චිය කියලයි අපට හිතාගන්න තියෙන්නේ. යම් විදිහකට අරමුණක් තියෙනවා නොතියෙනවා වාගේ, නින්දක් තියෙනවා නොතියෙනවා වාගේ, ලෙඩ කපුටෝ වැල කන්නා වාගේ භාවනාව යනවා නම් අපට හිතාගන්න වෙනවා අනෙකුත් ධර්මතා කෝක වෙතත් ධම්මච්චියෙන් මොට වෙලා. එතකොට යෝගාවචරයා ඒක දැනගැනීම ඉතාමත් වැදගත් වෙනවා. ඒ කියන්නේ ධම්මච්චියට වඩා ඊට කලින් ආපු සතිය ඉදිරිපත් වෙන්නට ඕනෑ. හැබැයි එක්කෝ ශ්‍රද්ධාවත් ප්‍රඥාවත් දෙක අතර පටලැවිල්ලක් සිද්ධ වෙලා. එක පැත්තකට බර වෙලා. නැත්නම් සමාධියත් වීරියත් කියන ධර්ම අතර මොකක්දෝ පටලැවිල්ලක් වෙලා. මේ සමාධියත් වීරියත් කියන යුගළ ධර්මයත් ශ්‍රද්ධාව ප්‍රඥාව කියන යුගළ ධර්මයත් සම බර කරගන්න බැරි නම්, ඒ

ගමන එකම පැත්තට එකම වටවළල්ලේ කැරකෙන මැටි පාගන මී හරකෙක් වාගේ එක තැනම කැරකැවෙන තැනකට පත් වෙනවා.

ඒක නිසා අසමාහිත පුද්ගලයන් අයින් කරලා සමාහිත පුද්ගලයන් ළං කරගන්නට පස්සේ යෝගාවචරයාට විශේෂ කාරණාවකුත් සැලසෙනවා ඉන්ද්‍රියසමත්තපටිපාදනනා කියලා. ඒ ඉන්ද්‍රිය ධර්ම අතර සම බර භාවයක් ඇති කරගැනීම ඉතාමත්ම වැදගත් වෙනවා. මේක කෙටියෙන් කියන්න තියෙන්නේ භාවනාව හිනාවෙන් සතුටින් ප්‍රීතියෙන් ගත කරන්නට පුළුවන් තත්ත්වයකට පත් වෙනවා. එහෙම නැත්නම් මේක තිත්ත බෙහෙතක් බොන්නා වගේ, පැහැර දෙයක් කන්නා වගේ ඉතාමත්ම අමිහිරි තත්ත්වයකට පත් වෙනවා. ඒ ඉන්ද්‍රිය අතර සමතාවකට පත් වෙනකොට පැහැදිලිවම අර වක්ථුවිසදකිරියාවේදී වගේ හිත හොඳට අරමුණේ නිමග්න වෙන ගතියක් එනවා. මගේ ශ්‍රද්ධාවද වැඩි, ප්‍රඥාවද වැඩි? එහෙම නැත්නම් මගේ සමාධියද වැඩි, චීරියද වැඩි? කියලා දැනගන්නවයි කියන එක කමටහන් සුද්ධ කරන වෙලාවේදී සීයට සීයක්ම තේරෙනවා නෙමෙයි. එතනදී ඒකට අදාළ ඉඟි, ඒකට අදාළ යොමු කරවීමක් ඇති කරලා දෙනවා.

ඒක නිසා යම් අවස්ථාවක ශ්‍රද්ධාව බැහැලා නම්, ශ්‍රද්ධාවේ අඩු වීමක් වුණා නම් අරමුණ බාරගන්න ගතියක් නෑ. අරමුණ අදහගන්න ගතියක්, අරමුණට ප්‍රේම කරන ගතියක් නැතිව යනවා. එතකොට යෝගාවචරයා දැනගන්න ඕනෑ, ඒ මතුමත්තේ කොච්චර චීරිය කළත් සිත වික්ෂිප්ත වෙන්න ඉඩ තියෙනවා. ඒ විතරක් නෙවෙයි මේක ප්‍රඥව කියලා හිතාගන්නත් ඉඩ තියෙනවා. අරමුණ අදහන ගතියක්, මූල කර්මස්ථානය මුදුන්පත් කරගන්න ඕනෑ, මූල කර්මස්ථානයමයි මගේ සරණ පිහිට කියන එක නැතුව යනවා. එතකොට තේරුම් අරගන්න ඕනෑ මේ ශ්‍රද්ධාවේ ගිලිහීමක්. එහෙම ශ්‍රද්ධාව වැටුණා නම් සතියට නැගිටින්න බැහැ. සතියට අරමුණට මුහුණ දීගන්න එන්න විදිහක් නෑ. මොකද මූලික වශයෙන් පිළිගැනීමක් නෑ මේ අරමුණ මතු කරගත යුතුයි, අරමුණ ඉදිරිපත් කරගත යුතුයි කියන අදහස. ඒක නැතුව යනවා. ඒ නිසා උපට්ඨාන

කෘත්‍යය කිරීමේ සතිය පසුබානවා. ඒ නිසා මූල කර්මස්ථානය හොයාගෙන පිරාගෙන එහෙට යා යුතුයි කියන වීරියේ අනුබල දීමත් දුර්වල වෙනවා. ඒ මූල කර්මස්ථානය මතම හිත තැන්පත් වීම කියන සමාධියත් දුර්වල වෙනවා. ඒ නිසා මූල කර්මස්ථානය මතම එහි ඇත්තා වූ සටහන මෙහෙමයි, ආකාරය මෙහෙමයි, එහි ඇත්තා වූ ස්වභාව ලක්ෂණ මෙහෙමයි, වෙනස් වනසුලු භාවය මෙහෙමයි කියලා මූල කර්මස්ථානය පිළිබඳ ප්‍රඥාව නැතුව යනවා.

ඒ නිසා ධම්මවිචයේදී යෝගාවචරයා මේ පිළිබඳව සැලකිලිමත් වෙනවා - මට මේ වෙලාවේ මොකද වෙලා තියෙන්නේ. එහෙම වුණයි කියලා අර කලිනුත් කිවුවා වාගේ එය නරක දෙයක් කියලා හිත් නරක් කරගන්නවා වත් හිත වට්ටගන්නවා වත් නෙවෙයි. භාවනා ජීවිතයේ අනිවාර්යයෙන්ම මේක වෙනවා. ඒ මොකද, අරමුණක් අපි අවබෝධ කරනකොට අරමුණේ හීන අවස්ථාව, ප්‍රණීත අවස්ථාව කියලා දෙකක් තියෙනවා. සමහර වෙලාවට මූල කර්මස්ථානය හොඳට ජේනවා. නමුත් දෙයක් නෑ, ගණන්ගන්නෙ නෑ. ඔහෙ තියෙද්දී වෙන දේවල් කල්පනා කරන්න හිත දුවනවා. මොකද? අරමුණ හීන වෙලා, අරමුණ ප්‍රණීතයි උත්තමයි කියන සැලකිල්ල නැති වෙලා. ඒ හැටි. එහෙම දත යුතුයි අරමුණක්. ආන්න ඒක ධම්මවිචයට ලක් කරගත්තට පස්සේ ජේනන පටන්ගන්නවා වැරදිල්ලක් නෙවෙයි මෙතන වෙලා තියෙන්නේ; අරමුණ පිළිබඳව නොදැක්ක දෘෂ්ටි කෝණයකින් දැකීමක්. මේක ධම්මවිචය කියන ආලෝකයට වැටුණට පස්සේ යෝගාවචරයා ඉද්ද ගැහුවා වගේ හිටගෙන බොහොම ජයට භාවනාව ඉදිරියට කරගෙන යනවා. එතකොට අර අප්‍රකට වෙච්ච අරමුණත් ප්‍රකට වෙනවා. සතියත් නැගිටලා මුණට දීලා අරමුණම ගෙනත් ගෙනත් ඉදිරිපත් කරනවා. වීරියත් ඇවිල්ලා ඒකමයි මතු කරගන්න ඔනෑ, ඒකමයි අනුබල දෙන්න ඔනෑ කියලා උපට්ඨම්භන කෘත්‍යය කරලා දෙනවා. එතකොට සමාධිය අරමුණේ බොහොම ජයට තැන්පත් වෙනවා. තැන්පත් වෙන්නට වෙන්නට, අරමුණ සමීප වෙන්නට වෙන්නට, උත්සන්න වෙන්නට වෙන්නට එහි නොදැක්කා වූ අඳුරු පැති එහි සටහන් ආකාර ස්වාභාවික ලක්ෂණ බොහෝම පැහැදිලි වෙන්න පටන්ගන්නවා.

ඒ නිසා ඉන්ද්‍රිය සමභාවය ඇති වෙන්න නම් අසමාහිත පුද්ගලයන්ගෙන් අයින් වෙලා, සමාහිත පුද්ගලයින්ගේ ඇසුර තුළින් තමන්ට මතු වෙන මතු වෙන අරමුණු ඕනෑම දේක හොඳ පැත්ත මතු කරගන්න, තමන්ට වාසි පැත්ත මතු කරගන්න ශූර වෙන්න ඕනෑ. මෙහිදී අසමාහිත පුද්ගලයෝ කියලා කියන්නේ, ඒ ඇත්තෝ බොහෝ විට මෙවැනි ධර්මවලට සාමාන්‍ය බුද්ධිය යොදවලා බෙහෙත් කරන්ට ඕනෑ, අරකට යන්ට ඕනෑ, ඕනෑන හොඳ නෑ, අර ගුරුවරයා ගාවට යන්ට. ඔය ක්‍රමය හොඳ නෑ, මෙතෙන්ට යන්න, ඔයිට වැඩිය හොඳයි වරිත ලක්ෂණ බලලා මේක කෙරුවා නම්, නැත්නම් ජේනයක් අහලා හිටියා නම් කියලා, අර බාගෙට පිස්සු වැට්ච්ච මනුස්සයාව හොඳටෝම පිස්සු වට්ටනවා. ඒ මනුස්සයා අර කමටහන් දෙන ගුරුවරයාට වඩා කරට අත දගෙන බොහොම උණුසුම්ත් ළං වෙලා කතා කරන නිසා, අසිරු තත්වයට පත් වෙච්ච යෝගාවචරයා බොහෝ විට ඒ කරට අත දගෙන කතා කරන සහාද භාවය විෂයෙහි නැඹුරු වුණොත් ඉතින් ධර්මවිවිචය සම්බෝධස්ථානය හෝ යෝනිසෝමනසිකාරය හෝ සතිය හෝ මොනම දෙයක්වත් වැඩෙන්නේ නෑ.

මේ කාරණය නිසා තමන් තේරුම් අරගන්න ඕනෑ මේ ගැඹුරු ගමනක් යන්නේ, ආර්ය භාවයක් උත්තම භාවයක් බලාපොරොත්තු වෙන්නේ. එතනදී ඉස්සරහට යන්න යන්න ප්‍රශ්න වැඩියි. විදුලි සෝපානයක් හම්බ වෙනවා නෙවෙයි. අපි ප්‍රශ්නවලට සමීප වෙනවා. ඒ ප්‍රශ්න, ප්‍රශ්න කරගන්නේ නෑ. මේවා අනිවාර්යයෙන්ම ජීවිතයක සත්‍යාවබෝධ කිරීම පිණිස දුක අවබෝධ කිරීම අත්‍යවශ්‍ය කාරණාවක්. ආන්න ඒ විදියට හැකි සංඥව මතු කරලා දෙන්න පුළුවන් කලාණ මිත්‍රයෝ හම්බ වෙනවා නම්, යෝගාවචරයා එන්න එන්න එන්න සත්‍යය කියන එක පිරිපිරා බලනවා. දුක කියන එක තත්තු තත්තු වෙන් කර කර බලන්න පුළුවන් ශක්තියකට එනකොට තමයි යෝගාවචරයා අෂ්ට ලෝක ධර්මයන්හි කම්පා නොවන ගතියකට එන්නේ.

ඒකත් හැබැයි ඒ යෝගාවචරයාගේ පිනට, උපනිශ්‍රය සම්පත්තිවල හැටියට ගැළපෙන්නට ඕනෑ. වැඩිය බරක් ගන්න නරකයි. දුක් පනවගන්න නරකයි. තමන් කරා පැමිණෙන දුක් පිළිබඳව සමාහිත පුද්ගලයා කරන විග්‍රහය වගේ අසමාහිත පුද්ගලයා කරන විග්‍රහය යෝගාවචරයාට එව්වර සප්පාය වෙන්තේ නෑ. එතකොට ඉඳුරන් පිළිබඳ සම භාවයක් එන්නේ නෑ. ඉන්ද්‍රියසමත්තපටිපාදනතාව එන්නේ නෑ. ඒක නිසා ඒ ගැඹුරු ධර්ම නිතර ප්‍රත්‍යාවේක්ෂා කරන ගතියක් යෝගාවචරයා ඇති කරගන්න ඕනෑ. එහෙම බලනකොට අසමාහිත පුද්ගලයා හැඟුම්බරව හැඟුම් කුප්පන්න කතා කළාට, සමාහිත පුද්ගලයාට නම් හැම වෙලාවෙම හැඟුම් පාවාදීලා ගැඹුරු ධර්මයන් විෂයෙහි ලැබෙන සෑම අවස්ථාවක්ම නැවත වක්‍රීකරණය කරලා යෝගාවචරයාටම පෙන්නන්න පුළුවන් ගතියක් තියෙනවා.

ඒක නිසා භාවනා පිළිබඳව - දැන් කාලෙ වචනයෙන් කියනව නම් විද්‍යාත්මක ගවේෂණ, විද්‍යාත්මකව සොයන්නට ගියාට පස්සේ, ඒ යොදගත්ත විද්‍යාඥයින්ගේ උපමානමයි අපට මෙතැනදී පාවිච්චි කරන්න වෙන්තේ. යම් කිසි කෙනෙක් සෝවාන් මාර්ග ඵලස්ථ මට්ටමට ගියා නම්, ඒ පුද්ගලයා කොච්චර නරක තැනකට වැටුණත් කොච්චර නරක මිත්‍රයන්ට අහු වෙලා තීන්දුවක් ගත්තත් නොබෝ කලකින් නියම මාර්ගය තේරුම්ගැනීමේ ශක්තිය ඔහු තුළ පවතිනවා කියන එක තමයි ඒ විද්‍යානුකූල කියන පරීක්ෂණවලින් මතු කරන්න හදලා තියෙන්නේ. ඒ නිසා ලක්ෂයක් විතර නරක දර්ශන එක සීරුවෙන් පෙනෙන්නට ලක් කරලා එකම හොඳ දර්ශනයක් එකවිටම සැරයක් දෙසැරයක් විතර ජේන්නට පටන්ගත්තොත්, ඒ සෝවාන් වෙච්ච පුද්ගලයාට අර එකවිටම පෙන්නපු ලක්ෂයක් අතර තියෙන හොඳ දර්ශන තලය, රූප රාමුව, වහාම තේරුම්ගැනීමේ ශක්තියක් තියෙනවා කියන එක දැකල තියෙනවා. සකාදගාමී මාර්ගයට යනකොට මෙන්න මේ තමන්ට සප්පාය කොටස තේරුම්ගැනීම අර්ථ වඩා තීව්‍ර භාවයකට පත් වන බව තමයි ඒ විද්‍යානුකූලව ඔප්පු වෙලා තියෙන්නේ. යම් කිසි කෙනෙක් අනාගාමී තත්ත්වයට පත් වුණා නම් ප්‍රණීත ධර්මයක් මතු කර දීමේ ශක්තියක් තියෙනවා. ඒ නිසා ඒ

පුද්ගලයාට ඕනෑම උග්‍ර නරක දේක තියෙන උග්‍ර හොඳ මිහිරි පැත්ත තමන්ටත් ලබාගන්නත් තමන්ට ගහන්න බනින්න එන හෝ නිග්‍රහ කරන්න එන පුද්ගලයාට ධර්ම සංග්‍රහයක් කරන්නත් පුළුවන් ශක්තියක් ඇති වෙනවා.

මේ වගේ විස්කමකට හේතු වෙන්නේ ප්‍රධාන වශයෙන්ම ධර්මවිවේචන සමබන්ධකතාවය. කිසිම දෙයක් තමන් කරා පැමිණුණා නම් වැඩ නොගෙන අතහැරන්නේ නෑ. මහා පරාක්‍රමබාහු රජුටත් කිව්වා වගේ, අහසින් වැටෙන එක දිය බිඳක්වත් ප්‍රයෝජනයක් නොගෙන මුහුදට ගලා යන්න දෙන්නේ නෑ. අන්න ඒ විදියට යෝගාවචරයා මහ කැලය වගේ. මහ කැලයට හම්බ වෙන හැම වතුර බිත්ඳුවක්ම රඳවලා තියාගන්නවා. සුර්යාලෝකය ඔක්කෝම රඳවලා තියාගන්නවා. ලැබෙන හැම දූෂිත වාතය කොටසක්ම උකහාගෙන ඉවර වෙලා, මනුස්සයාට අවශ්‍ය කරන සියලුම දේම අංග සම්පූර්ණව, කිසිම දෙයක් පිටින් බලාපොරොත්තු වෙන්නේ නැති, මනුස්සයාට අවශ්‍ය සියලු දේම ලබාදෙන, ලෝකයේ තියෙන පරිණතම බොහෝම සරු පද්ධතිය බවට පත් වෙනවා.

මේක වෙන්න නම් සමාහිත පුද්ගලයන්ගේ ඇසුර ඕනෑ. අසමාහිත පුද්ගලයන් වර්ජනය අවශ්‍ය කරනවා. එනිසා යෝගාවචරයාට සිද්ධ වෙනවා තමන්ට තමන්ම හොඳ මිත්‍රයෙක් වෙන්නට. ඒ වගේම තමන් හොඳ සමාහිත පුද්ගලයෙක් බවට පත් වෙන්නට වෙනවා. එනිසා ඒකෙදි මතක් කරලා තියෙනවා, ඒ ගැඹුරු ධර්ම වර්ග පිළිබඳව නිතර ප්‍රත්‍යාවේක්ෂා කරන්න ඕනෑ. ඒක වෙන්න ඇති ඔය පහුගිය අවුරුදු දහයක - විස්සක විතර කාලේ, මේ ඥාණ වන්දනාව කියලා එකක් පටන්ගත්තා. පටිසම්භිදාමාර්ගයේ තියෙන විවිධ ඥාණ කොටස් අරගෙන නිතර සප්තකාන්තා කරන්න පටන් අරගත්තා. මනුස්සයන්ට පෙන්නලා දෙන්න පටන් අරගත්තා නාමරූප පරිච්ඡේද ඥාණය කියලා කියන්නේ මේකයි, නැත්නම් විත්ත විශුද්ධිය කියන්නේ මේකයි, සීල විශුද්ධිය කියන්නේ මේකයි ආදී වශයෙන් ඔක්කෝම මතු කරන්න පටන් අරගත්තා. සමහරු ඉතින් මේක සප්තකාන්තා කරලා නිවන් දකින්න පුළුවන් වගේ කියලා

ගායනා කරන්න පටන් අරගන්නා. ඒක නෙවෙයි මේකේ අදහස තියෙන්නේ ධම්මවිචය සමෙබ්බාජ්ඣාඝරණයේ කටයුතු කරන කෙනා හැකි තාක් දුරට තමන්ට අදළ, මත්තට කරන්න තියෙන ගැඹුරු ධර්ම කොට්ඨාශ පිළිබඳව නිතර උනන්දුවකින් නිතර සාදර බවකින් ගත කරනවා මිස, අසමාහිත පුද්ගලයන් වගේ ඉඳුරන් පින්වීමට පුංචි පුංචි දේවල් මතු කරගෙන විවිධ ගැටලු ඇති කරගන්න තත්ත්වයෙන් අයින් වෙන්න දැනගන්න ඕනෑ. එතකොට යෝගාවචරයා නිතරම කරන්නේ අර ගැඹුරු ධර්ම කොට්ඨාශ සලකා බලන එක.

අවසාන වශයෙන් ජේනවා, තදධිමුක්තතාව කියලා කියන්නේ පූර්ණකාලීනව මේකට කැප වෙන්න ඕනෑ. පූර්ණකාලීනව කැප වෙන්න කිවුවම හුගදෙනෙක් වෙවිලනවා. අපිට බැහැ නේ සම්පූර්ණ ගිහි ගෙය අතහරින්න, අපිට බැහැ නේ සම්පූර්ණ වස්තුව අතහරින්න, අපිට බැහැ නේ සම්පූර්ණ ඥාති පිරිසව අතඅරින්න කියලා. නමුත් ධම්මවිචය සමෙබ්බාජ්ඣාඝරණය කියන එක හරියට දන්නවා නම්, එව්වා තියෙනවා නෑ කියන එක නෙවෙයි මෙතැන වැදගත් වෙන්නේ. එන ඕනෑම ප්‍රශ්නයකදී, එන ඕනෑම දුෂ්කරතාවකදී, එන ඕනෑම පහසුතාවකදී ඇත්ත ඇති සැටියෙන් දැකගැනීම තමයි අපේ ප්‍රධාන කෘත්‍යය. එහෙම නැතුව මම ජයග්‍රහණය කරන්නවක්වත් අසවලා පරද්දන්නවක්වත් අනුන් නිවන් දක්වන්නවත් නැත්නම් ලෝකයාට භාවනා කරනවා කියලා කියන්නවත් ලෝකයාට භාවනාව උගන්නන්නවත් නෙවෙයි.

වැදගත් දේ ඒක නෙවෙයි. එන සෑම සංසිද්ධියකදීම තදධිමුක්තතාව, ඒ ධර්මතාව මා කරා පැමිණුනා වූ මේ දේ, නැත්නම් භාවනා කරනකොට පැමිණුනා වූ අරමුණ, ඒ තාලෙන්ම මට දැකගන්න ලැබේවා කියන එකට සම්පූර්ණ කැප වීමක් අවශ්‍යයි. සම්පූර්ණ නතු වීමක් අවශ්‍යයි. එහෙම එකක් නැතුව එහෙම එකක් තියෙනවා කියලා පෙන්නන්න හදන කෙනාට තමයි කියන්නේ ශ්‍රද්ධාව අඩු, ප්‍රඥාව වැඩියි කියලා හිතාගෙන ඉන්න එක්කෙනා. ඒ ඇත්තෝ 'දන දෙන්න අවශ්‍ය නෑ, සිල් රකින්න අවශ්‍ය නෑ, ප්‍රඥාවෙන්ම මට මේකට යන්න පුළුවන්' කියලා පුදුම කෙරාටික කතා

කියන්න පටන්ගන්නවා. ඒ පුද්ගලයන් ක්‍රමයෙන් ක්‍රමයෙන් පිරිහෙනවා. ඒ පුද්ගලයා ආශ්‍රය කරන ඇත්තෝත් පිරිහෙනවා. ඒක නිසා යෝගාවචරයාට සුතමය වශයෙන්, වින්තාමය වශයෙන්, භාවනාමය වශයෙන් තමන්ගේ දියුණුවේදී නැවත නැවත හැරී සලකා බලන අවස්ථාවක් දෙනවා වගේ, මේ ධර්මවිවේචන තමයි හැරී බලා නැවත සලකා බැලීමට පුද්ගලාකාර ආදර්ශයක් බවට පත් වෙන්නේ.

ඒක බලනකොට දැන් තියෙන සමාගම්වල තියෙනවා “අභ්‍යන්තර තත්ත්ව පාලනය” කියලා ඇතුළතම පරීක්ෂණයක්. යමක් නිෂ්පාදනය කරලා වෙළඳපොළට දන්න ඉස්සෙල්ලා ඇතුළතදීම ගුණාත්මක පරීක්ෂණයක් කරනවා. පිටතට ගිහිල්ලා ඒක නඩු මගට ගිහිල්ලා ඒක ඔප්පු කරන්න හදනවට වඩා, ඇතුළතදීම සලකා බලන ගතියක් තියෙනවා මුදල් පරිපාලනය පිළිබඳවත් තමන්ගේ නිෂ්පාදන වස්තුවේ ගුණාත්මක භාවය පිළිබඳවත්. ආන්න ඒ වගේ ගුණාත්මක සැලකීමක් තමයි ධර්මවිවේචන සමබන්ධකවරයාගේදී සිද්ධ වෙන්නේ. ඒකට ඉතාමත්ම ආසන්නයේ සිදු වන කාරණාව තමයි සතිය. සතියෙන් කරන්නේ අරමුණ දිනාවටම හිත නවලා එහි සිහිය පිහිටුවනවා. සිහිය පිහිටුවාට පස්සේ ඒ අරමුණ නුවණින් විමසා බැලීමක් ධර්මානුකූලව විමසා බැලීමක් තමයි ධර්මවිවේචන කෙරෙන්නේ.

ධර්මවිවේචනේදී ඊගාවට සුවර්තවාදී වෙන්න හදන, එහෙම නැත්නම් ශ්‍රද්ධාව ඉක්මන් කරගන්න ඇත්තන්ට වෙන්නේ දකපු ගමන්ම ඒක පිළියම් කරන්න හදනවා. එතකොට තමයි අත පුවච්චෙන්නේ. මේ දෙක අතර ඉවසීමක් නෑ. තපො තිතිකාවක් නෑ. හිතනවා, වැරැද්ද දකපු ගමන්ම තලන්න ඕනෑ, හොඳ දකපු ගමන්ම බදගන්න ඕනෑ කියලා. මේක යෝග ගතියක් නෙවෙයි. මේක තපසක් නොවෙයි. ධර්මවිවේචනේදී හොඳට පැහැදිලි කරලා දෙනවා, දෙක වෙන් කොට දැනගෙන අදහසාගෙන සිටීමෙන් කිසි සේත්ම නරකක් වෙන්නේ නෑ. අදහසාගෙන නොසිටීමට වඩා මේක හොඳයි. ඒ විතරක් නොවෙයි, අදහසාගන්න පමණින් වහා ප්‍රතික්‍රියා කළ යුතුයි කියලා එහෙම බලපෑමක් නෑ. අඩු ගානෙ සතියෙවත් එහෙම නෑ. සතියෙ

පැහැදිලිවම කියනවා, එන එන ඕනෑම අරමුණක් එන විදියට පිළිගැනීමේ ශක්තිය තමයි සතියෙ තියෙන්නේ.

ඒ වගේ තමයි ප්‍රතික්‍රියා නොකිරීමේ ශක්තිය. අන්න ඒ ප්‍රතික්‍රියා නොකිරීමේ ශක්තියට හේතු කරුණු සාක්ෂි දැක්වීමක් මේ ධම්මවිචයේදී සිදු වෙනවා. හැම දේකම පුණ්‍ය, පාප දෙක තියෙනවා. හැම සිද්ධියකදීම අනවජ්ජ, වජ්ජ කියන දෙක තියෙනවා. කණ්ණ, සුක්ක කියන දෙක තියෙනවා. හීන, ප්‍රණීත කියන දෙක තියෙනවා. මේ දෙකත් මේ දෙක අතරමැද තියෙන මධ්‍යම මාර්ගයත් යන මේ තුනම හොඳට දැක්කොත් තමයි ඒ පුද්ගලයා විමුක්ත පුද්ගලයෙක් වෙන්නේ. එහෙම නැත්නම් වහල් වෙනවා. එකම දේ බදගෙන ඒකම ඔප්පු කරන්න ඒකම මතු කරගන්න උත්සාහ කරනකොට ධම්මවිචයට ඉඩ නැ.

ඒක නිසා ධම්මවිචයේදී පැහැදිලිවම නිදහස් චින්තනයකට ලොකු ඉඩක් සැලසෙනවා. ඒක වල් බුරු නිදහස් චින්තනයක් නෙවෙයි. සුවර්තයටමයි, ඉදිරියට ඇත්තා වූ ඉන්ද්‍රිය සංවරයටමයි. එන්න ඒ විදියෙන් සතියෙන් අර අවස්ථාව සලසා දුන්නට පස්සේ ධම්මවිචය මගින් ඒ තියෙන දේ හොඳට වෙන් කර දැනගන්න පුළුවන් වුණා නම්, අනිවාර්යයෙන්ම වීරිය කළ යුත්ත හොඳට වැටහෙනවා. හුඟදෙනෙක් වීරිය කරන්නේ වීරිය කළ යුත්ත දැනගන්න ඉස්සර වෙලා. බොහොම ඉක්මනට කුලප්පු වෙලා ඒකට වැටෙනවා. එතකොට ඒක මහ පුදුම විදියේ ඔළුමොට්ටලකමකට තකතිරුකමකට වැටෙනවා. සතිය පිහිටුවාගත්තත් ආනිශංස ලබන්න බෑ. ධම්මවිචයෙන් වෙන් කරගත්තත් ආනිශංස ලබන්න බෑ. මොකද ඒ වෙන් කරගෙන, මම සමයක් ප්‍රධන් වීරියය යෙදිය යුත්තේ මේකටයි කියන ඉවසීමේ ශක්තිය නැති නිසා.

අපි පිම්බීම හැකිළීමට ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයට හිත යොදගෙන ඉන්නකොට මුලදී අපිට සිද්ධ වෙනවා මේ අරමුණ අනෙකුත් නීවරණ ධර්මයන්ගෙන් වෙන් කරලා අරමුණේ වැඩි වේලාවක් පැවැත්වීම සඳහා ප්‍රයත්නයක් කරන්න. නමුත් ඒ වෙලාවේ නීවරණ නොආ

යුතුයි, ආවොත් කුලප්පු වෙන්න ඕනෑ, කිපෙන්න ඕනෑ, තළා මරන්න ඕනෑ කියලා කලබල වුණොත් හිත සමාධිගත වෙන්නේ නෑ. එනිසා අපි ඒ වෙලාවට බොහෝම යාප්පු වෙලා හොඳම වෙලාවක් බලලා, සෙනග නැති වෙලාවක් වාහන නැති වෙලාවක් බලලා පාරෙ එහා පැත්තට යනවා වගේ දෙපැත්ත බලලා, හොඳ වෙලාවක යාන්තම් අරමුණ දියත් කරගන්න ඕනෑ - වාරකන් නැති කාලෙ ඔරුවක් දියත් කරගන්නවා වගේ. මුහුද අයිනේ ඉන්න දැනමුත්ත දන්නවා දැන් මෙන්න මෙහෙම රළ හතරක් එනවා. හතරක් ආවට පස්සේ හොඳ විවේක රැල්ලක් එනවා. ආන්න ඒ වෙලාවෙ කැගහගෙන ඔරුව දගන්නවා. රැල්ල නතර කරන්න යන්නෙ නෑ. රැළි යාන්තම් අඩු වෙලාවක් බලලා බස්සගන්නවා. ඔරුව දගන්නවා. ඔරුව දුපු වෙලාවේ ඉඳල විරිය කරනවා හබල් ගාන්න.

ආන්න ඒ වගේ තමයි යෝගාවචරයා මූලික වශයෙන් නීවරණ ධර්ම නැති පරිසරයකින්, නැති විත්තක්ෂණයක, නැකතකින්, දැන් සාමාන්‍ය වචනයෙන් කියනව නම් අරමුණට හිත බස්සගත්තට පස්සේ නොබෝ වෙලාවකින් අරමුණ තියෙද්දීම නීවරණ ධර්ම මතු වෙනවා. ඒ මොකද, අපි සාමාන්‍ය ලෝකේ තමයි තාම ඉන්නේ. ආන්න ඒ නීවරණ ධර්ම මතු වෙන වෙලාවේදී යෝගාවචරයා ඒ නීවරණ ධර්මවල ගැටෙන්න යන්නෙ නැතුව ඒවත් පවතිද්දීම මූල කර්මස්ථානය වැඩි මෙහෙහි කිරීමකින්, වැඩි යෙදවීමකින්, මූල කර්මස්ථානයේම සුරක්ෂිත කරගෙන යන්න සුර වුණොත් දුර ගමනක් යන්න පුළුවන්. නීවරණ තිබුණට ගණන්ගන්නේ නෑ. මොකද තමන්ගේ වැඩේට බාධාවක් නෑ. අපි ඉදිරියට යනකොට අරමුණ ඉතාම සියුම් තත්වයට පත් වෙනකොට ආයෙත් අර නීවරණ ධර්ම බොහෝම ගොරෝසුව පහර දෙන්න පටන්ගන්නවා. ඒ පහර දෙනකොට යෝගාවචරයා ඇඹරිලි, වෙහෙස, පිඹුරෙක් වෙළවා වාගේ ඇඟ තද කරන ගති, සම්පූර්ණ උගුරු දණ්ඩ මිරිකුවා වාගේ දුඛිය දන ගති බොහෝ විට මතු කරනවා. නමුත් ඒ වෙලාවට මතක් කරලා දුන්නොත් යෝගාවචරයාට වැටහෙයි පුදුමාකාර ඉවසීමේ ශක්තියකුත් තියෙනවා.

මේ ධර්මතා දිහා ගොඩ ඉඳගෙන වතුරක් දිහා බලා ඉන්නවා වගේ බලා ඉන්න පුළුවන් ගතියක් තියෙනවා. එහෙම තියෙද්දීත් මේ එන එන දේවල් මෙතෙහි කරමින් එන එන දේවල්වලට අනුව හිත වෙහෙස කරන්න පටන් අරගන්නොත් කවදාකවත් මූල කර්මස්ථානයේ නොදැක්ක පැති දැකගන්න ලැබෙන්නේ නෑ. එතැනදී යෝගාවරයාට විශේෂයෙන්ම ධම්මච්චය අවශ්‍යයි. මේ වෙලාවේදී නීවරණත් තියෙනවා. තිබුණට මූල කර්මස්ථානයත් තියෙනවා. මට අවශ්‍ය නම් වීරිය යොදන්න ඕනෑ අර මතු වෙන නීවරණ අයින් කරන්න දඟලන්න නෙවෙයි, තියෙන්නා වූ දුර්වල වූ සියුම් වූ වරින් වර මතු වෙන්නා වූ මූල කර්මස්ථානයේම පැවැත්ම සඳහා මම වීරිය කරන්නට ඕනෑය කිවුවම අර ආරද්ධ වීරිය නෙවෙයි මෙතැනදී යන්නේ. පශ්චාත්ත වීරිය කියලා, ගත්ත දේ අත නැර දිගට ගෙන යෑමේ ශක්තිය.

එතැනදී ආරද්ධ වීරියේ ඉඳල පශ්චාත්ත වීරියට මාරු කරන හැටි ඉතාමත්ම ඇතක ඉඳලා ගුරුවරයාට මතක් කරල දෙන්න පුළුවන් වුණාට ඒ ඒ පර්යංකයේදී යෝගාවචරයා දන්නේ නැත්නම් එක දවසකින් කරන භාවනාවට අවුරුද්දක් යන්න ඉඩ තියෙනවා. ඒ වගේම නීවරණත් එක්ක රණ්ඩු කරන වෙලාවේදී අරමුණ මෙතෙහි කරන හැටි, නීවරණ යම් කිසි ප්‍රදේශයකට තලා ඔබාගෙන, මූල කර්මස්ථානය නැවත නැවතත් සමීප කරගැනීම සඳහා මෙතෙහි කිරීමේ ක්‍රමය, යෝගාවචරයා හරියට නියම වෙලාවේදී වාහනයේ ගියරය මාරු කරන්න දන්නේ නැති වූයිවර් කෙනෙක් වගේ ඒ දේ දන්නේ නැත්නම්, ඒ භාවනාව නිතරම අවුල් භාවයකට පත් වෙනවා.

මෙන්න මේ සඳහායි කියන්නේ ඒ සඳහා අවශ්‍ය ප්‍රශ්න, ඒ සඳහා අවශ්‍ය ධර්ම කොටස්, නිතර සාකච්ඡා වෙන්න ඕනෑ. සාකච්ඡා වෙලා හිතන්න ඕනෑ. මේ භාවනාව මෙච්චර කරනකොට කොහොමටත් දියුණුවක් තියෙනවා. ඒ දියුණු වෙන්න වෙන්න පාවිච්චි කරන උපක්‍රම සියුම් වෙනවා. ඒ සියුම් වෙන බව දන්නේ නැතිව ඕලාරික උපක්‍රම පාවිච්චි කරන්න ගත්තොත් ඒකාන්තයෙන්ම ඒ භාවනාව එක තැන කරකැවෙන මට්ටමට පත් වෙනවා. එනිසා

පිරිසක් එක්ක භාවනා කරන්න ගියාම අපිට ආනිශංස ගොඩක් තියෙනවා. ඒ වගේම සාකච්ඡා කරනකොට ආනිශංස ගොඩක් තියෙනවා. ඒ නිසා අපි අනිවාර්යයෙන් මතක තියාගන්න ඕනෑ සති සමෙබ්බාජකඛණයත් චීරිය සමෙබ්බාජකඛණයත් අතර ඒකාන්තයෙන්ම තියෙනවා සම්බෝධකඛණයක් ධර්මවිවිචය කියලා. ඒක හුගක් වෙලාවට ගුරුවරයාට වඩා ශාස්තෘන් වහන්සේට වඩා ඒ ශිෂ්‍යයාගේ ඒ යෝගාවචරයාගේ මට්ටම කෙළින්ම භාවනාවට බලපානව.

නමුත් එහෙම කියලා අතහරින්න නෙවෙයි මේ බණ කියන්නේ. එහෙම කියලා අතහරින්න නෙවෙයි මේ ධර්ම සාකච්ඡා කරන්නේ. හැකි තාක් දුරට ධර්ම කොට්ඨාශවල තියෙන සාරවත් කොටස් යෝගාවචරයාට කල්වේලා ඇතුළු දැනුම් දීලා, ඒ යෝගාවචරයා සන්නාහ සන්නද්ධ කරන්න ඕනෑ. සන්නද්ධ කරලා සටනට පෙළඹුවොත්, දවසක ඒ නියම අවස්ථාවේදී නියම උපක්‍රමය යෙදුවොත්, මම හොයාගන්න දෙයක්, මම බුදු වුණා කියන තරමට වගේ හිතේ පුදුමාකාර පිබිදීමක් ඇති වෙනවා. ඒකෙන් හිත ලොකු වර භාවයකට උත්තම භාවයකට පත් කරනවා. ඒක ටිකෙන් ටික ටිකෙන් ටික සිද්ධ වෙන්නේ. වෙන්න වෙන්න වෙන්න වෙන්න ධර්මවිවිචය සමෙබ්බාජකඛණයේ තියෙන ප්‍රාණවත් භාවය වැඩි වෙනවා. සතියේ කෘත්‍යය වැඩි වෙනවා. චීරියේ කෘත්‍යයට හොඳට ඉඩ ලැබෙනවා. ඒක නිසා මතක තියාගන්න ඕනෑ, අපි වැඩෙනකොට ධර්මවලිනුත් අත්දැකීම්වලිනුත් යන දෙකෙන්ම වැඩෙන්න ඕනෑ. නමුත් මේ දෙක යොදන සම බර භාවය කියලා කියන්නේ, ඒක හුගක් වෙලාවට අහඹු සිද්ධියක්. නමුත් ඒක අහම්බෙටම තියන්නේ නැතුව වෙන්න පුළුවන්, නොවෙන්න පුළුවන්. ආදීනව ආනිශංස සලකා බැලීමකුයි මෙනත කෙරෙන්නේ.

ඉතින් මම හිතනවා මේ ඉදිරිපත් කරගත්ත කරුණු, තමන් මෙන් මෙනැතයි මගේ භාවනාව, මේ ගැටලු තැන් කියලා අවබෝධ කරගැනීමට බොහෝ විට ආලෝකයක් වෙයි කියලා. එසේ ආලෝකයක් වේවා! එසේ වීමෙන් ධර්මවිවිචයත් වැඩේවා! එසේම ඒ ආලෝකය වැටීමෙන් ලියලා යන ග්‍රන්ථී ස්ථාන නිසා භාවනාවේ

වීරියටත් ශක්තිය ලැබේවා. මෙසේ වීමෙන් බොජ්ඣංග ධර්ම, වෙන විදියකින් කියනව නම් මෙතෙක් කළ ශක්ති, මෙතෙක් වෙලා ලද භාවනා අත්දැකීම් බෝධි අංගයක් පිණිස වීමටම මේ ධම්මවිචය සමෙඛාජ්ඣංගය විශේෂයෙන් අද හේතුභූත වේවා කියන ප්‍රාර්ථනාවෙන් යුක්තව අදට නියමිත ධර්ම දේශනාව මෙතැනින් සමාප්ත කරනවා.

56 | විරිය සම්බෝධිකඩ්ඩගය

නමො තස්ස භගවතො අරහතො සමමා සමුද්ධස්ස

“පුත ව පරං භික්ඛවෙ භික්ඛු ධම්මෙසු ධම්මානුපස්සී විහරති සත්තසු බොජ්ඣංගොසු. කථංඤච පන භික්ඛවෙ භික්ඛු ධම්මෙසු ධම්මානුපස්සී විහරති සත්තසු බොජ්ඣංගොසු:

ඉධ භික්ඛවෙ භික්ඛු සන්තං වා අජ්ඣාතං විරියසම්බෝධිකඩ්ඩං ‘අත්ථි මෙ අජ්ඣාතං විරියසම්බෝධිකඩ්ඩො’ති පජානාති. අසන්තං වා අජ්ඣාතං විරියසම්බෝධිකඩ්ඩං ‘නත්ථි මෙ අජ්ඣාතං විරියසම්බෝධිකඩ්ඩො’ති පජානාති. යථා ච අනුප්පන්නස්ස විරියසම්බෝධිකඩ්ඩාස්ස උප්පාදෙ භොති තඤඤච පජානාති. යථා ච උප්පන්නස්ස විරියසම්බෝධිකඩ්ඩාස්ස භාවනාය පාරිපුරි භොති තඤඤච පජානාති’ ති”

ගෞරවනීය යෝගාවචර මහා සංඝරත්නයෙන් අවසරයි!

අපි මේ භාවනා කරන උපාසක භික්ඛු කියන දෙපාර්ශවයත් එක්ක සතිපට්ඨාන සූත්‍රය අනුව මේ කරගෙන යන ධර්ම විකාශනයේ අද ඇවිල්ල තියෙන්නෙ පනස්හයවෙනි අංකයට. මේ තාක් ඒ සතිපට්ඨාන හතරෙන් කායානුපස්සනා, වේදනානුපස්සනා, චිත්තානුපස්සනා කියන කොටස් ශක්ති ප්‍රමාණයෙන් විචරණය

කරගෙන, දැන් මේ ඵලඹිලා තියෙන්නෙ ධම්මානුපස්සනා කොටසට. එයිනුත් මේ බොජ්ඣංග ජර්වයයි කියලයි මේකට නම් කරන්නෙ.

මේකෙ සප්ත බොජ්ඣංග ධම්ම වගයෙන් කොටස් හතක් සංග්‍රහ වෙනවා. ධම්මානුපස්සනා කොටසෙ බොජ්ඣංග ජර්වයේ බොජ්ඣංග හතක් සංග්‍රහ වෙනවා. එයින් අපි මීට කලින් සති සම්බොජ්ඣංගයත් ධම්මච්චය සම්බොජ්ඣංගයත් කියන දෙක විස්තර කරගත්ත නිසා බොජ්ඣංග ආදී පද දැන් සෑහෙන ප්‍රමාණයක් ඇඟිලා කනට හුරු වෙලයි තියෙන්නෙ. අද අපට ඒ පසුබිමේම, බොජ්ඣංග ධම්ම යටතේම සතියට පස්සෙ ධම්මච්චයට පස්සෙ සංග්‍රහ වෙලා තියෙන විරිය සම්බොජ්ඣංගයයි ඉදිරිපත් වෙලා තියෙන්නෙ. ඉතින් මේ සතිපට්ඨාන සූත්‍රය, නැත්නම් සතර සතිපට්ඨාන ධම්මය මුල් වෙච්ච සත්තිස් බොධිපාක්‍ෂික ධම්ම ගන්නකොට, විරිය සත්තිස් බොධිපාක්‍ෂික ධම්ම අතරින් නවපොළක සඳහන් වෙනවා. වැඩිම වාර ගණනක් - සෑම බොජ්ඣංග ධම්ම කොට්ඨාශයකටම අඩංගු වෙමින් - වැඩිම වාර ගණනක් පෙනී සිටින්නේ විරිය සම්බොජ්ඣංගය, නැතිනම් විරිය චෛතසිකයයි.

ඒක ඉදිරිපත් කරන ස්වභාවය බලනකොට ඉස්සෙල්ලාම සතර සතිපට්ඨානයට පස්සෙ සතර සමාසක් පටන් විරිය වගයෙන් ප්‍රධාන සති හතරට පස්සේ විරිය වර්ග හතරක් ඉදිරිපත් කරනවා. සතියට පස්සේ විරිය ඉදිරිපත් වෙනවා. ඊගාවට බොජ්ඣංග ධම්මවලට යනකොටත් සතියට ධම්මච්චයට පස්සෙ තමයි විරිය සම්බොජ්ඣංගය සඳහන් වෙන්නෙ. නමුත් ආයතී අෂ්ටාංගික මාර්ගයට යනකොට විරිය, සති, සමාධි කියලා සමාධි ස්කන්ධයේ කොටස් තුන ගන්නකොට විරිය ඉස්සර වෙලා සතිය පස්සෙ හිටල තියනවා. ඒ වාගේම පංච බල, පංච ඉඤ්ජය ධම්ම ගන්නකොට සද්ධා, විරිය, සති, සමාධි, ප්‍රඥ, වගයෙන් ඉදිරිපත් කරන්නෙ. එතැනත් සද්ධාවට පස්සෙ සතිය, සතියට පස්සෙ විරිය තියෙන්නෙ. ඒ නිසා මේ කොටස් ධම්ම දෙකක් අපි අරගත්තොත් සතිය හා විරිය කියන ධර්මතා දෙකේ ඉදිරිපත් කරන ස්වභාවය, අනුපිළිවෙල ගන්නකොට

බෝධිපාක්ෂික ධර්ම කියන මේ නෛසානික ශ්‍රී සද්ධර්මයේ ගම්භීර කොටස විග්‍රහ කරල බැලුවත් ඉදිරිපත් කරල තියෙන ස්වරූප වෙනස්.

මේ නිසා අනුපූච්ච වැඩ පිළිවෙලක් ගැන ඒකාන්ත විශ්වාසයෙන් කටයුතු කරන යෝගාවචරයාට සමහර විටක සැක හිතෙනවා මොකද මේ වරෙක සතිය ඉස්සර වෙලා තියෙන්නේ, වරෙක චිරිය ඉස්සර වෙලා තියෙන්නේ කියලා. ඉතින් මේකේදී අපට ගැඹුරෙන්, එහෙම නැත්නම් සවිස්තරව සලකා බලනකොට පේන්නේ මේ සති කියන වෛතසිකය උනත් එකම ආකාරයකට යෝග ජීවිතයක් ඇතුළේ පවතිනවා නෙවෙයි. යෝගාවචරයාගේ යෝග භාවනා ක්‍රම දියුණු පවුණු වේගෙන යනකොට සතියත් යම් ආකාර දියුණු පවුණු අවස්ථාවලට පත් වෙනවා. පරිණාමයට පත් වෙන අවස්ථා තියෙනවා. ඒ වාගේම තමයි චිරිය. චීරියය කියල අපි සිංහල භාෂාවෙන්, චීරිය කියල සංස්කෘත භාෂාවෙන් කියනවා. පාලියේ චිරිය කියල කියනවා. ඒකෙන් විවිධ පරිණාම දැකගන්න පුළුවන් යෝගාවචරයාගේ යෝග ජීවිතය තුළ. අශ්‍රාවත් පෘථග්ඵන තැන ඉඳලා අවසානයේ ආශ්‍රවක්ෂය කරන තැන දක්වාම යම් යම් ආකාරයේ මේරිච්ච අවස්ථා පරිණාම අවස්ථා දැකගන්න පුළුවන්. ඒ නිසා යම් යම් සති අවස්ථාවලට, යම් යම් චිරිය අවස්ථාවලට කලිනුත් යෙදෙනවා. මෝරච්ච සති අවස්ථා දුර්වල චිරිය අවස්ථාවලට පස්සෙන් යෙදෙනවා.

මේවා සංවර ධර්ම වශයෙන් සති සංවර, චිරිය සංවර කියලා විවිධ ආකාරයෙන් එකිනෙකාට ප්‍රත්‍යන්තර වෙනවා. ඒක නිසා සාමාන්‍යයෙන් ආධුනික යෝගාවචරයාට නම් ආයඝී අශ්ටාංගික මාර්ගයේ දක්වන ක්‍රමයට සමාධිය වඩාගැනීම සඳහා සතිය චීරියයට පෙරාතුව තිබිය යුත්තක්, සතිය චීරියයට පෙරාතුව ගමන් කළ යුත්තක් විදියට පෙන්නල දෙනවා. එහෙම කරගෙන යනකොට සතියේ වර්ධනයත් එක්කම චීරියයේ වර්ධනය සිදු වෙනකොට මේ වැඩෙන චීරියය නැවතත් අර මුල් වේච්ච සතියට පිහිටාධාර වෙනවා. ඒකට උදව් උපකාර කරනවා. ඊට පස්සේ ඒ වැඩි එන්නා වූ සතිය නැවත ඊට වඩා හොඳ පන්තියේ උසස් මට්ටමේ දියුණු චීරියයකට මග

පාදනවා. ඒ දියුණු වීර්යය නැවත සද්ධා, සති ආදී ධර්මවලට මග පාදමින් එකිනෙකාට ප්‍රත්‍යුත්පන්න වෙන ගතිය නිසාම භාවනා කරන කෙනාට ධර්මයේ සජීවී බවක් තියෙනවා.

පොත්පත් විතරක් දැනගෙන ඒවා විතරක් සංග්‍රහ කරන කෙනෙකුට නම්, මේකෙ ඇයි මේ ඉදිරිපත් කිරීමේ වෙනස්කම, ඇයි සතිය ඉස්සර වෙන්නෙ, ඇයි විරිය ඉස්සර වෙන්නෙ ආදී වශයෙන් විවිධ ප්‍රශ්න මතු වෙනවා. ඒ කියන්නේ අපි මේක සරල රේඛීය ක්‍රමයට විග්‍රහ කරන්න පටන් අරගත්තොත් අනිවාර්යයෙන්ම ඒක ප්‍රශ්නයක් වෙනවා. නමුත් එහෙම ධර්මය වැඩෙනකොට එක හේතුවක් නිසා එක ඵලයක් වෙනවා නොවේ. විවිධ හේතු රාශි නිසා විවිධ ඵල රාශි ගෙන දෙනකොට ඒ ඒ දේම ඒ ඒ දේවල්වලට ප්‍රත්‍ය වෙනවා. ඒ දේවල්ම ඒවාට හේතු වෙනවා. ඒ දේවල්ම ඒවායේ ඵල බවට පත් වෙනවා. එතකොට තමයි අර තිබුණට වඩා සරු, වඩා ගරු, වඩා කුසල සම්පන්න වෛතසික ධර්ම පහළ වෙන්නෙ. ඒ නිසා යෝගාවචරයෙක් විශේෂයෙන්ම තමා තුළ තිබුණ, තමා තුළ වැඩෙන, තමා තුළ වඩාගත යුතු මේ සති ධර්මය, විරිය ධර්මය දිහා බලනකොට, මේ ධර්මානුකූල විග්‍රහයකට වරින්වර ඇහුම්කන් දෙන්නෙ නැතිනම්, ධර්ම සාකච්ඡාවලට ඇහුම්කන් දෙන්නෙ නැතිනම් යෝගාවචරයාට මේ ගැන සලකා බලන්න අවශ්‍යතාවක් වෙන්නෙත් නැහැ.

නමුත් අපි තව කෙනෙක් එක්ක හද බෙදගන්නකොට, ධර්මයක් අහනකොට, ධර්ම සාකච්ඡාවලට සම්බන්ධ වෙනකොට අප තුළම සන්තානගතව අධ්‍යාත්මයේ වැඩෙන්නා වූ මේ ධර්ම, මේ මේ සම්බන්ධතා පවතිනවා නේද කියනකොට ප්‍රායෝගිකව ලොකු දිරිගැන්වීමක් ලැබෙනවා. ඒ මොකද, යම් අවස්ථාවක යෝගාවචරයාට තමා තුළ දැන් විරිය ධර්මයේ අඩුවක් පාඩුවක්, නැත්නම් කුසිත ධර්මයේ වැඩීමක් සිද්ධ වෙලා තියෙනවා නම්, ඒ යෝගාවචරයාට ඒක නගාසිටුවීම සඳහා ඒ ආධාර උපකාර කරන ධර්මයන්ගේ සලකා බැලීම් වශයෙන් විවිධ උපක්‍රම තුළින් අර වැටිවිවා වූ වීර්ය නැවත නගාසිටුව ගන්න අවස්ථාව ලැබෙනවා. යෝගාවචරයා එකම ක්‍රමය නම් දන්නේ, නැත්නම් මේ විවිධ ක්‍රම සම්බන්ධතා පිළිබඳව අවබෝධයක් නැත්නම්

ඒ වැටුණට පස්සේ ආයෙ නැගිටගන්න බැරි තත්ත්වෙකට පත් වෙනවා.

ඒ වුණත් මේවායේ තිබෙන මේ අන්තර් සම්බන්ධතා පිළිබඳව හොඳ සැහැල්ලුවෙන් ප්‍රායෝගිකව ප්‍රයෝජනය සලකලා තේරුම් අරගත්තොත් තමාට ජේනවා, සලකා බලන්න අවස්ථාවක් ලැබෙනවා, මේවා දියුණු කරගන්න ඒකේ විවිධ ප්‍රස්තා විවිධ අවස්ථා විවිධ ඉඩ පහසුකම් තියෙන බව. ඒ නිසා අපි විරිය කියන ධර්මය ඉදිරිපත් කරගන්න බලාපොරොත්තු වෙනවා නම්, එහි ඇත්තා වූ මේ ආරම්භක සතිපට්ඨානය යන්තම් අහලා, හා හොඳයි, මේක තමයි කළ යුත්තේ කියලා හිතට චින්තාමය වශයෙන් අගයක් ආඩම්බරයක් දීලා ඒ පිළිබඳව කුසලච්ඡන්දයක් පහළ කරගත්ත කෙනාට ඉස්සෙල්ලාම පහළ වෙන විරියයත් ඒ භාවනාවේ අවසාන කොටස්වලට යන කෙනෙකුට පහළ වෙන්නා වූ විරියයත් අතර ලොකු ගුණාත්මක වෙනසක් තියෙනවා.

ආන්න ඒ ගුණාත්මක වෙනස පිළිබඳව සලකා බලනකොට තමන්ට හිතාගන්න පුළුවන් භාවනා පාඨ දැන් තමන් ඉන්න කොතැනද? ඒ වාගේම ඒවායෙ අඩුපාඩුවක් වුණොත් පිළියම් කළ යුත්තේ කොතැනද කියල. මේක හොඳ අත්වැලක් වෙනවා මේ සමාසක්ප්‍රධාන විරියවලට. හුඟදෙනෙක් අහලා තියෙනවා සතර සමාසක් පධාන විරියයේ උප්පන්නානං. පාපකානං. අකුසලානං. ධම්මානං. පහානාය උපන්නා වූ යම් තාක් තමන් තුළ ඇත්තා වූ අකුසල ධර්මයන් දැකලා ඒක ප්‍රභාණය කරන්න ඒ පුද්ගලයාට අවශ්‍ය නම්, ඒ වෙලාවේදී පහළ කරගන්නා විරිය, ක්‍රමයෙන් අපි මෙතෙන්ට එනකොට මතු කරගත්ත විදියට, ක්‍රමයෙන් පරිණාමයට අභිවර්ධනය වන ආකාරයට සවීඥයන් වහන්සේ පෙන්නවා. ඡන්දං ඡනෙති වායමති විරියං. ආරහති චිත්තං. පග්ගණාති පදහති. මෙතන ඡන්දං ඡනෙති කියල කියන්නේ මේක මම කරන්න ඕනෑය කියලා කත්තුකමානා කුසලයෙන් යුක්තව කුසලච්ඡන්දය පහළ කරගන්නවා. මම මේ අකුසල ධර්මය දැන් පහ කළ යුතුයි, ඡන්දං ඡනෙති. ඒක ඉස්සෙල්ලාම මනස හැඩගසාගැනීමක්, ඒකට සුදනම් කරගැනීමක්

විදියට ඉස්සෙල්ලාම කුසලච්ඡන්දයක් පහළ වෙනවා. ඒ කුසලච්ඡන්දය පහළ වුණාට ඒ පුද්ගලයා ඒ සඳහා ක්‍රියාකාරී වාවසික හෝ කායික ක්‍රියාවකට තාම සම්බන්ධ වෙලා නැහැ, ඡන්දං ජනෙති.

ඊගාවට තමයි පුංචි වැයමක් කරන්නේ. මේක කොහොම එකක්ද මොකක්ද කියල බලන්න තට්ටු කරලා බලනවා. ඒ තමයි තමන්ගෙ හැකියාවත් මතු වෙලා තියෙන කුසිත ධර්මයන්ගේ බරපතළකමත් අතර ඉස්සෙල්ලාම කරන පරීක්ෂා කිරීම - වායමති. ඊගාවට තමයි විරියං ආරහති කියල කියන්නේ. ඉස්සෙල්ලාම වායමති කියන්නේ කැහැපට ගහගන්නවා වගේ. වැඩේ හරි හැටි සලකා බලලා කැහැපට ගහගන්නවා වගේ, ඊට පස්සේ තමයි වැඩේ කර දෙන්නේ. එතකොට ඡන්දයක් පහළ වෙලා වැඩේ මට කරගන්න නියෙන බර මෙච්චරයි කියල ඒක තට්ටු කරලා බලලා, තමනුත් ඒකට සුදුසු විදියට කැසපට ගහගෙන, දූන් විරියං ආරහති. ඒකත් ආරම්භක විරිය. මේක කරන්න ගියාට පස්සේ තේරෙනවා හිතන තරම් වැඩේ ලේසි නෑ, ඉතාම බරපතළ දෙයක්. ඒ ආරම්භක විරිය වැඩේට බැහැගන්න, ඔන්න ඔහේ කුණු ගැවෙනව නම් ගැවෙච්චාවයි, බර එනවා නම් එක පැත්තකට ආපුදෙන් කියලා හොඳට හිත සකස් කරගැනීමක් විතරයි.

ඊට පස්සේ ඕනෑ වෙනවා විතරං පශ්‍යණාති, පදහති. දැඩි ලෙස හිත සකස් කරගන්න වෙනවා. මම පස්සට යන්නේ නැහැ. ඒ වගේම සාධනීය ක්‍රමයට හැප්පෙනකොට ඒ යෝගාවචරයාට අවශ්‍ය කරන්නා වූ සිත දැඩි කරගැනීම, දැඩිව සිතට ගෙන එයට බැසගැනීම, දූන් ඒ පුද්ගලයාට ආත්මීය වශයෙන්ම සම්බන්ධ වෙනවා. මේක අයිත් කරන්න ඕනෑය කියලා විතරං පශ්‍යණාති, පදහති- මුළු හිතින්ම පධන් විරිය යොදනවා. එතකොට කුසලච්ඡන්දය පහළ කරගන්න වෙලාවේ තිබුණාට වඩා ඊට හාත්පසින්ම ප්‍රායෝගික, ඒ වැඩේට ඒ තැනට ඒ පුද්ගලයාට ගැළපෙන උපරිම විරිය දක්වා යන්න මෙතනම, සමාස් පධන් විරියවලම විරියයේ අවස්ථා පහක් දක්වනවා. ඒ පහේදී සාමාන්‍ය කෙනෙක් මේක විග්‍රහ කරලා බැලුවොත් මේ පටිඨාන විරිය තමයි ඒ බොහොමත්ම පිරිසිදු සිතකින් පටන්ගන්නේ. විරිය පෙරහරේ අවසාන කෙළවරේ තියෙන ඉතාමත්ම වැදගත් කොටස තමයි,

පටන්වීර්යය. මීට ඉස්සෙල්ලා කුසලච්ඡන්දය පහළ වෙච්ච තැන ඉඳලාම මතු වූ අකුසල ධර්ම දුරු කරගෙන දුරු කරගෙන ගිහිල්ලා ඒ අකුසල ධර්මයේ පරාජය වීමත් කුසල ධර්මයේ ජය ගැනීමත් විරිය රජ වීමත් සිද්ධ කරන්නෙ පටන්වීර්යෙනි.

ඒ පටන්වීරිය තමයි කාගේත් පැසසුමට ලක් වෙන්නෙ. නමුත් යෝග ජීවිතයේ ඉතාමත්ම වැදගත් වෙන්නෙ කුසලච්ඡන්දය පහළ කරගන්න අවස්ථාව. ඒකට තමයි ගොඩාක්ම සද්ධාව අවශ්‍ය කරන්නෙ. භාවනා මධ්‍යස්ථානයට යන්න ඕනෑ, නැත්නම් භාවනා ගුරුවරු ආශ්‍රය කරන්න ඕනෑ, මගේ මේ ජීවිතයේ මෙච්චර වෙලාවක් මේ මේ විදියට මේකට යොදන්න ඕනෑ, සාමණේර වෙන්න ඕනෑ, පැවිදි වෙන්න ඕනෑ, උපසම්පද වෙන්න ඕනෑ ආදී වශයෙන් මුලින්ම ඒ වැඩට හිත යොදන වෙලාව - ජීවිතයේ නෙවෙයි සංසාර පැත්තෙන් බලනකොට විශාල පරිවර්තනයක් සිදු වෙන්නෙ එතැනයි. නමුත් ඒ ඡන්දය ජනනය කරගන්න කෙනාට, එයින් තමන්ගේ කෘත්‍ය සම්පූර්ණ වෙන්නෙ නැති නිසා කුසලච්ඡන්දය සහිතව වැයමක් කරන්න වෙනවා. ඒ වැයමේදී සමහර වෙලාවට බොහෝ වූ ඥාති පිරිස අතහැරලා, සුළු හෝ ඥාති පිරිස් අතහැරලා, බොහෝ වූ වස්තු හෝග අතහැරලා, සුළු හෝ වස්තු හෝග අතහැරලා අර කල්‍යාණ මිත්‍රයා දිහාවට හැරීම සඳහා මේ ගන්නා වැයම - ප්‍රධාන වශයෙන් ආධ්‍යාත්මික පැත්තට යන්නත් ලෞකික පැත්ත අතහැරීමටත් ගන්නා වැයම - විශාල තීරණාත්මක දෙයක්.

විශේෂයෙන්ම අපි මෙතෙක් කල් ගත කරපු ජීවිතය, මෙතෙක් අපි තනා වඩල හදල දීපු ඔක්කොම ඇත්තන් බැහැර කරලා නන්නාඳුනන කෙනෙක් දිහාවට, නන්නාඳුනන ප්‍රතිපදාවක් දිහාවට, නන්නාඳුනන නිවනක් දිහාවට පූර්ණ ජීවිතය කැප කරලා ඒ දිහාවට යන්න වැයම් කරනකොට ඒක පටිසෝතගාමී. ගලන ගැල්මත් එක්ක පහළට ගසා යාමක් නොවෙයි. ගලන ගැල්ම තියෙද්දී පහළට ගසා යන පිරිස සියයට 99% ක්ම ඉන්ද්‍රදේදී තමන් තේරුම් අරගන්නවා ඒ ජල ප්‍රවාහය දිගේ ඉහළට පීනන්න ඕනෑ කියලා. ඒකට පෙළඹීමත් විශාල කායික මානසික හොඳ සම බර භාවයකින් යුක්තව ආර්යාදී

උත්තමයන් දිහා බලමින් ඒ මතුමත්තෙ කරපු ලොකු කැප කිරීමක්. නමුත් මේ පුද්ගලයා තුළ තාම අකුසල ධර්ම තියෙනවා. පහ කරපු නැති අකුසල ධර්ම තියෙනවා. පහළ වෙච්ච නැති කුසල ධර්ම තියෙනවා. විශාල වැඩ කොටසක් තියෙනවා. නමුත් තාම කරල තියෙන්නේ ඒ දිහාවට, කල්‍යාණ මිත්‍රයන් දිහාවට, විවේක ජීවිතයකට වැයමක් පමණයි.

ඉතින් එතකොටමත් ඒ ආධුනිකයට විශාල සද්ධා ශක්තියක් ඇති වෙලා තමයි මේ කඩාගැනීම කඩාගන්නේ. ඔහු විශාල ඉස්පාසුවක් බලාපොරොත්තු වෙනවා. නමුත් ඒ ඉස්පාසුව ලැබෙන්නේ නැහැ ඒ තාලෙන්ම. සමහරුන්ට ලැබෙනව, සමහරුන්ට ලැබෙන්නේ නැහැ. ඒ වැයම් කළාට පස්සේ නමුත් විශේෂ විරියක් ආරම්භ කරන්න වෙනවා අර කායිකව වාචසිකව සිදු වන අකුසල කමියන්ගෙන් වෙන් වෙන්න. අර විදිගේ කාම ලෝකයෙන් හිත මිතුරන්ගෙන් වස්තුවෙන් වෙන් වෙලා ගියාට විශේෂ විරියක් කරන්න වෙනවා. මොකද දැන් තමන් ගිය තැන ඉන්න ඇත්තො මේ දේ එච්චර ලොකු කරල සලකන ඇත්තො නෙවෙයි. ඒ ඇත්තො මතුමත්තේ විශේෂ අවධානයකින් විශේෂ දේකට හිත යොදගෙන කටයුතු කරන ඇත්තො. ඒ සඳහා විශේෂ ජීවන රටාවක්, ඒ වගේම කාල සටහනේ මෙච්චර වෙලාවක් සක්මන් භාවනාව මෙච්චර වෙලාවක් පර්යංක භාවනාව කියලා විශේෂයෙන් හැඩගැහෙන්න සිද්ධ වෙනවා. ආන්න එතැනදී යෝගාවචරයගේ විරිය ආරම්භයක් සිද්ධ වෙනවා.

අපි භාවනා මධ්‍යස්ථානයක ධර්ම දේශනා කරන අවස්ථාවේදී නිසා මෙන්න මෙතැනට තමයි මේ විරිය කියන ධර්මය අදාළ වෙන්නේ. විරිය ධර්මය ඇති වෙන්න, යෝගාවචරයට කලින් කලින් කියාපු පියවරවල් කීපය පසු කරන්න විශේෂයෙන්ම සතියත් ධම්මච්චයත් අවශ්‍යයි. ධම්මච්චය කියල කියන්නේ මේකයි - නැදැයිත් අස් කරන්න, වස්තුව අස් කරන්න, අභිනිෂ්ක්‍රමණය කරන්න ගත්තටත් වඩා මේ පාපක අකුසල ධර්මයන්ගෙන් වෙන් වීම බොහොමත්ම අමාරුයි. ඒ කාම වස්තුවලින් වෙන් වෙනවට වඩා ක්ලේශ කාමයන්ගෙන් වෙන් වීම ඉතාමත්ම ආධ්‍යාත්මික දෙයක්. ඊට වැඩිය

මානසිකයි. ආත්ත ඒ සඳහා විශේෂයෙන්ම ධර්මවිචයක් අවශ්‍ය කරනවා. ඒ ධර්මවිචය ප්‍රඥාවක්. තනි වචනයක් වශයෙන් කියන්න තියෙන්නේ ප්‍රඥාවමයි.

ඒ ප්‍රඥාව යෙදුවට පස්සේ තේරෙනවා තමා ළඟ කලින් තිබූ උපකරණ ආවු ධර්ම දැන් සැහෙන මොට වෙලා. ඒ උපකරණ නැවතත් ආයෙත් මුළුතමන් කරගන්න වෙනවා. ඉස්සර වෙලා අපි යම් ආකාරයකට මේ උපකරණ පාවිච්චි කළා නම් විනික්කම කෙලෙස් නැති කරගන්න, කයින් වචනයෙන් සිදු වන අකුසල් දුරු කරගන්න, දැන් ඒ උපකරණම ඉතාම සියුම් බවට පත් කරලා, පරියුච්චාන කෙලෙස් කියන නිවරණ ධර්මයන් දුරු කිරීම සඳහා ඒ උපකරණම බොහොමත්ම සියුම්ව ලැස්ති කරගන්න ඕනෑ. ඒ ලැස්ති කිරීමේදී අර ගෙනාපු තමන්ගේ ඥාන, ප්‍රයෝග ඥාන මොනවක්වත් ප්‍රයෝජනයක් නැති වෙනවා. ඒ ස්ථානයේ ඉන්නා වූ ගුරුවරුන්ගෙන් කල්‍යාණ මිත්‍රයන්ගෙන් ලැබෙන ධර්ම උපදේශ අනුව අලුතෙන් ලැස්ති වෙන්න ගියාම අන්ත විරියං ආරභති. ආරද්ධ විරියක් ඒ පුද්ගලයාට අවශ්‍ය වෙනවා. ඒ විරියෙන් තමයි එයා විතරං පශ්‍යණාති කියලා කියන්නේ. විතක්ක සණ්ඨාන සූත්‍රයේ සඳහන් කරන විදිහට දන්තමාධාය - දතෙන් දත තද කරලා හිර කරල අල්ලලා මම මේ තිබ්බ පියවර ආයෙ පස්සට ගන්නේ නෑ කියලා දැඩි උත්සාහයක් කරන්න සිද්ධ වෙනවා, මේ නිවරණ ධර්මයන් එක්ක කරන සටනේදී.

නැත්නම් නික්ම ධාතු වශයෙන් තමන් ඇති කරගන්නා වූ විරියය ජීවිතයේ ඉදිරියට පවත්වාගෙන යන අතරවාරයේ දිගටම කය වචන දෙකින් සිදු වන අකුසල ධර්ම, දුශ්චරිත වළක්වාගෙන ඒ මතුමත්තේ හිතේ ඇත්තා වූ නිවරණ ධර්ම ඇති වෙන්න අවස්ථාව නොදී, ඇති නිවරණ තියෙනවා නම් දුරුකිරීම සඳහා කටයුතු කිරීමේදී මේ විතරං පශ්‍යණාති කියන සිත දැඩි කොට ගැනීම ඉතාමත්ම අවශ්‍ය වෙනවා. එතකොට ඒ සඳහා විශේෂ උපකරණ ආයුධ ටික තමයි අපි මේ භාවනා මධ්‍යස්ථාන ලැස්ති කරල තියෙන්නේ. ඒ සඳහා ඇති කඳවුරු තමයි භාවනා මධ්‍යස්ථාන කියලා කියන්නේ. විශේෂයෙන්ම සමඵ භාවනාව සඳහා මේකට හුඟක් සප්පාය කරුණු

අවශ්‍යයි. ඒ සප්පාය කරුණු නොතිබුණහොත් හරියට ශල්‍යකර්මයක් කිරීමට ඒකට අදාළ ශල්‍යාගාරයක්, පහසුකම් ටික අවශ්‍ය වගේ මේ වැඩපිළිවෙළට විශේෂයෙන්ම සමපයේදී ඇති වෙන්නා වූ චිත්ත පාරිශුද්ධිය සඳහා විශේෂ පාරිසරික සාධක අවශ්‍යයි.

ආන්ත ඒ පාරිසරික සාධක සිතට, ජීවිතයට ප්‍රිය වෙනම දේවල් නොවේ. අප්‍රිය වූණත් අමනාප වූණත් නීවරණ ධර්මයන් දුරු කිරීමේ ආනිසංසය සලකාගෙන යෝගාවචරයා දිගටම චිත්තං පග්ගණාති - සිත දැඩි කොට ගන්න වෙනවා. ඒ මත්තෙ ඉඳගෙන තමයි පධන් විරිය කරන්න වෙන්නෙ. චිත්තං පග්ගණාති, පදහති කිව්වනම සමඵ භාවනා විදර්ශනා භාවනා කොටස්වලට තමයි මේක වැටෙන්නෙත්. ඒක නිසා විරියේ තියනවා විශාල පරිණාමයක්. යෝග ජීවිතයක් ඇතුළත ගන්නකොට විශාල පරිණාමයක්. ඒ නිසා අපි සාමාන්‍ය කෙනෙකුට උගන්වන්න ගියාම, කියන්න ගියාම කේවලඤ්ඤයෙන් විරිය මේකයි කියලා, ඒකට වෙනමම තියෙනවා ලකුණ රස පච්චුපට්ඨාන පදට්ඨාන වශයෙන්. නමුත් යෝගාවචරයා යෝග ජීවිතයට ගියාම ඊට වැඩිය හුඟක් වෙනස්.

යෝග ජීවිතයේ සාර්ථකත්වය අනුව වැටීවිච සද්ධාව, වැටීවිච විරිය නැගිටුවාගන්න විවිධ ක්‍රමවලින් පුළුවන්. නැගිටපු විරියෙන් විවිධාකාරයෙන් කෙලෙස් කැපිල්ල කරගෙන යන්න පුළුවන්. ඒ නිසා හැම වෙලාවෙම ඒ යෝගාවචරයාගේ යෙදවුමට සාපේක්ෂකව ප්‍රතිඵල තියෙනවා. සාමාන්‍යයෙන් විරිය හඳුන්වන්නෙ උසුසාහන ලකුණ³ කියලා. කෙසෙල් ගසක කෙසෙල් කැන පීදිලා කැන බර වේගෙන එනකොට ඇල භූමියක නම් හිටවල තියෙන්නෙ, සාමාන්‍යයෙන් ඒ කැන දිහාවට ගහ පහත් වෙනවා. ඒ පහත් වෙනකොට ඒකට කරුවක් දෙන්න ඕනෑ. නොතිබ්බොත් හෙම ගහ වැටුණොත් ඉස්සෙල්ලම විනාශ වෙන්නෙ පොඩි වෙන්නෙ කැන නිසා, දැක් ගොවියෝ ඒකට කුඤ්ඤ දෙනවා. ආධාරයක් දෙනවා. එහෙම නැත්නම් පරණ කටුමැටි ගෙවල්වල කාලයක් යනකොට යට බර දරය දිරපුවාම ගේ එක

³ විසුද්ධිමග්ග, බන්ධ නිද්දෙස, සඞ්ඛාරක්ඛන්ධ

පැත්තකට රොක් වෙනවා, ඇද වෙනවා. එතකොට ඒ පැත්තෙන් කුඤ්ඤයක් දුන්නේ නැත්නම් ගේ ඇදගෙන වැටෙනවා.

ආත්ත ඒ වගේ සමාධිය ඇති වේගන එතකොට සිතේ එනවා වැගිරෙන ගතියක්. කයෙන් එනවා, ඉරියව්වෙන් එනවා වැගිරෙන ගතියක්. ඒ වැගිරෙන ගතිය නිසා අර ඇති වෙන්නා වූ පුංචි සමාධිය නිසා යෝගාවචරයා තමා පිළිබඳව ඕනෑවට වැඩි, ලොකු ඇස්තමේන්තුවක් කළොත් ඒ විරිය බහා තබලා, එහෙමම ඒ සමාධියෙන් ලැබෙන්නා වූ දිට්ඨධම්ම සුඛ වශයෙන් ඉන්න ගියොත්, විරිය යටපහු වුණොත් කුසිත භාවයට නින්දට වැටෙන්න ඉඩ තියෙනවා. නීවරණ ධම් නැවත මතු වෙන්න ඉඩ තියෙනවා. ආත්ත ඒ වගේ තමයි ඒ ලෙඩ සමාධිය නගා තබාගැනීම සඳහා, විරියේ තියෙන්න ඕනෑ ඔසවා දෙන ගතියක්, නැත්නම් උස්සාහන ලක්ෂණයක්. ඒ නිසා විරියට කියනවා, විරියඪ භාවෝ විරියෝ කියලා. විරියෙක්ගෙ ලකුණු තියෙන්නේ එතන. වැඩක් කරගෙන යනකොට බාධා පැමිණීම ලෝක ස්වභාවය. ඒක එතකොට දුවන ගතිය, ඒ වැරදිත් එක්ක දුර්වලකම් එක්ක රණ්ඩු කරන ගතිය, ඒ කුසිතයාගේ ගතියයි. විරියාගේ ගතිය ඒකට මුහුණ දෙන ගතිය.

ඒ නිසා විරියේ තියෙන දේ තමයි විරියවන්තයාගේ ලකුණු. මොකද වැරදි එන එකටත් එක්ක රණ්ඩු කරලා වැඩක් නෑ ඒක එනවාමයි. ඒකයි මේ ලෝකෙ දුකයි කියල කියන්නේ. නමුත් ඒ එන එන විරිය නිසා තමන් ඒකට එළඹ සිටි ගතිය, උපත්ථම්භන ගතිය විරියාගේ ලක්ෂණයක්. ඒක නිසා එළඹිලාමයි තියෙන්නේ. එන එන දුකට එන එන කරදරයට මුණ දීගෙන ඉන්න පුළුවන් ගතිය විරියේ පවතිනවා. ඒකට කියනවා උපත්ථම්භන - උපස්ථම්භනය ලබාදෙනවා. ඒක තමාට වැටහෙනවා භාවනා කරගෙන යනකොට. සමථ භාවනාවේදී නම් මේක හොඳටෝම උරගැවෙන තැන තමයි උපචාර සමාධියට කිට්ටු කරනකොට. මේකත් මේ නික්බම ධාතුවට අයිති වෙන විරියේ මධ්‍යස්ථ කොටසේ. එතැනට එනකොට සෑම පුංචි බාධාවක්ම ඉතාමත්ම ලොකු වෙලා ප්‍රකට වෙලා යෝගාවචරයා පෙළන්න ගන්නවා. ඒ නිසා ඒ අවස්ථාවේදී යෝගාවචරයා හොඳට

බණ අහලා ධර්ම සාකච්ඡා කරලා තමන් ඉන්න තැන පිළිබඳව ලොකු වගකීමකින් කටයුතු කළොත් පැවැත්වුවොත්, බොහොම ලේසියකින්, නැත්නම් තදබල අපහසුවකට පත් නොවී ඒ උපචාර අවස්ථාව අර්පණා අවස්ථාවට පත් කරගන්න පුළුවන්. හුඟාක්ම ශ්‍රේණිවත්තව මේ තත්ත්වය සමතුලනය කිරීමේ ශක්තිය අවශ්‍යයි.

ඒ වාගේම තමයි විපස්සනා යෝගාවචරයාට එවැනි අවස්ථා දෙකක් හෝ තුනක් විතර හම්බ වෙනවා විපස්සනා භාවනා පර්යංකයකදී. විශේෂයෙන්ම සම්මසන අවස්ථාවට කිට්ටු කරනකොට විරියය පුදුමාකාර විදිහට අවශ්‍ය කරනවා. ඒ අවශ්‍ය කරන වෙලාවට යෝගියා මෙනෙහි කිරීමාදී ක්‍රමවලින් ඒ විරියය ලබා දුන්නේ නැත්නම්, පුදුම කථා කියනවා යෝගාවචරයා ඒ වෙලාවට. මොකද භාවනාව ඉතාමත්ම තීරණාත්මක, චුල්ලසෝතාපන්න තත්ත්වයට වගේ ගියාම බොහෝ විට හිත නින්දට වැටෙනවා. හිත බොහොම පැහැදිලිකමකුත් තියෙනවා. භාවනාවෙමයි ඉන්නේ. හිටපු ගමන් නින්දෙන් නැගිටිටුවහම මොකක් හරි වෙලා තියෙනවා. එතන සමහරු හිතනවා දැන් ඉතින් රහත් වුණා කියලා. ඉතින් සමහර වෙලාවට බොහොම ලොකු ප්‍රකාශන කරන්න ඉඩ තියෙනවා. එහෙම නැත්නම් විරියට පක්‍ෂ කෙනෙක් නම්, ඒත් වරද්දගන්නවා දැන් නම් මගේ සතිය කැඩිලා, දැන් නම් මගේ සමාධිය කැඩිලා. හුඟාක් හොඳට තිබුණ භාවනාව දැන් ඔන්න නිවරණ ධර්ම පහළ වෙනවා. දැන් ඇඟ හෙල්ලෙනවා, දැඩිය දනවා. මොකද මේ? කියලා ඔන්න එතැනදීත් තමන්ගේ සත්‍ය තත්ත්වයට වඩා වැරදි නිගමනවලට එළඹෙන්න ඉඩ තියෙනවා.

මේ නිසා හැම වෙලාවෙදීම යම් ආකාරයේ භාවනාමය අත්දැකීමක් ලබන්න ඉස්සර වෙලා මේ විරිය ආදී ධර්මවල ඉතාම සියුම් පරීක්ෂා සිද්ධ වෙනවා. ඒ පරීක්ෂා සිද්ධ වෙන වෙලාව කල් ඇතිව දන්නව නම්, දැන් තමන් ඉන්නේ එහෙම තැනක බව දන්නව නම්, ඒ යෝගාවචරයාට අවශ්‍ය වෙනවා ඒ වෙලාවේදී මෙහෙම දෙයක් - කුණාටු සහිත මුහුදේ නැව් පදින්න යන්නේ නැතහොඳ කප්පිත්තො. ඒ වෙලාවේ කුණාටුව යනකල් නැව ආරක්‍ෂා කරගන්න නැංගුරම් දලා

නැව නිශ්චල කරනවා. ඒක තමයි කුණාටුවට මුහුණ දෙන්න පුළුවන් හොඳම දක්ෂම ක්‍රමය. ඒ නිසා දක්ෂ කප්පිත්තෝ දැන් හොඳ හුළඟ තියෙන වෙලාව, ඒ නිසා මම වේගයෙන් පදවන්න ඕනෑ කියලා කුණාටු හුළඟේ නැව් පදවන්න යන්නෙ නෑ. ආන්න ඒ වගේ තමයි මේ සමථ භාවනා යෝගාවචරයාත් උපචාර මට්ටමට ආප්‍රවහම ආචාර්යයන් වහන්සේලා කියන්නෙ, ගැබ්බර මවක් තමාගෙ දරු ගැබ රකින්නා සේ, ඒ වෙලාවේදී පවතින සම බර භාවය පුළුවන් තරම් නිශ්චලදව, ඒ දරු ගැබ මෝරන්න, ඒ උපචාර සමාධිය මෝරන්න දිගට ඒ තත්වය දෙන්න ඕනෑ. විවිධ අමාරුකම් මතු වෙනවා. පිරිමිත් අතර නම් මේක එව්වර ප්‍රසිද්ධ නෑ, නමුත් ගැබ්බර මව්වරුන්ට ඇති වෙන අමාරුකම් ගැබ්බර මව්වරු දන්නවා. දරුවන් වදපු අම්මලත් දන්නවා. ඒක නිසා පිරිමි ආරක්ෂාව දෙන්නෙ නෑ ඒ වෙලාවට, කාන්තා ආරක්ෂාවක් සලසනවා. කිරි මව්වරුන්ගේ ආරක්ෂාවක් සලසනවා.

ඒ වගේම තමයි උපචාර සමාධි මට්ටමට ගියපු ඒ කෙනා කවදකවත් නරකයි භාවනා නොකරපු වණ්ඩ පුරුෂයන්ගේ ඇසුර ලබන්න. භාවනා කරල ඊට එහාට ගිය කෙනෙක්ගෙ ඇසුර ලැබුවොත් ඒ ඇත්තෝ කළ යුතු ධර්මානුකූල උපදෙස් ලබාදෙනවා. මෙතැනදීත් යෝගාවචරයාට පුදුම විරියක් අවශ්‍යයි. එහෙම නැත්නම් කියනවා, කිරි වදින ගොයමක් රකින ගොවියෙක් වාගේ, දැන් වැඩ කරන්නෙ නැහැ.

ඒ නිසා මම නොගියත් ගියත් කරලට කිරි වදින එක මම කරන එකක් නෙමෙයි නෙ කියලා කුසීන උනොත්, දිය යුතු ආරක්ෂාව නොදී කුසීන උනොත්, අර සරු ගොයම කන්න කොයි සතාත් කැමතියි. ආලාපාඵ වෙනවා. එතකොට අර ඔක්කොම වියදම් විනාස වෙලා ඉවරයි. අපරාදෙ අවසානය දකිනකොට අස්වැන්නක් වෙනුවට හම්බ වෙන්නෙ ලොකු චිත්ත පීඩාවක්.

ඒ වගේ තමයි භාවනා කරගෙන යනකොට තමන්ට හිතෙනවා නම් දැන් භාවනාව යාදෙනවා, පැහීගෙන එනවා, ඒ

වෙලාවේදී ඒ යෝගාවචරයා විශේෂයෙන්ම තමන්ටම සලකලා, තමන්ගේම භාවනාවට සලකලා, මේ පත් වෙලා තියෙන තත්ත්වය සලකාගෙන ඒකට අනුග්‍රහ නොකළොත් මේ විතරං පග්ගණාති, පදහති කියන විදියට විශේෂයෙන්ම විතරං පග්ගණාති - සිත දැඩි කොට නොගත්තොත් ඒ වෙලාවේ ගුරුවරයාට මොනවක්වත්ම කරන්න දෙයක් නැහැ. සච්ඤයන් වහන්සේට මොනවක්වත්ම කරන්න දෙයක් නැහැ. දැන දෙන දයකයන්ට කරන්න දෙයක් ඇත්තෙම නෑ. නෑදැයිනට කරන්න දෙයකුත් නැහැ. මේ යෝගාවචරයා ධර්මය දන්නෙ නැත්නම්, යෝගාවචරයා හිතන්නෙ දැන් මට කරන්න දේකුත් නැහැ කියලා.

ඒකයි මේ ධර්ම සාකච්ඡාවලදී ධර්ම දේශනාවලදී නිතරම මතක් කරලා දෙන්නෙ, මේ ශාසනය කියල කියන්නෙ බුබ්බද්ධියන්ගේ ශාසනයක් නොවේ. සච්ඤයන් වහන්සේ දේශනා කරලා තියෙන්නෙ කිවෙන්න මෙ අධිගතං, හලං'දනි පකාසිතුං - මම මේ වැඩේ කරගත්තෙ ප්‍රතිඵලය ලබාගත්තෙ විශාල කෘත්‍යයකින්. රාගදෙසපරෙතො - මේ රාගයෙන් ද්වේෂයෙන් පිරිවිච මිනිස්සුන්ට නායං ධමමා සුසම්බුධො - මේ ධර්මය එව්වර ලේසි නැහැ අවබෝධ කිරීමට. ඒ මොකද, අර අරමුණේ, නැත්නම් උපචාර සමාධි අවස්ථාවෙ එන්නා වූ ඒ පුංචි පුංචි ධර්ම, පුංචි පුංචි අපහසුතා මධ්‍යයේ යෝගාවචරයා විරිය ආරම්භ ධර්ම වෙනුවට කුසීත පාක්ෂික වුණොත් පුදුම විදිහට නිවරණ ධර්ම හිස ඔසවනවා. ඒ වෙලාවේදී අපි ඉදිරිපත් කරන තර්ක, අපේ තියෙන උපක්‍රම සෑම දෙයක්ම නිවරණයක නියෝජනයක් වෙනවා. ඒ නිසා ඒ වෙලාවට එහෙම කරන්න එපා, මෙහෙම කරන්න කියලා සද්ධර්මයෙන් උපදෙස් දෙන සත්පුරුෂයන්ගේ ධර්මයට වඩා අසද්ධර්මයෙන් උපදෙස් දෙන්නා වූ අසත්පුරුෂයාගේ ධර්ම බොහොම ප්‍රිය මනාප සිත්ගන්නාසුලු තත්ත්වයට වැටහෙන්න ඉඩ තියෙනවා. කුසීත පාක්ෂිකයා කෙලෙස් පක්ෂයට වැටෙනවා. ඒ නිසා ඒ වෙලාවේදී යෝගාවචරයා කුළ

සෑහෙන්න අරඹන ලද විරිය ප්‍රදේශයක් කායික වශයෙනුත් තියෙන්න ඕනෑ, වෛතසික වශයෙනුත් තියෙන්න ඕනෑ.

එතැනදී තමයි විශේෂයෙන් යෝගාවචරයින්ට සක්මන් භාවනාවේ තියෙන වටිනාකම තේරෙන්නේ. සක්මන් භාවනාව හොඳට කරලා, සක්මනෙන් ඇති කරගත්ත සමාධියක් ඇති කෙනෙක් නම් මෙන්න මේ වාගේ තීරණාත්මක අවස්ථාවල ඒ යෝගාවචරයා තුළ සෑහෙන කායික විරිය ප්‍රමාණයක් රැස් වෙලා තියෙන්න ඕනෑ. ඒක ඒ වෙලාවේ එහාට මෙහාට හරවලා අවශ්‍ය විදිහට යොදගන්න පුළුවන්. එහෙම නොවුණොත් විශේෂයෙන්ම සිත කුසීත පාෂෂික වෙනවා. පාෂෂික වෙලා සෑම වෙලාවේම කය පිළිබඳ ආදරය, ජීවිතය පිළිබඳ ආදරය, නා නා ප්‍රකාර හේතු කරුණු රාශි ඉදිරිපත් වෙලා එක්කෝ ඊතමිද්ධයට හිත වැටෙනවා, එහෙම නැතිනම් කාමරාගයට හිත වැටෙනවා. නැත්නම් ද්වේෂයට වැටෙනවා. එහෙම නැත්නම් උද්ධව්ව කුක්කුච්ච, විචිකිච්ඡා මොනම හෝ නීවරණයකට පත් වෙනවා.

මේක ඇත්තටම බලනකොට භාවනාවෙන් ලැබුණු ඵලයක්. භාවනා නොකළා නම් ඔය දේ නැහැ. ගෙවල් දෙරවල්වල ගොවිතැන්බත් කරනකොට ව්‍යාපාර කරනකොට ඒවා මොනවක්වත් එන්නේ නැහැ. ඒක නිසා යෝගාවචරයා හිතාගන්න ඕනෑ මේ වෙලාවේ කුසීතකමක් ආවත් විරියාරම්භ අවස්ථාවක් ආවත් දැන් මම ඉන්නෙ චතුරට බැහැගත්ත අවස්ථාවක. ඒ නිසා මේ වෙලාවේ මේ කාමභෝගී පුද්ගලයන්ගෙන් උපදෙස් ලබන්න හදනවා හෝ ලැබුණා වූ මේ බුද්ධ ශාසනයේ බුදුරජාණන් වහන්සේ ඉදිරිපත් වෙච්ච වෙලාවේදී එයින් ජයගත්තු කෙනෙකුගේ උපදෙස් නොලබනවා නම් හෝ, ඉතින් ඒක ලොකු විනාශයක්.

ඉතින් ඒ නිසා එතැනට යන්න ඉස්සර වෙලා ධම්මවිචය සම්බෝජ්ඣනියය - තමන් ඉන්නෙ දැන් මෙතැනය කියලා දැනගන්න එක (විචය, විනිශ්චය) - ධම්මවිචය හොඳට වෙන් කොට දැනගැනීම ඉතාම වැදගත් වෙනවා. එහෙම වැදගත් උනා නම් ඒකෙ තියෙනව

භාවනා කරන ඇත්තන්ට වැටහෙන ගතියක්. ඒ විරියාරම්භ කිරීම ඒ වෙලාවේ විනෝදාංශයක් වගේ වෙනවා. මේ වෙලාවේ දැන් මෙන්න මෙතැනයි මතු වෙලා තියෙන්නේ. මේ අභවලායි ඔළුව උස්සලා තියෙන්නේ. හරියටම අනෙකුත් දේවල් මගහරවලා ඒ මතු වෙලා තියෙන අකුසල ධර්මය හරියට තෝරාගත්තොත්, තෝරාගත්ත පමණින්ම ඒ අකුසල ධර්මයේ මිලාන වීමක් වෙනවා. හිතේ විශාල ජයගැනීමක් සිද්ධ වෙනවා. අපි මෙතෙහි කරපු මට්ටමින්, නැතිනම් ඒ බාධක ධර්මය අවබෝධ කළ මට්ටමින්ම ලොකු ජයග්‍රහණයක් ලබනවා ඒ යෝගාවචරයා. ඒ ජයග්‍රහණය, මතුමත්තේ ඊට වඩා දැඩි දුෂ්කරතාවක් ආවත් ජයගන්න ඕනෑ කියන විදියේ ලොකු විරත්වයක් ඇති කරලා දෙනවා.

අපි සාමාන්‍යයෙන් දුෂ්කර විෂයක් වශයෙන් ගණන්ගන්න විභාගයකදී ගණිතය ප්‍රශ්න පත්‍රයක් ගත්තොත්, ඒකෙ එක ගානක් හරියට තේරුම්ගත්තොත් මේ ගානේ මෙන්න මෙතනයි ගැටලුව තියෙන්නේ කියලා, ඒක පියවරෙන් පියවර ලියලා උත්තරයට ඉරි දෙකක් ගැහුවට පස්සේ මුළු ගණන් පත්‍රයම හදන්න ලොකු ශක්තියක් ලොකු ධෛර්යයක් ඇති වෙනවා, අර පළවෙනි ගාන හරියට විසඳීමෙන්. ආන්න ඒ වගේ තමයි ඒ මුලින් මුලින් එන පොඩි පොඩි ධර්මතා අනුව විරිය කියන උපකරණය හොඳට සියුම් කරගත්තට පස්සේ, තියුණු කරගත්තට පස්සේ ඒ සියුම් තියුණු උපකරණයෙන් විවිධ දේවල් වැඩ ගන්න ලොකු හයියක් එනවා යෝගාවචරයාට. ඒක තමයි අපි මේ භාවනා මධ්‍යස්ථානයකදී කරන්නේ. එහෙම කරන පිරිස් ඉන්නවා දකිනකොට ඒ පුද්ගලයාට ඉදිරියට යන්න ලොකු ධෛර්යයක් ලැබෙනවා. ඒ වෙලාවට විරිය ආරම්භ නොකරන ලද අසප්පාය පුද්ගලයන්ගේ ඇසුරෙන් කිසි වගුවක් වෙන්නේ නැහැ. ඒ වාගේම මේ පුද්ගලයා දක්වන ආදර්ශයත් අර විරිය ආරම්භ කරන්නේ නැති පුද්ගලයන්ට ආදර්ශයක් වෙන්නේ නැහැ. ඒ නිසා අපට වැඩ කරන පිරිසක් එක්කම ඉන්න හම්බ වෙනවා නම් ලොකු ශක්තියක් ලැබෙනවා.

ඒකටම සර්වඥයන් වහන්සේ එක තැනක සඳහන් කරනවා විරිය ආරම්භ කරන්න වෙලාවක් තියෙනවා, එහෙම නැත්නම් අවේලාවේ විරිය ආරම්භ කළාට ප්‍රතිඵල ගන්න බැහැයි කියලා. ඒකට හරි සංවේග පහළ කරනසුලු කාරණා ටිකක් උන්වහන්සේ ඉදිරිපත් කරන්නේ. උන්වහන්සේ දේශනා කරනවා හොඳටෝම ඇඟ ජරාජීර්ණ උනාට පස්සේ විරිය ආරම්භ කරලා වැඩක් නැහැ, ඒකට අකාලේ කියනව. ඒ මොකද කායික විරිය නැහැ. ඒ පුද්ගලයට ඒ යන්ත්‍රයෙන් වැඩ ගන්න බැහැ. එතකොට විරිය ආරම්භ කරන වෙලාවක් නොවෙයි, විරිය වැඩ කරන වෙලාවක් නොවෙයි. ඒ වගේ තමයි ලෙඩ වෙලා හොඳටම අබල දුබල වෙච්ච වෙලාව විරිය කරන වෙලාවක් නෙවෙයි. ජරා වෙච්චහම ජීර්ණ වෙච්චහම රෝගාකූර වෙච්චහම, ඒ වගේම රටේ දුර්භික්ෂයක් තියෙනවා නම් පුරා පැතිරිච්ච දුර්භික්ෂ කාලයක් තියෙනවා නම්, ඒක විරිය ආරම්භ කරන්න පටන්ගන්න වෙලාවක් නෙවෙයි. තදබල යුද්ධ තියෙනවා නම් ඒත් බැහැ. පස්වෙනි කාරණාව ඉතාමත්ම සංවේග උපදවනසුලුයි. සංඝයා අතර හේද තියෙනවා නම් කවදවත් භාවනා කරන්න බැහැ. සංඝ සාමග්‍රිය නැති තැන භාවනාව හරියන්නේ නැහැ. විරියත් හරියන්නේ නැහැ. ඔක්කොමලා බනින්න පටන් අරගන්නවා, මේ ඔක්කොමලා ගිනි අරගෙන පත්තු වෙලා ඉන්න වෙලාවේ සුරැට්ටු පත්තු කරගන්න හදනවා කියලා. අර භාවනා කරන්න උපදෙස් ඉල්ලන්න ඉන්න කෙනාට ලැබෙන්නේ අර වගේ අසත්පුරුෂ උදව් උපකාර.

ඒ නිසා බුද්ධ දේශනාවේ සඳහන් කරලා තියෙනවා සමග්‍රානං නපො සුඛො කියලා. මේක තමයි භාවනා මධ්‍යස්ථානයක් කියලා කියන්නේ. භාවනා මධ්‍යස්ථානවලත් තියෙනවා, සාමාන්‍ය ප්‍රශ්න කොච්චරදෝ තියෙනවා. නමුත් අපි හැම වෙලාවේම මතක තියාගන්න ඕනෑ භාවනාව දියුණු උනත් දියුණු නොවුණත් මේ භාවනා කරන පිරිසට යාදීමක් වශයෙන්, කාය සාක්ෂියක් වශයෙන් අපි ඔක්කොමලා කරන වැඩ සම්බන්ධයෙන් එකතුව කරනවා නම්, ඒක භාවනා නොකරපු කෙනාට භාවනා කරන්න ගැමිමක් වෙනවා. භාවනා කරමින් ඉන්න ගමන් උනත්, වැටිච්ච කෙනාට නැගිටින්න හොඳ ඉවුරක් පවුරක් වශයෙන් උදව් කරනවා. ඒ වාගේම තමන්

වැටිලා හිටියත් තමන්ට තේරෙන පටන් අරගන්නවා හේත්තු වෙන කරුණු රාශියක් තියෙනවායි කියලා.

ඉතින් ඒකයි කියන්නෙ ඒ වගේ පිරිසක් අතර ඉන්න හම්බ විමත් මෙලෝ වශයෙන්ම ලබන්න පුළුවන් ලොකු නිරාමිස සැපක්. ඒ නිසා ඒ විරිය ආරම්භ කිරීමට අදාළ හේතු දක්වන තැන, ඔය දසබල සූත්‍රය ආදී තැන්වල සච්ඡෙයන් වහන්සේ සඳහන් කරනවා, මම මේ විරිය කිරීමෙන් මගේ නිවන ලැබෙනවා. මට පුද්ගලිකව මෙහෙම ලාභයක් ලැබෙනවා කියල හෝ අත්තනිත භාවය කල්පනා කරල හෝ විරිය කරන්නය කියලා. එහෙම නැත්නම් අඩු ගානෙ මම මේ පිරිසත් එක්ක වැඩ කරන නිසා වනුගාමීන් දඟලමින් යන තවත් බොහෝ පිරිසකට ඒකට ආදර්ශයක් ලැබෙනවා, ඒක නිසා ඒ ඇත්තෝත් නැගිටීම් කියල හෝ පරහිතකාමී බව සලකලා හෝ බහා නොතබන ලද විරියක් කරන්නය කියනවා. අත්තනිත පරහිත දෙකම සලකලා හෝ මේ විරිය කරන්නය කියනවා.

ඒ නිසා සාමාන්‍යයෙන් නම් ලෝකය දිහා බලනකොට සමහරුන්ට පුංචි විරියකින් නමුත් විශාල ලාභ සත්කාර කීර්ති ප්‍රශංසා ලැබෙන චරිත අපේ ජීවිතවල දැකල තියෙනවා. ඒ වගේ තව සමහරු ඉන්නවා කොච්චරදෝ උත්සාහ ගත්තත් අවුරුදු මෙච්චර ගණන් කෙරුවා මෙහෙම කෙරුවා. නමුත් කිසි සේත්ම ඵලයක් ලබල නැහැ. තව සමහරු ඉන්නවා මේ කියන ධර්මාව බලලා, යොදන යොදන විරිය ප්‍රදේශයට යම් යම් ප්‍රදේශයක ප්‍රතිඵල ලබාගෙන කටයුතු කරනවා. අන්න එහෙම ඇත්තන්ටත් සාමාන්‍ය ලෝකයා දෙස් කියනවා ආත්මාර්ථකාමී කියලා. ඔක්කොම අතහැරලා, ලාභ සත්කාර වස්තු හෝග ඥාති ඔක්කොම අතහැරල ඇවිල්ලා මේ භාවනාව කරනවා. ඒත් කිසිම ලෝක ප්‍රශ්නයක් සලකන්නෙත් නැහැ. සමාජ ප්‍රශ්නයක් සලකන්නෙත් නැහැ. මේක නම් ඉතින් කාට කරන්න බැරිද? ඔක තනිකර ආත්මාර්ථකාමී කියල කියනවා.

නමුත් විරිය පිළිබඳ බුදුහාමුදුරුවෝ දක්වන මේ විග්‍රහයේදී ජේනවා, විරිය කවදකවත් ඒ වගේ පටු ආකල්පයකට නොවෙයි තුඩු

දෙන්නෙ. පැහැදිලිවම අත්තනිත පරහිත කියන දෙපාර්ශ්වයම, උභය පාර්ශ්වයම සංසන්දනය කරනවා. ගෙවීමක් කරනවා. හැම පැත්තටම ගෙවීමක් කරනවා. ඒක නිසා විරිය කියන එක බුද්ධ ශාසනයේ බොහොම වැදගත්. නමුත් මේ මැනකදී විශේෂයෙන්ම බුද්ධාගමේ ප්‍රබුද්ධ පැත්ත, එහෙම නැත්නම් තර්ක ශාස්ත්‍රානුකූලව සලකන්න ගියාට පස්සෙ බොහෝදෙනෙක් මේ නිදහස් චින්තන අදහසත් එක්ක, නිකන් ඉඳලා භාවනාවේ ප්‍රතිඵල ලබාගන්න පුළුවන් ශක්තියක් ඇති කියලා මූලිකව කරන දනයක, මූලිකව කරන ශීලයක, මූලිකව කරන ඉන්ද්‍රිය සංවරයක වැදගත්කමක් ඇත්තේ නැහැ, කෙළින්ම විපස්සනා කරන්න පුළුවන් නම් ප්‍රතිඵල ලබාගන්න පුළුවන් කියලා අමුතු අදහසකුත් දියුණු කරගෙන තියෙනවා. මේ නිසා කාටත් විපස්සනාව කැපයි, ඕනෑම කෙනෙකුට විපස්සනා කරන්න පුළුවන්ය කියන එක ලාභ වෙළඳ බඩුවකට කරන වෙළඳ ප්‍රචාරයක් වගේ එහෙම කථාවකුත් තියෙනවා.

ඒ වුණත් අර මූලදී සඳහන් කළ සත්තිස්බෝධිපාක්ෂික ධර්මවල නවපොළකම බුදුහාමුදුරුවෝ විරිය සඳහන් කරපු නිසා කාටවක්වත් හිතන්න අමාරුයි, ඒ වගේ කෘත්‍යයකින් තොරව ප්‍රධාන විරියකින් තොරව මේක ලබාගන්න පුළුවන් කියලා හිතන එක. නමුත් ඒකට පඩන් විරිය කළ යුතුයි කිව්වොත් බොහෝදෙනා පියවරක් පිටිපස්සට තියනවා. ඒ තරම්ම ලෝකය දුශ්චරිතයට බරයි. ලෝභ දෝෂ පරිදහිතයි. ඒ නිසයි අද නව අදහස් අනුව කටයුතු කරන ධර්ම දේශනා කරන හුඟදෙනෙක් ඒ ප්‍රයත්නය පිළිබඳව කථා නොකර, මේක බොහොම ලෙහෙසියෙන් බොහොම පහසුවෙන් විපස්සනාවේදී - අලුත් වචනවලින් කියනවා නම් ටෙක්නික් එක - දන්නවා නම්, හරියට ඒ තාක්ෂණය දන්නවා නම් කරගෙන යන්න පුළුවන් කියලා කියනවා.

ඉතින් මේක ඇත්තටම කාටත් සලකා බලන්න හොඳ අදහසක්. ආරම්භයේදී ආරම්භ විරිය ඇති කරන්න නම් අපිට එව්වර දේවල් අවශ්‍ය කරන්නේ නැහැ, ඇත්ත. කොහොම හරි ඒ පුද්ගලයා වතුරට බහින්න ඕනෑ. වතුරට බැස්සට පස්සෙ ඒ පුද්ගලයා පාරම්

ශක්ති සහිත නම්, කුසල ඥාන, මේ වගේ ප්‍රයෝග ඥාන සහිත නම්, හොඳ ගිහි ලෝකේ අත්දැකීම් සහිත කෙනෙක් නම්, මන්තට තියෙන හැම පාඩමකදීම අර මුල් පාඩම වගේ ඉදිරියට යන්න පුළුවන්. එහෙම නොවුණොත් ඒ පුද්ගලයාට ඒ බරපතල ගමනේ අතරමගදී ඒ ඒ තැන්වල දී ඒ ඒ දේවල් සම්පාදනය කරමින් යාගන්න පුළුවන්. නමුත් එතකොට බොහෝ කල් වීරිය කරනවා එව්වර ප්‍රතිඵල ලැබුණේ නැහැ කියන කාණ්ඩයට වැටෙන්න ඉඩ තියෙනවා. ඒ උනත් වටිනවා. මෙහෙම නොකර කුසල අකුසල පාෂෂිකව කාමභෝගීව ගත කරන ජීවිතයට වඩා මේකේ වටිනාකමක් තියෙනවා. ඒක නිසා වීරිය පිළිබඳව අඩු තක්සේරුවක් කරන්න ගියොත් ඒක කුසිත වස්තුවක් වෙනවා. ඒක නිසා වීරිය ආරම්භ කරන්න, නැත්නම් භාවනා කරන්න ඉස්සර කෙනෙක් - අපේම ජීවිතයක් අරගෙන බැඳුවත් - ලෝකය දිහා බලන හැටිත් භාවනා කරගෙන යනකොට බලන හැටිත් භාවනා කර අවසාන දවසක් ආවම එදාට ජීවිතය බලන හැටිත් ලොකු වෙනසක් තියෙනවා.

ඒක හොඳට පැහැදිලි වෙනවා සර්වඥයන් වහන්සේ කුසිත වස්තු හා විරියාරම්භ වස්තු පෙන්වන්න ගියාම එකම ධර්ම ටිකම තමයි පේන්නේ. කාරණා හතරක් අරගන්නවා. ලෙඩ වෙයි කියලා ලෙඩ වෙන්න කලින් හෝ ලෙඩ වෙලා සනීප වෙව්ව ගමන් මම මේ ඇඟ සනීප වෙනකල් කියල හෝ කෙනෙක් භාවනා නොකර ඉන්නවා. බඩගිනි කියලා හෝ බඩ පිරිලා වැඩියි කියලත් භාවනා නොකර ඉන්නවා. හුගාක් සීතලයි කියල හෝ හුගාක් උෂ්ණයි කියලත් භාවනා නොකර ඉන්නවා. මට දීර්ඝ ගමනක් යන්න තියෙනව කියලා හෝ මම මේ දීර්ඝ ගමනට පස්සේ ඉන්නේ කියලා හෝ භාවනා නොකර ඉන්නවා. එතකොට කාරණා අටයි. මේවට කියනවා කුසිත වස්තු අටක් කියලා. බුදුහාමුදුරුවෝ විරියාරම්භ වස්තූන්ටත් පෙන්න්නේ ඒකමයි. ලෙඩක් වේගෙන එනවා නම් කල්පනා කරගන්න ඕනෑ මට මේ දැන් එන්නේ විරියාරම්භ කිරීමට අකාලය කියලා. ඒක නිසා ලෙඩ වෙන්න කලින්, පුළුවන් තරම් මේ පුළුවන් ටිකේ හොඳට භාවනා කරගන්න ඕනෑ කියලා, ලෙඩක් වෙන්න තියෙන එක පුබ්බඩයා, කුසිතයා කුසිත වීමට කාරණාවක් කර ගන්නව වගේම, විරියාරම්භ

පුද්ගලයා ඒකම හේතුවක් කරගන්නවා මම දැන් ලෙඩ උනොත් මැරෙයිද දන්නෙත් නැහැ, ගොඩ එයිද දන්නෙත් නැහැ. ඒ නිසා මම විරියාරම්භ කරන්න ඕනෑ කියලා ඒ ලෙඩ වෙන් නියෙන කාරණාව හේතු කරගෙනම එළඹ සිටි විරිය ඇති කරගන්නවා. උපස්ථම්භක කෘත්‍ය සිද්ධ කරගන්නවා. යම්ම විදිහකට ලෙඩෙන් නැගිට්ටා නම් එයා වහාම කල්පනා කරගන්නවා මේ ලෙඩ වෙච්ච කාලෙ මට ඒ දේ හරියට කරගන්න බැරි වුණා. දැන් යන්නම් මට මේ වැඩේ කරගන්න පුළුවන් කියලා, කලින් තිබුණට වඩා දැඩි හිතක් ඇති කරගෙන වහාම කාලසටහනට එක් වෙනවා. ඒ වගේම තමයි බඩගින්නක් ආවත් බඩ පිරිලා තිබුණත්. ඒ වගේම තමයි ශීතලක් ආවත් උණුසුමක් ආවත්. ඒ වගේම තමයි ගමනක් යන්න තිබුණත් ගිහිල්ලා ආවත්.

ඉතින් මේක දිහා බලනකොට ඇත්තටම සතා යන්නෙ පොල් ගහ කන්නද කෙසෙල් ගහ කන්නද කියලා හැරෙනකොට කිව හැකියි. ඒ ඒ යෝගාවචරයා කරන හරියක් වෝදනා කරන්නෙ ඔය කාරණා හතරට නෙ. ඒ වෝදනා දිහා බලනකොට තේරුම් අරගන්න පුළුවන් කොච්චරක් දුරට ශාසනය තේරුම් අරගෙන තියෙනවද, කොච්චරක් දුරට මේ කියන ඇත්තන්ට ශාසනය සම්පත්තිකරද, ශාසනය හේතු සාධකද කියලා. ඒ කියන්නෙ බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ මුළු අටම ඒ පැත්ත මේ පැත්ත කලවම් කරලා හොඳට දැකපු උත්තමයන් වහන්සේ නමක්. විරිය පිළිබඳව අහවල් දේ අඩුයි කියලා නොවින්දයි කියලා කියන්න දෙයක් නැහැ. කාලකාරාම සුත්‍රයේ සච්ඤයන් වහන්සේ සඳහන් කරනවා, මේ ලෝකය දෙවියන් සහිත, මරුන් සහිත, බඹුන් සහිත, දෙවි මිනිස් සහිත, ප්‍රජාව සහිත යම් තාක් කෙනෙක් යමක් හිතුවා නම්, යමක් කළා නම්, යමක් කිව්වා නම් ඒ සියල්ලම මම දන්නවා. නිකම් නෙවෙයි සම්මා සම්බුද්ධ වුණේ. කිවෙන්න මෙ අධිගතං - කෘත්‍යයෙන්මයි. ඒක නිසා අපි හිතන්න නරකයි බුදුහාමුදුරුවන්ට වඩා, බෝසතාණන් වහන්සේට වඩා අපි දුක් විදිනව කියලා කවදකවත් අපිට කියන්න බැහැ. කවදකවත් අපිට කියන්න හම්බ වෙන්නෙ නැහැ ඔයිට වැඩිය ඉඳලා සක්විති රජ වුණා නම් බුදුහාමුදුරුවන්ටත් අපිට වඩා සැප විදින්න තිබුණා කියලා. අපි

බුදුභාමුදුරුවන්ටත් වඩා සැපක් විඳිනවා කියලා කවදකවත් අපිට කියන්න වෙන්තෙ නැහැ.

ඒ වගේම අපි ලෙඩක් වෙලා දුකට පත් වුණයි කියලා බුදුභාමුදුරුවන්ට වඩා, එහෙම නැත්නම් අපි බුදුභාමුදුරුවන්ට වඩා දක්ෂ ව ලෙඩෙන් සුව වුණයි කියලා, බුදුරජාණන් වහන්සේට වඩා අපි නින්දා ලැබුවායි කියලා, බුදුරජාණන් වහන්සේට වඩා අපි ප්‍රශංසා ලැබුවායි කියලා මොනම දේකින්වත් අපට කතා කරන්න දෙයක් නැහැ. ඒකට තමයි ඒ නැවතීමේ ලකුණ තියල තියන්නෙ. ඒ සියල්ලම මම දන්නවා. ඒක නිසා උන්වහන්සේ මේ විරිය පිළිබඳ කරන දේශනාවේදී සතියට ඉස්සෙල්ලා විරිය දක්වන්න දක්ෂකමකුත් සර්වඥ දේශනාවේ තියෙනවා. සතියට පස්සෙ දක්වන්න පුළුවන් ස්වභාවයකුත් තියෙනවා.

මේක නිසා අපට තේරුම් අරගන්න තියන්නෙ භාවනා ජීවිතයේ කොතැනකදී වුණත් හිත වැටෙන්න ඉඩ තියෙනවා. විශේෂයෙන්ම සෝකාපන්න මාගී ඥානයට මෙපිට කොච්චර හොඳ තත්ත්වයකට පත් වුණත් වැටෙන්න ඉඩ තියෙනවා. ඒ සෑම වැටිල්ලකටම උත්තරයක් තියෙනවා. ඒක කරන්න නම්, මම වැටිලද මට උත්තර ඕනෑද කියලා දැනගන්න නම් ධම්මවිවය කවදවත් පාගාගන්න නරකයි. හැම වෙලාවෙම පවතින්නා වූ තත්ත්වය විමසුම් නුවණින් බලන්න පුළුවන් ධම්මවිවයක් හැම වෙලාවෙම ළඟ තියෙනවා නම්, ඒක නැත්නම් අඩු ගානෙ ඒ වගේ ධම්මවිවය සහිත ගුරුවරයෙක් ළඟ ඉන්නවා නම්, ඒ ගුරුවරයාට තමන්ගේ තත්ත්වය හොඳට පැහැදිලි කරලා කියල දෙන්න පුළුවන් නම්, ඒකාන්තයෙන්ම අපේ මේ විරිය උත්සාහය දවසින් දවස දවසින් දවස එනට එනට හොඳට සරුවට වැඩෙන්න පටන්ගන්නවා. එහෙම නොවුණොත් ඒ පුද්ගලයා කොච්චරදෝ බුදුභාමුදුරුවන්ගේ අඩුපාඩු, ධර්මයේ අඩුපාඩු, සංඝයාගේ අඩුපාඩු, සබ්බත්ථවාරීන් වහන්සේලාගේ අඩුපාඩු, නානාප්‍ර දේවල්. විරියාරම්භ වස්තුවක් කුසීත වස්තුවක් කරගත්තා වාගේ ඒ පුද්ගලයාගේ ඒ ප්‍රකාශන දිහා බලනකොට පැහැදිලිව පේන්න පටන්

අරගන්තවා, ඒ විරිය පිළිබඳව, නැත්නම් ශාසනය පිළිබඳව අවබෝධ කරගෙන තියෙන තත්වයේ අඩුපාඩුකම.

ඉතින් අද බුද්ධාගමට උදව් කරන කලා - අඩුපාඩුකම් වෙන්න පුළුවන් - ඒ වුණත් මෙහෙමයි කරන්න ඕනෑ කියන කලා මිසක්කා, ඒ විරියකම පිළිබඳ කලා නැහැ. විරියවන්තයින්ට වදින හැටි උගන්නලා තියෙනවා, බුදුහාමුදුරුවන්ගේ ඥාණ වන්දනා කරලා නිවන් දකින්න උත්සාහ කරන ගතියක් තියෙනවා. ධර්මයට වැදලා නිවන් දකින්න උත්සාහ කරන ගතියක් තියෙනවා. සංඝයාට වැදලා නිවන් දකින්න උත්සාහ කරනවා. ඒ වැදිල්ල හොඳයි අන්න අර කියන විදිහට ඡන්දං ඡන්දෙති කියන මට්ටමට ආරම්භ විරියක් ඇත්තා වූ, නැත්නම් වැයමක් කලා වූ විතරං පග්ගණාති කෙනාට බුදුහාමුදුරුවන්ට වැදලා නොවෙයි කරන්න තියෙන්නේ. බුදු හාමුදුරුවෝ කරපු දේ කරන එකයි. අර චතුර්ඛ සමන්තාගත විරිය වගේ, ඉතුරු වෙනව නම් ඇට, නහර, හම ඉතුරු වෙච්චාවෙ. ලේ, මස් සේරම දිය වෙච්චාවේ කියලා ඉදිරියට යන්න පුළුවන් ශක්තියක් උන්වහන්සේ ගත්තේ නැත්නම් පෙර පහළ වුණා වූ කාශාප බුදු හාමුදුරුවන්ට වැද වැද හෝ මත්තට පහළ වෙන්නා වූ මෙහි බුදුහාමුදුරුවන්ට වැදලා හෝ ගොඩ එන්න පුළුවන්කමක් තිබුණා නම්, එහෙනම් ගෞතම කියන නාමය ඔව්වර කැපී පෙනෙන්නේ නැහැ.

විරියේ මට්ටම් තියෙනවා කීපයක්. යෝගාවචරයාගේ විරිය කවමදකවත් කාගෙන්වත් බලාපොරොත්තු වෙන දෙයක් නොවේ. ඒ නිසා විරියේ වැටහෙන ආකාරය පෙන්වනකොට කියන්නේ අසංසිදනභාව පච්චුපධානය කියලා. ආපසු හැරලා බලන ගතියක් නම් නැහැ. මම මෙව්වර දුර ආවද කියල කවදකවත් හැරලා බලන ගතියක් නැහැ, ඉදිරියමයි බලන්නේ. අප්පට්චානිතාව කියලත් මේකට කියනවා. පට්චානිතාව ආවා නම් පැහැදිලිව මතක තියාගන්න ඕනෑ නිවරණ ධර්ම. යෝගාවචරයාගේ පැත්තෙන් එව්වරයි කියන්න තියෙන්නේ. ආපසු හැරල බැලුවා නම්, ඒ කියන්නේ කම්මැලිකම. ඒක නිසා කවදවත්ම යෝගාවචරයා සංතෘප්ති බවකට පත්

වෙන්තෙත් නැහැ, අසන්තෘප්තතාව තියෙන්නෙ. මට තව ගොඩක් වැඩ තියෙනවා, මේ ලබලා තියෙන්නෙ බොහොම ඩිංගිත්තයි. අසප්චාවනෙ - හැරී හැරී බලන්න දෙයක් නැහැ. ඉදිරියමයි බලන්න තියෙන්නෙ. ආත්ත ඒ ගතිය තියෙනවා නම් බුදුහාමුදුරුවො අත වනනවා. එහෙම නැත්නම් සම්පහංසනය කරනවා. විරියවතො පන කිං නාම න සිස්සකඛි, විරියවත්තයාට මොකක්ද බිඳගෙන යන්න බැරි කියලා අහනවා.

දැන් මේ සංස්ථාව ඇති කරන්න හදනකොට ලොකු ස්වාමීන් වහන්සේලා මේ අදහස අරගෙන, ලොකු ලොකු ස්වාමීන් වහන්සේලා එදට හිටපු වැදගත් ස්වාමීන් වහන්සේලා ළඟට ගියාම හැම කෙනෙක්ම කථා කරලා තියෙනවා ඔය නමලා ගුටිකන්නයි ඔය හදන්නෙ කියලා. ඔය ඉලන්දරි කොටසක් පැවිදි කරගෙන ඔයගොල්ලන්ගෙන් ගුටි කනවා. ඒක නිසා ඒක අතහැරලා දලා පැත්තකට වෙන්න කියලා. ඉතින් ලොකු ස්වාමීන් වහන්සේ බොහෝ කරුණු සහිතව පැහැදිලි කරලා අහල තියෙනවා මොකක්ද මේ කියන්නෙ කියලා. එහෙම බැහැ. හදනව නම් පුංචි කාලෙම අරගෙන හදගත්තොත් ඕසක්කා, ඔය ඉලන්දරිනිට බණ කිව්වට හරියන්නෙ නැහැ, ගුටිකන්න වෙයි කියලා. ලොකු ස්වාමීන් වහන්සේ උපදෙස් ඉල්ලුවාට ඒ හිටපු ස්වාමීන් වහන්සේලා අනුකම්පාවෙන් හෝ තිබුණු සීමිත දැනුමෙන් හෝ මේ වගේ මන්දෝත්සාහී කරනකොට ලොකු ස්වාමීන් වහන්සේ කියලා තියෙනවා, එහෙම වුණොත් අපි ඒකෙනුත් පාඩමක් ඉගෙනගෙන අපි ඉදිරියට යනවයි කියලා. එතකොට නතර වුනාලු.

ඉතින් එහෙම ඉදිරියට ගිහිල්ලා පාඩම ඉගෙනගෙන ගුටි කැවේ නැහැ නෙ. නිස්සරණ වනයට ආපු වෙලාවෙ පණ්ඩිත ස්වාමීන් වහන්සේයි ලොකු ස්වාමීන් වහන්සේයි ඉඳගෙන අපේ මුහුණු දිහා බලලා ඇහුවා දැන් මේ එක්කෙනෙක්වත් අපිට ගහලා නැහැ නේ. ඒ මොකද, දැනගෙනමයි බැස්සෙ. මේකෙදි හුගාක් දුෂ්කරතා පහළ වෙනවා. ඒක ඊට කලින් කරපු ඇත්තො ඒක අමතක කරලා, කරන්න බැහැ කියන මට්ටමට. ඒ නිසා ඒ ඇත්තො පුළුවන්

තරම් ශීලයෙන් සමාධියෙන් නැත්නම් ශීලයෙන් නඩත්තු වෙලා නතර වෙලා හිටියා. නමුත් ලොකු ස්වාමීන් වහන්සේලා කිව්වේ මෙහෙම පාඩමක් එනවා නම් අපි ඒකත් ඉගෙනගෙන ඉස්සරහට යමු, යන්න ඔනෑ. ඉතින් ඒ යන්න හදන ඇත්තෝ තමයි ඒ ගමනේ ප්‍රමුඛතාව ගත්තේ. දුෂ්කරතා වලින්මයි ඒක නැගිටිටවන්නේ.

ආන්න ඒ ගතිය තමයි බුදු ගතිය. ඒ නිසා බුදුහාමුදුරුවෝ ඒ තීරව්‍යාන කථා වෙනුවට හැම වෙලාවෙම විරියාරම්භ කථා කරන්න කියල තියෙනවා. ඔය උදේ ඉඳලා හැන්දෑ වෙනකල් කරන කථා අහල බලන්න, හුඟක් කථා කරන කට්ටිය සොයලා බලන්න මොනවද කරන්නේ කියලා. අනුන්ට විරිය උපද්දවන කථාද කථා කරන්නේ, නැත්නම් යෝගාවචරයෙක් වශයෙන් රෙදි ඇඳගෙන කරන්න පුළුවන් කථාවක්ද අනුන්ට කරන්නේ කියලා. ඉතින් කුසිත වස්තු ටික තෝරාගන්නේත් නැහැ, විරියාරම්භ වස්තුවක් දන්නේත් නැහැ. එන එන දේ තැන් තැන්වල ගිහිල්ලා කථා කරන්න පටන්ගන්නාම විරියේ වැටීමක් මිසක්කා නැගී සිටීමක් නැහැ. ඒ වගේ වෙනකොට තමන් ළඟ ඒ වගේ අඩුපාඩුවක් තරකක් වෙනවා නම්, ප්‍රසිද්ධ වෙන්නයි තියෙන්නේ. හංගලා ඔය එක එක්කෙනා ළඟට ගිහිල්ලා කුටු කුටු ගැවට හරියන්නේ නැහැ. ඒක කෙලෙස්වල හැටි. කෙලෙසෙන ගතිය තමයි පන්තියේ ඉන්න අන්තිම දුර්වලයා ගාවට යනවා. ගිහිල්ලා ඉවර වෙලා ඉතින් එයාට කථා කරන්න ගියාම අර දෙන්නම කරට අත දගන්නේ. දෙන්නම වැටෙන්නේ අර එකම කුසිත වස්තු ගොඩට.

ඒ නිසා ඉස්සර අපේ ශාසනයේ ලංකාවේ බොහෝම ස්වර්ණමය යුගයේදී ස්වාමීන් වහන්සේලා පිණ්ඩපාතේ යනකොට යම්ම ස්වාමීන් වහන්සේ නමකට ලෝහ දෝස පරහිත භාවයක්, හිතට රාග අදහසක් ආව නම්, නැත්නම් තව ඉන්න කෙනෙක් පිළිබඳව ද්වේෂයක් ඇති වුණා නම්, උන්වහන්සේ එහෙමම පාත්‍රය උකුලේ උඩ තියාගෙන බිම වාඩි වෙනවා. එතකොට ඉස්සරහින් පස්සෙන් වඩින අනෙක් ස්වාමීන් වහන්සේලා දන්නවා, මේ ස්වාමීන් වහන්සේට දැන් තදබල නීවරණ ධර්මයක් පහළ වෙලා. ඒ නීවරණයත් එක්ක ගිහිල්ලා පිණ්ඩපාතේ කරගෙන ඇවිල්ලා දනේ වළඳලා වැඩක් නැහැ. ඒ නිසා

උන්වහන්සේ එතැනම පාත් වෙනවා. උන්වහන්සේගේ හිත වැටිලා, නිවරණයකට යටපත් වෙලා කියල ඊට පස්සෙ අනික් ස්වාමීන් වහන්සේලා ඇවිල්ලා විරිය ඇති කරගැනීමට අවශ්‍ය අදාළ වස්තු එකොළහක් විස්තර කරල දීල තියෙනවා - අපේ ශාස්තෘන් වහන්සේ මෙන්න මෙහෙම උත්තමයන් වහන්සේ නමක්. අපි පවතින පරම්පරාවෙ අපේ සබ්බන්තවාරීන් වහන්සේලාගේ මෙහෙම උත්තම වැඩක් අපි මේ කරන්නෙ - මේ විදියේ උත්තම වැඩක්. අපිට දන් දෙන ඇත්තො මෙන්න මේ විදියේ විශාල ආනිසංස ලබනවා. ඒක නිසා ආයුෂ්මතුන් වහන්සේ ඕවා පහළ වෙන එක කාගෙත් හැටි. නැගිටින්න කියලා මේ හිත නැගිටිටව ගන්නවා, හිත දැඩි කරගන්නවා. මේකෙන් හිත වට්ටගන්න එපා. ඕකට පිළියම් හොයන්න යන්න එපා. ඕකම දැකගන්න. ඒ නිසා අපි යං පිණ්ඩපාතෙ කියලා. එතකොට ඒ ස්වාමීන් වහන්සේ නැගිටිලා පිණ්ඩපාතෙ කරගෙන ඇවිල්ලා දැඩි විරියෙන් බණ භාවනා දිගට කරගන්නවා.

එතකොට කරන්න තියෙන්නෙ අර නරක දේ ආපුච්චම ඒක හෙළි කරනවා මිසක්කා, දුර්වල අයත් එක්ක සාකච්ඡා කරල වැඩක් නැහැ. මේක හොඳට පැහැදිලි වෙනවා රහතන් වහන්සේලා සහ හොඳට දියුණු පවුණු කරගත්තු ඇත්තො තමතමන්ගේ අඩුපාඩු කිසිම පැකිළීමකින් තොරව මහා සභාවල ප්‍රසිද්ධ කරල තියෙනවා. මොකද භාවනා නොකරපු, භාවනා පිළිබඳව හිතාගෙන ඉන්න ඇත්තො විශාල දර්ශීය චරිත හිතාගන්නවා, මෙන්න මෙහෙමයි භාවනා ජීවිතය මෙහෙමයි කියලා. නමුත් එහෙම නැහැ. ඒවා බොහොම දඩිය දන, දුක් විදින, ආයාසයෙන් රැස් කරගන්න ජීවිත. ඒ නිසා උන්වහන්සේලා පුළුවන් තරම් තමන්ගේ ජීවන චරිතයේ අඩුපාඩුකම් මතු කරලා පෙන්නල දීල තියෙනවා. සඵඥයන් වහන්සේ පවා තමන්වහන්සේ දුෂ්කර ක්‍රියා කරන වෙලාවේදී ඒ කරපු සෑම දේවල්ම - මේ කාටවත් කරන්න කියලා අනුමත කරනවා නොවේ. නමුත් මම මෙන්න මේව කරලා තියෙනවා කියල හෙළි කරනවා. සම්පූර්ණ කිං කුසල ගවෙසිව කරපු වැඩ පිළිවෙළක්.

එතකොට අහගෙන ඉන්න කෙනා නරක අදහසින් හිතනවා නම් හිතාගනීවි අනේ බුදු වෙන්න ගිහිල්ලක් මේ වගේ වැඩ කළාද කියලා. නමුත් විරියවන්තයාට ඒක විශාල සහනයක් වෙනවා. අපි යන ගමනේදී අපේ කර්ම ගෙවීම සඳහා සම්පූර්ණ ඉඩ ප්‍රස්තාව තියෙනවා මේ යෝගාවචර ජීවිතය තුළ. අපි ඒක ධම්මවිචය සම්බොජ්ඣකඛිගයට දලා, මට මෙන්න මේක මතු වුණේ මේ ආකාරයට කියලා හොඳට තේරුම්ගන්න පුළුවන් ශක්තියක් අපට එනවා නම්, එහෙම නැත්නම් අඩු ගානෙ වෙච්ච සංගදිය ඒ තාලෙන් ගුරුවරයට කියාගන්න පුළුවන් තත්වයක් එනවා නම් ඒ කියන මට්ටමෙන්ම, එහෙම නැත්නම් ඒ ප්‍රශ්නය තමන් දැනගන්න මට්ටමෙන්ම පුදුමාකාර විරියක් ලැබෙනවා. ඒක ඒ මොහොතට ඒ පුද්ගලයාට ඒ තැනට අදාළව විය යුතු උත්තම දේ. ඒ නිසා ඒවයෙ හංගන්න කිසිම දෙයක් ඇත්තෙ නැහැ. ඒ විතරක් නෙමෙයි ඒකෙදි හොඳට විස්තර කරල කියන්න ඕනැ. තමන්ට වැඩිය නොදියුණු ඇත්තන්ට කියන්න දේකුත් නැහැ එතනදි. නමුත් අවාසනාවකට වගේ මමත් භාවනා මධ්‍යස්ථාන දෙකතුනක ඉඳලා තියෙනවා. හුඟක් වෙලාවට දුර්වලකමක් ඇති වෙච්චහම තමන්ට වඩා නිතරම කපා කරන දුර්වල කෙනෙකුට කියන්න තමයි ගැමීම එන්නෙ. ඒක ස්ථානයටත් හොඳ නැහැ. තමන්ටත් හොඳ නැහැ. අහන කෙනාටත් හොඳ නැහැ. ඊට වැඩිය හොඳයි අර බුරුමෙ ස්වාමීන් වහන්සේ කිව්වා වගේ ගිහිල්ලා බුදියගෙන ඉන්නවා. අඩු ගානෙ අනෙක් මනුස්සයටවත් භාවනා කරන්න තියෙන අවස්ථාව ඉතුරු වෙනවා.

ඒ නිසා විරියාරම්භ පුද්ගලයාගෙ හැටි, අර සතා යන දිහාව කෙසෙල් ගහ කන්නද යන්නෙ පොල් ගහටද කියලා යන දිහාවෙන් බලන්න පුළුවන් වගේ, අනුන් මනින්න කරන වැඩක් නොවේ. තමන්ගේ වැඩපිළිවෙළ හොඳට තේරුම්ගන්නවා. තේරුම් අරගෙන විශාල වැදගත්කමක් තියෙනවා හරියට විරියාරම්භ කරන්න නම් ඊට කලින් පහළ වෙන්නා වූ ධම්මවිචයෙන්. දැන් මගේ හිතේ තියෙන්නෙ මෙන්න මෙවැනි තත්වයක්ය කියලා හොඳට මතු වෙලා තියෙන තත්වය පැහැදිලි කරගන්න ඉවසන ගතිය, ඉවසලා තමන් දිහා විමසුම් නුවණින් බලන ගතිය ඉතාම වැදගත්. මේක බොහොමත්ම

යෝගාවචරයාගේ පැත්තට බර වැඩි වෙනවා විපස්සනාවේදී. ගුරුවරයාගේ පැත්තට බර වැඩි වෙනවා සමථයේදී. ඒක නිසා මේ සමථයේ සප්පාය කරුණු යටතේ හුඟක් කරුණු අවශ්‍ය කරනවා.

විපස්සනාවේදී මේක යෝගාවචරයාගේ පැත්තට බර වීම නිසා අද විපස්සනාව ඒ වාගේ සෙල්ලක්කාර ජීවිත ගත කරන බොහෝදෙනෙක් පරීක්ෂා කරනවා. ඒ ඇත්තන්ගෙ කථා ඇසීම, මම පැවිදි වීමට කලින් භාවනා කරන කාලෙ මේ ජීවිතය දිගට මට කරන්න පුළුවන්, කරන්න උත්සාහ කළ යුතුයි කියන්න හුඟාක් මට හේතු වෙලා තියෙනවා. අපි ඒවට ඒ දවස්වල කියන්නේ ධර්ම සාකච්ඡා කියලා නොවේ, කයිවාරු කියලා. වෙච්ච ඒ යම් යම් දේවල් කරන්න ගියාම වැරදිවිච්ච හැටි, ඒ වැරදිවිච්ච දේ අවංකව නැවත කල්පනා කරලා බලපුවහම ජීවිතයේ නැවත වරක් ඒක ඉදිරිපත් වෙනවාමයි, ඒ අකුසලය ඒ කර්මය ගෙවෙන තාක් කල්. අන්න ඒ වෙලාවේදී ඒකම ආදර්ශයක් කරගෙන ධාර්මික පැත්තට, ඉඳුරන් සංවර පැත්තට හේත්තු කරගෙන යනකොට විශාල සජීවී ධර්මයක් අප තුළින්ම මතු වෙනවා.

ආන්න ඒක නම් විරියාරම්භ කථාවට වැටෙනවා. අහගෙන ඉන්න කෙනාටත් හිතෙනවා මම එච්චරම පාපතරයෙක් නොවෙයි. මට මේක හදගන්න පුළුවන්. හැබැයි අනිවාර්යයෙන්ම ඒ තත්ත්වය බාරගන්න තත්ත්වයක් ඕනෑ. මෙන්න මෙහෙම දේකට හිත වැටෙන්න පුළුවන් - කොච්චර හොඳට සිල් සමාදන් වෙලා සිටියත් කොච්චර ඊයෙ හොඳට සමාධිය තිබුණත් කොච්චර ඊයෙ හොඳට ධර්මවිච්ච තිබුණත් අද වැටෙන්න පුළුවන්. ඒකෙන් කියන්නේ අද වැටිච්ච ප්‍රශ්නෙන් නැගිටින්නත් පුළුවන්. ආන්න ඒ තත්ත්වය වෙනකොට හොඳට තේරෙනවා මේ යෝග ජීවිතයත් වැදිය පිදිය යුතු තත්ත්වයක් කියලා. මොකද, අපේ වෙන මොනම ජීවන රටාවකවත් මේ වගේ තමන් තමන්ව නිවැරදි කරන, තමන්ටම තමන්ගෙ වැරදි පේන, ඒ වැරද්ද අනුන්ටත් තමන්ටත් ධෛර්යය ඇති වෙන විදිහට පාවිච්චි කරන වැඩ පිළිවෙළක් අනෙක් විෂයවල උගන්වන්නේ නැහැ. ඒ නිසා මේ යෝග ජීවිතයේදී ඉතාම වැදගත් වෙනවා.

නමුත් භාවනා කරන පුද්ගලයෝ දිහාත් භාවනා මධ්‍යස්ථාන දිහාත් බලනකොට අඩුවෙන්ම තේරුම් අරගෙන තියෙන කාරණාවක් තමයි අපි මේ සාකච්ඡා කරන්නේ. හුඟාකම අඩුවෙන් තේරුම් අරගෙන තියෙන කාරණාවක්. ඒ නිසා අද යෝගාවචරයෝ හරියට අනුන් මත යැපෙන තත්ත්වයකට පත් වෙලා තියෙනවා. කොච්චරදෝ ධම් කාරණා තිබුණත් තමන්ට ඒ දුෂ්කරතාව එළඹිවිචනම කොහොමද ඒ ධම්‍ය මෙතැනට යොදවාගන්නේ කියලා බැලුවොත්, ගත හැකි වැරදි ආකල්ප රාශියක් උත්සාහ කරල තමයි, අවසානේ තමන්ට නිවැරදි ආකල්පය මතු වෙන්නේ. නැත්නම් වැරදිවිච කරුණු රාශියක් එක්ක රණ්ඩු කරලා තමයි ගුරුවරයා කියල දෙනකොට හරි කාරණාව තේරුම්ගන්නේ. ඒක නිසා අද පොත්පත් රාශියක් තියෙනව. ධම් සාකච්ඡා රාශියක් තියෙනව. ධම් දේශනා රාශියක් තියෙනව. ඒවායේ ගොඩාක් වෙලාවට මේ වගේ කරුණු ටික ටික සංග්‍රහ වෙනවා.

නමුත් බුද්ධ දේශනාවේ, විශේෂයෙන්ම පඬ්‍යාන සූත්‍ර, වඬකමානිසංස සූත්‍රය, දේවා විතකක ආදී සූත්‍රවල සච්ඤයන් වහන්සේ මේ විරියට අදාළ කොටස් ඉතාමත්ම පිඩු කරලා පෙන්වල දීල තියෙනවා. ඒ එකක්වත් අද විචක්‍ෂණ විදිහට කවුරු විස්තර කරන්න ගියත් සච්ඤ දේශනාවෙන් පිට නොවේ. ඒ තරම්ම විරියවන්ත වර්තයක්, චීර වර්තයක්, ධීර වර්තයක් සච්ඤයන් වහන්සේගේ බුද්ධත්වයට කලිනුත් තිබිලා තියෙන්නේ. බුද්ධත්වයට පස්සෙත්. ඒක නිසා අද ඉන්න යෝගාවචරයින්ට, විශේෂයෙන්ම විපස්සනාවෙන් යම් යම් ප්‍රතිඵල යම් යම් ඇත්තො පෙන්වන්න පටන්ගත්තට පස්සේ මොනම දේකින්වත් පසුබාන්නේ නැතිව තමන්ට ඇති වෙලා තියෙන තත්ත්වය, පත් වෙලා තියෙන තත්ත්වය හොඳට හතරපැත්ත, මායිම් හතර, හොඳට විග්‍රහ කරගන්න පුළුවන් නම්, හිතාගන්න ඕනෑ ඒකට ඒ බලන බැල්මට මූලිකවම ප්‍රස්තාව සලසලා දෙන්නේ සතිය තමයි කියල. ඒ විග්‍රහ කරලා දෙන්නේ ධම්මවිචය තමයි. එතකොට හිතේ ඇති වෙන, මේක මම නැවත මේ විදිහට කරලා බලන්න ඕනෑ කියන එක තමයි අපි විරිය සම්බෝධිකාවගය කියලා කියන්නේ. ආන්න ඒ විරිය

සම්බොජ්ඣකඛිගය කවදකවත් දුෂ්කරතා නැති තැන වැඩෙන්නෙ නැහැ.

ඒ නිසා අප කරා එන සෑම දුෂ්කරතාවක්ම අපේ හැකියා බලන්න ප්‍රගති පරීක්ෂණ කියලා හිතාගන්න ඕනැ. මතක තියාගන්න ඕනැ, මත්තට මීට වඩා ගැඹුරු විපස්සනා ඤාණ බලාපොරොත්තු වෙනවා නම් මීට වඩා ගැඹුරින් අපට දුක පැමිණෙනවා. ඒවා පැමිණෙන්නේ විරියට බාධාවක් වශයෙන්. සෑම විපස්සනා ඤාණයක්ම යෝගාවචරයාට විකසනය වෙන්නෙ යම් කිසි දුකකට හේතු වෙලා. සෝවාන් වෙච්ච කෙනා සකාදගාමී වෙන්න ගියාම නොසිතපු ආකාරයේ අභියෝගයකට මුහුණ දීලයි එතැනට යන්න වෙන්නෙ. ඊගාවට අනාගාමී ඤාණය. ඊගාවට අරහත් ඤාණය. මේ අනුව, අපි ඉදිරියට යන්න නම්, එන දුක් දැනගෙන තව වඩා හොඳට දුක සත්‍යය අවබෝධ කරන්න නම්, අනිවාර්යයෙන්ම තිබිය යුතු අංගයක් තමයි විරිය සම්බොජ්ඣකඛිගය. නමුත් ලෝකෙ ඉන්න හුඟ ඇත්තන්ට වඩා සතුටු වෙන්න පුළුවන් පිරිසක් මෙතැන ඉන්නෙ දැනටමත් වැඩට බැහැලා. යම් ප්‍රදේශවල යම් යම් අංශවලින් අත්දැකීම් සහිතයි.

මේ අනුව දැනටමත් අපට තියෙන උපකරණ මල්ල තව තවත් දියුණු තියුණු කරගන්න මේ ධර්ම කොටස හේතු වේවා! ඒ වාගේම තමතමන්ගේ ආධ්‍යාත්මික ප්‍රායෝගික ශක්තිය හේතු වේවා! එසේ වීමෙන් විරිය, පධන් විරියක් වශයෙන් හෝ බලයක් වශයෙන් හෝ අධිපති ධර්මයක් වශයෙන් හෝ සම්බොජ්ඣකඛිග ධර්මයක් වශයෙන් හෝ ආයථි අෂ්ටාංගික ධර්මයක් වශයෙන් හෝ තමතමන්ගේ අවශ්‍යතාව අනුව දියුණු කරගෙන මේ ගත වෙන්නා වූ වස් කාලය සරු වස් කාලයක් බවට පත් කරගැනීමට සෑම සියලුදෙනාටම මේ ධර්ම කොට්ඨාශය හේතු වේවා! වාසනා වේවා! කියන ප්‍රාර්ථනාවෙන් අදට නියමිත ධර්ම දේශනාව මෙතැනින් සමාප්ත කරනවා.

57 | විරිය සම්බෝධිකම්මය

නමො තසං භගවතො අරහතො සමමා සමුද්ධස්ස

“පුත ව පරං භික්ඛවෙ භික්ඛු ධම්මෙසු ධම්මානුපස්සී විහරති සත්තසු බොජ්ඣංගොසු. කථංඤච පන භික්ඛවෙ භික්ඛු ධම්මෙසු ධම්මානුපස්සී විහරති සත්තසු බොජ්ඣංගොසු:

ඉධ භික්ඛවෙ භික්ඛු සන්තං වා අජ්ඣාතං විරියසම්බෝධිකම්මං අත්ථී මෙ අජ්ඣාතං විරියසම්බෝධිකම්මොති පජානාති. අසන්තං වා අජ්ඣාතං විරියසම්බෝධිකම්මං නත්ථී මෙ අජ්ඣාතං විරියසම්බෝධිකම්මොති පජානාති. යථා ච අනුප්පන්නස්ස විරියසම්බෝධිකම්මස්ස උප්පාදෙ භොති තඤඤච පජානාති. යථා ච උප්පන්නස්ස විරියසම්බෝධිකම්මස්ස භාවනාය පාරිපූරී භොති තඤඤච පජානාති’ ති”

ගෞරවනීය යෝගාවචර මහා සඛිඤ්ජනියෙන් අවසරයි. අනෙකුත් යෝගාවචර උපාසක පිරිසත් එක්ක අපි සතිපට්ඨාන සූත්‍රය ඉදිරිපත් කරගෙන දැන් මේ දීර්ඝ ගමනක් ඇවිල්ල තියෙන්නේ. මාතෘකා වශයෙන් තබන්නට යෙදුණේ ධම්මානුපස්සනාවේ බොජ්ඣංග පථවයේ විරිය සම්බෝධිකම්මයයි. අපි පසුගිය සතියේ බ්‍රහස්පතින්ද පනස්භයවෙනි (56) ධර්ම දේශනාව වශයෙන් මේ මාතෘකාව ඉදිරිපත් කරගත්ත.

මෙතැනදී මතක තියාගන්න ඕනෑ, ඇත්ත වශයෙන් සතිපට්ඨාන බොජ්ඣංග පර්වය දන්නව නම් ඒකට බොජ්ඣංග හතම සංග්‍රහ විය යුතුයි. අපි අද දවසට අදාළ විරිය සම්බොජ්ඣංගය මතු කරගැනීම සඳහායි, විරිය සම්බොජ්ඣංගයට අදාළ කොටස පමණක් මාතෘකා කරන්නට යෙදුණේ. විරිය සම්බොජ්ඣංගයට අදාළ බොහෝම සූත්‍රානුගත කොටස්, ප්‍රායෝගික පැත්තෙන් අදාළ කොටස්, අපි ගිය සතියේ ඉදිරිපත් කරගත්ත. ඒක සාකච්ඡාවකට ඇති වෙන්න කාරණා ඉදිරිපත් කරගැනීමක්. එහෙම නමුත් අදත් මේ සඳහාම කාලය ගත කිරීමෙන් අදහස් කරන්නේ මේ නිසයි - විරිය සම්බොජ්ඣංගය යෝග්‍යවචර ජීවිතයේ විවිධ තැන්වලදී විවිධ ආකාරයෙන් සම්බන්ධ වෙනවා, විවිධ ආකාරයෙන් ප්‍රශ්න කරනවා, විවිධ ආකාරයෙන් පහසුකම් සලසනවා. ඒ කරුණු දැනගත්තට, අවස්ථානුකූලව ඇති වෙන දුෂ්කරතා සහ පහසුකම් මත ඒ කාරණා තේරුම් කරගැනීම ඇත්ත වශයෙන්ම ධර්ම සාකච්ඡාවකට තමයි බොහොම ගැලපෙන්නේ. නමුත් දේශනාවකට වුණත් ඒ සාකච්ඡාවක පවතින්නා වූ මිහිරියාව පවත්වමින් ධර්ම දේශනාවක් බවට පත් කරගන්නයි අදහස් කරන්නේ.

මම භාවනාවේ යෙදුණ භාවනා මධ්‍යස්ථාන දෙකක් තුනක් විතර තියෙනවා. කල්පනා කරල බලනකොට, මේ විරිය කියන එක සාකච්ඡා කරන්න අකමැති භාවනා මධ්‍යස්ථාන තිබුණා. සමහර තැන් තිබුණා, කොච්චර සාකච්ඡා කළත් වැඩි හරියක් පිරිස කුසිතකමට වැටිලා. එහෙම නැත්නම් මේ ධර්ම විනයෙන් ලැබිය යුතු උත්තමාර්ථය පසෙක ලා, ඊට පල්ලැහැ තිබෙන දේවල් ගැන කල්පනා කරමින් ගත කරන බහුතරය ඉන්න තැන් තිබුණා. තව සමහර තැන් තිබුණා, නියම විධියටම විරිය ඉතාමත්ම වැදගත් වෛතසික ධර්මයක්, වැදගත් බොජ්ඣංගයක් හැටියට පිළිඅරන් කටයුතු කරපු. ඒ අනුව බලනකොට නිස්සරණ වනයෙන් ඒ භාවනා මධ්‍යස්ථාන සමහරක තිබුණු යම් යම් හොඳ ගති, නරක ගති සමහරක් තියෙනවා.

ඉතින් අද සාකච්ඡාව ආරම්භ කරන්න මට හිතූණා, ධර්ම දේශනාවේ මූලින්ම තියාගන්න හිතූණා, අද නිස්සරණ වනයේ අපි

ගත කරන ජීවිතයත් එක්ක, යෝගාවචර ජීවිතයත් එක්ක සලකා බලනකොට මේ සම්බුද්ධ දේශන, මේ ශ්‍රාවක දේශන අනුව අපි කොච්චරක් වාසිදයක තත්ත්වයක ඉන්නවද කොච්චරක් අවාසිදයක තත්ත්වයක ඉන්නවද කියල හිතල බලන්න. බැලූ බැල්මට අද මේ භාවනා කරන එක්කෙනෙකුටවක්වත් පිටිපස්සෙන් ගිහිල්ල මෙච්චර වෙලා භාවනා කරන්න ඕනෑ, මෙහෙම කරන්න ඕනෑ, මෙහෙම චීරිය කරන්න ඕනෑ කියල එච්චර ඇවිස්සුවේ නැතත් එළුවච්චේ නැතත්, කරගෙන යන්න පුළුවන් මෝරව්වකමක් මේ එක එක්කෙනෙක් ළඟ තියෙනවයි කියනකොට මූලික සතුටක් තියෙනවා. ඒකට හේතුව නිස්සරණ වනයේ මූල ඉඳලාම තිබුණු ප්‍රතිපත්තියක් තමයි, කවම කවදවක්වත් කාටවක්වත් එන්නෙයි කියල ආරාධනා කරන්නෙ නැති ගතිය. එනිසා යම් කිසි කෙනෙක් මේ නිස්සරණ වනය සේනාසනය පවත්වාගෙන යන්න, අද මේ තියෙන තත්ත්ව දිගට පවත්වගෙන යන්න අදහස් කරනව නම්, ඒක ප්‍රතිපත්තියක් වශයෙන් දිගටම තියාගන්න ඕනෑ. කවදවකවත් අපට පිටින් කවුරුත් අඬගහගෙන ඇවිල්ල මේකෙ දෙන්න දයාදයක්, මේකෙ දෙන්න වෙන මිහිරියාවක් ඇත්තේ නැහැ. මෙතන තියෙන්නේ, මෙතන සුදුසු පරිසරයක් තියෙනවා. ඒ සුදුසු පරිසරය තමන්ගේම නුවණින් බුද්ධියෙන් තේරුම් අරගෙන, ඒකෙන් තමනුත් තමන්ගේ මේ පරිසරයත් දෙකම හද වඩාගන්න පින් ඇති ඇත්තන්ට මේක ක්‍ෂේම භූමියක් වේවා!

එහෙම නැතුව අපි කාට හරි ආරාධනා කරනව නම් අපිට සිද්ධ වෙනවා ඒ ඇත්තන් කෙරෙහි වගකීමක් බාරගන්න. ඒ ඇත්තන්ට පහසුකම් සලසන්න. එහෙම දෙන්න පුළුවන්කමක් මේකෙ ඔක්කොමල බලාපොරොත්තු වෙන සැප පහසුකම් නෑ. මෙන්න මේකත් හැමදෙනාටම, තමන් තමන් චීරිය ආරම්භ කළ යුතුයි, තමන් තමන් චීරිය පවත්වාගෙන යා යුතුයි, තමන් චීරියයෙන් උත්තමාර්ථය ලබාගත යුතුයි කියන වගකීම බෙදදීමට ලොකු පදනමක් සලසලා තියෙනවා. මේක පුංචි දෙයක් කියල හිතන්න නරකයි.

දෙවැනි කාරණාව තමයි, කවදවකවත් මේ වගේ ධර්ම විනයක්, අපේ මේ බුන්මවරිය, සීලයේ ආනිසංස පිණිස බුන්මවරිය

පුරුනවා කියල කට වචනයෙන්වත් කියන්න නරකයි. ඒක එහෙම වෙන බව හැබෑව. අනික් කාරණාව තමයි, තමාගේ ආනිසංස පිණිස අපි මේ බ්‍රහ්මචරිය රකිනවය, අපි මේ සාමුහික ප්‍රයත්නයක් කරනවය කියන එක ලෝකෙට පෙන්න්නත් නරකයි. ඉදිරිපත් කරගන්නත් නරකයි. ඒක එහෙම වෙන බව නම් හැබෑව. අපි ඒකාන්තයෙන්ම ප්‍රඥ භාවනාවක් සඳහායි, විපස්සනාව සඳහායි, මාර්ගඵල සඳහායි කියන ඒ උත්තම දේ උත්තම වශයෙන් සලකනව නම්, ඒකත් ආයතනයක් වශයෙන්, පුද්ගලයෙක් වශයෙන් විරියටම, අග්‍ර දේටම, අග්‍ර තැන දිගෙනම කටයුතු කරන ගතියටම උදව්වක් වෙනව. ඒකත් නිස්සරණ වනයේ ප්‍රතිපත්තියක් වශයෙන් රකින්න ඕනෑ කියල මතක තියාගන්න වටිනවා.

මේ විධියට යම් කිසි කෙනෙක් තමා විසින්ම බ්‍රහ්මචරිය භෝයාගෙන ඇවිල්ල, එයින් උත්තමාර්ථයම උතුම් කොට සලකා ගෙන කටයුතු කරනව නම්, එහෙව් කෙනාට අපි ගිය සතියේ ධර්ම කාරණා වශයෙන් මතක් කරගත්ත සෑම ධර්ම කාරණාවකම පුද්ගලාකාර සජ්චිකමක් පේනවා. වෙන කවුරුත් නිවන් දක්වන කාගේවත් ශාසනයක් නෙවෙයි. සර්වඥයන් වහන්සේ පවා පැහැදිලි ප්‍රකාශනයක් කරල තියෙනවා "මට ඔබ වෙනුවෙන් කරන්න ඇති දෙයක් නෑ. මෙන්න මාර්ගය දක්වල තියෙනවා. ඒ මාර්ගයේ ගමන් කරන්න" කියල. එහෙම ගමන් කරන සර්වඥයන් වහන්සේ, විශේෂයෙන්ම විරිය සම්බොජ්ඣ්ඣගය ගැන කතා කරනකොට කිව්වේ විරියසමෙඛාජ්ඣංඝො ඛො කසසප, මයා සමමදකාතො භාවිතො ඛුද්දිකතො. සර්වඥයන් වහන්සේ කාශ්‍යප මහ රහතන් වහන්සේට හඟවන්නේ "කාශ්‍යපය, මේ විරිය සම්බොජ්ඣ්ඣගය කල්ලැල්ලක ඇඳල, එහෙම නැත්නම් නිරූපණයක් කරල, එහෙම නැත්නම් වර්ණ ගන්වල පෙන්වන්න පුළුවන් දෙයක් නෙමෙයි. මනා කොට දක්වන්න පුළුවන් දෙයක් නෙමෙයි, තර්කයෙන් හෝ විත්‍රයෙන් හෝ වෙන ක්‍රමයකින්. නමුත් එහෙව් දෙයක්, මම ඔබලා වෙනුවෙන් මනා කොට දක්වුවා". මයා සමමදකාතො - ඒ දැක්වීම තොප කෙරෙහි ඇත්තා වූ මහා කරුණාවෙන් සිදු කරන ලදී. නමුත් ඒ දේ කරන්න භාවිතො - මම ඒ දේ කෙරුවේ ප්‍රඥවත්තයෙක් විධියට මම

ම ඉස්සෙල්ල භාවිතා කරලයි, බහුලීකතො - බහුලීකත කරලයි. ඒ නිසා සර්වඥයන් වහන්සේ ඒ විරිය සම්බොද්ධතාවය කාට හරි දේශනා කරන්නේ පෙනවන්න පුළුවන් උපරිම තාලයෙන්. ඒත් උන්වහන්සේ මේ කාගෙන් හරි ණයට ගත්ත දෙයක් හෝ එහෙම නැත්නම් අනුන්ගේ ශ්‍රාවකයන්ගේ ලාභ සත්කාර කීර්ති ප්‍රශංසා ලැබීමේ අදහසකින් හෝ ඒ වගේ බාහිර ලාමක අදහසකින් නොවෙයි, තමා වශයෙන්ම භාවිතා කරල, බහුලීකත කරල උන්වහන්සේගේම අත්දැකීමෙන්මයි ඉදිරිපත් කරන්නේ.

අන්න ඒ වාගේ පෙනවන්න පුළුවන්, ප්‍රත්‍යක්ෂයට අල්ලල පෙනවන්න පුළුවන් ආකාරයට විරිය සම්බොද්ධතාවය පිළිබඳව ප්‍රාණවත් බවක්, සජීවී බවක් ඇති වෙන්න නම්, ඒක තමා විසින්ම නියම දර්ශනයට, නියම වටිනාකමකට, නියම පරමාර්ථයට තියාගන්න ඕනෑ. නැත්නම් මේක හැම වෙලාවේම පුදුමාකාර ආයාසකර තත්ත්වයකට පත් වෙනවා. ගුරුවරයෙකුට වගකීමක් බවට පත් වෙනවා. අල්ලපු ගෙදර ඉන්න, නැත්නම් ළඟ භාවනා කරන සබ්‍රහ්මචාරීන් වහන්සේලාගේ වගකීමක් බවට පත් වෙනවා. දයකයන්ගේ වගකීමක් බවට පත් වෙනවා. ඒ වෙන්න වෙන්න වෙන්න ඒකාන්තයෙන්ම යෝගාවචරයා තමන්ගේ පරමාර්ථයෙන් ඇත් වෙනව. යෝගාවචරයා පරමාර්ථයෙන් ඇත් වෙන්න වෙන්න, හැම කෙනෙක්ගෙන්ම උදව් උපකාර අවශ්‍ය වෙනවා. ඒ වගේම විරිය වැඩීම අවුලක් බවට පත් වෙනවා.

ඒ නිසා හැම කෙනෙක්ම හොඳටෝම, අර කලින් කියාපු උපමාන දෙකේ පිහිටලා කල්පනා කරල බලන්න ඕනෑ අපි මෙතන රාශි වෙලා, සමූහ වෙලා සංඝයා වශයෙන් ගත කරන්නේ මොකටද? අපි මේ ආවේ මේ ළඟ ඉන්න කෙනෙක් බලාගෙනවත් මොනවාක්වත් හිතාගෙනවත් නොවෙයි. අපි ආවේ ඒකාන්තයෙන්ම විශාල කැප කිරීමක් කරල. ආරම්භ ධාතු කියන විධියට මහා විශාල ඥාති පරිවට්ටයක් හෝ කුඩා ඥාති පරිවට්ටයක්, මහා විශාල ධනස්කන්ධයක් හෝ කුඩා ධනස්කන්ධයක් වැය කරල ඒ ආපු ගමන පුංචි එකක් නෙමෙයි. මේ විරිය ගැන කථා කරනකොට අපි එදත් මතක්

කරගන්නා මේක තමයි යෝගාවචර ජීවිතයක, නැත්නම් සංසාරගත සත්ත්වයා එයින් ගැලවීමට කටයුතු කරන මේ අහිත ගමනේ ඉතාමත්ම වැදගත් පියවර. ඉතාමත්ම වැදගත් පියවර. කවදකවත් මොනම තාලෙන්වත් ඊට වැඩිය වචන දෙකක් නැහැ, ඒ ආරම්භ ධාතු ව. ඒ ආරම්භ ධාතු ව අපි අපි ඇති කරගන්නේ කවදවකවත් මේ ඉන්න කෙනෙක් තව කෙනෙක් දැකලවත් නෙවෙයි. තමා විසින්ම ඇති කරගත්තු දෙයක්. ඒක වෙලා තියෙන්නේ ඉදිරිපත් වෙලා කටයුතු කරගෙන යනකොට මතු වන්නා වූ පුංචි පුංචි දුෂ්කරතා, පුංචි පුංචි අභියෝග ඉදිරියේ, අපි මේ තරම් දෙයක් කැප කරපු ඇත්තත් බව අමතක වීමයි අභාග්‍රාය.

නමුත් ඒක සර්වඥයන් වහන්සේ සාධාරණව බාරගෙන තියෙනවා. ඒ මොකද? විරියේ ආරම්භ ධාතු ව, විරිය කියන මූලික විරිය මදි, මේ බ්‍රහ්මචරිය සම්පූර්ණ කරන්නට, ධර්ම විනය පිළිබඳව පූර්ණත්වය ලබන්නට. ඒ ආරම්භ ධාතුවෙන් කරල දෙන්නේ යම් ප්‍රමාණයකට තමයි, යෝග ජීවිතය හැඩගස්වලා පෙළගස්වලා ගොනු කරල දෙන්නේ. ඊගාවට ඒ යෝගාවචරයට - පශ්චාත් විරිය කියල කියන, ඒ මගින් සාර්ථක භාවයට පත් වුණ යෝගාවචරයට පශ්චාත් විරියක් අවශ්‍යයි, ගත්ත දේ අත නැර දිගට පවත්වාගෙන යාම සඳහා. ඒක අර ආරම්භ ධාතු ව තරම් තදබල එකක් නෙවෙයි. ආරම්භ ධාතු ව තරම් ගොරෝසු එකකුත් නෙවෙයි.

නමුත් ආරම්භ ධාතුවෙන් ගන්නා ලද සත් අදහස් ව්‍යාපාරය එක දිගට පවත්වාගෙන යන්න නම්, ඊගාවට තියන පශ්චාත් විරිය අවශ්‍යයි. අන්න ඒ පශ්චාත් විරිය සඳහා තමයි අපි මේ සමූහයක් වශයෙන් එකතු වෙලා, ප්‍රතිපත්ති මාලාවකට බැඳිල, කාල සටහනකට බැඳිල කටයුතු කරන්නේ. ඒ නිසා පශ්චාත් විරිය සම්බන්ධයෙන් උස් පහත්කම් කොහොමටත් දෙදෙනෙක් අතර පවතිනවා. ඒක සඳහා අර කලින් කියාපු කිසි කෙනෙකුට ආරාධනා කරලත් නෑ මේකෙ. ඒ වාගේම මෙහි වැඩපිළිවෙළ කවමදවකවත් මාර්ග-ඵල අවබෝධය පිණිස වන්නා වූ විපස්සනාවෙන් තොර වෙන කිසිම ආනිසංසයක් ඉස්සර කරගන්නෙත් නෑ. අන්න ඒ වාගේම තමයි මේ පශ්චාත් විරිය

පැවැත්වීම සම්බන්ධව මගේ අත්දැකීමෙන් දැකල තියෙන්නෙ දිනවරියාව පවත්වන්න බැරි නම්, ඒ පුද්ගලයාගේ විශේෂ දුර්වලකම් තමන්ටත් තේරෙනව. පිරිසටත් තේරෙනව.

ඒ නිසා මේ පශ්චාත්තාපය, ගත්ත දේ අත නැර කරන්න නම්, අනිවාර්යයෙන්ම ඒ වාරිත්‍ර සීලය රැකෙන්න ඕනෑ. අපි යම් දින වර්ෂාවකට එකඟ වෙලා තියෙනව නම්, අනිවාර්යයෙන්ම ඒක කෙරෙන්න ඕනෑ. වත් පිළිවෙතක් තියෙනව නම් ඒක අනිවාර්යයෙන්ම කෙරෙන්න ඕනෑ. ඒක නිසා හිතන්න නරකයි, ඒ වන පිළිවෙත හෝ දිනවරියාව හිර ගෙදරක හිරකාරයන් සඳහා වන කාලසටහනක්ය, එහෙම නැත්නම් වන පිළිවෙත කියල කියන්නෙ බරක්ය, කරදරයක්ය කියල. ඒකෙන් හොඳට ස්ථානයට ගැළපෙන, ඒ කල් ගත වෙච්ච, මෙයටම ඉතිහාසය සලසන ඒ වැඩපිළිවෙලට සමීප වෙලා සම්බන්ධ වෙලා ජෝඩු වෙලා කටයුතු කරගෙන යනකොට තමන්ට කවමදවකවත් මූලික ආරම්භ ධාතු වෙන් ලබාගත්ත විරිය, පරමාර්ථය අමතක වෙන්න දෙන්නෙ නෑ. මොනම කාරණාවක් නිසාවත් අමතක වෙන්නෙ නෑ. හැම වෙලාවෙම ඒ පිරිසත් එක්ක කටයුතු කරනකොට නිතරෝම මතක් වෙනවා, අපේ පරමාර්ථය මේකයි කියලා. ඒක කරගෙන යනකොට බොහෝ දේවල් මතු වෙනවා. ඒක ඉතින් ආයතනයක හැටි.

ඒ ආයතනය පිළිබඳව ඒ කාරණා තේරුම්ගෙන, මගේ ජාමත් බේරගෙන, තමන් විසින් ස්ථානයට, ස්ථානය විසින් හා මේ බ්‍රහ්මචරිය විසින් මට ලැබිය යුතු කොටස් බේරාගෙන යන්න නම්, පශ්චාත්තාප අවස්ථාවේ ගත්ත වගකීම, අත නැර දිගට පවත්වන අවස්ථාවේ ඒකාකාර උත්සාහයක් අවශ්‍යයි. සත්‍ය අභ්‍යාසය කියලයි මේක පාලියෙන් සඳහන් කරන්නේ. මේක ඇත්තටම මේ අවුරුදු දෙදහස් පන්සිය හතළිස්හතකුත් මාස හතරක් ගත වෙච්චි අද දවසට ගොඩක් වලංගු බව හැබෑව. ඒ මොකද? ඒ බුද්ධෝත්පාද කාලවල, නැත්නම් විපස්සනාවේ ස්වර්ණමය යුගය පැවතුණු බුද්ධෝත්පාදෙන් අවුරුදු දහක් පමණ යන කාලේ තුළ නම්, බොහෝ පින් ඇති පාරමිතා කුසල් ඇති ඇත්තෝ හිටියා උග්‍රවිතකෘත්, විපචිතකෘත් කියන ගණවලට

වැටෙන. ඒ ඇත්තන් සඳහා ප්‍රයත්න කිරීම අවශ්‍ය වුණේ බොහොම සුළුවෙන්, සාමාන්‍ය සම්මත ක්‍රමයෙන් බලනකොට. ධර්ම දේශනාවක් ඇසූ පමණින් මාතෘකාවක් ඇසූ පමණින් ඒ ඇත්තන්ට තමන්ගේ ඒ බුන්මවරිය සම්පූර්ණ කරගන්න පුළුවන් වුණා.

නමුත් බුද්ධ ශාසනයේ දිගට යනකොට යනකොට පස්සට හම්බ වෙන නෙයා පුද්ගලයන් පදපරම පුද්ගලයන් කියන්නා වූ ඊට පල්ලෙනා පන්තියේ ඇත්තන්ට අර වාගේ එක ප්‍රයත්නයකින් එක මාතෘකාවකින් මේ කටයුතු සම්පූර්ණ වෙන්නෙ නැතිකොට ශාසනයේ පැවැත්මත් සලකල, දිනවර්ශාව හා වත් පිළිවෙත් තියෙනව. ඒකෙ හැම වෙලාවෙම වෙනස්කම්, පුංචි පුංචි දේවල්වලට පවා වෙනස්කම් තියනවා. අර කුසීන වස්තු අට අපි සිහිපත් කරගත්ත. දෑන් මට ගමනක් තියෙනව කියල හෝ ගමනක් ගිහිල්ල ආවයි කියල හෝ මට දෑන් ලෙඩක් වෙන්න තියෙනව කියල හෝ ලෙඩක් වුණයි කියල හෝ මට දෑන් බඩගිනි කියල හෝ මට බඩ පිරිලයි කියල හෝ මට දෑන් අධික සීතලයි කියල හෝ මට දෑන් අධික උෂ්ණයි කියල හෝ මේ දිනවර්ශාව නිතර වෙනස් කිරීමෙන් පේන්න තියෙන්නෙ තාම ලාවට ළා දල්ලක් වාගෙ යෝග ජීවිතයක්. ඉතාම ළපටි බුබුල් පලතුරු වගේ යෝග ජීවිතයක්. ඒවට ඔය තියෙන දුෂ්කරතා මොනවක්වත් දරන්න බෑ. දැරුවොත් ඒව වියැකිලා මිලාන වෙලා ජීවිතක්ෂයට පත් වෙනව.

නමුත් යෝග ජීවිතය හයි වේගෙන එනකොට ඉදිවිච්ච පලතුරු වාගෙ, හයි වෙච්ච පලතුරු වාගෙ, නැත්නම් මෝරවිච්ච කොළ වාගෙ, මේව එහාට මෙහාට ප්‍රවාහනය කරන්න පුළුවන්. වෙළඳ ව්‍යාපාරවලට යොදවන්න පුළුවන්. ඒ මොකද? ශීත උෂ්ණ දරනවා. ගමන දරනවා. අඩුපාඩුකම් දරාගෙන ඉන්න පුළුවන්. යම් යෝග ජීවිතයක ආරම්භ ධාතුච ඉක්මවල - ඒ කියන්නෙ ආරම්භ විරිය, ආරද්ධ විරිය කියලයි මේකට ඒ වචන කට්ටලයෙදී පාවිච්චි වෙන්නෙ. අන්න ඒ ආරද්ධ විරිය ඉක්මවල පග්ගහිත අවස්ථාවෙදී, කර්මස්ථාන භාවනා කරන යෝග ජීවිත ගත කරන අවස්ථාවෙදී, තමන් තුළ මේ කුසීන වස්තු අට සම්බන්ධයෙන් මේ විධියෙ නිතරෝම තැලෙනසුලු ගතියක් තියෙනව

නම් හිතාගන්න ඕනෑ, මේක තමයි යො කුසීනො සො දුක්ඛං විහරති කියල කියන්නේ. ඒ පුද්ගලයට - හැම කාරණාවකදීම තමන්ගේ දිනවර්සාව, භාවනා කටයුත්ත සම්පාදනය කරන්නේ නැති කෙනාට - කියන්නේ කුසීනයා කියල. ඒක නම්බු නාමයක් නෙවෙයි. ඒ කුසීනයා දුක්ඛං විහරති. ආරභුචිරියො සුඛං විහරති - විරිය ආරම්භ කළ පුද්ගලයා, මේ පග්ගහිත අවස්ථාවේ සාර්ථක වෙන පුද්ගලයා සුඛං විහරති. ඒ මොකද? ඒ පුද්ගලයා එන සෑම දුෂ්කර අවස්ථාවක්ම තමන්ගේ ජීවිතයේ, තමන්ගේ බොජ්ඣංගිග ධර්මවල අභිවෘද්ධියක් පිණිස හේතු වුණාද නැද්ද කියල බලන ප්‍රගති පරීක්ෂණයක් බවට පත් කරගන්නවා.

මේ නිසා කුසීත පුද්ගලයව තමයි අපි හැකි සංඥව නැති සෘණ ආකල්ප දරන පුද්ගලයන් වශයෙන් සඳහන් කරන්නේ. ආරද්ධ විරිය පුද්ගලයා හැකි සංඥව ඇති සාධනීය චිත්තනයක් සහිත හැකි පුද්ගලයෙක් බවට අපි සටහන් කරන්නේ. ඉතින් මේ කාරණාව අපි එදත් මාතෘකා කරගත්තා. සමහර දෘෂ්ටි කෝණයකින් බලනකොට හුගදෙනෙක් හිතනව, බුද්ධාගමේ, නැත්නම් බ්‍රහ්මචරියේ කළ යුත්තක් ඇත්තේ නෑ. ඒක නිසා හොඳ ප්‍රඥවෙන් ඒක දිහා බලාගන ඉන්නකොට ප්‍රශ්න විසඳෙයි කියල සමහර පිරිසක් මේ ධර්මය පිළිබඳ අර්ථකථන දෙනව. තව සමහරක් විරියට මුල් තැන දීලා මෙහි විශාල කළ යුත්තක් තියෙනව, ඒ කළ යුත්ත වෙනුවෙන් මෙන් මේ විධියට උත්සාහ කට යුතුයි කියලත් අර්ථකථන දෙනව.

ඒකෙන් සාමාන්‍ය ක්‍රමයට බලනකොට බටහිර දර්ශනවාදය ඉස්සර කරගත්ත ඇත්තො හුගක් වෙලාවට කැමතියි, මේ ධර්ම විනයේ සාමාන්‍ය ඥානවන්තයාගේ වැඩක් තියෙන්නේ, ඒක නිසා එව්වර විරිය ඉස්සර කරන්න දෙයක් නෑ කියල කියන්න. මොකද, ආසියාතික සම්ප්‍රදායානුකූල තැන්වල කොච්චරදෝ විරිය මතු කරපු තැන්, ආධ්‍යාත්මිකව ඒ වගේම ගැඹුරක් ඇති වැඩ පිළිවෙළක් බව, නැත්නම් දුෂ්කර වත, නැත්නම් ධුතාංගධාරී ජීවිත සලකන ගතියකුත් තියෙනව. ඒ නිසා යෝගාවචරයාට තමන් තුළින්ම දැකගන්න පුළුවන් වෙයි, සමහර වෙලාවකට තමන්ගේ හිත ඉතාමත්ම විරියෙන් අතපසු

නොකර, ආරද්ධ විරියට අප්‍රමාදීව දිගට කටයුතු කළ යුතුයි, කිරීමෙන් මෙන්න මේ ප්‍රතිඵල ලබනවා කියන වෙලාවලින් තියෙන බව. ඒක තමයි සාමාන්‍යයෙන් ආරම්භක ආධුනික යෝගාවචරයාට හුඟක් අත්දකින්නට ලැබෙන තැන. ඒක යම් ප්‍රමාණයකට, විරියෙන් එකක් දෙකක් තුනක් සාර්ථක ප්‍රතිඵල ලැබුවට පස්සේ ඒ සාර්ථක පර්යඤ්ඤා අවසානය වෙනකොට නම් යෝගාවචරයා කිසිම ව්‍යාපාරයකින් තොරව, ඒ ලැබුවා වූ නිරාමිස සුඛය බොහෝ වේලා බුක්ති විදින්න පුළුවන් තත්ත්වයකටත් පත් වෙනව. ඒ වෙලාවේදී වැඩිය විරිය කිරීමත් හොඳ නැහැ. පයොග පටිපාසාසුඛි කියලා කියනව. පටිපස්සමිහන - ප්‍රයෝග කිරීම සම්පූර්ණයෙන් බහා තබල, ඒ ලැබුණා වූ විවේකය බුක්ති විදිනවා.

මේක හුඟක් වෙලාවට බුක්ති විදින්නේ හොඳ සාර්ථක පර්යඤ්ඤා බුක්ති විදින දක්ෂ යෝගාවචරයෝ. පර්යඤ්ඤා මූලදී විශාල විරියක් යොදල ආධුනිකයෙක් වගේ, අද ඉස්සෙල්ලාම භාවනා කරන කෙනෙක් වගේ විශාල විරියක් යොදල, අරඹන ලද විරියෙන් ඒ තත්ත්වයට පත් වුණාට පස්සේ ඒ යෝගාවචරයාට හොඳටෝම තේරෙනවා, දැන් ඉදිරියට තියෙන්නේ අර බටහිර සංකල්පය අනුව කියන්නා වගේ, ඇති තත්ත්වය හොඳට විවෘතව ඇති තත්ත්වය හොඳට පැහැදිලිව මධ්‍යස්ථව දැක දැනගනිමින් මේ තත්ත්වය බොහෝ වේලා පවත්වා ගැනීමයි කළ යුත්තේ කියලා. අර අධික විරිය දැමීම, විරිය කිරීම අවශ්‍ය කරන්නේ නැහැ. චිත්ත විරියක පවතින්නා වූ, මූලදී කායික විරිය මිශ්‍ර වෙච්ච විරිය අවශ්‍ය වුණාට පසුව ඥානය මුසු වෙච්ච මේ වෛතසික විරිය පමණක් ඇති කියන කථාව දන්නෙ නැති වුණොත් ඕනෑම යෝගාවචරයෙක් ඕනෑම වෙලාවක මේ අන්ත දෙක ආශ්‍රය කිරීමෙන් වැරදි අර්ථකථන දෙන්න ඉඩ තියෙනව. ඒකෙ ඇති දෝෂයක් නැහැ. ඒ මොකද? මෙන්න මේ වගේ මේ අර්ථකථන පිළිබඳව විෂමතා දකිමින් දනිමින් තමයි යෝගාවචරයකුට ඉදිරියට යන්න තියෙන්නේ. යෝග ජීවිතයේ වටිනාකම තියෙන්නේ.

දැන් යෝගාවචරයාට ආරද්ධ විපස්සක කියන නම ලැබෙනවා. උපාධි නාමය ලැබෙනවා. දිගටම තමන් වරෙක විරිය කට යුතුයි,

කරනවා දිනුවා කියන අදහස ඇති කරගන්නවා. වරෙක විරිය මොනවක්වත් ඕනෑ නැහැ, හොඳට කාරණාව දන්නවා, ඉබේම මට පාර හදගන්න පුළුවන් කියල ප්‍රඥවෙන් කරගන්නටත් දන්නවා. නමුත් කොයිම තැනකදීවත් භාවනාව අතහරින්නේ නැහැ. දියට බැහැපු පිනුම්කාරයෙක් වාගේ නිතරෝම ජලය මතුපිට ඉදිම සඳහා ව්‍යාපාර කරන තාක් කල් අපි ඔහුට කියනවා ආරද්ධ විපස්සක, ආරද්ධ විරිය සහිත පුද්ගලයා කියල. දර්ශනය හදරන පොත් පත් කියවන ඇත්තෝ තාම වතුරට බැහැල නැති ගොඩ දැඹිගහන්නන් වගේ. ඒ ඇත්තෝ දෙන මේ කතාවල් ඔය පොත් ටොන් ගණන්. ඒ ඇත්තන්ගේ දැනුම ටොන් ගානකට වැඩිය මේ පර්යච්ඡයක් භාවනා කරලා අත්දැකීම කඳුළක් අවුන්සයක් තියන එක වටිනවා.

ඒක නිසා අප්පකා තෙ මනුසෙසසු යෙ ජනා පාරගාමීනෝ අපායං ඉතරා පජා තීරමෙවානුධාවතී කියල සර්වඥයන් වහන්සේ සඳහන් කරල තියෙනව. බොහෝම මනුෂ්‍යයෝ අතර ඉතාම සුළු කොටසක් තමයි මිනී මෝරු කිඹුල්ලු සහිත මේ සැඬ වතුරෙන් එගොඩ වෙන්නේ. අනිත් බොහෝදෙනා මෙගොඩ දැඹිගහනවා, වතුර ඇත්තෝ වතුරට බැහැල දැඹිගහන හැටියට, තීරමෙවානුධාවතී - අනුධාවනය කරනවා මෙගොඩම ඉඳගෙන. අද බුද්ධාගමේ වැඩි හරියක් තියෙන්නේ ඔන්න ඔය තත්ත්වය. මේ නිසා අපි වැඩට බැහැපු පිරිසක් වශයෙන්, මේ වැඩේ තියෙන දුෂ්කරතාවට වරෙක යට වෙන වරෙක මතු වෙන පිරිසක් වශයෙන් ඉන්නකොට අපි තේරුම්ගන්න ඕනෑ මෙන්න මේ අර්ථය තමයි. මේකට කියන්නේ ආරද්ධ විපස්සක. අරඹන ලද විරිය ඇත්තා වූ තැනැත්තා. එහෙව් කෙනාට හැම වෙලාවෙම සර්වඥයන් වහන්සේගේ සුභාශීංසන ලැබෙනවා. සජ්චී ධර්මයක ලැබෙන, තියෙන උණුසුම නිතරම ලැබෙනවා.

ඒ නිසා ආරද්ධ විපස්සක කියල කියන්නේ එසේ මෙසේ නම්බු නාමයක් නෙමෙයි. ඒක ඒකාන්තයෙන්ම අපේ මරණය දක්වාම එනව. අපි බලාපොරොත්තු වෙන්නා වූ ඒ උත්තමාර්ථය ලැබුණේ නැත්නම් අපි ආරද්ධ විපස්සක භාවය අතහරින්න නරකයි. ඒ කරගෙන යනකොට වරෙක ඉතාමත්ම දැඩි විරිය කරන්න වෙනව -

ප්‍රතිඵලක් නැතිව සමහර විට. නමුත් අපි අතහරින්නේ නැහැ ආරද්ධ විපස්සක භාවය. සමහර වෙලාවල්වල ඉස්පාසු වෙන විධියේ අපිට පහසුකම් ලැබෙනවා. තව සමහර වෙලාවල් ලැබෙනවා, කිසිම ප්‍රයෝගයක් ප්‍රයත්නයකින් තොරව හොඳට විවේක ලබන්න පුළුවන්. නමුත් ඒ ඔක්කෝම, මේ ආරද්ධ විපස්සක ස්වභාවය කියන ඒවා, ඕනෑ වෙලාවක නැති වෙන්න ඉඩ තියෙනව. නමුත් ආරද්ධ විපස්සකයා දන්න හොඳම කාරණාවක් තමයි, තමන් යොදන ප්‍රයත්නයට සමාන, ඒකට සමානුපාත ප්‍රතිඵල තියෙනව. ඒ නිසා ඔහු කවදවකවත් ඒ ආරද්ධ විපස්සක භාවය අත හරින්නේ නැහැ.

මේකට සමහර විටක සමහර නිකායවල බෝධිචිත්තය කියලත් කියනව. මොනම මොන දේ සිද්ධ වුණත් තමන් බෝධිචිත්තය බිම තියන්නෙ නැහැ. ඒක අප්‍රමාදය ගැන සඳහන් කරනව. අප්‍රමාදය කියල කියන්නත් පුළුවන් මේකට. ඒකට සාරිපුත්ත ස්වාමීන් වහන්සේ උපමාවක් දෙන්නේ ඇතෙක්, හත්පොළයායි කියල කියන ඇතාගෙ, ඇවිදිනකොට හත්පොළක් බිම ගැවෙනවයි කියනව. ඒ නිසා උගේ හොඬේත් බිම ගැවෙනව. ඊගාවට ළඟ ළඟ කකුල් තිබ්බොත් බිම ගැවෙනව. නමුත් කවදකවත් ඇතා හොඬේ පාගගන්නෙ නැහැ. නින්දට ගියත් හොඬේ යට කරගන්නෙ නැහැ. නාන්ත ගියත් හොඬේ ගිල්ලන්නෙ නැහැ. උභ්‍ය උඩම තියාගෙන ඉන්නවා. ඒ මොකද? ඒක යට වුණොත් උගෙ ජීවිතය අනතුරේ.

ආන්න ඒ වගේ තමයි යෝගාවචරයා මොන තරම් දුෂ්කරතා ආවත් මොන තරම් පහසුකම් ආවත් කවදවකවත් මේ අප්‍රමාදය, මේ බෝධිචිත්තය, ආරද්ධ විපස්සක භාවය කවදවකවත් බිම තියෙන්නෙ නැහැ. ඔහු තේරුම්ගන්නවා මේක මට යෝග ජීවිතයේදී විදින්න වෙන තත්වයක්. මම මේකත් විදගෙන, මේකෙ මුල මැද අග දූතගෙන දිගටම ආරද්ධ විපස්සක භාවය රකිනවා නම් ඒ යෝගාවචරයා බුද්ධපුත්‍රමයි. ශාකාසිංහමයි. වෙලාවක ඉතාම දුක්ඛිතව දඩිය දගෙන, ගැස්සි ගැස්සි පෙළිපෙළි සැලිසැලි වැටිවැටී භාවනා කරනව වෙන්න පුළුවන්. වරෙක ඉතාමත් උපාරුවට ඉරියව් පවත්වමින්, හොඳට කොන්ද කෙළින් තියාගෙන භාවනා කරනව

වෙනත් පුළුවන්. නමුත් විරිය බහා නොතබන තාක් කල් ඒ පුද්ගලයා ආරද්ධ විපස්සක භාවයට පත් වෙනව. අන්න ඒ ආරද්ධ විපස්සක භාවය තමයි ඒ විපස්සකයාගේ විරිය පිළිබඳ බලනකොට මධ්‍යස්ථ තත්ත්වය.

මේ පශ්චාත්ත විරිය තමයි හුඟාක් විරිය පිළිබඳ දේශනාවලට මාතෘකා වෙන්නේ. සාකච්ඡාවට භාජනය වෙන්නේ. ඒ මොකද, ආරද්ධ විපස්සක භාවය බොහෝ විට පුද්ගලික සටනක ප්‍රතිඵලයක්. ඒක හුඟාක් වෙලාවට තමන්ට තනියම සටන් කරල ගන්න වෙන දෙයක්. ඒක පිළිබඳව සාකච්ඡා කර කර කරන්න නොවෙනවා නොවෙයි. තමුත් තනියම කරගෙන තියෙනවා. දැන් මේ වගේ පිරිසක් ගත්තොත් ඒක පිළිබඳව ආයෙ කියන්න දෙයකුත් නැහැ. හැබැයි මතක් කරන්න දෙයක් තියෙනවා. ඥාති පරිවට්ටයෙන්, මුදලෙන් අයින් වීමට ගන්න වෙලාවේ තිබුණු විරිය දැනටත් තියෙනව නම්, බොහෝම ලේසියි ඊගාව පන්තියේ විරිය කියන පශ්චාත්ත විරියට.

ඒක භාවනා පර්යේෂකයකට, නැත්නම් භාවනා චිත්ත විරියකට සම්බන්ධ කරල බලනකොට ඉස්සෙල්ලාම අපි කයෙන් සිදු වෙන අකුසල කර්ම, වචනයෙන් සිදු වෙන අකුසල කර්ම කියන විනික්කම කෙලෙස්, ගෘහාශ්‍රිත ජීවිතයේ කාමභෝගී ජීවිතයේ සීමාන්තිකව සිදු වෙන බරපතල කෙලෙස් කපල දල, විවේක භූමියක් සොයාගෙන යන්න මේ ගන්න උත්සාහය සමාජමය ආර්ථික දේශපාලනමය ආධ්‍යාත්මික වශයෙන් ඉතාමත්ම ලොකුම පිම්මක්. අන්න ඒ අවස්ථාව පහු කළාට පස්සේ හුඟාක් වෙලාවට තාම ඒ අවස්ථාව පහු කරපු නැති, පන්තපු නැති ඇත්තෝ හිතාගත ඉන්නව ඊට පස්සෙ නම් වැඩ ලේසියි කියල. ඊට පස්සෙ ඔක්කෝම හරි යයි කියල. ඒ කියන්නේ ඒ ඇත්තෝ තාම ගිහි ජීවිතයක, කලබල සහිත කරදර සහිත ජීවිතයක අත්දැකීමවත් ලබල නෑ කියලයි ඒකෙන් අදහස් වෙන්නේ. ඒ මොකද, ඒගොල්ල හිතනවා ඒ විරිය අතහැරීමෙන් දුක් අතහැරියා කියල. එහෙම නැත්නම් අහවල් තැනට ගියොත් මගේ දුක නැති වෙයි කියල හිතනවා. අසවල් පුද්ගලය මට ආශීර්වාද කෙරුවොත් දුක නැති වෙයි

කියල හිතනවා. ඒ කියන්නේ ඒ ඇත්තෝ හිතනවා සංසාරේ එක තැනක් තියනවා, එක වෙලාවක් තියනවා, එක ස්වරූපයක් තියනවා එතන දුක නැතිව ඇති කියල. ඔක්කෝම මනස්ගාත විතරයි.

අර විධියට ආරද්ධ විරිය ගත්තට පස්සේ - නැත්නම් නික්බම ධාතු වෙන්, ඒ ගෘහාශ්‍රිත තත්ත්වයෙන් වෙන් වෙලා විවේකය ඇති කරගත්තට පස්සේ ඒ පුද්ගලයට සාමාන්‍යයෙන් කර්මස්ථානයක්, වැඩ බිමක්, වැඩ කරන්න තැනක් හොයලා දීම තමයි ඊගාව ඉතාමත්ම වැදගත් පියවර වෙන්නේ. ඒකට ගුරුවරයෙක් එකතු වෙනවා. කර්මස්ථානයක් ඉදිරිපත් කරගන්නවා. දිනවර්සාවක් හදගන්නවා. ඒ අනුව කටයුතු කරගෙන යනකොට ඒ පුද්ගලයට මූලදීම, අර මෑතකදී ඉවත් කරන්න ගිවිසගන්නා ලද බරපතළ චිතික්කම කෙලෙස්වල පහර දීම නිතර සිද්ධ වෙනවා. ඒ නිසා මූල කර්මස්ථානයට හිත යොදනකොට නිවරණයන්ගේ බලපෑම බොහෝමත්ම ගොරෝසුව සිද්ධ වෙනව. මේ නිසා මූලදී බරපතළ සටනක්, විශාල ව්‍යාපාරයක් කරන්න වෙනව හරියට තෙස්පමක්, නැත්නම් ඔරුවක් මුහුදට දියට යවන්නා වාගේ. දියත් කරන්නා වාගේ. ඒක කරනකොට ඒ හරියේ ඉන්න වැදගත් දැනමුත්තෙකුත් කිට්ටු වෙලා හරියට වෙලාව බලල, අඩුම රළ වේගයක් තියෙන වෙලාවක කැගහගෙන ඔක්කෝම එක නඬට එක හඬට අර ඔරුව පුළුවන් තරම් දියත් කිරීම තමයි ඒ මුහුදුකරේ මාළු අයිත්වල සිදු වෙන දේ.

නමුත් ඒ දියත් කිරීමත් සමගම, දියත් කිරීමට උදව් උපකාර කරන්නා වූ සියලුමදෙනා ආපහු ගොඩට එනවා. මුහුදට යන දෙන්නෙක් හෝ කීපදෙනෙක් විතරක් ඔරුවට ගොඩ වෙනව. ගොඩ වෙච්චි ගමන්ම හබල්ගාන්න පටන්ගන්නවා. එහෙම නොවුණොත් අර දහයක් පහළොවක් එකතු වෙලා ගොරෝසු රළ කපාගෙන මුහුදට ගියාට මුහුද මැද ඒ හා සමානම රැළි නිතරෝම තියෙනවා. යම් වෙලාවක ඔරුව හරස් වුණොත් සම්පූර්ණ කරකවල ගහනව අනික් පැත්ත. ඒ නිසා ඔරුව හරියටම රැළට අංශක අනුවේ පහරක් දෙන්න ඕනෑ. කෙළින්ම මුණ දිගෙන තියාගෙන ඉන්න තාක් කල් ඔරුව උස් පහත් වෙන එක විතරයි වෙන්නේ. නමුත් ගොඩබිමේ ඉදිල්ල හරිම

වෙහෙස නිසා හැකි ඉක්මනින් ඔරුවෙ ඉන්න අයට සිද්ධ වෙනව රළ පතර වේග අතරමැද පුළුවන් තරම් පැදගෙන පැදගෙන පැදගෙන අර රළ අඩු ගැඹුරු මුහුදට යන්න. නමුත් මුහුද කවදවකවත් නිදගන්න නැ. ඒක හැමදම ඒ විධියට රළ ගහනවා.

ආන්න ඒ වගේ තමයි යෝගාවචරයා අර විශාල ව්‍යාපාරයක් කරල ඇවිල්ල කර්මස්ථානයක් අරගෙන වාඩි වුණාට පස්සෙ විශාල රළ එන්න පටන් අරගන්නවා. ඒවා සෘජුවම කාමච්ඡන්දය, ව්‍යාපාදය ආදී වශයෙන් එන්න පටන්ගන්නව. ඉතින් මේව නිසා යෝගාවචරයා පුළුවන් තරම් වීර්යය කියන හබල් ගැහිල්ල කරන්න ඕනෑ. මොකක්ද අපි මේකෙදි ගන්නෙ? මෙනෙහි කිරිල්ල. දිගටම තමන් ගත්තා වූ මූල කර්මස්ථානය මෙනෙහි කරමින් මෙනෙහි කරමින් කිසි දේකට ඇතුල් වෙන්න ඉඩ නොදී දිගටම මනසිකාරය පවත්වනව. එහෙම වුණත් සමහර වෙලාවට යෝගාවචරයෙක්ගෙන් ඇහුවොත් කොච්චර වෙලාවක් මූල කර්මස්ථානයේ හිත පවත්වන්න පුළුවන්ද කියල, ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස හතඅටක්, පිම්බීම වාර හැකිලීම වාර හතඅටක්, සක්මනේ වාර හතඅටක් කරගන්න පුළුවන්. අර තරම් ව්‍යාපාර කළත් වරෙක සිත සිතුවිලි ඇති කරනවා. ශබ්දවලට දුටුවවා, වේදනාවලට දුටුවවා. එහෙම නැත්නම් නම් වශයෙන් කියනවා නම්, එක එක නීවරණ ධර්ම මතු කරනවා.

නමුත් යෝගාවචරයා ආරද්ධ භාවය නිසා, 'ඒ නීවරණ ආවොත් නීවරණ යයි, මම පුළුවන් තරම් නැවතත් අරමුණේ ඉන්න ඕනෑ' යි කියල, දිගින් දිගටම දිගින් දිගටම දිගින් දිගටම අරමුණ කොටු කරගන්න, අරමුණ තනි කරගන්න පිරපිරා මේ කරන සටන, හරියට අර ගොඩ ප්‍රදේශයේ රළ රළ පරළ වෙලාවේ ඇතුළේ ඉන්න ස්වල්පදෙනා එකතු වෙලා දිගට හබල් ගානව වගේ අපිට ඒ වෙලාවෙදි දැන් වාරු ගන්න බෑ. වීර්ය බහා තබන්න බෑ. විවේක ගන්න බෑ. දිගටම හබල්ගාන්න ඕනෑ. ඒක නිසා ඒ වෙලාවට යෝගාවචරයා මනසිකාරය කියන නියම ක්‍රමයට නැතුව අර රැල්ලට ඔරුව හරස් කරගත්ත වගේ එන නීවරණ ධර්ම අනුව කල්පනා කරන්න ගත්තොත් යෝගාවචරයා උස්සල පොළොවෙ ගැහුව වගේ.

කුසීනව අර නීවරණයට යට වෙනව. මේ වෙලාවේදී කාමච්ඡන්දය බොහෝම තදින් බලපානව. ඒ මොකද? මීට ආසන්නයේ ඉස්සර වෙලා ඒක නතර කරලයි තියෙන්නෙ. ඒක සීලයෙන් සතියෙන් වීරියෙන් යටපත් කරල තියෙන්නෙ. ඉතින් අන්න එව්ව වේගයෙන් මතු වෙන්න පටන්ගන්නව. ඒ නිසා යෝගාවචරයා දැනගෙන කිසි සේත්ම ඉඩක් නොතබා ඉස්පාසු දෙන්නෙ නැතුව දිගටම මෙනෙහි කිරීම කරනව නම්, ලොකු සටනක්, හරියට යුද්ධ පෙරමුණක මුහුණට මුහුණ ලා සටන් කරන දෙපිරිසක් වාගෙ විශාල සටනක් පවතිනවා. මේක සාමාන්‍යයෙන් සමථයටත් විපස්සනාවටත් දෙකටම සාධාරණව කරන්න පුළුවන් කථාවක්.

මේ විධියට ඒ යෝගාවචරයා වීරිය අඛණ්ඩව පවත්වාගෙන යනකොට වරින් වර අවස්ථාවල් ලැබෙනවා, 'මට දැන් වාර හතරකට, වාර දහයක් පහළොවක්, පිම්බීම හැකිලීම දිගේම යන්න පුළුවන් වුණා. මට දැන් හැකිලීමක් සිද්ධ වෙනව. මම ඒක දන්නවා. ඒ වගේම මට ඉස්සරහට තව මේ වගේ වාර හතරකට යනකල් බාධාවකුත් නැහැ' කියලා ලොකු ඉස්පාසු ලැබෙන වෙලාවලුත් එනවා. සක්මනෙන් මෙහෙම වෙනව, ආනාපානෙන් වෙනව. ඉතින් ඒකෙන් ඒ වෙලාවේදී තේරුම්ගන්න තියෙන්නෙ යෝගාවචරයා සාර්ථකව ඔරුව දියත් කරගෙන තියෙනවා. නමුත් මේ බව දැනගෙන සතුටෙන් විවේකීව මෙනෙහි කිරීම නතර කිරීමම තවත් රළකට අහු වෙන්න, තවත් නීවරණයකට යට වෙන්න හේතුවක් වෙන්න ඉඩ තියෙනවා. ඒ මොකද? ඒ වගේ සලකා බැලීම් නිසා මෙනෙහි කිරීම නතර වෙනව. බහා තබනවා. නැත්නම් වීරිය අඩු වෙනවා. එතකොට භාවනාව එහෙම් පිටින්ම පැත්තකට ඇල වෙන්න ඉඩ තියෙනවා.

ආන්න ඒ වෙලාවේදී එන එන හොඳ හෝ වේවා, නරක හෝ වේවා මේ දෙකම යෝනිසෝමනසිකාරයට ලක් කරගෙන ඉදිරියට දිගට පැවැත්වීම තමයි පශ්චාත්ත වීරිය කියලා කියන්නෙ. ගත්ත මේ සාර්ථකත්වය, ගත්ත ගැමීම, ගත්ත පිම්ම වැටෙන්නෙ දෙන්නෙ නැතිව දිගටම පවත්වනව. යෝනිසෝමනසිකාරයට ඉතාමත්ම වැදගත් වෙන්නේ, හුඟක් වෙලාවට අපි වීරියේදී සඳහන් කරන්නේ

වීරියවන්ත කිරීම සඳහා කථා. නමුත් අධික වීරියෙන් වෙන භානිය දැනගැනීමත් යෝනිසෝමනසිකාරය කියන වචනෙ ගත්තහම සම සමව ඉදිරිපත් වෙනව. 'මට දැන් හොඳ තැනක් හම්බ වෙලා තියෙනවා. මට දැන් හොඳ ගුරුවරයෙක් හම්බ වෙලා තියෙනවා. මට දැන් භාවනාව හොඳයි. ඒ නිසා මම අදම වහවහාම මේක ඉෂ්ට කරගන්න ඕනෑ' කියලා අධිකතර බලාපොරොත්තු ඇති කරගැනීමෙන් යෝගාවචරයා පැවැත්විය යුතු නියම වීරිය වෙනුවට හිත වික්ෂිප්ත කරගන්නව. හිත විසිරී යන තත්වයට පත් වෙනව. එතකොට කියන්නේ උද්දව්ව භාවය කියලා.

අරමුණේ නිවරණ මෙතෙහි කිරීමක් නැතුව කුසිත වීමෙන් මොකද මේකට වෙන්නේ? හිත සීතල වෙනව. ටීනමිද්ධයට වැටෙනවා. කුසිත පුද්ගල භාවයට වැටෙනව. හිත සැඟවී යනවා. මෙන්න මේ දෙක, අර ඔරුව දියත් කරන අවස්ථාවේ ඇති වෙන ධර්මයක් නොවෙයි. දියත් කරලා යම් කිසි ප්‍රමාණයක් ඇතුළට බැසගත්තට පස්සෙ තමයි මේක තදින්ම බලපාන්නේ. නමුත් දියත් කරනකොටම ලකුණු නම් පේනවා. කුසිත පුද්ගලයා ඉතාමත්ම තමන්ගෙ කය ගැන, එහෙම නැත්නම් ඉරියව් පිළිබඳව නිතරෝම සැලකිලිමත් වෙලා එහාට මෙහාට නලියමින් වගේ තමයි පටන් අරගන්නේ. ඒ නිසා ඒ පුද්ගලයාගේ සිතේ සීඝ්‍රයෙන් මෙතෙහි කිරීම් නතර වීමටත් අරමුණ අප්‍රකට වීමටත් ටීනමිද්ධය වගේ දේවල් මතු වීමටත් සිත සැඟවී ගැනීමටත් පුළුවන්.

තව සමහර කට්ටිය අධික උනන්දුව නිසා පටන්ගන්න කොටම ටික වෙලාවකින් ඕනෑවට වැඩිය වීරිය කිරීමෙන්, ඕනෑවට වැඩිය බලාපොරොත්තු ඇති කරගැනීමෙන් හිත වික්ෂිප්ත භාවයට පත් වෙනව. නමුත් ඒකෙ ලකුණු පෙන්වන්නේ, වැටෙන හැටි ආදීනව පෙන්වන්නේ යම් කිසි ප්‍රදේශයක් මුද ඇතුළට ගියාට පස්සෙ තමයි. භාවනාවේ ටිකක් දුර ගියාට පස්සෙ තමයි. ඒ නිසා එතැනදී යෝගාවචරයා ආරද්ධ වීරිය අවස්ථාවේදී නම් ගිහි ගෙය අතඇරීම සඳහා තමන්ගෙ නැදෑ හිතවතුන් එක්ක කථා කරනවා. වැඩිහිටි පැවිදි ඇත්තන් එක්ක කථා කරනවා. සාකච්ඡා කරමින් කරන ගතියක්

තියෙනවා. නමුත් තීරණය නම් පුද්ගලිකයි. හැබැයි මෙනතට ගියාට පස්සෙ යෝගාවචරයෙකුට කිසිම සාකච්ඡාවක් අවශ්‍ය වෙන්නේ නෑ. සාකච්ඡාවක් කරන්න ඉඩ පහසුවකුත් ලැබෙන්නෙ නෑ. යෝගාවචරයා තනිකරම තමන්ගෙ විරිය වෛතසිකයත් එක්ක විතරයි කටයුත්ත කරගෙන යන්නෙ. මෙන්න මේ පශ්චාත් අවස්ථාව යෝගාවචර ජීවිතයේ, සාමාන්‍ය බුද්ධාගමේ සඳහන් කරන විරියත් එක්ක හොඳටෝම ගැළපෙන තැන.

මේක සාමාන්‍යයෙන් උපමාවකින් දක්වනව නම්, රොකට් එකක් හඳට යන්න විදිනකොට ඒක විශාලම ඉන්ධන ප්‍රමාණයක් දවල, මහ පොළොව කම්පා කරමින් තමයි මහ පොළොවේ ඉඳල හැතැක්ම හයක් විතර උඩට යනකල් විශාල ටොන් ගානක් බර උඩට උස්සන්නෙ. මුළු රොකට් එකේම තියෙන තෙල්වලින් 75% ක් විතර එනනදීම දවනවා. එහෙම නැත්නම් ඒක උඩට ගන්න බැහැ. ඊට පස්සේ ඒක පොළවට සමාන දුරක් පවත්වමින් පොළොවේ ගුරුත්වයටම අහු වෙලා දිගට වටේ කරකැවී කරකැවී ඉන්නවා තමන්ට යන්න ඕනෑ තැන, සුදුසු වෙලාව කලාව හම්බ වෙනකල්. අනිත් එක, ඒ ගගනගාමීන් අඩු ගුරුත්වාකර්ෂණ තත්ත්ව යටතේදී කොහොමද ක්‍රියා කරන්නෙ කියන එක දැනගන්න, පැය ගණන් අර හැතැක්ම හයක් විතර ඇතින් පෘථිවියේ ගුරුත්ව බලය අඩු තැනක ඔහේ කැරකි කැරකී ඉන්නවා. ඒ වෙලාවේදී වැඩි ශක්තියක් යොදවන්නෙ නෑ.

භාවනාවට පත් වෙච්ච යෝගාවචරයාත් ගගනගාමියා වගේ, ගෙවල්වල දෙරවල්වල තිබුණු සම්බන්ධකම්, ගෘහාශ්‍රිත ප්‍රේම, ගෘහාශ්‍රිත දුක් අයින් කරගෙන භාවනාමය නිස්සරණමය අත්දැකීම් දකිමින් අමුතු ජීවිතයකට පුරුදු වෙනවා. මේ කාලයේදී ඒ යෝගාවචරයාට විවිධ පැතිවලින් බාධකත් එනවා. විවිධ පැති වලින් සාධකත් එනවා. අන්න ඒ බාධක සාධක ධර්ම මැද සතියත් විරියත් කියන දෙක සම බර කිරීම එදිනෙදා ජීවිතයේ ලැබෙන්නේ නැති ජාතියේ අමතර අත්දැකීමක්. ඒකෙදි හුඟක් යෝගාවචරයෝ භාවනාවෙ ප්‍රතිඵල බලාපොරොත්තු වෙන්නේ පර්යච්ඡික භාවනාවේදී.

ඒ මොකද, හොඳ සමාධියක් තුළ ඇති හැටිය දැකගැනීමෙන් තමන්ට දර්ශනයක් නිස්සරණයක් සරණක් කල්‍යාණ මිත්‍රයෙක් ලැබෙන නිසා.

නමුත් හොඳට කල්පනා කරලා බැලුවොත් ප්‍රශ්න ගොඩක් විසඳෙන්නේ සක්මන් භාවනාවේදී. සක්මනේදී යෝගාවචරයාට එදිනෙද ජීවිතයේ තියෙන සාමාන්‍ය කටයුතුත් පර්යච්ඡිකයත් අතරමැද හොඳ මධ්‍යස්ථ ඉරියව් සම බර අවස්ථාවක් ලැබෙනව. මෙන්ම මෙතැනදී, පර්යච්ඡිකයකට ඉස්සෙල්ල කරන සක්මනේදී තමයි, ඒ පර්යච්ඡිකය සඳහා අවශ්‍ය කරන ශක්තිය යෝගාවචරයකුට තමන්ගේ හිත තුළ ගැබ් වෙන්නේ. ආන්න ඒ ගැබ් වෙන ශක්තිය තමයි මෙතෙහි කිරීමක් පාසා ටික ටික ටික ටික මුද්‍ර හැරීම සිද්ධ වෙන්නේ. ඒ මුද්‍ර හැරීම යම් තැනක නතර වෙනවද, ඒත් එක්කම සිත කුසිත භාවයට පත් වෙලා ඉරියව්ව වැක්කෙරෙනසුලු භාවයට පත් වෙන්න පුළුවන්. යෝගාවචරයාට ටීනමිද්ධය ඇති වෙන්න පුළුවන්. කුසිතයායි කියන නම ඇහෙන්න ඉඩ තියෙනව. නමක් පටබැඳෙන්න ඉඩ තියෙනව.

ඒක නිසා යෝගාවචරයා එතැනදී ඉතාමත්ම සැලකිලිමත් වෙන්න ඕනෑ න්‍යායි මෙ අජ්ඣන්තං විරියසමෙබ්බාජ්ඣං කියන කාරණාව දැනගන්න. අසන්තං වා අජ්ඣන්තං විරියසමෙබ්බාජ්ඣං - න්‍යායි මෙ අජ්ඣන්තං විරියසමෙබ්බාජ්ඣං චි පජානාති. විරිය සම්බොජ්ඣකඛගය මාගේ අධ්‍යාත්මයේ නැතැයි කියල යෝගාවචරයා මනා කොට දැනගන්නවා. මේක නම් කුසිතකමක් නෙවෙයි. 'මා තුළ විරිය නැත' යි දැනගැනීම විරිය බහා තැබීමක් නෙවෙයි, විරිය ඇති කිරීමට ඉතාමත්ම වැදගත් කාරණාවක්. ඒක නිසා එතැනදී - විරිය සම්බොජ්ඣකඛගයට ඉස්සෙල්ල අපි මතක් කරගන්න විදියට යෝගාවචරයට ධම්මච්චය සම්බොජ්ඣකඛගය බොහෝම ජයට වැඩ කරන්න ඕනෑ. ධම්මච්චය සම්බොජ්ඣකඛගය කරන්නේ මොකක්ද? ඇති තත්ත්වය පැහැදිලි කරල දෙනව. 'දැන් මා තුළ විරියය නෑ' කියන එක පෙන්නල දෙනව. ආන්න ඒක මතු කරල දෙන්න කවුරුවක්වත් නැතිකම නිසා තමයි, බොහෝ විට යෝගාවචරයා ඊට එහා ගිය, හිත

ලීන වෙන හිත කැටිගැහෙන චීනමිද්ධියට පත් වෙලා නින්දට වැටෙන්නේ.

සාමාන්‍යයෙන් ආධුනික යෝගාවචරයගේ මේ මට්ටම් දෙක එක වර සිද්ධ වෙන්නේ. එක පාරටම නින්දෙන් අවදි වීම විතරයි වැටහෙන්නේ. මොකක් හරි හේතුවක් නිසා තමන් මෙනෙහි කිරීම බහා තැබුවා. ඒ බහා තැබීම නිසා චීරිය අඩු වෙච්ච බවක් නොදැනී ගියා. නැත්නම් චීරිය අඩු වෙලා සැප පහසු ගත යුතුයි කියන අවස්ථාවට සිත නැමිල ඒක ආස්වාදය කළා. ඒත් එක්කම හිත හැගීගත්ත. ඊට පස්සේ නැවත අවදි වෙනකොට ගැස්සිල අවදි වෙන්නේ. නමුත් යෝගාවචරයා ඒ මූලික විපස්සනා ඥාන තමන්ගේ ප්‍රයත්නය තුළින්ම පන්නල යම් අවස්ථාවක බොජ්ඣංග මට්ටමට චීරිය වැඩුණා නම්, ඒ යෝගාවචරයාට තියෙනව හැකියාවක්, මම මෙන්න මේ කරුණු, සමහර විට භාවනාවේ අධික වෙහෙසකම නිසා හෝ නැත්නම් භාවනාවෙන් ලැබෙන යම් යම් ප්‍රතිඵල නිසා හෝ මෙනෙහි කිරීම බහා තබනව කියල දැනගන්න. එතකොට මෙනෙහි කිරීම හීතල වෙන්න පටන්ගන්නවා.

ආත්ත එහෙම වෙනකොට ඉබේම ලැබුණා වූ සමාධියේ සුඛ වින්දනය ලබමින්, යෝගාවචරයා මට ටිකක් විවේක ගන්න ඇත්නම්, මට මෙහෙම්ම දිගට යන්න පුළුවන් ආදී වශයෙන් තමන් පිළිබඳව අධික ඇස්තමේන්තුවකට ඇවිල්ල, අර නතර කරපු චීරිය පිළිබඳව සතුටෙන් ඉදිරියට යනකොට තමයි මේ නිදිමත ලකුණු පහළ වෙන්නේ. මේ අවස්ථාවේදී යෝගාවචරයා තමන් වැඩ ආරම්භ කරපු කාලෙට වඩා බය වෙනව. ඒ මොකද හේතුව? දැන් සිද්ධිය යාන්ත්‍රණය හොඳට පේනවා. 'හැමදුම මම මෙනෙන්නට එනකොට චීරිය බහා තැබීමක් කරල තියෙනව. මෙනෙහි කිරීම අඩු කරල තියෙනව. මෙනෙහි කිරීම පිළිබඳ අමතර තක්සේරුවක් කරල නතර කරනවා. ඒත් එක්කම හිතේ කයේ ඇති වෙන දේ සමාධිය කියල හිතාගෙන තියෙනව. නමුත් ටික වේලාවක් යනකොට දන්නෙම නෑ තමන්ගේ හිත නිදගෙන ඉඳල නැගිටීම තමයි දන්නේ'. මේකට කමටහන් දීල

මෙතෙහි කරන්න පටන්ගන්නොත් යෝගාවචරයාට මේ සංසිද්ධිය හොඳට ජේනවා.

ඒක තමයි සම්බොද්ධිය පිළිබඳව ඉස්සෙල්ලම තියෙන්නේ - සන්තං වා අජ්ඣාතං විරියසම්බොද්ධියං - අඤ්චි මෙ අජ්ඣාතං විරියසම්බොද්ධියං'නි පජානාති. යම් අවස්ථාවක තමන් තුළ විරිය සම්බොද්ධිය තියෙනව නම්, ඒ කියන්නේ අරමුණ හොඳට ප්‍රකටයි, ජවනිකාව තුළ ඥාන එකින් එකට එකින් එකට ක්‍රමයෙන් මාරු වෙනවා. විරිය හොඳට පවතිනවා. ඒවා යෝගාවචරය දන්නවා. ඒක බොහෝම සෙඟඳා සම්පන්නයි. ඊගාවට අවස්ථාවක් එනවා - විරිය නෑ, තමන් හොඳටම දන්නවා දැන් භාවනාව එපා වෙලා තියෙන්නේ. එක්කෝ දිගටම ලුණු මිරිස් දැමීම අවිචාරු දැමීම වගේ. දණ්ඩුවල, නැත්නම් වෙන කොහේ හරි තදබලව දිගට පවතින වේදනාවක් එනවා. ඒකත් එක්ක හැප්පිල හැප්පිල හැප්පිල හැප්පිල, ඒක පිළිබඳව නොදකින නොපතන් කියන අදහසින් මෙතෙහි කරල කරල එපා වෙනව. එතකොට මෙතෙහි කිරීමත් එපා වෙලා. ඉරියව්වත් එපා වෙලා. තැනත් එපා වෙලා. එන පුංචි තත්ත්වයක්වත් ඉවසන්නේ නෑ, රත් වෙච්චි කබලකට අබ ඇට වැටුණා වාගේ, තල ඇට වැටුණා වාගේ පුපුරන්න ගන්නව. නැගිටල යනව. සඵව ගසා දගෙන යනවා. තේරෙන්නේ නෑ ඒ වෙලාවට.

එහෙමත් සමහර වෙලාවට මෙතෙහි කිරීම නතර වෙන්න එනවා, මොකද? මෙතෙහි කිරීම රස නැති වෙලා. තව සමහර වෙලාවට, දැන් නම් මට මෙතෙහි නොකළත් හොඳට අරමුණ ඉදිරිපත් වෙලා තියෙනවයි කියල ඒ අරමුණ දිනා හොඳට බලාගෙන ඉන්නව. මෙතෙහි කිරීම බොහෝ කාලයක් නොකර එහෙම ගියාමත් ඒක නිසා බොද්ධිය මට්ටමට යනකොට යෝගාවචරයාට විරියත් කුසිත භාවයත් පිළිබඳව අවස්ථානුකූලව වැඩෙන හැටි තේරෙන්න පටන්ගන්නව. ඒ නිසා නූපන්නා වූ විරිය සම්බොද්ධිය දැන් ඔන්න උපදිමින් පවතිනව. ඒ කියන්නේ යෝගාවචරයා තේරුම් අරගන්නව 'මගේ අතින් පොඩි වැරද්දක් වෙලා තියෙනව. හොඳ නිසා හෝ නරක නිසා හෝ මම මෙතෙහි කිරීම නතර කරල

තියෙනව. එක්කෝ මෙනෙහි කිරීම කරල තියෙනේනෙ ද්වේෂයෙන්. මේ සද්ද නැති වේවා! මේ සිතුවිලි නැති වේවා! මේ වේදනා නැති වේවා! කියල එතන ද්වේෂය ඇවිල්ල තියෙනව. ඒක අහු වෙලා නෑ’.

ඒ නිසා යෝගාවචරයා ඒ එපාකමත් කම්මැලිකමත් නීරස කමත් මෙනෙහි කරමින් අරමුණට ගියොත් අන්ත නැතුව තිබුණා වූ විරිය සම්බොජ්ඣානගය මතු වෙනවා කියන එක මේ යෝගාවචරයට තේරෙනව. යම් වෙලාවක තියෙනේනා වූ විරිය සම්බොජ්ඣානගය අඳුනාගැනීමම භාවනාවේ දියුණුවට හේතු වෙනව. ‘මම දැන් ඉන්නෙ ආරද්ධ විරිය අවස්ථාවක නෙවෙයි, දැන් මම ඉන්නෙ පග්ගහිත විරිය අවස්ථාවෙ. දැන් මට අරමුණ හොඳටම සියුම් වෙලා තියනවා. සද්දත් ඇහෙනවා. වේදනාත් දනෙනවා. ඒ වගේම හිතවිලිත් යනවා, එනවා. නමුත් මම හොඳට මූල කර්මස්ථානයේ ඉන්නව. ඒ අවස්ථාවේදී මගේ විරිය හොඳයි. ඒ නිසා මම මේක දිගට පවත්වන්න ඕනෑ’ කියල පවතින්නා වූ ක්‍රියාත්මක වෙන්නා වූ විරිය පිළිබඳව සතුටු වීමම භාවනාවේ පරිපූර්ණ භාවයට හේතු වෙනව. වැඩිමකට හේතු වෙනව.

එතකොට යෝගාවචරයාගේ හිත ලැස්ති වෙනව මේ පග්ගහිත විරියේ පරිපූර්ණ විරිය කියන, මේ වැඩේ හමාර කිරීමට අවශ්‍ය කරන ජය කණුව දකිමින් මේ තරඟ ඉසව්ව නිම කරන ක්‍රීඩකයෙක්ගෙ වාගෙ විශාල විරියකට පත් වෙනව. ඒ යෝගාවචරයාට එතකොට තව කෙනෙකුට විරිය පිළිබඳ කියල දෙනන තරම් හිතෙනව. තමන්ම ඉස්සර කාලෙ පුංචි දෙයක් ආපුවහම ‘හොස්ස ළඟින් මැස්ස යන්න බෑ’ කියල කියන පිරුළ වගේ ගසල දල ගිය හැටිත් දැන් එහෙම කරන්නෙ නැතුව නින්ද ගියත් කමක් නෑ, නැගිටල භාවනා කරනවා, හොඳට විරිය තිබුණත් ‘මම විරිය තේරුම් අරගෙන භාවනා කරනවා’ කියල තලතුනා තාලෙට භාවනා කරගෙන යනකොට යෝගාවචරයට වැටහෙනවා, ඇත්තටම මේ විරිය තියෙනව නම් මොනවද ලබාගන්න බැරි? මේ ලෝකේ ඕනෑම තැනක නායකත්වයට පත් වෙව්ව, ඕනෑම විරත්වයකට පත් වෙව්ව සෑම කෙනෙක් ළඟම නෑ කියන්න බැරි විධියට, බෑ කියන්න බැරි විධියට දුෂ්කරතා දැරීමේ විරත්වය තිබිල තියෙනව.

සාමාන්‍යයෙන් බුදුරජාණන් වහන්සේ වචන තුනක් මේ තත්ත්වය පැහැදිලි කරන්න උගන්වනවා, ශූර වීර ධීර කියල. ශූර යයි කියල කියන්නේ තමතමන්ගේ වැඩවලට ශූරයා. අධ්‍යාපනයට ශූරයා, ක්‍රීඩා තරඟවලට ශූරයා, ගස් නගින්න ශූරයා. මොකක් හරි ඒ එක කුසලතාවකට, තමන්ට ප්‍රයෝජන වෙන දේට ශූරයා. වීරයායි කියල කියන්නේ බොහෝදෙනාට හිත සුව පිණිස තමන්ගෙ ඇත්තා වූ දක්ෂකම. සටනකදී වීරත්වය, එහෙම නැත්නම් දුෂ්කරතාවකදී වීරත්වය කියල කියන්නේ තමන් ආරක්ෂා වීම නෙවෙයි, තමන්ගෙ ලාබ ප්‍රයෝජනය නෙවෙයි. වීරත්වයේදී පොදු භාවයක් තියෙනව. නමුත් බුදුරජාණන් වහන්සේ ඒක දෙවෙනි පන්තියට තියල තියන්නේ මොකද? වීරත්වය, ලෝකයා හඳුනන වීරත්වය, ඇත්තේ කාම ලෝකයේ ජයග්‍රහණ සඳහා. යම්ම කිසි කෙනෙක් ඒ ඇත්ත ඇති හැටිය දැනගැනීමේ, අනිත්‍ය දුක්ඛ අනාත්ම දැනගැනීමේ විපස්සනාමය වීරියක් ගන්නව නම් ඒක පුද්ගලික වීරියකට දන්නෙත් නෑ, පොදු සමාජ සේවා වීරියකට දන්නෙත් නෑ, ඒක ධීරත්වයටයි දන්නේ. ඒ පුද්ගලයා විතරයි මේ දුෂ්කර සංසාර ගමනෙන් එතෙර වෙන්නෙ.

ඒක නිසා සාමාන්‍යයෙන් යෝගාවචරයාට විපස්සනා ඤාණ, නාමරූප, පච්චය පරිගහ, සම්මස්සන ඤාණ අවස්ථාව කියනකොට හොඳටෝම යොදන තදබල වීරියක් අවශ්‍යයි. ඒ වීරියේ පුදුමාකාර කසකැවීමක්, පුදුමාකාර ජවකැවීමක් තමයි බලව උදයබ්බය ඤාණය ලබනකොට ලැබෙන්නේ. ඒක යනව දිගටම. ඇරගෙන ගිහිල්ල හය ඤාණ, හංග ඤාණ, හයතුපට්ඨාන ඤාණ වගේ එනකොට නිබ්බද ඤාණ එනකොට ඒක හුගාක් වෙලාවට මොට වෙන තත්ත්වයකට පත් වෙනව. වැඩේ වෙනව, නමුත් ඒක අගය කරන්න බෑ. අගය වෙන්නෙ නෑ, කම්මැලි වෙනව. ඉතින් මොකෝ කියල හිතෙනව.

ආන්න ඒ වෙලාවේදී යෝගාවචරයාට අවශ්‍ය කරනව තුන්වෙනි පන්තියේ වීරියක්. ඒක ආරද්ධ වීරියත් නෙවෙයි, පග්ගහිත වීරියත් නෙවෙයි. ඒකට කියනවා පරිපුන්න වීරිය කියල. ඒ වෙලාවේදී යෝගාවචරය තේරුම් අරගන්න ඕනෑ, විවිධ කාරණා සලකලා බලල මේ බොහෝ දුෂ්කර අභිනිෂ්ක්‍රමණයක් කරල මෙතෙක්ට ඇවිල්ල,

අරමුණෙන් යම් ප්‍රමාණයකට මුහුණට මුහුණ දල ඉන්න පුළුවන් තත්ත්වෙකට ඇවිල්ල තියෙද්දී තාමත් මේ අනුශය කෙලෙස් විසින් මම මේ දූවිලි ගොඩකට ඇදල දල තියෙනව. කෙලෙස් ගොඩකට ඇදල දල තියෙනව. ඒක නිසා පමාදෙ රජො - ප්‍රමාදය රජසක්. කෙලේසයක්. ඒ නිසා මේ වෙලාවෙදී මේ තත්ත්වය තේරුම් නොගැනීමම ඒකාන්තයෙන් මගේ තත්ත්වය පිරිහීමට හේතුවක්. ඒ නිසා ප්‍රමාද අනුවත්තක වූ දේත් ක්ලේශයක්. රජසක්.

ආන්න ඒ රජසෙන් අයින් වෙලා අප්‍රමාද වීම සඳහා නම්, දැන් තත්ත්වය තේරුම් අරගන්න ඕනෑ. මං වගේ බොහෝම කලාතුරකින් උත්සාහ කරන වෙලාවක තමයි මේක හරි යන්නේ. ඒක නිසා මේ තත්ත්වය තේරුම් අරගෙන, මේ ඵලඹ තියෙන විරිය, මෙනෙහි කිරීමේ අති ශූර භාවයකින් පවත්වන්න ඕනෑ. හුගාක් වෙලාවට මේ තත්ත්වෙදී මෙනෙහි කිරීම සාමාන්‍ය සරල මෙනෙහි කිරීමකට අහු වෙන්නෙ නෑ. ඒ කියන්නෙ අරමුණ තියෙනවා. නමුත් හිත ඒ විෂයෙහි කුසිත වෙලා. උදසින වෙලා. ඒකාකාරී වෙලා. නිරස වෙලා. බයක් ඇති වෙලා. අසරණ වෙලා. මෙහෙම කරල කවද කරන්න පුළුවන් වෙයිද? කොච්චර කල්ද මම දැන් මේ වැඩේ පටන් අරගෙන? තාමත් මෙතන නේද? කියල තමන් පිළිබඳව සැක සංකා පහළ කරගෙන ආත්ම විචේචනයකට වැටෙනව. යෝගාවචරය දන්නෙ නෑ එතකොට මේ ද්වේෂ පදනමේ භාවනාව යන්නෙ කියල.

ඒ නිසා යෝගාවචරය ද්වේෂය මෙනෙහි නොකර, සිටි අරමුණම ලෙඩ කපුටො වැල කන්නා වාගෙ ඔහේ මෙනෙහි කර කර ඉන්නව. කිසිම ගුණයක් ලබන්නෙ නැහැ. එන්න එන්න එන්න එන්න භාවනාව ඇඹුල් රස වෙනව. යෝගාවචරයාට මතක් කරල දෙන්න වෙනව, නැත්නම් මතක් කරගන්න වෙනව, මේ වෙලාවෙදී මගේ හිතේ යට මොකක්දෝ ද්වේෂයක් තියෙනව. ඒකාකාරීකමක් තියෙනව. කම්මැලිකමක් තියෙනව. බය ගතියක් තියෙනව. අසරණ ගතියක් තියෙනව. ආන්න ඒකත් එක්ක මෙනෙහි කරගෙන ගියොත් ඒ වෙලාවට නම් අර බටහිර සංකල්පවල තියෙන විධියට ප්‍රඥවත්තව මේ කාරණාව දැනගත්ත පමණින් යෝගාවචරයට ලොකු පිරිසිදුවක්,

ලොකු ඤාණවල ප්‍රගතියක්, ලොකු පරාසයක්, දීර්ඝව යන මධ්‍යම ප්‍රතිපදාවක් දැකගන්න පුළුවන් වෙනව. මේක වුණාම ඒ යෝගාවචරයාට හරියට ගණන් පත්තරේ හරියට ගානක් හදල උත්තරේට ඉරි දෙක ගහපුවාම සතුටක් ඇති වෙන ගණන්කාරයෙක් වාගෙ ලොකු සතුටක් ඇති වෙන්න පටන් ගන්නව. පුංචි ඥානමය පෙළගැස්මක් වෙනකොට ලොකු සතුටක් ඇති වෙනව. දීර්ඝ වෙලාවක් භාවනා කරගෙන ඉන්න පුළුවන් ශක්තියක් ඇති වෙනව. මේ වෙලාවට නම්, ඒ කටයුතු කාරණා බරපතල දේවල් නෙවෙයි තියෙන්නෙ. හොඳට කාරණා සලකා බලල කළ යුතු පුංචි පුංචි වෙනස් කිරීම්, හැඩගැස්වීම් කිරීමෙන් විශාල ආශීර්වාද ලබාගන්න පුළුවන් වෙනව.

එතකොට නම් ධර්මයේ පවතින අකාලික ගුණය, කල් නොයවා ප්‍රතිඵල දෙන ගතිය හොඳට වැටහෙනවා. මේ කාරණාව තේරුම්ගන්නේ නැතිව කම්මැලිව හෝ හිත ද්වේෂ සහගතව ඒකාකාරීව කොච්චර භාවනා කළත් ඒ භාවනාව ඇඹුල් රස වෙනව. 'මට ඒකාකාරීකම මතු වෙලා තියෙනව. මට නීරසකම මතු වෙලා තියෙනව. මට අසරණ ගතිය මතු වෙලා තියෙනව' කියන කාරණාව දැනගන්න පමණින්ම හිත නැගිටින ගතිය අකාලිකව සිද්ධ වෙනව. එතකොට තමයි අර සර්වඥ දේශනාවේ පවතින්නා වූ සජීවී භාවය හොඳට යෝගාවචරයට වැටහෙන්නෙ. ඒ මොකද? යෝගාවචරයා තුළ ධර්මයම ක්‍රියාත්මකයි. යෝගාවචරයා ධර්මයෙන්මයි උත්තර හොයන්නෙ. එතකොට අර කලින් හේතු වෙච්ච සෑම කුසීත වස්තුවක්ම ඒ යෝගාවචරයාට විරිය ආරම්භ වස්තුවක් බවට පත් වෙනව.

එතකොට ඉතින් බුද්ධ දේශනාවේ පවතින කිවෙන්න මෙ අධිගතං - හලන්දනී පකාසිතුං කියන කථාව - මම මේ දෙය කරගත්තෙ සර්වඥතා ඥානය සාක්ෂාත් කරගත්තෙ බරපතල කැප වීමකින් කෘත්‍යයකින්. ඒක කියල දෙන්නත් අමාරුයි. ආන්න එතකොට බුදුහාමුදුරුවෝ ඇයි එහෙම කිව්වේ, ඇයි එහෙම ඉස්සෙල්ලාම දේශනා කරන්න හිතුවෙත්, මම වුණත් මගේ යෝගාවචර

ජීවිතයේ මුල් මුල් අසාර්ථක අවස්ථාවල කොච්චර නම් බලාපොරොත්තු සුන් කරගෙන සුසුම් හෙළහෙළා හිටියද, නමුත් අද හරියට වෙලාවට කළ යුතු මෙතෙහි කිරීම් කරනකොට පුදුමාකාර විධියට ඒක ආශීර්වාදයක් වශයෙන් ජේනවා.

ඉතින් මේක කොහොමද කෙනෙකුට කියල දෙන්නේ? මොකද, ලෝකේ ඉන්න තාක් ඉන්නේ බුබ්බඩයෝ. ලෝකේ ඉන්න තාක් ඉන්නේ කුසීතයෝ. ආරම්භයේ ඉඳලාම තටු පොරවාගෙන ඉඳල, ඔක්කොම ටික ලැබෙයි කියල හිතාගෙන ඉන්න ජාතියක්. ඉතින් එහෙව් ඇත්තන්ට කැම බීමවත් නොලැබෙන ලෝකේ, අපේ මේ ආර්ය පරම්පරාවේ, මෙච්චර කැප කිරීමකින් ඇරගෙන ආපු මේ උත්තම ධර්මය අවබෝධ කරගන්න කොහොමද මේක කියල දෙන්නේ? ඒ යෝගාවචරයට වැටහෙනවා ඇයි බුදුරජාණන් වහන්සේ මෙවැනි ධර්මයක් මේ විධියට ගම්භීරයි කියල කිව්වේ, ඇයි මේක උත්තමයි කියල කිව්වේ, ඇයි බුදුරජාණන් වහන්සේ නැති වෙලාවට ධර්මය ශාස්තෘ වෙනවයි කියල කිව්වේ කියන එක හොඳට වැටහෙන්න පටන්ගන්නවා. ඒ වගේම තේරෙනව, කුසීතො දුක්ඛං විහරති. 'මෙතෙක් කල් මම මේ ජීවිතය ඉතාම දුක්ඛිතව ගත කළේ. මේ ඇති වෙන සෑම නීචරණ ධර්මයකටම මම පොහොර දෑමිම. නමුත් විරිය ආරම්භ කරපු දවසේ සම්පූර්ණ ප්‍රතිඵල ලැබුණා' කියල තමන් තුළින්ම ලොකු සතුටක් ලබා ගන්න පුළුවන් වෙනව.

ඒ නිසා අධිෂ්ඨාන කරගන්න ඕනෑ - මේ මට්ටමට යන්න එකම එක ජීවිතයයි ලෝකෙ තියෙන්නේ. ඒකට කියනවා යෝගාවචර ජීවිතය කියල. ඒ තුළත් අපිට කුසීත භාවය නොවේවා! ආරද්ධ විරිය භාවය දිගට පවතීවා! කියල ප්‍රාර්ථනා කරගන්න. අපි මෙතෙක් කල් සාකච්ඡා කරපු කරුණු, කරගෙන කරගෙන යන වැඩවලට ආරද්ධ විරිය දිගට පවත්වාගෙන යන්න ටොරියය දීම සඳහා හේතු වේවා! වාසනා වේවා! කියන ප්‍රාර්ථනාවෙන් ධර්ම දේශනාව මෙතෙකින් සමාප්ත කරනවා.

58 | පීති සම්බෝධීකාවගය

නමො තසු හගවතො අරහතො සමමා සමුද්ධසු

“පුත ව පරං හිකවෙ හිකු ධමමසු ධමමානුපසී විහරති සත්තසු බොජ්ඣකොසු. කථ්ඤච පන හිකවෙ හිකු ධමමසු ධමමානුපසී විහරති සත්තසු බොජ්ඣකොසු:

ඉධ හිකවෙ හිකු සනං වා අජ්ඣතං පීතිසමොජ්ඣකං අතී මෙ අජ්ඣතං පීතිසමොජ්ඣකොසි පජානාති. අසනං වා අජ්ඣතං පීතිසමොජ්ඣකං නතී මෙ අජ්ඣතං පීතිසමොජ්ඣකොසි පජානාති. යථා ව අනුසන්තසු පීතිසමොජ්ඣකොසු උප්පාදෙ හොති තඤච පජානාති. යථා ව උප්පන්තසු පීතිසමොජ්ඣකොසු භාවනාය පාරිපුරී හොති තඤච පජානාති’ ති”

ගෞරවනීය යෝගාවචර මහා සංසරත්තයෙන් අවසරයි, නිස්සරණ වනය වාගේ තැනකට, මේ වගේ පිරිසකට ගැලපෙනවයි කියල හිතෙන කොටස් විවරණයක් කරමින් කායානුපස්සනා සතිපට්ඨානය, වේදනානුපස්සනා සතිපට්ඨානය, චිත්තානුපස්සනා සතිපට්ඨානය හමාර කරලා, දැන් මේ වැඩ කරගෙන යන්නේ ධම්මානුපස්සනා කොටසේ නීවරණ පබ්බ, ස්කන්ධ පබ්බ, ආයතන පබ්බ හමාර කරලා දැන් අපි ඉන්නේ බොජ්ඣකොසි කොට්ඨාසෙ. ඒ බොජ්ඣකොසියෙන් හරි මැදට ඇවිල්ල තියෙනවා. බොජ්ඣකොසි

කොටස් හතක් නිසයි සප්ත බොජ්ඣංගිග කියල කියන්නේ. බෝධි අංග, බෝධියට නැත්නම් චතුරායථී සත්‍යය අවබෝධයට හේතු ප්‍රත්‍ය වෙන දේ, අවශ්‍ය කරන දේ, අඩුම කැඩුම කියන එකයි බොජ්ඣංගිග කියන එකෙන් අදහස් කරන්නේ.

එයින් පසු සම්බොජ්ඣංගිය, ධම්මච්චිය සම්බොජ්ඣංගිය, විරිය සම්බොජ්ඣංගිය කියන තුනක් අපි දැනට පසු කරගෙන ඇවිල්ල තියෙනවා. අද පිති සම්බොජ්ඣංගිය. ඊට පස්සේ තියෙනවා පස්සද්ධි, සමාධි, උපේක්ඛා කියලා තුනක්. ඇත්තටම මේ පිති සම්බොජ්ඣංගිය මේ මැදට වෙලා මෙතන ගත කරන එකේ, මේ මධ්‍යස්ථගත වීමේ විශේෂ අර්ථයක් තියෙන බව භාවනාවේ යෙදී ගත කරන ඇත්තන්ට හොඳට වටහාගන්න පුළුවන්. පිති සම්බොජ්ඣංගිය මත ඉඳගෙන තමයි, කෙනෙකුට විනිශ්චය කරන්න පුළුවන් වෙන්නේ මම භාවනාවේ යම් කිසි ප්‍රගතියක් ලබල තියෙනවද? නැත්නං මට මේ ජීවිතේ භාවනාවේ ප්‍රගතියක් ලබාගන්න පුළුවන්ද? එහෙම නැත්නම් තවත් පැත්තකින් මේක විග්‍රහ කරන්න පුළුවන්, මම ඇත්තටම භාවනා කරන්නේ ලාමක ලෞකික කෙටි පරමාර්ථයක් උදෙසාද? එහෙම නැත්නම් මේ ජීවිතයේදීම සාක්ෂාත් කරගත යුතු ලෝකෝත්තර නෛර්යානික ස්වරූපයක් තේරුම් අරගෙනද කියන එකත් මේ ප්‍රීතිය මාර්ගයෙන් විනිශ්චය කරල දෙනවා.

තවත් එකක් තමයි පිති සම්බොජ්ඣංගියේ තියන ස්වභාවය. කතාව අහගෙන ඉන්නකොට, විචරණයත් එක්ක හිත යොදනකොට හුඟාක් මේක උගන්වන්නේ අභ්‍යන්තරව තමන්ගේ සන්තානගතව වැටහෙන ආකාරයටයි. ඒක කොහොමද භාවනාවේදී ක්‍රියාත්මක වෙන්නේ, කොහොමද කාය චිත්ත දෙක පිනායන්නේ, ප්‍රීණනය කරන්නේ කියන එක තමයි මේ ධර්ම කොට්ඨාසයට අයිති වෙන්නේ. නමුත් යෝගාවචරයා දැනගත්තත් නැතත් ඒක අනික් යෝගාවචරයින්ට වැටහෙනවා. එහෙම නැත්නම් බහිද්ධා වශයෙන් ඒ ප්‍රීතිය වැඩ කරන හැටි අනිත් ඇත්තන්ට හොඳට වැටහෙනවා. වැටහෙනවා විතරක් නෙවෙයි ඒක වැදගතුක් වෙනවා. යම්ම භාවනා කරන පිරිසක් අතර සමගානං තපො සුඛො කියන තාලෙට පිරිස

අතර සමගියක්, පිරිස අතර සාමග්‍රියක්, සමථයක් ඇති වෙන්න නම් අඩු ගානේ ඒ පිරිසේ එක් කෙනෙක් දෙන්නෙක්වත් පිති සම්බෝධකාවගය භුක්ති විදින්න ඕනෑ. එහෙම නැත්නම් මේක ගාලගෝට්ටියක් වෙනවා. ඒ නිසා ප්‍රීතිය බොහොම තීරණාත්මකයි. සජ්ත සම්බෝධකාවග මැදට යෙදිලා තියෙන අකුරුත් බොහොම මතරම්. ඒ නිසා අපි ඇහුම්කන්දෙනකොට, මේ අනුව හිත පිහිටුවනකොට අපි නිතරම සලකා බලන්න ඕනෑ ආධ්‍යාත්මික වශයෙන්, ස්වසන්නාන වශයෙන් අපිට මේ ප්‍රීතිය මේ වෙනකොටත් ලැබිලා තියෙනවාද? ලැබිලා අදහනගෙන තියෙනවාද? නැත්නම් ලැබිලා අදහන නොගෙන තියෙනවාද? නැත්නම් නොලැබී තියෙනවාද? ආදී වශයෙන් සම්බන්ධ වුණොත් ඇත්තටම ධර්ම දේශනාවත් ප්‍රීතියක් බවට පත් වෙනවා. ධර්ම ශ්‍රවණයත් ප්‍රීතියක් බවට පත් වෙනවා.

එහෙම නොවුණොත් ඒක ඉතින් ඇඹුල් තමයි. මේකට කියනවා නව සංකල්පයක් විදියට භාවනා ලෝකෙ බොහෝදෙනා ඇඹුල් අඹ තමයි කන්නේ. ඒක ගානට මෝරලා පිරිපුන් උනාට පස්සේ ඉදවගෙන කැවත් ගහේ ඉදෙව්වත් ඒකෙ තියෙනවා නැවුම් රසයක්. ගහේ ඉදිව්ව ගෙඩිය වාගෙ. එහෙම නැතුව ඊට අමුචෙන් ගල් ගහලා කඩාගෙන කැවොත් ඒක ඇඹුලයි, කිරි විසි වෙනවා. එතකොට අඹ රසය වැටහෙන්නේ නෑ. ඒ නිසා භාවනා කරන පිරිස් දිහා බලනකොට බොහෝදෙනා ඇඹුල් අඹ කන අය. දත් හිරි හිරිවැටිලා තියෙන ස්වරූපයෙන් පේනවා, මේ රසයක් ලබල නෙවෙයි කතා කරන්නේ මේ වට කරගෙන හිටියට. ඇත්ත වශයෙන්ම එක සන්නානයක් අරගෙන බැලුවොත්, තමා වශයෙනුත් බොහෝ වෙලාවට අපි කන්නේ ඇඹුල් අඹ තමයි. නමුත් සමහර වර්තවල, සමහර වෙලාවලට ඒ භාවනාවේ අනෙකුත් වෛතසික පෙළගැහිලා එනකොට ඒ ප්‍රීතිය පහළ වෙනකොට තේරෙන්න පටන් අරගන්නවා දහම් අමා රස. ඉදිව්ව අඹ ගෙඩියක රසය.

ආන්න එතකොට ඒ බුද්ධාදී උත්තමයන් වහන්සේලා පිළිබඳ සතුවක්, අපිත් එක්ක එකට වැඩ කරන සබුන්මචාරීන් වහන්සේලා කියන සංඝයාත් ධර්මයත් පිළිබඳව බොහොම සජීවී, තමනුත් ඒකට

බොහොම උර දී ළය දී කටයුතු කරන සතුටක් ඇති වෙනවා. ඒක ඇත්ත වශයෙන්ම අත්‍යවශ්‍යයි පිරිසක් භාවනා කරනකොට. ඒකයි ඒ පීති සම්බොජ්ඣක්ඛගයේ තියන බහිද්ධා ගුණය. ඒකත් අපි පුංචි කරල සලකන්න නරකයි. ඒක හැබැයි පුංචි කරලා සැලකුවත් ලොකු කරලා සැලකුවත් ඒ පීති සම්බොජ්ඣක්ඛගය ඇති කෙනා කොහොමටත් සමගියට හේතුයි. කොහොමටත් අනෙකුත් දුෂ්කර භාවනා කරන ඇත්තන්ටත් ලොකු ආදර්ශයක් සලසනවා. තමනුත් මෙලොව වශයෙන් භාවනා ජීවිතයේ විපස්සනා ජීවිතයේ රස විඳින ගතියක් තියෙනවා.

ඒක නිසා ප්‍රීතිය වෛතසිකයක් විදියට හඳුනාගැනීම බොහොම වැදගත් වෙනවා. මෙතැනදී මූල ඉඳලාම බොජ්ඣක්ඛග පිළිබඳව අපි දරාගෙන ආපු පවත්වාගෙන ආපු මතයක් තියෙනවා, බොජ්ඣක්ඛග භාවනා කරනවායි කියල දෙයක් ඇත්තේ නෑ. විශේෂයෙන්ම සෝතාපත්ති මාර්ගයට වැඩ කරන කෙනාට බොජ්ඣක්ඛග භාවනා කරනවා කියලා දෙයක් ඇත්තේ නෑ. ඒ පුද්ගලයාට තියෙන්නේ භාවනා පෙළ ගැහිගෙන එනකොට, නැත්නං අනිකුත් සත්තිස් බෝධිපාක්ෂික ධර්ම පෙළගැහිගෙන ගොඩ ගැහිගෙන එනකොට මෙන් මේකයි කියල අවබෝධ කරගැනීම; දැකගැනීම. "දසසනා පහාතබ්බා". මෙන් මේකටයි සතිය කියන්නේ, බොජ්ඣක්ඛග මට්ටමට එනකොට සතිය ගැමීමකට අහු වෙලා තියෙන්නේ. කායාදී සතර සතිපට්ඨාන. සතිය සමහර වෙලාවට පර්යංකයේදී බොහෝ වේලා පවත්වන්න පුළුවන්, නැත්නං චිත්තක්ෂණ රාශියක් පවත්වන්න පුළුවන් බව වැටහෙනකොට ආන්න සතියේ හැඩරුව ලක්ඛණ, රස, පච්චුපට්ඨාන පද්ධතිය දැනගන්නවා. දැනගෙන තව මේක වැඩීමට යමක් කළ යුතුද ඒ දේ කරනවා.

ධම්මවිචය පිළිබඳවත් අපි මේ කලින් සාකච්ඡා කරපුවා, ඒ බුදු බණ තේරෙන්න පටන්ගන්නවා. ධාතු වශයෙන් බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්නල දීපු දේවල්, හේතුඵල වශයෙන් නාමරූප වශයෙන් මේවා වැටෙන හැටි, වෙනදට වඩා එකම දේ නැවත නැවත දකිනකොට තේරෙනකොට වැටහෙනවා, මේක හැලහැප්පීමකින්

තොරව මෙන්න මේ රකින ශීලයත් සමාධියත් ප්‍රඥාවත් දිගට භාවිත බහුලිකත කරනකොට, අධිණ්ඩ සතත අභ්‍යාසයේ යෙදෙනකොට ආචාර ධර්ම පිළිබඳව හොඳ විසඳ භාවයක් ගැඹුරක් ජේන්න පටන්ගන්නවා. ඒ සඳහා ඔහු හැසිරෙනවා. ඒ අවශ්‍ය තත්වය දිගටම වඩනවා.

ඊට පස්සේ විරිය සම්බෝධස්ථානයත් නවපොළක සඳහන් වෙන බව අපි සඳහන් කළා මීට ඉස්සෙල්ලා කීපවතාවක. විශේෂයෙන්ම පධන්වීරිය, සතර සමායක් පධන්වීරිය වඩනකොට ඒ යෝගාවචරයා වීරිය පිළිබඳව ලොකු පරිචයක් ඇති කරගෙන මගේ වර්තයට, මේ භාවනා මධ්‍යස්ථානයට, මම කරන මේ භාවනා ක්‍රමයට මෙන්න මෙහෙමයි වෙන්ට ඕනෑ කියලා වීරිය පිළිබඳව තමන්ට ගැළපෙන ඒ රසය තමන්ට ගැළපෙන ඒ පදම පිළිබඳව සැහෙන්න අවබෝධයක් ඇති කරගෙන තියෙන්නේ.

ආන්න ඒක දිගට පවත්වන්නත් යම් කිසි වීරියක් අවශ්‍යයි. අපි ඒක සඳහන් කළේ පග්ගහිත වීරිය කියලා. ආරම්භ ධාතු නෙවෙයි නික්බම ධාතුව. නැත්තං ආරද්ධ වීරිය නෙමෙයි පග්ගහිත වීරිය. ගත්ත දේ දිගට පවත්වාගෙන යෑම. ඒකත් කලාවක්. හම්බ වෙච්ච දේ අගයක් ආඩම්බරයක් ඇතුව දිගට පවත්වාගෙන යනවා. ඒ නිසා කලින් වඩාගෙන එන සතිය දිගින් දිගට වැඩීමට අවශ්‍ය කරන විදියට එයට උදව් උපකාර කිරීමක්. ධම්මවිචයේත් තියෙන්නේ තමන්ට ධර්ම කරුණු බොහෝමත්ම නැවුම් තාලෙට සජීවී තාලෙට වෙනද නොවුණා වූ තාලෙට වැටහීගෙන එනකොට ආයෙ ඒකට චින්තාමය ඥාන රිංගවන්න ඕනැත් නැහැ. දිගට භාවනාවෙ ප්‍රත්‍යක්ෂයට හේත්තු වෙලා ඒක වැඩෙන්න අරිනවා. වීරියයත් බහා තබන්නේ නෑ. වැටුණොත් යම් ආකාරයකට හොඳටෝම වීරිය කරල නැගිට්ටලා දෙනවා. ඒ පැවතිච්ච වීරිය පුංචි කරන්නේ නෑ. දිගට පවත්වාගෙන යනකොට තමයි අපි මේ අද ඉදිරිපත් කරගන්න බලාපොරොත්තු වෙන ප්‍රීතිය පහළ වෙන්නේ.

ප්‍රීතිය එද්දී නම් මේ කාටත් වැටහෙයි තටමලා ගන්න බෑ. ප්‍රීතිය කියන එක වඩන්න බෑ. ප්‍රීතියේ තියෙන ප්‍රධානම ගුණය තමයි මෙන්න මේක ප්‍රීතිය බව වටහාගෙන ඒකට මුදිතාවෙන් යුක්තව ඒකට අවශ්‍ය කරන පසුබිම පෝර සපයලා දෙන එක. ඒ නිසා සතිය නම් වඩන්න ඕනදෝ නැද්දෝ කියලා සැකයක් ඇත්තටම ඇති කරගන්න පුළුවන්. ධම්මච්චයත් මං භාවනාවේදී නතර වෙලා කල්පනා කරන්න ඕනැද? ධම්මච්චය සම්බොජ්ඣංඛිගය හැටියට මේක දුක්ඛ සත්‍යයද සමුදය සත්‍යයද කියල බලන්න ඕනැද, මේක නාමරූප පරිච්ඡේද ඤාණයද, පච්චය පරිග්ගහ ඤාණයද කියල දැනගන්න ඕනැද? මේක ප්‍රථම ධ්‍යානයද දුතිය ධ්‍යානයද කියල දැනගන්න ඕනැද? කෙනෙකුට මෙහෙම හිතේ සැකයක් - විත්ත තත්ත්වයක් - කියන්න පුළුවන්. ඒක එක විදිහකට බලනකොට සාධාරණයි. මොකද, ධම්මච්චය කිවුවහම හොයා බැලීමක් කියල හිතෙන්න ඉඩ තියෙනවා. වීර්ය කියනකොට තවත් තදින් හිතෙන්න ඉඩ තියෙනවා මං මේ වෙලාවේදී තාමත් එක දිගටම කරගෙන යන වීර්යය අවශ්‍යද, නැත්නම් මෙතනදී මේ තියෙන්නෙ හොඳටම ලොකු කැප කිරීමකින් කරගත්ත මේ වීර්යය පවත්වාගෙන යෑමද කියන සැකයක් ඇති වෙන්න පුළුවන්.

නමුත් ප්‍රීතියට එනකොට පැහැදිලිවම පේනවා ප්‍රීතිය කවදකවත් එහෙම සතිය වගේ, වීර්ය වගේ වඩල ගන්න පුළුවන් එකක් නෙමෙයි, ඒක වැඩෙන දෙයක්. තමන්ට ඉදිරිපත් වෙන දෙයක්. ආන්න ඒක ඉදිරිපත් වෙච්චහම තමන්ට ලකුණක් හම්බ වෙනවා මේ දක්වා වැඩිය යුතු සතිය, ධම්මච්චය, වීර්ය ආදී දේවල් දැන් වැඩිලා. ඒ නිසයි මේ ප්‍රීතිය ඇති වෙලා තියෙන්නේ. මෙතෙක් වෙලා වැඩුව නම් වැඩිව්ව එකේ ආනිශංස පක්ෂයයි මේකේ තියෙන්නේ. එහෙම නැත්නම් තවත් සමහර වෙලාවලදී සම්බුද්ධ දේශනාවේ සඳහන් වෙනවා යම් කිසි කෙනෙකුට සීලය හොඳ නම්, ඒ පුද්ගලයාට ආයෙත් චේතනා කරන්න දෙයක් නෑ, මට අනේ මේ හොඳ සීලයක් ඇති කරගත්ත නිසා අනේ මගේ හිත විපිළිසර නොවේවා කියන්න. විපිළිසර නොවීම පිණිස දෙවියන් අදහන්න, අධිෂ්ඨාන කරන්න මොනවකවත් අවශ්‍ය නෑ. "ධම්මතා එසා හික්ඛවෙ යං සීලවතො

සීලසම්පන්නස්ස අවිප්පටිසාරො උප්පජ්ජති”.⁴ සිල්වතාගේ හිත විපිළිසර බවින් තොර වීම ධර්මතාවක්. “න වෙනනාය කරණීයං”. ඒකට වේතනා කටයුතු නෑ. යම් කිසි කෙනෙක්ගේ හිත ඒ විදියට විපිළිසර බවින්, අන්දමන්ද වෙන ගතියෙන්, කලකොල වෙන ගතියෙන්, විපිළිසර වෙන ගතියෙන් තොර වෙලා අවිජ්ජපටිසාර භාවය ඇති උනා නං “ධම්මතා එසා හික්ඛවෙ අවිප්පටිසාරීස්ස පාමොජ්ජං උප්පජ්ජති”. ඒ විපිළිසර බව නැති වෙනකොට ඒ හිතේ තරුණ ප්‍රීතිය උපදිනවා කියන එක ධර්මතාවක්. උපද්දවන්න බෑ. මෙතැනදීත් ඔය හොඳ කියමනක් කියන්න පුළුවන්; අපි මල් පුජ්ජන්නේ නෑ, මල පිපෙනවා. නිවන් දක්කන්නේ නෑ, නිවන් දකිනවා.

කුහකකම තියෙන කෙනාට කුහක කියන වෛතසිකය හොඳට මෙතන තේරෙන්න පුළුවන්. හිතනවා කාට හරි නිවන් දක්වන්න පුළුවන් කියලා මල් පුජ්ජන්නා වගේ කියලා හිතෙනවා. ප්‍රමෝදය පහළ කරවන්න පුළුවන් වෙයි කියලා හිතෙනවා. ප්‍රීතිය පහළ කරවන්න පුළුවන් වෙයි කියලා හිතෙනවා. හොඳට තේරුම්ගන්න ඕනෑ මෙතැනදී උපේක්ෂාවට හොඳට එතකොට ලොකු අර්ථයකුත් ලැබෙනවා. ප්‍රීතිය පහළ වෙන දෙයක්. ප්‍රමෝදය පහළ වෙන දෙයක්. නිවන දකින දෙයක්. මල පිපෙන දෙයක්. නෙළුම් මල් නම් සම්භර වෙලාවට පුජ්ජන ගතිය අපි ළඟ තියෙනවා. නමුත් සාමාන්‍ය මලක ස්වභාවය තමයි ඒකට ඕනෑ තාලට පිපෙන්න දෙන එක. අවශ්‍ය පොහොර සපයන එක වෙනම කතාවක්. මෙන්න මේ ධර්මතාව දැනගන්න නං ඉතාමත්ම ලොකුම ඉස්සෙල්ලාම ආරාධනාව ලැබෙන්නේ ප්‍රීති වෛතසිකය ඉගෙනගන්නකොටයි.

ඒක නිසා තේරුම් අරගන්න ඕනෑ මේ ප්‍රීති වෛතසිකය පෙළගැහෙන්න නම්, මතු වෙන්න නම්, නැත්නම් භාවනාවේ සම්බෝධකඛණවල සියයට පනහ (50%) ට වැඩි ලකුණු ප්‍රමාණයක් ලබන්න නම්, ඒ යෝග්‍යවචරයා ළඟ මේ වෙනකොටත් පිහිටුවන ලද සතියක ආධාර උපකාරය අවශ්‍යයි. ධර්මය පිළිබඳව යම් දැනුමක්

⁴ අංගුත්තර නිකාය, දසක නපාතය, වෙනනාකරණීය සූත්‍රය

ධම්මවිචයක් මේ වෙනකොටත් ක්‍රියාකාරීත්වයෙන් අවශ්‍යයි. ඒ වාගේම මේ තත්ත්වය දිගට පවත්වාගෙන යෑම තාම කරන්න ඕනෑ කියන පත්ගහිත වීරිය, ගත්ත දේ අත නොහරින වීරිය සම්බොජ්ඣ්ඤාය පහළ වෙනවා. ඒක නිසා ආරද්ධවීරියසං උප්පජ්ජති පීති නිරාමිසා කියල කතාවක් තියෙනවා ආනාපානසති සූත්‍රයේ. ආරද්ධ වීරිය - බහා නොතබන ලද වීරිය ඇති, අරඹන ලද වීරිය බහා නොතබන, අප්පට්ඨානි - පසුපස හැරිල බලන්නේ නැතිව, සෘජුව ඉස්සරහ බලාගෙන යන යෝගාවචරයාට නිරාමිස ප්‍රීතියක් උපදිනවායි කියලා, නිරාමිස ප්‍රීතියක ආරම්භයක් ඇති වෙනවායි කියලා ආරද්ධා හොති කියලා ආනාපානසති සූත්‍රයේ සම්බන්ධ කරනවා, කොහොමද මේ කායගතා සතියෙන් නැත්නම් මේ ආනාපාන සතියෙන් ප්‍රීතිය පහළ වෙන්නේ කියලා. ඒක තමයි ඔවුන්ගේ ප්‍රීති සම්බොජ්ඣ්ඤායේ ආරම්භය.

ඉතින් මේ ප්‍රීති සම්බොජ්ඣ්ඤාය වරෙක, සම්බොජ්ඣ්ඤාය ධර්මය ගැන කථා කරනකොට ප්‍රීති වශයෙන් සඳහන් කරනවා. බොහෝ සූත්‍රවල පාමොජ්ජ, ප්‍රීති, පස්සද්ධි කියල ඉතාමත්ම තරුණ අවස්ථාව ප්‍රමෝදය වශයෙනුත් පාමොජ්ජය වශයෙනුත් මධ්‍යස්ථ අවස්ථාව ප්‍රීතිය වශයෙනුත් එහිත් මෝරපු අවස්ථාව සුඛ පස්සද්ධි වශයෙනුත් සඳහන් වෙනවා. බොජ්ඣ්ඤා ගැන කථා කරනකොටත් පස්සද්ධිය ප්‍රීතියට පස්සෙ සඳහන් වෙනවා. ඒක නිසා ප්‍රීති සම්බොජ්ඣ්ඤාය පිළිබඳව, මේ පසුබිම පිළිබඳව මේ විදියට තේරුම් බේරුම් කරගත්ත යෝගාවචරයාට ඉස්සෙල්ලම ප්‍රමෝදය පිළිබඳවයි හමු වීම, මුණගැහීම, ආශ්‍රය කරන්න ලැබීම සිද්ධ වෙන්නේ. නමුත් බොජ්ඣ්ඤා ධර්මවල මේ පද දෙකම එකට දලා ප්‍රමෝදයත් ප්‍රීතියටම ඇතුළත් කරලයි දේශනා කරන්නේ.

නමුත් මේක පිළිබඳව විස්තර අටුවා සපයන ආචාර්ය පරම්පරාව මේ ප්‍රීතිය පස් ආකාරයකට සලකලා සාමාන්‍ය ව්‍යවහාරයේ පවතින විදිහටත් සඳහන් කරනවා, පස්වනක් ප්‍රීතියෙන් පිනා ගියායි කියලා. පස්වනක් ප්‍රීතිය කියල කියන්නේ වර්ග පහක ප්‍රීතිය. ප්‍රීති ජාති පහක්. බුද්ධිකා ප්‍රීති, බණිකා ප්‍රීති, ඔක්කන්තික ප්‍රීති,

උබබේගා ප්‍රීති, එරණා ප්‍රීති. ඒකෙදි බුද්දිකා ප්‍රීති කියල සඳහන් කරන එක සමථ යෝගාවචරයා සමහර වෙලාවට වාර්තා කරනවා, අත්දකිනවා. විපස්සනා යෝගාවචරයාත් අත්දකිනවා, වාර්තාත් කරනවා. භාවනා කරගෙන කරගෙන යනකොට අරමුණේම කාරණා කිහිපෙකින් හිත හොඳට සමාහිත වෙනකොට මුළු ඇඟ පුරාම හිරිගඩු පිපෙන්නා වගේ ඇඟ පුරාම දුටු ඇවිදින ගතියක් එන්න පටන් අරගන්නවා. ඒ යෝගාවචරයාට නාසිකාග්‍රයේ හෝ උදරයේ තියාගෙන හිටපු හිත, ශරීරය පුරාම අත්දකින හිරිගඩු පිපීම ගතිය තිබුණට ප්‍රධාන වශයෙන්ම අරමුණට බාධා කරන්නේ නැහැ. අරමුණේම හිත පවතිද්දි මුළු ශරීරය පුරාම අර හිරිගඩු පිපිගෙන යන්න වාගේ, සමහර වෙලාවට සමහර ඇත්තන්ට ඒක ඇඟ පුරාම කුඹි ඇවිදිනව වගේ පුංචි දේවල් දකින මට්ටමට විවිධාකාරයෙන් පේන්න පටන් අරගන්නවා. දැන් මේ ආනාපාන නිමිත්ත විතරක් හෝ උදරයක් පිළිබඳව විතරක් නෙමෙයි මුළු ඇඟම වෙනවා සම්බන්ධයක් භාවනාවට. ඒක මේ හිතල ගත්ත දේකුත් නෙවෙයි. අනිත් එක හිතලා නතර කරන්නත් බෑ.

ආත්ත ඒ විදිහට ප්‍රීතිය බුද්දික වශයෙන් ඉතාම පුංචි ප්‍රීති පහළ වෙනවා. ඒක බුද්දිකා ප්‍රීති වශයෙන් මේ ආචාර්යවරු මෙහෙම කිව්වට යෝගාවචරයා තාම අඳුනගන්නේ නැහැ ඒක ප්‍රීතියක් හෝ ප්‍රමෝදයක් විදියට. ඇත්තටම සමහර වෙලාවට ඉස්සර වෙලාම මෙව්ව පහළ වෙනකොට කරදරයක් විදියට සලකන්නත් ඉඩ තියෙනවා. අපි බුද්දික ප්‍රීතිය දක්වන්නේ - මයිල් කෙළින් හිටිනවා කියල කියන්නේ, ලෝම කෙළින් හිටිනවා කියල කියන්නේ, ආත්ත ඒක. ලොමහඨජාතො කියලා කියන්නේ. ලොමහඨය පෙන්වනවා බයේ ලකුණක් විදිහටත්. වන්ද පරිත්තයෙදි සූරිය පරිත්තයෙදි මේ සූරිය වන්ද දෙපළ ලෝකයාට හිතකාමී, ඒ නිසා කරුණාකරලා ඒ දෙන්නට යන්ඩ ඇරලා තමන් අයින් වෙන්ඩයි කියලා සර්වඥයන් වහන්සේ ඒ අසුරේන්ද්‍රයාට කිව්වට පස්සෙ එයා දුටුගෙන යනවා චේපවිත්ති අසුරේන්ද්‍රයා ගාවට. ගිහිල්ලා සංවිග්ගො ලොමහඨජාතො කියලා කියනවා. සංවේගයක් ඇති කරගෙන ඇඟේ මයිල් කෙළින් හිටිල හිටියා කියලා. අහනවා මොකද මේ බය වෙලා මගෙ ළඟට

දුටුගෙන ආවේ කියනකොට තමයි කියන්නේ, මේ සර්වඥයන් වහන්සේ මෙහෙම ගාථාවක් දේශනා කළා. මට තවත් බෑ, තව දුරටත් හිටියා නම් මගෙ හිස හත්කඩකට පැළිල යයි කියලා. එතනත් තියෙනවා මේ ලොමු දූහැගැන්වෙන ගතියක්.

ඒ නිසා ලොමුදූහැගැන්වෙන ගතිය ඉස්සෙල්ලාම භාවනාවේදී පහළ වෙනකොට හැම යෝගාවචරයෙක්ම වගේ ඒකට කෝල ගති පානවා. කෝචු ගති පානවා. හුගාක් වෙලාවට ඒ පහළ වෙච්ච දේ මොකක්ද කියලා හිතන්න කල්පනා කරන්න ගියහම මූල කර්මස්ථානයේ ආනාපානය කරන කෙනාට නාසිකාග්‍රයෙන්, පිම්බීම හැකිලීම කරන කෙනාට උදරයෙන් හිත ගැලවිලා යන්නටත් ඉඩ තියෙනවා. ඒ නිසා මෙතනදී භාවනාවේදී සතිය, ධම්මච්චය, චීරිය ආදී වෛතසික ධර්ම පෙළගැහෙනකොට බුද්දිකා ප්‍රීතිය පහළ වෙනවා. මේ කතාව අහල තියෙන කෙනෙකුට, මේ කථාව පිළිබඳ දැනුමක් ඇති කෙනෙකුට නම් ඒ පිළිබඳව මධ්‍යස්ථ වෙන්න පුළුවන්. උපේක්ෂා සහගත වෙන්න පුළුවන්. තවත් මේ පිළිබඳව කල්පනා කළොත් සතියට බාධා වෙයි, ධම්මච්චය වැරදි පැත්තකට යයි, චීරිය අඩු වෙයි. ඒ නිසා මම නැවතත් කළ යුත්තේ අර කරමින් හිටපු ක්‍රමය දිගටම කරගෙන යන එකමයි. සමථ හෝ වේවා විපස්සනා හෝ වේවා නාසිකාග්‍රයේ හිත පවත්වාගෙන ගිය කෙනා නම් මේ වෙනකොට හුගාක් වෙනස්කම් දකිනවා අරමුණේ - ආනාපානයේ. හුගාක් වෙලාවට ආනාපානය සියුම් වෙලා. හුගාක් වෙලාවට ඒ ආනාපානයේ ඇතුල් වීම පිට වීම දෙකේ වෙනස වැටහෙන නොවැටහෙන තරම්, හැපීම නොදූනෙන තරමට සියුම් වෙලා. පිම්බීම හැකිලීම කරන කෙනාටත් උදරයේ පිම්බීම හැකිලීම දෙක අතර වෙනස නොදූනෙන මට්ටමට ගිහිල්ලා. හිත උදරයේ පවතින්නේ නිකන් ලේශ මාත්‍රයක් පමණයි. ඡායාවක් ආච්චෙට පමණයි.

ඒ මට්ටමටම උදරයේ පිම්බීම හැකිලීම පිළිබඳව ඉතාමත්ම සමීපව කටයුතු කෙරීගෙන යනකොට එකපාරටම මේ වගේ ඇඟ කිලිපොළා යන්නා වගේ ගතියක් පහළ වෙන්න පටන්ගන්නවා. හැබැයි ඒක එකම චිත්තක්ෂණයයි හිටින්නේ. ඊගාව චිත්තක්ෂණයේදී

යෝගාවචරයා දක්ෂයෙක් නම් නැවත බොහෝම සාවධානව අරමුණේ හිත පිහිටවගන්න පුළුවන්. අදක්ෂයෙක් නම් කෝල ගති මතු වෙනවා නම්, කෝඬු ගති මතු වෙනවා නම් මේ මොකද වුණේ කියලා සමහර විට ඇස් දෙක ඇරලා බලන්නත් ඉඩ තියෙනවා. එක පාරට ඇවිල්ලා සීතල වාතයක් වැදුණද? නැත්නම් ඇඟ පුරාම කවුරු හරි කුඹි ගොඩක් ගෙනල්ලා දැමීමද? ආදී වශයෙන් කල්පනා කරන්නත් ඉඩ තියෙනවා. ඒ වුණත් ඒ වගේ ඇස් දෙක ඇරලා බලන ගති, කල්පනා කරන ගති ආවත් යෝගාවචරයාට බරපතළ හානියක් වෙන්නේ නැහැ පස්සේ හරි ඒක තේරුම්ගත්තොත්.

නමුත් මේ සම්බෝධකාවගය පිළිබඳ උගැන්වීමේදී කරන්නේ ඒකාන්තයෙන්ම තමන් යන පාර මධ්‍යම ප්‍රතිපදාවට වැටිලා තියෙනවා. අරමුණ ක්‍රමානුකූලව පෙළගැහීගෙන එනවා. තමන් මීට කලින් අත්දැකපු නැති භාවනා සෝබන වෛතසික පහළ වෙමින් එනවා. දැන් ඒකට සුදුනම් වෙන්න කියලා දැනුම්දීමක් මේ කරන්නේ. ඒ නිසා යෝගාවචරයා වෙනදට වඩා තලතුනා තාලෙට, වෙනදට වඩා බොහෝම සුක්ෂ්ම තාලෙට, වෙනදට වඩා දුර ගමනක් යන්න ලැස්ති වෙන කෙනෙකු තාලෙට භාවනාවට සුදුනම් වෙන්න ඕනෑ. ඒ සුදුනම් වෙනකොට වුණත් යම් ආකාරයකට යෝගාවචරයා ආනාපානය දිගේම ඇතුල් වීම පිට වීම තියෙන තාක් කල් ඒ දෙකේ වෙනස හඳුනාගනිමින් එකම තැන හිත පවත්වමින් ආනාපානයේම හිත පවත්වනකොට මට මේ විදිහට ප්‍රීති පහළ වේවා, බුද්දික ප්‍රීති පහළ වේවා, ඇඟ කිලිපොළාවා කියල පටන්ගත්තොත් නම් ඒක පටලැවිල්ලක්, නොකටයුත්තක්. එහෙමත් කරන අවස්ථා නැත්තේ නොවේ. ඒ මොකද, සමහර විටක මේක ප්‍රීතිය, මේක තමයි හරි කියල හිතුවොත් නුගක් වෙලාවට යෝගාවචරයන් ආනාපානය පැත්තක තියලා මට ප්‍රීති පහළ වේවා, නැත්නම් මට බුද්දික ප්‍රීති පහළ වේවා කියල භාවනා කරන්නත් ඉඩ තියෙනවා. ඒක වැළැක්වීමත් මේ ධර්ම දේශනාවක, ධර්ම සාකච්ඡාවක එක ආනිසංසයක්.

ඒ වගේ යම් වෙලාවක ආධුනික යෝගාවචරයින්ටත් මේක වෙනවා. ආධුනික යෝගාවචරයෝ තමයි මේක බොහෝම සිත්ගන්නා

තාලෙට, බොහොම හිත කිතිකවන තාලෙට, හිත අවුස්සා ලන තාලෙට කෝල කරන්නේ. දන්න යෝගාවරයින්ට මේක සමහර වෙලාවට පහළ වෙනවා. නොදැනින් යනවා. ඒක වැඩිය ගණන් ගන්නෙ නෑ, ඒ මොකද? දන්නවා. පුරුදු වැඩියි. ඒ තරම්ම හුරු පුරුදු වෙලා. කොහොම නමුත් කොයි මට්ටමේ කෙනාට නමුත් මේ බුද්දික ප්‍රීති පහළ වෙනවා. බුද්දික ප්‍රීති තියෙද්දි ඒක දැනගෙන ඒකට අරමුණේම බොහෝම සුර වුණොත් සතිය සුපතිට්ඨිත සතියක් බවට, දිගට පවතින සතියක් බවට ධම්මවිචයේදී තේරුම්ගත්තොත් මේ කාරණා පෙළගැහිව්ව නිසා, පොළොස් ඇඹුල හොඳට පදම් වේගෙන එනකොට හොඳ සුවඳක් එනවා. නමුත් ඒ වෙලාවේ වැහුම් ඇරලා බලන්න නරකයි. ඒ සුවඳ මේකයි. මේ පදම මේකයි. මේ ප්‍රීති ප්‍රමෝදයේ මූලික ලකුණක් මේ පහළ වුණේ කියලා ඒක ධම්මවිචයට ලක් කරගෙන මේ වැඩේ දිගටම කෙරෙන්න ඕනෑ. මෙතෙක් වේලා පවත්වාගෙන ගිය ඒ මූලික ලක්ෂණ එහෙමම පෙළගස්සගෙන යන්න ඕනෑ, එල්ල කරගෙන යන්න ඕනෑ කියල වීර්යය පවත්වාගෙන යනව නම්, බුද්දික ප්‍රීතිය ඉක්මවලා බණික ප්‍රීති කියන එක පහළ වෙනවා.

දෙවැනියට සඳහන් කරන්නෙ බණික ප්‍රීතිය. බණික ප්‍රීතිය පහළ වෙච්චාම එකවරම නිකං අකුණු විදුලි ගහන ළඟට හෙණයක් පුපුරන වෙලාවෙදි වගේ අපේ ඇඟට යම් කිසි විදියක ලොකු වියවුලක් ඇති වෙලා එකපාරටම අපි සිහි එළවනවා. හරි හෙණයක් ගැහුවා, සද්දයක් පිට වුණා, ආලෝකයක් පිට වුණා, ගැස්මක් ඇති වුණා කියල වහාම අපි අවබෝධ කරනවා මම මැරිල නැහැ, මට හෙණේ වැදිල නැහැ, මේ ළඟට වැදිල තියෙනවා. ආන්න ඒ වගේ විශාල වැඩපිළිවෙළක් වෙනවා. නිකං ආසන්නෙට අකුණු විදුලි ගහනකොට, ආන්න ඒ වගේ හිත යම් කිසි ඒකට කිට්ටු - ඒ වගේ හෙණ ගැහිල්ලක් නෙවෙයි - නමුත් ඒ වගේ එකපාරට මුළු ඇඟම ආලෝකයක්, හිඟැස්මක් වගේ මුළු ඇඟම හොලවා ලන ගතියක්, අකුණු විදුලියක තියෙන ස්වරූපයක් වගේ දූනෙන එක තමයි බණික ප්‍රීති කියල කියන්නේ, ඒකත් ක්ෂණයයි. ඒක අර බුද්දික ප්‍රීතියට වඩා මුළු ඇඟටම දූනෙන එකක්. විශේෂයෙන්ම භාවනාවෙන් ගලවල දූම්ම වගේ. සම්පූර්ණයෙන්ම අරමුණේ නෙමෙයි හිත තියෙන්නේ.

අරමුණේ හිත පැවැත්වීමේ සුර භාවය වැඩි වෙලා වැඩි වෙලා එක තැනකදී ඒ වගේ මුළු ඇඟම කුල්මත් වෙලා යන ගතියක් තියෙනවා.

මේකත් අර කලින් කිව්ව වගේ වරදවලා වටහාගන්නත් පුළුවන්. හොඳ පැත්තට වටහාගන්නත් පුළුවන්. ඒ මොකද, ඇස් බාගෙට යන්නමට පෙනෙන නොපෙනෙන වයසේ කෙනෙක් ඉදිකට්ටකට නූලක් අමුණන්න හදනව වගේ. එහෙම දගෙන දගෙන යනකොට ඇමුණුනාදෝ නැද්දෝ කියන සැකය බොහෝ වෙලාවට පහළ වෙනවා. ඒ වෙලාවට බොහෝම සැලකිල්ලෙන් දැන් මේ යාන්තං නූලට මල දගත්තට පස්සේ, එහා පැත්තෙන් නූල ඇදගන්නකල් බොහොම ලොකු සිරුමාරුවක් තියෙනවා. ආන්න ඒ වගේ සිරුමාරු කරගෙන ඉන්නකොට ඇගේ හිරිගඩු පිපෙනවා, කුඹි දුවනවා, එකපාරට මේ වගේ ආලෝක විදුලි වේග එනකොට අර වැඩපිළිවෙළ සම්පූර්ණයෙන්ම බාධා වෙලා මේකට හිත යන්න ඉඩ තියෙනවා. හැබැයි මේ ප්‍රීතියේ, මේ පාමොජ්ජයේ ඒ වගේ මූල වැඩපිළිවෙළ බාධා කරන ගතියක් නැහැ. නැවතත් ඊට පස්සේ අරමුණේම හිත පවත්වනව නම්, මෙහෙම දෙයක් නොවුණා තාලෙට ඉස්සරහට යන්න පුළුවන්. යන්න යන්න අර වගේ විදුලි වේග නැවත නැවතත් නැවත නැවතත් දූනෙන්න පටන් අරගන්නවා. මේකත් සමහර විටක යෝගාවචරයා ඇස් ඇරල බලන මට්ටමට එන්න ඉඩ තියෙනවා.

මේ තත්ත්වෙන් ඉක්මවලා, බුද්දික වශයෙන් එන ඇඟ කිලිපොළන හිරිගඩු පිපෙන මට්ටමත් ගිහිල්ලා, ඊගාවට විදුලි වේග වගේ තියෙන බණ්ක ප්‍රීතියත් ඉක්මවලා තව දුරටත් සතිය, ධම්මවිචය සම්බෝධකාවගය, විරිය සම්බෝධකාවගය කියන මේ කාරණා දිගට පවත්වනවා නම්, ඒ පර්යංකයේදීම වුණත් ඒ යෝගාවචරයාට ඔකකනතික පීති කියන නිකං රළ වේග වාගේ එක දිගට ප්‍රීති රැල්ල ගහන්න පටන් ගන්නවා. ඒක අර මුල් දෙකටම සුර වෙච්ච කෙනා මුල් දෙකේදීම හිත එහෙ මෙහෙ කරගත්තේ නැතුව, අරමුණමයි මට සරණ, අරමුණමයි මට පිහිට, කියලා හිතාගත්තම අරමුණ සියුම් භාවය වැඩි වෙන්න වෙන්න, ඇතුල් වීම පිට වීම දෙකේ වෙනස අඩු

වෙන්න වෙන්න, පිම්බීම හැකිලීම දෙකේ වෙනස අඩු වෙන්න වෙන්න, ඒ හැපීම සියුම් වෙන්න වෙන්න අර පැවතුණා වූ ප්‍රීති විත්තක්ෂණවල දිගින් දිගට පැවතීම සිද්ධ වෙන්න පටන් අරගන්නවා. එතකොට හරියට පුංචිම පුංචි ඔරුවක නැගලා මුදු රැල්ල පදිනව වගේ ඉහළ පහළ යන්ඩ පටන් අරගන්නවා. ඒ රැල්ලේ තියෙන ඉහළ පහළ යන ගති තමන්ට වැටහෙන්න පටන්ගන්නවා, හරියට සමබර භාවය නැති වෙලා ගියා වගේ. නමුත් ඒක බය එළවනසුලු එකක් නෙවෙයි. ඒ කියන්නේ රළ වේගයකට අහු වුණා වගේ, මුදු රළට අහු වුණා වගේ දිගින් දිගට යන්න පටන්ගන්නවා.

එහෙම නැත්නම් හොඳට සස්පෙන්ෂන් සිස්ටම් එක, එහෙම නැත්නම් හොඳට ෂොකැබ්ලිෂෝබර් හයි කරපු වාහනේක ටිකක් වළවල් සහිත තැනකට යනකොට, වළකට වැටීවිච්චම ටිකක් වෙලා යනකල් ඒ ගැස්ම පැද්දුම් අරං දෙනවා. ආයේ සැරයක් යනකොට ආයෙ වළක වැටෙනවා. අන්න ඒ වගේ ඒ ඉහළ පහළ ගහන්න පටන් අරගන්න ඔක්කන්තික භාවය එන්න පටන් අරගන්නවා. මේ කියන බුද්දික ප්‍රීතියත් බණික ප්‍රීතියත් ඔක්කන්තික ප්‍රීතියත් කියන තුනම වැටෙන්නේ පාමොජ්ජයට. පාමොජ්ජය කියල කියන්නේ තරුණ ප්‍රීතියට. ප්‍රීතිය කියන චෛතසිකය එන්ඩ හදනවා. දැන් මේ එන පොට තමයි මේ පැදිගෙන එන්නේ කියල හරියාගෙන එනකොට තමයි ප්‍රමෝදය පහළ වෙන්නේ. නමුත් බොජ්ඣංග ධර්ම වශයෙන් සාකච්ඡා කරනකොට එහෙම වෙන් කරල උගන්නන්නේ නෑ. ඔක්කොම ප්‍රීතියම, පස්වනක් ප්‍රීතියේම කොටස් වශයෙන් පෙන්නන්නෙ. මේවා සවිස්තරව ඉගෙනගන්නකොට තමයි බුද්දිකා ප්‍රීති, බණිකා ප්‍රීති, ඔක්කන්තික ප්‍රීති කියන ඒවා පාමොජ්ජයට වැටෙන්නේ. ඇත්ත වශයෙන් දනයක් දෙනකොටත් මේක සිද්ධ වෙනවා. තමන්ගේ සීලය ආචර්ජනා කරනකොටත් මේක සිද්ධ වෙනවා. බුදුරජාණන් වහන්සේගේ බුදු ගුණ ආචර්ජනය කරනකොටත් මේක සිද්ධ වෙනවා. ධර්මයේ ගුණ ආචර්ජනා කරනකොටත් සිද්ධ වෙනවා. සංඝයා වහන්සේලාගේ ගුණ ආචර්ජනා කරනකොටත් සිද්ධ වෙනවා. වාගානුස්සති, සීලානුස්සති,

දේවතානුස්සති තුනත් එක්ක මේ අනුස්සති භයෙන්ම ගන්න පුළුවන් බව මූලධර්මානුකූලව සම්පාදනය කරල තියෙනවා.

මේක එක විදියකට බලනකොට මුදිතාවක්, සුඛයක් පිළිබඳව සතුටක්. අනේ හොඳයි! අහො සුඛං, අහො සුඛං කියලා පහළ වෙන දෙයක්. ඒක නිසා සබ්බදුක්ක නිසසරණ නිබ්බාන සච්ඡිකරණඝට්ඨාය, කියල කහ සිවුර පෙරවාගත්ත කෙනෙකුට මම මහණ වෙලා, දැන් ආරණ්‍ය ජීවිතය ගත කරනවා. දැන් මේ ගහක් මූල ඉඳගෙන ඉන්නවා. මොන තරම් සැපක්ද? මේ කැලේ තමන්ට රිසි සේ ඇවිදලා පිදිව්ව වන ගෙඩි කාල හැඳෙන කුරුල්ලෙක් වාගේ. එහෙම නැත්නම් ලා දළ කකා තමතමන්ගේ තාලෙට මනාපෙට ඇවිදින මුව පොව්වෙක් වාගේ. මෙහෙම ඉන්නවා දකිනකොටත් මේ කියන ප්‍රීති සුඛ, විශේෂයෙන්ම පාමොජ්ජ පහළ වෙන්න ඉඩ තියෙනවා - පීති සුඛං. මේකට සමථ භාවනාවේදී විශේෂයෙන්ම සාමඤ්ඤඵල සූත්‍රය වගේ තැන්වල සර්වඥයන් වහන්සේ දේශනා කරනවා, විවෙකජං පීතිසුඛං කියලා. ඒක බොහෝමත්ම අමුතූම ජාතියේ ලෝකික සම්පත්තිවලට තියන අර්ථකථනයක් දෙනවා.

අපි මේ ප්‍රීතිය හොයන්නේ, එහෙම නැත්නම් සුඛය කියන එකක් අර්ථය දූන හෝ නොදූන හොයන්නේ සැණකෙළිවල තමයි. අපි ප්‍රීති සුඛය සඳහා විවිධ සංදර්ශන බලන්න යනවා. ඇහැට විශාල රූප පෙන්නනවා. විවිධ රූප පෙන්නනවා. විවිධ වර්ණ සටහන් පෙන්නනවා. ඒ කරලා අපි ප්‍රීතිය බලාපොරොත්තු වෙනවා. කනට ගාලගෝට්ටි - සංගීත රාව කියයි, මොකක් හරි කමක් නෑ, විශාල ශබ්ද පුරවල අපි බලාපොරොත්තු වෙනවා ප්‍රීතිය. ඊගාවට නාසයට නා නා ප්‍රකාර ගඳ සුවඳ පෙන්නල ප්‍රීතිය බලාපොරොත්තු වෙනවා. ලෝකයේ තියෙන ඔක්කෝම ජාතියේ විවිධ රසවල් පෙන්නලා දිවට ප්‍රීතිය බලාපොරොත්තු වෙනවා. කයට සුඛෝපභෝගිත්වය දීලා ප්‍රීතිය බලාපොරොත්තු වෙනවා. ඒකට තමයි මේ ලෝකේ හැම තැනම රණ්ඩු. මට වැඩිය අරයට රූප පේනව නම් මට ඉන්න බෑ. මට වැඩිය අරයට සද්ද වැඩි නම් ඒක ඉතින් මට බොහොම අමාරුයි. බඩට කන්න නැතුව වාගේ. ඒ වගේම නාසයට ගඳ, දිවට රස, කයට පහස.

කවදක්වත් මේ මූලික අවශ්‍යතා නෙවෙයි. මේ තරඟ. මේ ඔක්කොම තියෙන්නේ ආමිසයට.

නමුත් සර්වඥයන් වහන්සේ සාරාසංඛ්‍යා කල්ප ලක්ෂයක් බෝධි සම්භාර පුරලා ඒ බෝධි සම්භාරය අහක දන්නේ නැතුව ඒ කාලයේ ආස්වාද කරපු හැටි, ආදීනව විදපු හැටි එව්වගෙන් නිස්සරණය ලබපු හැටි ඔක්කෝම පිඩු කරලා, බුද්ධගයා ශුද්ධ භූමියේදීත් වතුරායි සත්‍ය අවබෝධයත් එක්කම තුන්කල් දක්නා ඤාණය ඇති වුණාට පස්සේ උන්වහන්සේ දැනගත්තා මේ ඇහැට රජ වෙලා හෝ සිටු වෙලා හෝ මොනම නිලයක් ලබා හෝ දෙන්නා වූ මේ රූප දීමෙන් කවදක්වත් ඉවර කරන්න බෑ. ඊට වැඩිය මේ මානව ප්‍රජාවට උගැන්විය යුතු විවේකජ ප්‍රීති සුඛයක් කියලා තියෙනවා. රූප ජේන්නෙ නැති ප්‍රදේශයකට ගිහිල්ලා ඇස් දෙක වහගත්තම ඇහැට හම්බ වෙනවා විවේකයක්. මේකට හැබැයි සීලයේ ලොකු ආරක්ෂාවක් තියෙන්න ඕනෑ. සිල් නැති කෙනාට රූපය නැති අඳුරු තැනක ඇස් දෙක වහ ගත්තොත් නූල් බඳින්න වෙනවා. එයාට ඒක මරණ දණ්ඩනයට පමණයි දෙවෙනි වෙන්නේ. ලොකු දණ්ඩනයක්. නමුත් සිල්වතාට, නිරාමිස ප්‍රීතිය බලාපොරොත්තු වෙව්ව කෙනාට හොඳටෝම තේරෙනවා මේ විවේකජ වූ ප්‍රීති සුඛය උපදින්න නම්, ඇහෙන් රූප ගැනීම නතර වෙන්න වෙනවා. අඩු ගානේ හිතේ පැවතුණා වූ විත්තජ රූප ජේන එක හෝ විවේකජ ප්‍රීති සුඛයට ලොකු බාධාවක්. විශේෂයෙන්ම උපචාර සමාධියට ගියාම යෝගාවචරයන්ට මේක බලපානවා.

ඒ වාගේම තමයි කනට ශබ්ද ඇහීම - පුදුමාකාර යන්ත්‍ර සූත්‍ර සොයාගෙන උදේ ඉඳලා හැන්දෑ වෙනකල් අපි මේ කන ළඟ පිරි ගාගන්නවා. නමුත් කවදක්වත් විවේකජ ප්‍රීති සුඛයක් හරි යන්නේ නැහැ කනට නිශ්ශබ්දතාව නැතුව. මොකද? පඨමස්ස ඤානස්ස සද්දෙ කණ්ඨකො - බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරල තියෙනවා ප්‍රථම ධ්‍යානයට ශබ්දය කියන එක උලක් වාගේ, කටුවක් වාගේ හුරල දනවා. ඒ නිසා අපට ශබ්ද නැති විවේකයක් තුළ තමයි ප්‍රීති පාමොජ්ජය උපදින්නේ. ඊගාවට නාසයට ගඳ සුවඳ නැති වෙන්න

ඕනෑ දිවට රස විතරක් නෙමෙයි, දිවේ කථාවක් නතර වෙන්න ඕනෑ. කයට පහසු නෙමෙයි ඒ කිසිම දෙයක, අඩු ගානෙ කයටවත් කය තියෙන බවටවත් දැනුම නැති වෙන තරමට ආනාපානයේ හිත නිමග්න වෙන්න ඕනෑ. අරමුණේ හිත නිමග්න වෙන්නට ඕනෑ. ආන්න එතකොට පහළ වෙන දේට කියනවා විවෙකථං පීතිසුඛං. ආනාපානයෙහි සූත්‍රයේ සඳහන් කරන්නේ ආරඤ්චිරියසං උප්පජ්ඣති පීති නිරාමිසා. නිරාමිස වූ ප්‍රීතියක් උපදිනවා - ඇහැට රූප නිසා නෙමෙයි, කනට ශබ්ද නිසා නෙමෙයි, නාසයට ගඳ නිසා නෙමෙයි, දිවට රස නිසා නෙමෙයි, කයට පහසු නිසා නෙමෙයි. මෙන්න මේ ශබ්ද, රූප, ගන්ධ, රස, ස්පර්ශ කියන පහෙන් විනිර්මුක්තව, වක්ඛු, සෝත, සාණ, ජීවිහා, කාය කියන පහෙන් විනිර්මුක්තව, වක්ඛු විඤ්ඤුණ, සෝත විඤ්ඤුණ, සාණ විඤ්ඤුණ, ජීවිහා විඤ්ඤුණ, කාය විඤ්ඤුණ කියන පහෙන් විනිර්මුක්තව අනිත්උය පටිබද්ධ වූ විඤ්ඤුණයට වැටහෙනවා මනුෂ්‍යයාට පමණක් ලැබිය හැකි විශේෂිත වූ ප්‍රමෝදයක්, ප්‍රීතියක්, සුඛයක්.

මේක පහළ වෙන්නේ මෙලෝ වශයෙන්ම නිවන් බලාපොරොත්තු වෙන අයටයි. අනුන්ට කියා පාන්න නෙමෙයි. රට්ටුන්ට කියල දෙන්න නෙමෙයි. අනුන් නිවන් දක්කන්නත් නෙමෙයි. කුහකකමකටත් නෙමෙයි. මෙලෝ වශයෙන් මම නිවන් දකින්නට ඕනෑ කියන කෙනාට මේ ප්‍රීතිය, ප්‍රමෝදය දෙගුණ තෙගුණ වෙනවා. මේක සමථ මට්ටමේදීත් පහළ වෙනවා. ඒ නිසා මේකට කියනවා දිට්ඨධම්ම සුඛ විහරණය කියලා. මේ දිට්ඨධම්ම සුඛ විහරණය ලැබෙනකොට ඒ පුද්ගලයා තාමත් චීවර, පිණ්ඩපාත, සේනාසන, ගිලන්පස කියන සිව්පසය පිළිබඳවත් අවුල් වියවුල් සහිත නම්, ඒක ඔහුට විශාල බාධාවක්. ඒක නිසා මේ ප්‍රමෝද වෛතසිකයට ප්‍රධානවම බලපාන්නේ අරතිය. භාවනාරාමෝ හොති භාවනාරතෝ. භාවනාව පිළිබඳව රතියත් භාවනාව පිළිබඳව රාමතාවත් කියන මේ දෙක තියෙනවා නම්, ඒ පුද්ගලයාට දිගින් දිගට දිගින් දිගට මේ නිරාමිසව ලැබෙන්නා වූ ප්‍රීතිය මෝදුවට යනවා, මේරීමට යනවා, බහුලීකත භාවයට යනවා.

ඒක තමයි බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ ප්‍රීති සම්බොජ්ඣාසීගය ආරද්ධක කෙනාට ඒක භාවනාවට යනවා, පරිපූර්ණ භාවයට යනවා. ඒ නිසා මෙතනදී විශේෂයෙන්ම තව කෙනෙකුට උදව් උපකාර කරනකොට නම්, කමටහන් සුද්ධ කරනකොට හොඳට පැහැදිලි වෙනවා, යම් කිසි කෙනෙක් හිස ගිනිගත්ත කෙනෙකුටත් වඩා මේ නිවනම ප්‍රාර්ථනා කරගෙන, අඩුම වශයෙන් කියනවා නම් සමථය කරන කෙනා අඩු ගානේ මම රූපාවචර ධ්‍යානයකට හෝ කටයුතු කරන්න ඕනෑ කියලා යනකොට මේ ප්‍රීතිය ඉතාමත්ම තීරණාත්මකව සන්ධිස්ථානයක් බවට පත් වෙනවා. ඒක මත තමයි හරි වැරැද්ද තීන්දු වෙන්නේ. ඒ ලැබෙන්නා වූ ප්‍රීතිය විෂයෙහි යෝගාවචරයා හැසිරෙන හැටි බැලුවත් පුදුම විෂමතාවක්. සමහරු මේක පුදුමාකාර කරදරයක් කරගන්නවා. නැත්නම් සමහරු ඕනෑවට වැඩිය මේක අගය කරන්න ගිහිල්ලා අරමුණ පන්නගන්නවා.

මේ දෙකේදීම යෝගාවචරයා විද්‍යාවත් දැනගන්න ඕනෑ, කලාවත් දැනගන්න ඕනෑ. ඒකටයි මේ ධර්ම දේශනාව, ධර්ම සාකච්ඡාව ඉදිරිපත් කරන්නේ. එතකොට තමන් දැනගන්නවා, තමන්ට පින තියෙනවා. උපනිශ්‍රය සම්පත්තිය තියෙනවා. නමුත් එතනදී හසුරුවාගන්න දන්නේ නැහැ. කොහොමද මේ ප්‍රීතිය - ඔය කියන විදියට බුද්දිකා වශයෙන් එනවා, ඊගාවට බණික ප්‍රීතිය, ඊගාවට ඔක්කන්තික ප්‍රීතිය බවට පත් වුණාට පස්සේ මේක සීරුවෙන් - හරියට කියනවා නම් දිය යටින් ගින්දර ගෙනියන්නා වාගේ, වැලක කඹයක ඇවිදින්නා වාගේ, මේ ගෙනාපු ප්‍රමෝදය දිගටම ඉදිරියට පවත්වන්න නම්, වෙන මොනවක්වත් නෙමෙයි අවශ්‍ය කරන්නේ අර කලින් සඳහන් කරපු සති වෛතසිකයමයි; ධම්මවිචය සම්බොජ්ඣාසීගයමයි; නැත්නම් ධම්මවිචය කියන සංකල්පයමයි. ඒ වගේම චීරිය වෛතසිකයමයි. චීරිය සම්බොජ්ඣාසීගයමයි. ඒකම අතනැර, මේ වෛතසික ධර්මවල ආධාරයෙන් අරමුණේම හිත පැවැත්වීම තමයි යෝගාවචරයාට ප්‍රමෝදය ප්‍රීතියක් බවට පත් කරගන්න උදව් කරන්නේ.

ප්‍රමෝදය මෝරනකොට උබ්බෙග ප්‍රීතිය කියන විදියට උඩ ගිහිල්ල නතර කරන්නා වගේ, සුසුම්නාව දිගේ පාතින්ම පටන් අරගෙන මුදුන හිස්කබල දක්වාම දිගට යන්න පටන් අරගන්නවා. සමහර වෙලාවලට උඩ ගිහිල්ලා කරකවල, සරුංගලයක් අරගෙන ගිහිල්ලා ගෙනල්ල පාත් කෙරුව වගේ, පුළුන් රොදක් අරන් ගිහිල්ල ගෙනල්ල තියාගත්ත වගේ අවස්ථාවලට පත් වෙනවා. හුඟාක් වෙලාවට භාවනා සම බර භාවය නැති බවට යෝගාවචරයාට සැක හිතෙනවා. ඇගේ සම්පූර්ණ ගුරුත්ව ශක්තිය නැති වෙලා, පා වෙන තත්ත්වයකට පත් වෙනවා, වරින් වර සිද්ධ වෙනවා. මේකට ඉස්සර වෙලා අර බුද්දිකා ප්‍රීතිය, ඛණික ප්‍රීතිය, ඔක්කන්තික ප්‍රීතිය අත්දැකපු කෙනාට තේරෙන්න පටන්ගන්නවා ඒකෙම ඉහළ පන්තිය තමයි, ඒකෙම ඉහළ දියුණුව තමයි මේක කියලා. ඒ තියෙද්දීත් නරකයි ඒ ප්‍රීතිය හෝ ප්‍රමෝදය හෝ ප්‍රාර්ථනා කරන්න. ඒ ප්‍රාර්ථනා කිරීමෙන්ම භාවනාරාමතාව කැඩෙනවා. භාවනාරතිය කැඩෙනවා. යෝගාවචරයාට අවශ්‍ය කරල තියෙන්නේ යම් හේතු පද්ධතියක් නිසා මේ පමෝද ප්‍රීති පහළ වුණාද, ඒ හේතු සම්පාදනය දිගට කරන්න ඕනෑ. එලය පිළිබඳ අපේක්ෂාවක් හෝ අධිෂ්ඨාන කිරීමත් මේ හේතු සම්පාදනයට බාධා කරනවා. සතිය දුර්වල කරනවා. ධර්මවිචය ලෝභ සහගත කරවනවා. චීර්ය බහා තැබෙනවා. ආපසු හැරල බලන්න හිතෙනවා. එතකොටම වහාම ප්‍රීති පාමොජ්ජය දුර්වල වෙලා යනවා. එහෙම නැතිනම් ඒ ප්‍රීතිය එරණා කියන විදියට, දිගින් දිගට දිගින් දිගට උතුරා යන බත් හැලියක් වාගේ, උතුරාගෙන යන කිරි හට්ටියක් වාගේ දිගින් දිගට දිගින් දිගට උතුරන්න පටන්ගන්නවා. මුළු ඇගම තෙමාගන්නවා. හුළං පිරිවිච කොට්ටියක් වාගේ කියල උපමාවක් දීලා තියෙනවා.

සාමඤ්ඤාඵල සූත්‍රය මේකට එකට එකට එක එක උපමා දෙමින් සර්වඥ දේශනාවේ ඉදිරිපත් කරනකොට සර්වඥයන් වහන්සේ කියනවා, මේ රජ්ජුරුවෝ විදින්නේ මොන තරම් අපහසුකම්ද, ශ්‍රමණයන් වහන්සේලා ශ්‍රමණ ඵල වශයෙන් මේ විදින සැප හිතාගන්නවත් බෑ. රූප බොහෝ කොට ඇත්තා වූ, ශබ්ද බොහෝ කොට ඇත්තා වූ, ගන්ධ රස ස්පර්ශ බොහෝ කොට ඇත්තා

වූ ගෘහස්ථ පරිසරවල කොහොමකටවක්වත් මේක ලබන්න බෑ. සමහරු ආරණ්‍යත් මාලිගාවල් වගේ හදගන්නවා. එතකොටත් රූප ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ස්පර්ශ බොහෝ වෙනවා.

මේ සම්බන්ධයෙන් සර්වඥයන් වහන්සේ දේශනා කරල තියෙන්නේ අරියවංස සූත්‍ර දේශනාවේ සන්තුට්ඨො හොති ඉතරීතරෙන විවරෙන, ඉතරීතරවිවරසන්තුට්ඨියා ව වණණවාදී. තෙවත්තානුකකංසෙති, නො පරං වමෙහති කියලා තමන්ට ලැබුණා වූ යම් සිවුරක් වෙනවද, ලද යම් සිවුරකින් සතුටට පත් වෙනවා. සාමාන්‍යයෙන් ඒක ව්‍යවහාර භාෂාවට ගිහිල්ල තියෙන්නේ ලද දෙයින් සතුටු වෙනවා යි කියලා. ඒ නිසා ලද යම් සිවුරක් වෙනව නම් එයින් සතුටු වෙනවා. එහෙම නැතුව අත්‍රිච්ඡතාවයට වැටුණොත් මට තව එකක් වැස්ස වෙලාවට තියාගත්තොත් හොඳයි, ගමනට මට තව එකක් තියාගත්තොත් හොඳයි, නෑදෑයෝ වැඩිහිටියෝ දකිනකොට තව එකක් තියාගත්තොත් හොඳයි කියලා තව ඩිංගිත්තක් - ඒකට කියන්නේ හව තෙත්තිය කියලා - කොනක් ඉතිරි වුණොත් ඉතින් කෙළවරක් නෑ, ඉතින් කෙළවරක් නෑ. දිගින් දිගට දිගින් දිගට අනෙසනං අප්පතිරූපං ආපජ්ජති - නානාප්‍ර ක්‍රමවලින් මේක හේතු සහගත ගන්වන්න හදනවා, අනෙසනයට වැටෙනවා. නොසෙවිය යුතු ක්‍රමවලින් හොයනවා. ඒ වගේම අප්පතිරූපං ආපජ්ජති - ශ්‍රමණ සාරුප්පය නොවන්නා වූ ක්‍රමවලින් හොයන්න පටන් අරගන්නවා. ඒ කරලා විවිධාකාර විනය හේතු, ධර්ම හේතු මතු කරගත්තට පස්සේ අවසානයේදී සිද්ධ වෙන්නේ මොකක්ද? අර විවර සන්තුට්ඨිය නැති වෙනවා. ඒක නිසා ආරණ්‍යවල පින් ඇති ඇත්තන්ට 'ලැබීම' කිසි සේත්ම භාවනාවට බාධාවක් නැහැ. කොච්චරදෝ ලැබෙන්න පුළුවන්. කොච්චර ලැබුණත් විවර සන්තුට්ඨිය ලැබෙනවත් වෙන්න පුළුවන්. නොලැබෙනවත් වෙන්න පුළුවන්. කොච්චර නොලැබුණත් විවර සන්තුට්ඨිය ඇති කරගන්න දක්ෂ වෙන්නත් පුළුවන්.

ඒ වාගේම තමයි පිණ්ඩපාත සන්තුට්ඨිය. සන්තුට්ඨො හොති ඉතරීතරෙන පිණ්ඩපාතෙන, ඉතරීතරපිණ්ඩපාතසන්තුට්ඨියා ව වණණවාදී - ඔන්න ඔය ඉතරීතරෙන පිණ්ඩපාත සන්තුට්ඨිය,

ඉතරිතරෙන චීවර සන්තොධිය දෙකේ වණ්ණවාදිකම කියල කියන්නේ ලොකුම ලොකු මුදිතාවක් තමයි. ඒක තමයි ඔය අහො සුඛං, අහො සුඛං කියල කියන්නේ. ලද යම් හෝ දෙයක් වෙනව නම්, අනේ බොහොම හොඳයි. ඒ සිව්පස දයකයන්ටත් පින් සිද්ධ වේවා, මටත් මේක සප්පායයි. මේක වළඳලා මං මගේ භාවනා වැඩ ටික කරගන්නවා කිව්වට පස්සේ ඒ වර්ණනයමයි හිතෙන්නේ. කවදකවත් ඒක පිළිබඳව විවේචනයක් ඕනෑ නෑ. එනවා. විවේචන ආවට අර ප්‍රීතියෙන් ප්‍රමෝදයෙන් ඒ විවේචන ඔක්කොම තල්ලු වෙලා යනවා. තල්ලු වෙලා ගිහිල්ලා සමහර විට දිගින් දිගට දිගින් දිගට චීවර සන්තොධිය, සේනාසන සන්තොධිය, පිණ්ඩපාත සන්තොධිය, භාවනාරාමතා සන්තොධිය. මේ සන්තොධී හතර අරණ්‍යයේ වාසය කළත්, යුවළක්ව ගෙදරක වාසය කළත්, ගමක පන්සලක වාසය කළත් මේ දක්ෂතාව නම් භාවනාමයමයි. ඊටත් වැඩිය අපි අර වීරිය ගැන කතා කරනකොට කිව්ව වගේ ඒකාන්ත නිවන ප්‍රාර්ථනා කරන කෙනාට නම් මේ දුකත් සැපක්. පැමිණි දුකත් පැමිණි රසයි වගේ. මේ කටයුතු දුෂ්කරතා එන්නේ අපි චීවර සන්තොධිය රකිද්දී නේ. අපිට මේ දුෂ්කරතා එන්නේ පිණ්ඩපාත සන්තොධිය රකිද්දීනේ. අපිට මේ සන්තොධිය එන්නේ සේනාසන සන්තොධිය ව රකිද්දී නේ. අපිට මේ සන්තොධිය එන්නේ භාවනාරාමතාව සන්තොධිය රකිද්දී නේ කියලා ඒකම මිහිරියාවක් වෙන්න පටන් අරගන්නවා.

ඒක නිසා අන්න ඒ ආකාරයෙන් යම් කිසි කෙනෙක් බොහෝ කාලයක් සිට පැවත එන්නා වූ මේ අරියවංස සූත්‍ර දේශනාවේ ගැළපෙන තාලට තමන්ගේ ජීවිතේ හදගන්නවා නම් බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා ඒ ඇත්තා උතුරුකුරු දිවයිනේ හිටියත් දකුණු දිශාවේ හිටියත් නැගෙනහිර හිටියත් බටහිර හිටියත් සෙව අරතිය සහති, න තං අරතිය සහති. ඔහුගේ හිත කවදකවත් අධිකුසලයට නම් කම්මැලි වෙන්නෙ නෑ, නිවනටමයි. මෙලොව වශයෙන් නිවන් දැකීමමයි. ඉන් මෙපිට ලාමක දෙයක් කවදකවත් ගන්නේ නෑ. ගන්න වුණොත් ඒක මගේ ධීරත්වයට කැළලක්. ඒ නිසා සම්පූර්ණ සටන ගෙනියන්නේ අවසාන උත්තම ඵලය සඳහාමයි. ඒකට හේතුව කියනවා ධීරො ව අරතිය සහති. අන්න ඒ පුද්ගලයා ධීරයෙක් වගේ

මතු වෙන මතු වෙන අරතිය - මට හොඳ සිවුරු නෑ කියලා හිතට කනගාටුවක් ආවත්, මට හොඳ පිණ්ඩපාත නෑ කියලා හිතට කනගාටුවක් ආවත්, මට හොඳ සේනාසනයක් ලැබෙන්නෙ නෑ කියලා කනගාටුවක් ආවත්, මට හොඳ විපස්සනාවයි. මෙලොව වශයෙන් නිවන් දකින්න ඕනෑ නෑ, මාර්ගයේ වැඩ කෙරුවොත් ඇති කියලා හිතක් ආවත්, එහෙම නැත්නම් මේ මාර්ගය නැති වුණත් කමක් නෑ සමථයක් ඇති වුණොත් ඇති කියලා හිතූණත්, නැත්නම් සමථ විපස්සනා ඕනෑ නෑ සීලය තිබුණොත් ඇති කියලා හිතූණත්, එහෙම නැත්නම් ශීල, සමාධි, ප්‍රඥ ඕනෑ නෑ මට දනෙ විතරක් තිබුණොත් ඇති කියලා හිතූණත් ආදී වශයෙන් මේ කළ යුතු අධිකුසලය තියෙද්දී ලාමක කුසල්වලට වැටෙන ගතිය - කවදකවත් එවැනි පුද්ගලයකුගේ හිතේ කලතවලා දන්නෙ නෑ. ධීරයෙක් වාගේ අරතිය මැඩ ලනවා. ඒ අරතිය මැඩ ලන්නේ මොකෙන්ද? අන්න අර කියන පුංචි විවර සනතුට්ඨියෙන්, පුංචි සේනාසන සනතුට්ඨියෙන්, පිණ්ඩපාත සනතුට්ඨියෙන්, භාවනාරාමතා භාවනාරති සනතුට්ඨියෙන්.

ඒක නිසා බුදුපියාණන් වහන්සේගේ නවගුණවලට, සර්වඥයන් වහන්සේට මේ වගේ ගුරුවරු හිටියේ නැහැ, ධර්මයක් ගුරු වුණේ නැහැ. මේ වගේ සේනාසන හදල දුන්නේ නැහැ. මේ වගේ සිව්පස දයකයෝ හිටියේ නැහැ. උන්වහන්සේ පුදුමාකාර අලුත්ම පාරක අලුත්ම ක්‍රමයක් හොයාගෙන ගිය උත්තමයන් වහන්සේ නමක්. හයඅවුරුදු දුෂ්කර ක්‍රියා කරපු එකෙන් කාලක් අරික්කාලක්වත් මේ අපිට විදින්න වෙලක් නැහැ. ඒ තියෙද්දීත් අපි කොච්චර වරුචුරු ගානවද? කොච්චර නහයෙන් අඩනවද? කොච්චර ආඩාපාලි කතා කර කර ඉන්නවද? නමුත් සර්වඥයන් වහන්සේ මෙව්වර ලස්සනට ගිය ගමන නිසා උන්වහන්සේට කියනවා 'සුගතො' - සුන්දර ලෙස ගමන් කළා වූ උත්තමයන් වහන්සේ කියලා. කවදකවත් ඒ තමන් ගිය ගමන ගැන වචනෙකින්වත් නෑ විවේචනයක්. හිතකින්වත් නෑ විවේචනයක්. දිගටෝම මුදුන්පත් කරගත්ත බෝධි චිත්තයමයි. ඒ සඳහා පැමිණෙන සෑම දුකක්ම සෑම අරතියක්ම උන්වහන්සේ බොහෝම මධ්‍යස්ථ ප්‍රීතියකින් ගත කරගෙන ගියා. මට වැටහෙන්නේ, මෙන්න මේ විදියේ නිවන ප්‍රාර්ථනා

කරගෙන යන ගමනෙදී අපි ළඟ ප්‍රීති ප්‍රමෝද පහළ වෙන වෙලාවලින් ඇති, විරිය සම්භාර පහළ වෙන වෙලාවලින් ඇති, ධර්මවිවයත් පහළ වෙන වෙලාව ඇති, ඒ වගේම සතියත් පහළ වෙන වෙලාව ඇති. ඒත් මේක ඇඹුල් වෙන්න හේතු වෙන්තේ දැන හෝ නොදැන ක්‍රියාත්මක වෙන වංචනික ධර්ම, කුහකකම්. හොඳට සැලකිලිමත් වෙන්න ඕනෑ, මේ අනුන් එක්ක අපිට ජීවත් වෙන්න වෙච්ච එක ණයක්. මේ සංසාරෙ හෝදල ගන්න දෙයක් ඇත්තෙම නෑ.

අපිට තියෙනවා එක විසඳුමක්. ඇතුළතින් භාවනාරාමතාව ලැබීම නිසා, කිසි සේත්ම අරතියට යට වෙන්න දෙන්නෙ නැතුව අපි ඇතුළෙන් පහළ වෙන්නා වූ ප්‍රීතිය අපිට පවතිනවා නම්, අපි තේරුම් අරගන්න ඕනෑ එව්වරයි අපිට ඉතුරු වෙන්තේ. මරණ මොහොතෙදී අපිට සුසුමක් වශයෙන් හෝ ඉතුරු වෙන්තේ ඒ ගත කළා වූ ජීවිතයේ පහළ වුණා වූ ප්‍රීති ප්‍රමෝදයයි. නිවන් දැක්කොත් නම් ඔව්වර ප්‍රශ්නයක් වෙන්තේ නැහැ. ඒ නිසා අපි පුළුවන් තරම් අනුන් උදව් උපකාර කරගන්න ඕනෑ, අප තුළ පහළ වෙන්නා වූ මේ දැන නොදැන, ප්‍රසිද්ධියේ අප්‍රසිද්ධියේ පහළ වෙන කෙලෙස් මතු කරගන්නයි. විශේෂයෙන්ම වංචනික ධර්ම මතු කරගන්න. මේක අයින් කරගැනීමම පුදුමාකාර ප්‍රීති ප්‍රමෝදයක්. එහෙම නැත්නම් අපි බොහෝ විට සක්කාය දිට්ඨියටම පෝර දමමින්, අපේ තියෙන දිට්ඨිම පෝෂණය කරමින් මේ ගත කරන ගමනෙදී කවදකවත් ප්‍රීතිය ගෙනැල්ලා ඇඟට වැක්කෙරුවත් බුක්තියක් ලැබෙන්නෙ නැහැ. ඒ නිසා හැම වෙලාවෙම සනතුට්ඨිතාව, ආමිසය පිළිබඳ ඇත්තා වූ සනතුට්ඨිතාව, ඒ වගේම අප්පට්චානිතාව - කවදකවත් නතර කරන්නේ නැහැ, ආරද්ධ විපස්සක ස්වභාවය අරඹන ලද වැර ඇත්තා වූ ස්වරූපයෙන් දිගට යනකොට පැමිණෙන සෑම දුකක්ම පැණි රස බවට පත් වෙනවා. එතකොට අපට බය වෙන්න දෙයක් නෑ බෞද්ධයෝ අනෙක් ආගම්වලට හරවාගනීවි කියල. බෞද්ධයන්ට ලක්ස්ප්‍රේ පැකට් එකක් දීල, වෙන මොනවා හරි දෙයක් පෙන්නල වෙන ආගමකට හරවාගනීවි කියල කිසි සේත්ම පැකිලෙන්න දෙයක් නැහැ. මොකද, බෞද්ධයෙක් එහෙම හැරෙන්න විදියක් නෑ. ඔබේ පරමාර්ථය නිවන නම්, ඒ සඳහා දිගටම පවතින්නා වූ ප්‍රීතිය, නිරාමිස

ප්‍රීතිය, නැත්නම් විවේකප් ප්‍රීති සුඛය, නැත්නම් කියනවා දිට්ඨධම්ම සුඛ විහරණය තියෙනවා නම්, ඒක කවදකවත් ආමිසයකට වැටෙන්නේ නැහැ. වැටෙනවා නම් ඒක ඒ ඒ ඇත්තන් පුද්ගලිකව තීන්දු කරගන්න දෙයක්.

ඒ නිසා සර්වඥයන් වහන්සේගේ ධර්මයට ඒහිපස්සිකයි කියලා කියනවා. මේක ඇවිල්ලා පොඩ්ඩක් කරලා බලන්න. එහෙම නැතුව කාටවක්වත් විකුණන්න, වෙළඳ ප්‍රචාර කරන්න මොනවක්වත් දෙයක් නැහැ. හැබැයි මේක විඤ්ඤූපසත්තයි. ප්‍රඥවන්තයන්ට පමණයි මේක ගළපගන්න පුළුවන් වෙන්නේ. අඩු ගානේ ආනාපානසති සූත්‍රයේ බුදුරජාණන් වහන්සේ සඳහන් කරනවා නාහං හික්ඛවෙ මුට්ඨස්සතිස්ස අසම්පජානස්ස ආනාපානසතිභාවනං වදම් කියලා. මේ ආනාපානසතිය, මුට්ඨ සතිය ඇති කෙනාට හෝ සම්පජ්ඤ්ඤය නැති කෙනාට මම කවදකවත් කරන්න කියන්නේ නැහැ, කරන්න බෑ. ආනාපානසතිය ගෙව්ගෙන යනකොට, අරමුණ ගෙව්ගෙන යනකොට ඒ පුද්ගලයාගේ රූප ධර්ම ගෙව්ගෙන ගිහිල්ලා ඒ නිමිති පහළ වෙගෙන එනකොට, මේ බුද්දික ප්‍රීති, බණික ප්‍රීති පහළ වෙනකොට ඒ මනුස්සයා සඵව ගසාදලා නැගිටලා යනවා. භාවනාව කැඩුණා, වැරදුණා. මං බලාගෙන කරන්න ගිය ආනාපානය දැන් නෑ. මොකක්ද මං ඊගාවට කරන්න ඕනෑ කියලා ගිහිල්ලා අහන්න බලාපොරොත්තු වෙනවා. ආන්න ඒ වගේ මේ වෙන දේ දෙතුන්සැරයක් බලලා, මේකේ මුල මැද අග තේරුම් අරගෙන, මේ තීරණාත්මක අවස්ථාවේ අපි හිත කාම ලෝකයෙන් රූප ලෝකයට නංවාගැනීමේ වැඩපිළිවෙළේ තඩ්මාරුව තේරුම් කරලා දෙන්න න්‍යායක් නෑ. අත්දකින්න ඕනෑ, නැවත නැවතත් මේකම අත්දකල මං කවද හෝ මේකෙන් චුත වෙනවා. මුල මැද අග දැකීමෙන් මට එගොඩ වෙන්න පුළුවන් කියන එක ඒ සමථ භාවනාවේ ඇති ආදර්ශයක්.

විපස්සනාවේදී මේක අඩු ගානේ පළවෙනි මාර්ග ඥානයට වැටිලා දෙතුන් සැරයක්වත් පරීක්ෂා කරනවා. විශේෂයෙන්ම හිත විපස්සනාවට වැටෙන වෙලාවේදී හොඳටෝම පරීක්ෂා කරනවා. අපි හිතුවට ඊයේ විපස්සනාව කෙරුණා, අදත් ඉඳගත්ත ගමන් මට ප්‍රීතිය

පහළ වේවා කියලා ඉඳගෙන හිටියට ඒක කටු ඔටුන්නක් වෙනවා. කටු අත්තක් වෙනවා. අවුලක් වෙනවා. කළ යුත්තේ කවදක්වත් භාවනා කරපු නැති පොඩි කෙනෙක් වාගේ යාන්තමට මතු වෙන පිම්බීම හැකිලීමෙන් පටන් අරගෙන, හොඳට ඒකත් එක්ක හාද වෙලා හොඳට මෙනෙහි කරලා, පිම්බීම හැකිලීම බිඳගෙන ඒ තුළට හිත වැටෙන තත්ත්වයට යනකොටත් මේ ප්‍රීති ප්‍රමෝද ලකුණු වගයක් පහළ කරනවා. ඊට පස්සේ ඒක දිගට පවත්වගෙන යනකොට මේ ප්‍රමෝද කෝක වෙතත් ප්‍රීති, හොඳට සනඛහළ වෙච්ච ප්‍රීති පහළ වෙලා එහි ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් තමයි පස්සද්ධිය කියන දිගට හම්බ වෙන සංසිද්ධිම පහළ වෙන්නේ.

ඒ නිසා විපස්සනා යෝගාවචරයාට මේ අභියෝගයට දෙතුන් සැරයක් මුණ දෙන්න වෙනවා. ඒක වෙන්න ඇති, සමහර වෙලාවට දේශනාවේ සඳහන් වෙනවා මේක දුක්ඛ ප්‍රතිපදාවක් කියලා. ඒ මොකද, සුඛය අඳුනන්නේ නැතිකම නිසා. ඒ නිසා ධර්ම දේශනා අහනවය, ධර්ම සාකච්ඡා කරනවය කියල කියන්නේ, මේ බණ අහන අය මං හිතන්නේ නෑ කිසිම කෙනෙක් මේක අත්දැකලා නැතුව කියලා. නමුත් මේකෙ පිළිවෙළ මෙහෙමයි, මේකෙන් අදහස් වෙන්නේ මේකයි, මෙන්න මෙහෙමයි මම මේ වෙලාවෙ කළ යුත්තේ කියන්න නම් කොච්චරදෝ එකම වැරද්ද හත්අට සැරේ කරපු ඇත්තෝ අපි අතර ඉන්නවා. ඒක කවදක්වත් අවනම්බුවට කාරණාවක් නෙවෙයි ඒ හැටි. නමුත් එහෙම කරලා කරලා හෝ කමක් නෑ, දවසක මෙන්න මේකටයි ප්‍රමෝදය කියල කියන්නේ, මෙන්න මේකටයි ප්‍රීතිය කියල කියන්නේ කියල තේරුම්ගන්නවා. මේව කවදවත් ඉල්ලල ගන්න බෑ. මේ සඳහා කළ යුත්තේ අදළ හේතු කරුණු සපයල දෙන එකයි. යෝගාවචරයගෙ එකම වගකීම හේතු සම්පාදනයයි. එලය බලාපොරොත්තු වීම නෙවෙයි.

එක දවසක් සාමණේර කාලේ මම වන්දනා කරන වෙලාවෙදී භාවනා කර කර ඉන්න වෙලාවෙ විනාඩි පහළොව තුළ පුදුමාකාර විදියට ප්‍රමෝද ප්‍රීති දෙක වැටහෙන්න පටන්ගත්ත. මොකුත් නෑ ආනාපානය හරියට සුවඳ මලක් උරන්නා වගේ. ඇත්තටම කියනව

නම් ආශ්වාසයක් නෙමෙයි තියෙන්නේ, ආස්වාදයක්. මට තේරෙන්න පටන් අරගත්ත ගිරිමානන්ද සූත්‍රයේ සඳහන් වෙලා තියෙනවා, පීතිපට්ඨසංවෙදී අසුසසිසුසාමී'ති සිකති, 'පීතිපට්ඨසංවෙදී පසුසසිසුසාමී'ති සිකති; 'සුඛපට්ඨසංවෙදී අසුසසිසුසාමී'ති සිකති, 'සුඛපට්ඨසංවෙදී පසුසසිසුසාමී'ති සිකති කියලා හොඳට තේරෙන්න පටන් අරගත්තා, හැබෑ නේන්නම් කියලා. පස්සේ දවසෙ ඇවිල්ලා අපවත් වෙච්ච ලොකු ස්වාමීන් වහන්සේට වැදලා ස්වාමීන් වහන්ස, මම ගිරිමානන්ද සූත්‍රයේ තියෙන විදියට භාවනා කරන්නද කියල ඇහුවා. මූණ දිහා හොඳට බලා ඉඳලා, හොඳයි එහෙනම් කරන්නයි කිව්වා. ඊට පස්සේ මම එතකොට හයවෙනි කුටියෙ හිටියෙ. ගිහිල්ලා පර්යංකයේ ඉඳගෙන දෑන් මට ප්‍රීතිය පහළ වේවා කියල ඔන්න ආනාපානය කරන්න පටන්ගත්ත. ඉතින් අර විහාරෙදි මතු වුණා වගේ පීතිපට්ඨසංවෙදී අසුසසිසුසාමී'ති සිකති කවදක්වත් නෑ. පුදුම විදියට ආනාපානය අවුල් වෙන්න පටන්ගත්තා. මොනම ප්‍රීතියක්වත් නෑ, මොනම ප්‍රමෝදයක්වත් නෑ. දවස් තුනක් උත්සාහ කළා, කිසි සේත්ම හරි යන්නේ නැහැ.

පස්සේ මං ඇවිල්ලා ලොකු ස්වාමීන් වහන්සේට කීවා ස්වාමීන් වහන්ස, ගිරිමානන්ද සූත්‍රයේ තියෙන භාවනා ක්‍රමය හරි නෑ කියලා. ඇයි මොකද කාරණාව කියල ඇහුවා. ඊට පස්සේ මම කීව්වා ස්වාමීන් වහන්ස, මම ගිහිල්ලා පර්යංකෙට ගිහිල්ලා "මට ප්‍රීතිය පහළ වේවා" කියල භාවනා කෙරුවා, එන්නෙම නෑ. මට සුඛය නැත්නම් ප්‍රමෝදය පහළ වේවා කියල කීව්වා. ඊට පස්සේ ලොකු ස්වාමීන් වහන්සේ අර අමුතූම හිතහවක් තියනවා උපහාසාත්මක. නමුත් ඒක රිදවන අදහසින් නෙමෙයි කරන්නේ. ඒක දල හිමිහිට බලා ඉඳලා කීව්වා "නම, එහෙම කරන්න බෑ. හැමදම කරන විදියට මුලින් පටන්ගන්න දැනගන්න ඕනෑ" කීව්වා. මට අරක ලැබේවා මේක ලැබේවා කියන එක භාවනාවක් නෙමෙයි, ඒක තෘෂ්ණාවක්. ඒ නිසා පුරුදු තාලෙට පුරුදු විදියට කවදවත් හුස්ම ගත්තෙ නැති කෙනෙක් විදියට, භාවනා කරපු නැති කෙනෙක් විදියට ආනාපානය පටන්ගන්න. පටන් අරගෙන යනකොට ආනාපානයේදී ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස දෙකේ වෙනස හොඳට වැටහෙමින් එක තැනකම හිත

තියෙද්දී මෙතෙහි කිරීම සිද්ධ වෙනවා නම්, ඕනෑ තමන්ට තේරෙන පටන් අරගනිවි, ආශ්වාස කිරීම ප්‍රශ්වාස කිරීම සැපක්, ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස කිරීම ආස්වාදයක්. ආන්ත එතකොට ඔය ප්‍රීති සුඛ පහළ වෙයි. අන්ත ඒක දූතගන්න එක විතරයි ගිරිමානන්ද සූත්‍රයේ තියෙන්නේ. එහෙම නැත්නම් ඒක කිරිල්ලක් නෙමෙයි කියල.

ඒ අනුව බලනකොට අත්දැකපු නැති දෙයක් නෙමෙයි. නමුත් හුඟක් වෙලාවට අපේ කරන්නෙ අශ්වයා නෙමෙයි ඉස්සරහ ඉන්නේ කරන්නේ. ඉතින් ගුරුවරයට සිද්ධ වෙන්නේ අශ්වයා ඉස්සරහින් තියලා කරන්නේ පිටිපස්සෙන් තියලා ඔහොම අඬහැරයක් කියාගෙන යං කියලා හරවල දෙන එකයි. මේ නිසා අත්දැකපු නැති දෙයක් නෙමෙයි. නමුත් මේක පිළිබඳව ඇති හැටිය ඉදිරියට කරගෙන යනකොට ලොකු සතුටක් ඇති කරල දෙනවා. ඒ නිසා මතක තියාගන්න ඕනෑ, මේ භාවනා සඳහා අපි ගන්න උත්සාහය, භාවනාවේදී වෙන වැරදි කවදකවත් හෙළි නොකළ යුත්තක්වත් ලැජ්ජාවට කාරණාවක්වත් නෙමෙයි. අපිට ඉතාමත්ම පිරිසිදුව වෙච්ච දේ වෙච්ච හැටියට කියාගන්න පුළුවන් නම්, ඒකට තමයි ධර්මවිචය සම්බෝධකාවගය උදව් කරන්නේ. ඒ තියෙද්දීත් භාවනාවට හිත කලකිරවගන්නේ නැතිව, මේක පහු වෙන්ඩ මං මේක සෘජු කරගන්න ඕනෑ කියලා කටයුතු කිරීම තමයි වීරිය සම්බෝධකාවගය කියල කියන්නේ. එහෙම නම් ප්‍රීති සුඛ කියන එක එව්වර ඇත නැහැ.

ඒක නිසා හොඳටම ජේනවා බෝධකාවග ධර්මවල, විශේෂයෙන්ම සෝතාපත්ති මාර්ගයට වැඩ කරන ඇත්තන්ට එන දේ පොට පට බේරගෙන පටලවාගන්නේ නැතිව ඉදිරියට ගෙන යාම මිස මේකෙ වඩන්න දෙයක් නෑ. කරන්න දෙයක් නෑ. එන තත්ත්වෙ මෙහෙමයි මෙහෙමයි කියල පැටලුම් ඇරගෙන, හොඳට කමටහන් සුද්ධ කරගෙන කටයුතු කරගෙන යනව නම්, මේ ප්‍රීති ප්‍රමෝද කියන දෙක බොහොම ප්‍රකටයි. එතකොට භාවනාවේ කියන දුක්ඛ ප්‍රතිපද ගතිය බොහොම දුරු වෙනවා. සිත ප්‍රසන්න වෙනවා. අනෙක් කෙනෙකුට භාවනාව පිළිබඳව පැහැදිලිවම ප්‍රසන්නව කියල දෙන්න පුළුවන් වෙනවා. ඊටත් වැඩිය මං දකින එකම කාරණාව තමයි එවැනි

එක පුද්ගලයකුගෙන් භාවනා සමීකියකට මධ්‍යස්ථානයකට සාමය පිළිබඳ පණිවිඩය එනවා. ඔවුන් පුදුමාකාර විදිහට සියල්ලන්ගේම සිත් බදින හොඳම වර්ගයේ මැලියමක් බවට පත් වෙනවා. ගුරුවරුන්ගෙන් හිත් ගන්නවා. සබ්‍රහ්මචාරීන් වහන්සේලගෙන් හිත් ගන්නවා. දෙවියන්ගේ බ්‍රහ්මයන්ගේත් හිත් ගන්නවා. දයකයන්ගෙන් හිත් ගන්නවා. තමන්ගෙන් හිත් ගන්නවා. ඒ නිසා මේක තමයි භාවනාවේදී අර අවසාන අස්චැන්න කොහොම වෙතත් ගොයම දකලා නිල්ල දකලා සතුටු වන ගොවියෙක් වගේ සතුටු වෙන්න පුළුවන් අවස්ථාව.

ඒ නිසා අප මේ ගත කරන්නේ වස් කාලෙක. සියලුදෙනා බොහොම ශුද්ධාවෙන් ගෞරවයෙන් යෙදී කටයුතු කරනවා. සියලු දෙනාටම මේ කියන්නා වූ බුද්දිකා ප්‍රීති, බණික ප්‍රීති, ඔක්කන්තික ප්‍රීති, උබ්බේග ප්‍රීති, එරණා ප්‍රීති තව දුරටත් මෙසේම පහළ වේවා. පහළ වෙත මොහොතක් මොහොතක් පාසා තමන්ට මේවා එක එකක් එක එකක් කියලා දැනගෙන ඒ පිළිබඳව උපදින්නා වූ ශුද්ධාව, ඒ පිළිබඳව උපදින්නා වූ වීරිය, සතිය වැඩිමෙන් සමාධි, ප්‍රඥ, පිළිබඳව විශේෂ උදව්වක්, අත්උදව්වක් මේ ධර්ම කොට්ඨාශයේ කාරණාවලිනුත් තමන්ගේ අත්දැකීම්වලිනුත් ලැබේවා කියන ප්‍රාර්ථනාවෙන් අදට නියමිත ධර්ම දේශනාව මෙතනින් සමාප්ත කරනවා.

59 | පස්සද්ධි සම්බොජ්ඣකධම්මය

නමො තසං භගවතො අරහතො සමමා සමුද්ධස්ස

“පුත ච පරං භික්ඛවෙ භික්ඛු ධම්මෙසු ධම්මානුපස්සී විහරති සත්තසු
බොජ්ඣකධම්මෙසු. කථඤච පන භික්ඛවෙ භික්ඛු ධම්මෙසු ධම්මානුපස්සී
විහරති සත්තසු බොජ්ඣකධම්මෙසු:

ඉධ භික්ඛවෙ භික්ඛු සත්තං වා අජ්ඣාතං
පසස්ඤ්ඤාසම්බොජ්ඣකධම්මං ‘අඤ්ඤා මෙ අජ්ඣාතං
පසස්ඤ්ඤාසම්බොජ්ඣකධම්මො’ති පජානාති. අසත්තං වා අජ්ඣාතං
පසස්ඤ්ඤාසම්බොජ්ඣකධම්මං ‘නඤ්ඤා මෙ අජ්ඣාතං
පසස්ඤ්ඤාසම්බොජ්ඣකධම්මො’ති පජානාති. යථා ච අනුඥානසං
පසස්ඤ්ඤාසම්බොජ්ඣකධම්මස්ස උප්පාදෙ හොති තඤඤ පජානාති. යථා ච
උප්පානසං පසස්ඤ්ඤාසම්බොජ්ඣකධම්මස්ස භාවනාය පාරිසුඤ්ඤා හොති
තඤඤ පජානාති’ ති”

ගෞරවනීය යෝගාවචර මහා සංඝරත්නයෙන් අවසරයි. අපි
භාවනානුයෝගී ගිහි පැවිදි දෙපාර්ශ්වයම සම්බන්ධ කරගෙන
සතිපට්ඨාන සූත්‍රය ඉදිරිපත් කරගෙන අද මේ වෙනකොට ධර්ම
දේශනා 58 ක් අවසන් කරලා තියනවා. 59 වෙනි පැයටයි අපි මේ
පුරන්තේ. මේ වෙනකොට කවුරුත් දන්නා පරිදි සතර
සතිපට්ඨානයන්ගෙන් කායානුපස්සනා, වේදනානුපස්සනා,
චිත්තානුපස්සනා කියන කොටස් අපි ශක්ති ප්‍රමාණයෙන් විග්‍රහ
කරගන්නට විවරණය කරගන්නට යෙදුණා. දැන් මේ අපි ගත
කරන්නේ ධම්මානුපස්සනාවේ. විශේෂයෙන්ම බොජ්ඣකධම්ම පර්වයේ.

මෙහි බොජ්ඣංගයකට ධර්ම සතකක් තියෙන බවත් ඒ හැම බොජ්ඣංගයක්ම අප අද මුලින් ඉදිරිපත් කරගන්නා වගේ පාලි පාඨයකින් හඳුන්වාදෙන බවත් සතිපට්ඨාන සූත්‍රය කියවලා තියන ඇත්තෝ දන්නවා. නැති කෙනෙකුට පොත් පත් ආශ්‍රයෙන් දැනගන්නට පුළුවන්. එහිදී ගම්‍ය වන අර්ථය අනුව, සන්තං වා අජ්ඣාතං පසසද්ධිසමෙබ්බාජ්ඣංගං 'අතථී මෙ අජ්ඣාතං පසසද්ධිසමෙබ්බාජ්ඣංගං'නි පජානාති කියන එක තමයි මේ පස්සද්ධිය සම්බන්ධව සෘජුව සාකච්ඡා කරන තැන. සෘජුව සාකච්ඡා කිරීමේ ආරම්භය. එතැනදී සඳහන් වෙන්නේ යම් යෝගාවචරයකුට යම් අවස්ථාවක පස්සද්ධි සම්බොජ්ඣංගය තම සන්නානසේ, තම අධ්‍යාත්මයේ හටගත්තේ නම් මගේ සන්නානසේ යෝනිසෝමනසිකාරය නිසා ඉපදුණා වූ පස්සද්ධි සම්බොජ්ඣංගය දැන් පවතින්නේ යැයි දැනගනී. ඒ වාගේම යම් අවස්ථාවක අසන්තං වා අජ්ඣාතං පසසද්ධිසමෙබ්බාජ්ඣංගං 'නතථී මෙ අජ්ඣාතං පසසද්ධිසමෙබ්බාජ්ඣංගං'නි පජානාති. යම් අවස්ථාවක තමාගේ ශරීරයේ, අධ්‍යාත්මයෙහි, සන්නානසෙහි, පස්සද්ධි සම්බොජ්ඣංගය නැත්තේ වී නම් මා තුළ දැන් පස්සද්ධි සම්බොජ්ඣංගය නැතැයි දැනගනී. යථා ව අනුප්‍යන්තසස පසසද්ධිසමෙබ්බාජ්ඣංගසස උප්පාදෙ හොති තඤ්ඤ පජානාති යම් ආකාරයකින් නොතිබුණා වූ මේ පස්සද්ධිය, හිතේ සන්සුන් බව පහළ වන්නේ නම් එයත් දැනගනී. යම් අවස්ථාවක යථා ව උප්පන්තසස පසසද්ධිසමෙබ්බාජ්ඣංගසස භාවනාය පාරිපූරී හොති තඤ්ඤ පජානාති. යම් අවස්ථාවක තමන් මේ කරන්නා වූ ශීල ශික්ෂාව සමාධි ශික්ෂාව ප්‍රඥ ශික්ෂාව නිසා, ඒ මෝදු වේගෙන එන්නා වූ පස්සද්ධිය භාවනා මාර්ගයෙන් වැඩීම මාර්ගයෙන් පරිපූර්ණ බවට පත් වන්නේ නම් එයත් දැනගනී. ඒ නිසා මේකේ තියෙන්නේ සක්‍රිය වැඩීමකට වඩා, අක්‍රිය වර්ධනයක් දෙස බලලා ඒක පිළිබඳ සතුව වීමක්, එක විදියක මුදිතාවක්.

ඉතින් මේ ඉදිරිපත් කිරීමේ ක්‍රමයමටයි මුල ඉඳලාම සති, ධම්මවිචය, විරිය, ප්‍රීති කියන්නා වූ ඊට පෙරාතුව සාකච්ඡා කරන ලද බොජ්ඣංග ධර්ම හඳුන්වලා දුන්නෙත්. මේ අනිකුත් බොජ්ඣංග ධර්ම විශේෂයෙන්ම සතිපට්ඨාන ධර්මය වැඩෙනකොට ක්‍රමයෙන් ඒ ඒ යෝගාවචරයන්ගේ ආධ්‍යාස උපනිශ්‍රය සම්පත්ති හැටියට වැඩෙනවා.

ඒ වැඩිගෙන එනකොට මෙන්න මේක සතියය, නැත්නම් මේ සතියේ අඛණ්ඩ භාවයය, මේක ධම්මච්චයය, ධර්ම කාරණා හොඳට ධර්මානුකූලව වටහාගන්නා පිරිසිදු නුවණය, මේක චීර්යය, මේක ප්‍රීතියය, මේක පස්සඳ්ධියය ආදී වශයෙන් දැනගැනීමමයි මේකට දෙන්ට තියන අත්උදව්ව, රුකුල්දීම. ඒක නිසා මෙතැනදී යෝගාවචරයා ඒ කාරණා දැනගැනීමෙන් තමන් තුළ වැඩෙන්නා වූ මේ සෝමනස්ස සහගත, හොඳ පැත්තට යන සෝඛන කුසල් වෛතසික දැන හඳුනාගැනීමම බොහොම වටින භාවනාවක්. බොහෝම වටින ලාභයක්.

මේක හරිහැටියට තේරුම්ගත්තේ නැත්නම් ප්‍රීති සම්බෝජ්ඣංගය කියන අවස්ථාවේදී මතක් කෙරුවා වගේ අපි ප්‍රීතිය ඇති කරන අදහසින් පීතිපටිසංවේදී අසුසිසාමිති සිකති, 'පීතිපටිසංවේදී පසුසිසාමිති සිකති කියලා ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසවල ප්‍රීතිය පහළ වේවා කියලා බලාපොරොත්තු වීම නෙවේ අදහස් කරන්නේ. ඒ වාගේ හොයා යෑමක් පසුපස හඹා යාමක් නෙමෙයි මෙතන තියෙන්නේ. තමන් ඉදිරියට ඉදිරිපත් වුණා වූ ඒ ඒ සම්බෝජ්ඣංග ධර්මය ඒ ඒ වශයෙන් දැන හඳුනාගැනීම විශාල පිටිවහලක්. මේ භාවය මේ ස්වභාවය විරියත් එක්ක කතා කරනකොට තමයි ගොඩක්ම ගැටෙන්නේ. විරිය සම්බෝජ්ඣංගය බොහෝ විට වැඩිය යුත්තක්, ඒක නැති නිසයි අපි මේ ගොඩක් කල් භාවනා ජීවිතයේ එක තැනම කරකැවී කරකැවී ඉන්නේ, මෙට්ටැහි වෙන්නේ, ඒ නිසා විරිය වැඩිය යුතුයි ආදී ධර්මතා වඩනවද වැඩෙනවද කියන මේ කාරණා දෙක ඉතාම තදින්ම ගැටෙනවා විරියය කියන වෛතසිකයට ගියාම; විරියය කියන බෝජ්ඣංගයට ගියාම.

නමුත් එතැනදීත් ගන්ට තියෙන්නේ යෝගාවචරයා ඒ දෙන භාවනා උපදෙස් හැටියට තමන් වඩන්නා වූ ආනාපානසති භාවනාව වේවා, පිම්බීම හැකිලීම වාගේ මූල විපස්සනා භාවනාවක් වේවා දිගින් දිගටම දිගින් දිගටම යෙදිගත යනකොට කලින් කලින් යෙදෙන්නා වූ සති, ධම්මච්චය ආදී සම්බෝජ්ඣංග ධර්ම පෙළගැහිගෙන එනකොට යෝගාවචරයාට විරියය වැඩිම විනෝදංශයක් වෙනවා. මේ වෙලාවේ විරියය වැඩෙනවා. විරියය වඩන්නට පුළුවන්. මේ වෙලාවේ පුදුමාකාර විදියේ විරත්වයක් මේ වැඩේට එල්ල වෙලා යෙදිලා හිත

භාවනා අරමුණේ මූණට මූණ දැලා ඉන්න අවස්ථාවක් එනකොට යෝගාවචරයා ඒ බව දැනගැනීමම අතිරේක විරියයක් බවට පත් වෙනවා. විරිය සම්බොජ්ඣංගයක් බවට පත් කරන්නට උදව් වෙනවා. එතැන ඉඳලාම විරිය වඩන්නට දැන් වෙලාවයි. මේ වෙලාවේදී අනිකුත් සියලුම දේ බහා තබලා මේ ලැබිවිච අවස්ථාව උපරිම ප්‍රයෝජනයට ගන්ට ඔනෑ කියලා ඒ ලැබුණා වූ වැඩිගෙන එන්නා වූ විරිය තව තවත් උනන්දු කරවමින් ඉදිරියට යනකොට ඒ යෝගාවචරයාට යෝග ජීවිතයේ ඉස්ඉස්සෙල්ලාම ප්‍රමෝදයයි පහළ වෙන්නේ. පස්සෙ ප්‍රීතිය. නිරාමිසා පීතිපාමොජ්ජං කියලා කියන්නේ. නිරාමිසව පහළ වෙන්නා වූ ප්‍රමෝදය සහ ප්‍රීතිය පහළ වෙනවා.

ඉතින් මේ ගමන, යෝගාවචරයාගේ මේ ගමන ඒකාන්තයෙන්ම දුක්ඛ සත්‍යය අවබෝධ කරන්නට යන ගමනක්. එහෙම නැත්නම් දුක්ඛ ප්‍රතිපද ගමනක්, විපස්සනා වශයෙන් බලනවා නම්. නමුත් ඒ යෝගාවචරයාට ඒ දුක දුකක් වශයෙන් තේරුම්ගැනීමම සැපක්. දුක දුකක් වශයෙන් දැනගැනීමේ ඥානයම සැපක් බවට පත් වෙන්නේ අර ඇඹුලට තිබුණු පලතුරු ගෙඩියක් මිහිරි පැත්තකට විලිකුන් බවට පත් වෙලා මිහිරි බවට පත් වෙන්නේ කොහොමද, ආන්න ඒ වගේ පිරිවිච භාවයට, පුම්බන භාවයට, පිනා යන භාවයට, සතුටු භාවයට පත් වෙන තැන තමයි, මේ ප්‍රමෝද ප්‍රීති කියන දෙක එන තැන. මේක හුගදෙනෙක් අත්දකින්නේ නැති එක තමයි අභාග්‍යයකට තියෙන්නේ. ඒ මොකද, වැඩිය යුතු අවස්ථාවේදී දැනගත දැන් මගේ මේ විරිය ආදී දේවල් වඩන්නට හොඳ අවස්ථාව කියලා ඒක දන්නේ නැතුව ඒ වෙලාවේ කම්මැලියෙක් විදියට, පැරදිවිච කෙනෙක් විදියට, වැරදිවිච කෙනෙක් විදියට පමා වුණොත් ඒ පුද්ගලයාට ඒ ප්‍රීතිය ප්‍රමෝදය භුක්ති විඳගන්ට ලැබෙන්නේ නෑ. ඒක නිසාම සර්වඥ දේශනාවේදී විරියය පිළිබඳව පුදුම විදියේ උනන්දු කරවන ගතියක් තියෙනවා. ඒකේ කියන්නේ විරියවත්තයාට මොකක්ද බිඳගත යන්ට බැරි? මොකක්ද කඩාගෙන යන්ට බැරි? එහෙම පවුරක් කොටු පවුරක් නෑ. ඕනෑ දෙයක් කඩන්නට බිඳින්නට පුළුවන්. ඒ බිඳීම නිසාම ඔහු ඒ ප්‍රමෝදය පහළ කරගන්නවා. ප්‍රීතිය පහළ කරගන්නවා. මේක සමථ විපස්සනා වශයෙන් වෙනසක් නෑ.

නමුත් සමථයේ පහළ වන ප්‍රීතියට වඩා විපස්සනාවේදී පහළ වන ප්‍රීතිය ඉතාමත්ම ප්‍රකටයි. ඉතාමත්ම ප්‍රබලයි. ඒකයි මේ සඳහන් කරන්නේ ස්කන්ධයන්ගේ උදයබ්බය දකින්නා වූ කෙනාට ලභනෙ පීති පාමොඡ්ඤං අමතං තං විජානතං කියලා, ලැබෙන්නා වූ ස්කන්ධ ධර්මයන් පිළිබඳව ගැඹුරින් සලකා බලන කෙනාට පහළ වෙන්නා වූ ප්‍රීති ප්‍රමෝද ඉතාමත්ම ප්‍රකටයි. සමහර වෙලාවට කියනවා මේක විපස්සනාවේ තමයි පහළ වෙන්නෙම කියලා. නමුත් සමථ වඩන යෝගාවචරයෝ උනත් සාක්කි වේවී, තමන්ගේ ආනාපානය හෝ ගත්තා වූ සමථ කර්මස්ථානය හොඳටෝම සියුම් භාවයට පත් වෙනකොට, ඒ තියෙද්දීත් ඒ කිසිම දෙයක් නොසලකා ගෙන ආ මූල කර්මස්ථානයේම හිත ඉතාමත්ම ඤාණ සම්ප්‍රයුක්ත විර්යයකින් ආශ්‍රය කරනකොට පුදුමාකාර විදිහේ ප්‍රීතියක් පහළ වෙනවා. ඒක තමයි පස්සේ ධ්‍යාන අංගයක් වශයෙන් මේ ඉදිරිපත් වෙන්නේ. නීවරණ ධර්ම කඩන්නට හේතු වෙන්නේ ඒ ප්‍රීතිය. අන්න එයිට වැඩිය බලවත් ප්‍රීතියක් පහළ වෙනවා විපස්සනාවේ. ඒ කියන්නේ පරිවූට්ඨාන කෙලෙස් යටපත් කිරීමෙන්, නැත්නම් නීවරණ ධර්ම ඔබා තැබීමෙන් පහළ වෙන්නා වූ ප්‍රීතිය තමයි, කොසඡ්ඡය වගේ ධර්ම යටපත් කරලා පහළ වෙන ප්‍රීතිය තමයි අපි සමථයේදී වටිනා දෙයක් විදියට සලකන්නේ. නමුත් විපස්සනාවට යනකොට ඒ මතුමත්තේ ඇත්තා වූ අනුසය කෙලෙස්වල තත්ත්වය පවා දූනගනිමින්, ඒ දක්වා විහිදෙන කිඳු බහින ප්‍රීතියක් එනකොට අර්ථත් වඩා සන්තානගත වෙනවා වැඩියි. ඇට, මස්, ලේ, ඇට මිදුලු කාගෙන යන ප්‍රීතියක් පහළ වෙනවා. මෙන්න මේ ප්‍රීතියම තමයි අපි අද ඉදිරිපත් කරගන්නා වූ පස්සද්ධියට තුඩු දෙන්නේ, යාදෙන්නේ. පස්සද්ධිය කියන කාරණාව ප්‍රීතිය තරම් සාමාන්‍ය ලෝක ව්‍යවහාරයේ ඇත්තේ නෑ. ඒක ටිකක් භාවනාවේ පාරිභාෂික ශබ්ද මාලාවේ ගැඹුරක් පෙන්නනවා.

ඒ නිසා අපිට සිද්ධ වෙනවා මෙහෙම දෙයක් - ප්‍රීතිය කියන වචනය අරතියට ප්‍රතිපක්ෂ වචනය වශයෙන් අපි එද ඉදිරිපත් කරගන්නා. පස්සද්ධි කියන වචනය දරථයට දහ ගතියට දව්ලි ගතියට ප්‍රතිපක්ෂ ධර්මයක් විදියට ඉදිරිපත් කරගත්තහම අපිට අවබෝධයට පහසුයි. එහෙම නැත්නම් පස්සද්ධියට විරුද්ධාර්ථ පදය දරථ, කාය දරථ, චිත්ත දරථ කියලා. මේක සඳහන් කරනවා කයේ ඇති වෙන්නා

වූ දහ ගති දැවිලි ගති සඳහා. මේ කාය දරුව, චිත්ත දරුව ඇති කරන්නේ කෙලෙස්. ඒ නිසාම මොනම ආකාරයක හෝ අපිට කයේ දළදඬුකමක්, හිතේ දළදඬුකමක්, මුරණ්ඩුකමක්, වණ්ඩ බවක්, පරුෂ බවක් ඇති වුණා නම් ඒක ක්ලේශයක්. ඒක පිළිබඳව බොහොමත්ම තේරුම්ගන්නට අමාරු වෙන්ඩත් පුළුවන්. අකමැති වෙන්ඩත් පුළුවන්. නමුත් තේරුම්ගත්තොත් ඉතාමත්ම සර්ව බලධාරිකමකට හිත පත් වෙනවා. කවුරුවක්වත් මේ ලෝකේ මවන්නෙන් නෑ. කවුරුවක්වත් මේක විනාශ කරන්නෙන් නෑ. තමන්මයි. තමන්ගේම හිතේ ආපු ක්ලේශයක් නිසා මේ දරුව භාව, දළදඬු ගති, කොහොන් ගති, හිතේ පහළ කරගන්නවා. කයෙත් පහළ කරගන්නවා. ඇත්තටම කියනවා නම් මේකට තමයි ලෙඩ කියන්නේ. රෝග කියලා කියන්නේ; රෝග අවස්ථාවේදී කයට වෙන්නේ - මේ කර්මණ්‍ය ගති, මුදුකා, ලහුකා, යටපත් වෙලා දරුව ගති පහළ කරනවා. ඒ වගේම ඒ වෙලාවට හිතත් දරුව ගති පහළ කරනවා.

ඒක නිසා ඉතාමත්ම කැපී පෙනෙන ප්‍රායෝගික ලක්ෂණයක් පෙන්වනවා - මේ බොජ්ඣංග ධර්මය ලෙඩ සුව කරන්නට පුදුමාකාර බෙහෙතක්. අතිකුත් කිසිම තැනක සතර සතිපට්ඨාන ගත්තත් සතර සමායක් ප්‍රධන් වීරය ගත්තත් සෘද්ධිපාද ගත්තත් බල ගත්තත් ඉන්ද්‍රිය ධර්ම ගත්තත් ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය ගත්තත් මේ පස්සද්ධිය සාකච්ඡා වෙන්නේ නෑ. මේ පස්සද්ධි ධර්මය තියෙන බොජ්ඣංග ධර්ම අඩු ගානේ සර්වඥයන් වහන්සේ ලෙඩ වෙච්චහම පවා, ඉදිරියට ලෙඩ බලන්ට ආව මහා චුන්ද ස්වාමීන් වහන්සේට උපදෙස් දෙන්නේ “චුන්ද, එහෙනම් මට බොජ්ඣංග ටිකක් දේශනා කරන්ට” කියල. එතකොට ඒ බොජ්ඣංග ධර්මවල සතියෙන් පටන් අරගෙන ධම්මවිචය, වීරය, ප්‍රීති ආදී ඒ ඒ වෛතසික දිගේ හිත වැඩිගෙන යනකොට ඇති වන්නා වූ මේ පස්සද්ධියේදී කාය දරුව චිත්ත දරුව දුරු වෙන ගතිය බොහෝ සුව ඵලවනසුලුයි.

මේ නිසා බුද්ධ ශාසනයේ, සාමාන්‍යයෙන් සර්වඥයන් වහන්සේ පවා පිළි අරගන්නවා, ශාසනයක් ලෝකෙ පිහිටුවන්නට පවත්වන්නට ආදේශනා ප්‍රාතිහාර්ය, අනුශාසනා ප්‍රාතිහාර්ය, සෘද්ධි ප්‍රාතිහාර්ය කියලා ප්‍රාතිහාර්ය තුනක් අවශ්‍යයි. අනුශාසනා ප්‍රාතිහාර්ය කියන්නේ මේ වගේ බණ කියනවා, බණ අහනවා. ඒකෙන් තමයි

ධර්මය පැතිරෙන්නේ. කියන්නා දේශකයා, අහන්නා ශ්‍රාවකයායි කියලා. ඒ නිසා අපි ඔක්කොම බුද්ධ ශ්‍රාවකයෝ. අපි ඒක තමයි අපේ ධර්මය පැත්තෙන් කරන්නේ. ආදේශනා ප්‍රාතිහාර්යේදී කරන්නේ මෙන්න මේ වගේ සුව කිරීම් ක්‍රමවලින් අනුන්ට ඇත්තා වූ දෝෂ දුරු කිරීම් ක්‍රමවලින් අනුන් තමා වසගයට ගැනීම. සෘද්ධි ප්‍රාතිහාර්ය කියලා කියන්නේ අපේ කාලේ, එහෙම නැත්නම් දැන් කාලේ විදියට කියනවා නම් මැජික් පෙන්නන එක තමා. එහෙම නැත්නම් නා නා ප්‍රකාර සෘද්ධි ප්‍රාතිහාර්ය පෙන්නනවා. මේ තුනෙන්ම පුළුවන් ශාස්තෘවරයකුට ලෝකයේ කැපී පේන්නට. නමුත් සර්වඥයන් වහන්සේගේ ශාසනයේ ප්‍රධාන වශයෙන් අනුශාසනා ප්‍රාතිහාර්ය විතරයි අගය කරන්නේ. අනිකුත් ඒවා එව්වරම ආර්ය ධර්ම වශයෙන් සලකන්නේ නෑ. ඒ නිසා අපේ බුද්ධ ශාසනයේ ඔය සුව කිරීමේ සේවා වල් මහා ලොකු සේවා වල් නෙවේ. හැබැයි ඒ කියන්නේ, නෑ කියන එක නෙමෙයි. අනිවාර්යයෙන්ම අනිකුත් තියන ඕනෑම ධර්ම ක්‍රමයක ඕනෑම ආගමකට වැඩිය මේකෙ තදින්ම විග්‍රහ වෙනවා, තදින්ම ක්‍රියාත්මක වෙනවා. නමුත් ඒක ඉස්සරහින් තියන්නෙ නෑ. ඕක පාවිච්චි කරලා තියනවා අනන්තවත් අපි අපේ වත් පිරිත් කියනකොට පවා බෝධිකඛණ සූත්‍ර තුනක් අපි සජ්ඣායනා කරනවා. ප්‍රධානම ශාසනයේ හිටපු ලොකුම ලොකු ගුණවතුන් විෂයෙහි මහා මොග්ගල්ලාන මහ රහතන් වහන්සේ, මහා කාශ්‍යප මහ රහතන් වහන්සේ, සර්වඥයන් වහන්සේ. ආන්න එතනදී මේ පස්සද්ධි සම්බෝධකඛණයේ තියෙන වටිනාකම හොඳටම තේරුම්ගන්න පුළුවන්.

මේක හොඳටම ගැලපෙනවා, මේ දරඹ කියන පදයත් එකක් පස්සද්ධියේ තියෙන විරුද්ධාර්ථය වැටහෙනකොට. පස්සද්ධිය කියලා කියන්නේ ශීතල බව, සන්සුන් බව. දරඹය කියලා කියන්නේ දළදඬුකම, වණ්ඩපරුෂකම. ඒ නිසා අපි කාගේ වැරද්දක් නිසා හෝ වේවා අපේ හිත දරඹ භාවයට පත් වුණා නම්, අපේ කය දරඹ භාවයට පත් වුණා නම් අපේ තියන කුප්පන ගතිය තේරුම්ගන්න ඕනෑ. අපේ හිත අපේ කය ඕනෑ කෙනෙකුට කුප්පන්ඩි පුළුවන් නම්, ඒක ඉතින් භාෂාවේ කියනවා 'කුප්පයා' කියලා. බුදුරජාණන් වහන්සේ ලැබුවා වූ විමුක්තියට කියන්නේ අකුප්‍යා වෙනො විමුක්ති. කිසි කෙනෙකුට බෑ

සර්වඥයන් වහන්සේට කුප්පන්ට. ඒ වගේම රහතන් වහන්සේලත් කුප්පන්ට බෑ. ඒ මොකද හේතුව? ඒක මේ දරඹ ගති පිළිබඳව ඇති වෙනකොට ඇති වෙන බව දන්නවා, නැති වෙනකොට නැති වෙන බව දන්නවා. ඒක වැඩි වෙන හැටි දන්නවා. හොඳට දන්න නිසා එනකොටම අඳුරගන්නවා. ඒක නිසා සර්වඥයන් වහන්සේ දේශනා කරලා තියෙනවා නාහං භික්ඛවෙ, ලොකෙන විවදුමි.⁵ මම කවදවත් මහණෙනි ලෝකයත් එක්ක වාද කරන්ට යන්නේ නෑ. අපිට ලොකොව බො භික්ඛවෙ මයා විවදුති - නමුත් ලෝකය මා සමග වාද කරනවා. ඒ නිසා දරඹ පහළ කරගන්ට ඕනෑ තරම් කාරණා තියෙනවා සර්වඥයන් වහන්සේට. මොකද හැම තැනම කාට හරි ප්‍රශ්නයක් තියෙනව නම්, නොගැළපෙන තැනක් නොවැටහෙන තැනක් තියනවා නම් සර්වඥයන් වහන්සේ ළඟට ඇවිල්ලා ඒ වාදය ඉදිරිපත් කරනවා. නමුත් කවදක්වත් එව්වයේදී උන්වහන්සේ කිපෙන්නේ නෑ.

බුරුමෙදී අපට බණ කිව්ව ස්වාමීන් වහන්සේ බොහෝම ලස්සනට මේක පැහැදිලි කරනවා, ප්‍රශ්න අහන්නා ගොපල්ලෙක් වුණත් ප්‍රශ්නවලට උත්තර දෙන තමන් බෝසතාණන් වහන්සේ නමක් විදියට උත්තර දෙන්න ඕනෑ කියලා. ඒ පුද්ගලයාගේ තියන පහත්කම හෝ ප්‍රශ්නයේ තිබෙන ළාබාලකම හෝ අසන අවස්ථාවේ නොගැළපෙනකම කවදක්වත් මතු කරන්නට නරකයි. අවශ්‍ය වෙලා තියෙන්නේ ඒ පුද්ගලයාට ඇති වෙලා තියෙන්නා වූ මේ දරඹය ඒ අපහසු බව දුරු කිරීම පමණයි. එතකොට ප්‍රශ්න විසඳන බෝසතාණන් වහන්සේට රුධිර පීඩනය එන්නේ නැහැ. හෘදයාබාධ එන්නේ නෑ. ඒ මොකද? ඒ මොකක්වත් ඔළුවට ගන්නේ නෑ. එකකින්වත් කිපෙන්නේ නෑ. කෙලෙස් කියලා කියන්නේ අර පිටේ වනේ තියන මීමා වාගේ කාගේ හෝ ප්‍රශ්නයකදී තමන් කිපෙනවා. මේකට හේතුව පස්සද්ධි වෛතසිකය නැතිකම.

නමුත් අපි අර මූලින්ම මතක් කරගන්නා වාගේ ඒක ඇති කරන්ඩ මේක හොයාගෙන යන්ඩ, පස්සෙ හඹා යන්ඩ සතිපට්ඨානය එව්වර සහයෝගයක් දක්වන්නේ නෑ. සතිපට්ඨාන සූත්‍රය පෙන්වා දෙන්නේ මෙන්න මේ වෙලාවේදී මම ළඟ පස්සද්ධිය තියනව කියලා

⁵ බන්ධසංයුතත, මජ්ඣිමපණ්ණාසක, පුඤ්චගග, පුඤ්ච සූත්‍රය

දැනගන්න, මෙන් මේ වෙලාවේ මා ළඟ නෑ කියලා දැනගන්න. මෙන් මේ වෙලාවේදී නැත්තා වූ පස්සද්ධිය පහළ වුණු බව දැනගන්න. මෙන් මේ වෙලාවේදී ඒක භාවනාවෙන් පරිපූර්ණ භාවයට පත් වුණාය කියලා දැනගන්න. ඒක නිසා පස්සද්ධිය ඒකාන්තයෙන්ම භාවනා වැඩපිළිවෙළ කරගෙන යනකොට තමන්ට යම් යම් අවස්ථාවල පහළ වෙනවා. අනාත්මිකව පහළ වෙනවා. අපිට ඕනෑ වෙලාවට පහළ වෙන්නෙත් නෑ. අපිට ඕනෑ වෙලාවට වඩන්නත් බෑ. අපිට ඕනෑ වෙලාවට නතර කරන්නත් බෑ. පහු වෙනකොට පහු වෙනකොට නමුත් තේරෙන්නට පටන්ගන්නවා, මෙන් මේ මේ අවස්ථාවල මේ මේ ක්‍රමවලදී මේක පක්ෂයි. මේක වැඩෙන පැත්තට තියෙනවා. මේක දියුණු පවුණු වෙනවා. මෙන් මේ වෙලාවේදී දුර්වල වෙනවා කියන එක තමන්ගේ වර්තයෙන් මේ පරිසරයට සාපේක්ෂව ටික ටික ටික ටික තේරෙන්නට පටන්ගන්නවා.

ඒකේ ධාර්මික පැත්ත නම්, ගන්ට කියන ධර්මානුකූල පෙළගැස්ම නම්, මූලින් මූලින් තියෙන්නා වූ බොද්ධිකාණ්ඩ ධර්ම ටික තමයි මේ පස්සද්ධි සම්බොද්ධිකාණ්ඩය ඇති කරන්නට හේතු වෙන්නේ. මේක ගළපන්නට කියන කතාවක් නොවේ. යෝගාවචරයාට තේරුම්ගැනීම සඳහායි කියන්නේ - විශේෂයෙන්ම අනිකුත් ආගම්වල හරියට පිළිම ප්‍රතිමා අඹල තියනවා. එව්වායේ සෑම දෙයක්ම අඩා වැටිලා. සෑම දෙයක්ම මේ හිතට සංවේග එලවන ඒවා. බුද්ධාගමේ තියන සෑම පිළිමයක්ම බොහෝම ප්‍රසන්නව හදලා. කිසිම තැනක නෑ අඩා හෝගැවිල්ලක්. නමුත් බුද්ධාගමේ පෙන්නන්ඩ හදන්නේ ප්‍රධාන වශයෙන්ම දුක්ඛ සත්‍යය තමයි. අන්න ඒ දුක්ඛ සත්‍යයට දුක්ඛ සත්‍යය තේරුම් ගැනීමට, දුක්ඛ සත්‍යය තමන්ගේ කය තුළින් ප්‍රත්‍යක්ෂ කරගැනීමට පෙළඹවීව්ව යෝගාවචරයා මේ ප්‍රමෝද, ප්‍රීති, පස්සද්ධිය අදුරන්නේ නැත්නම්, ඒ කියන්නේ බොහෝම කාලයක් යනවා ඒ ඇත්තන්ට නිවන් දකින්නට. අඩු ගානේ යෝග ජීවිතේ සතුටක් ලබන්නට බොහෝම කල් යනවා. කොයි කාලේ කොයි අවස්ථාවේ ආපු එකක්ද දන්නේ නෑ. හැබැයි ඒක සර්වඥයන් වහන්සේගේ වර්තය දිහා බලනකොටත් පේන්ඩ තිබුණා. හය අවුරුද්දක්ම කයට දුක් දීමෙන්, අන්ත දුක් දීමෙන්, හිතාගන්ට බැරි දුක් දීමෙන් නිවන් ලබන්නට පුළුවන් කියන අදහස. මේකට හේතුව ඒ දැඩි ප්‍රතිපත්ති

රකින ඇත්තන්ට රට්ථු සලකන ගතිය. ප්‍රමාණ කරන තුළින් මේ ලූකප්පටිපදාව බොහෝදෙනා තමන්ට නතු කරගන්ට පුළුවන් ක්‍රමයක්. ඒක නිසා බොහෝ ඇත්තෝ ඉතාම දැඩි වුත, දැඩි ආත්ම ක්ලමඵය ආසාවෙන් ගන්නවා වාගේ රකිනවා. මොකද රට්ථු රවට්ටන්නට. මේ නිසා ලෝකේ හැමදම ඒ දැඩි වුත, ප්‍රතිපත්ති තියනවා.

නමුත් කවදකවත් සර්වඥයන් වහන්සේ සර්වඥතා ඥානය ලැබුවට පස්සේ ඒක අනුමත කරල නෑ. නමුත් ඒ දුෂ්කර ක්‍රියා කරන කාලේ තමන් කරපු ආකාරය ඒ ආකාරයෙන්ම වාර්තා කරලා තියනවා. සර්වඥයන් වහන්සේට ඊට පස්සේ නවයක් වූ නම්වලින් උන්වහන්සේගේ සර්වඥ ගුණ ප්‍රකාශ කළා. එහිදී භාග්‍යවත් ගුණය, එහෙම නැත්නම් අරහත් ගුණය, විශේෂයෙන්ම සුගත ගුණය කියනකොට උන්වහන්සේගේ තියන හොඳ පැත්ත, ඒ වගේම ඉතාමත්ම සතුටින් මේ යෝගාවචර ගමන, බෝධිසත්ත්ව ගමන ගිය හැටි උන්වහන්සේ විසින්ම, සර්වඥයන් වහන්සේ විසින්ම සර්වඥ ගුණයක් වශයෙන් පෙන්නා තියෙනවා. ඉතින් මේක මෙහෙම නමුත් බොහෝ විට හුඟක් යෝගාවචරයෝ අමු අඹ තමයි කන්නේ. ඇඹුල් කර කර තමයි වැටේ පාවිච්චි කරන්නේ. මුණත් ඇඹුල් කරගෙන නිතරෝම ඇඬිලා. දුක් හරිත වෙලා. එහෙම නැත්නම් මේ පෙළනසුලු ගතියෙන් මේ යෝග ජීවිතේ සම්පූර්ණ කරන්ට පුළුවන් වෙයි කියලා හිතනවා. එක පැත්තකට ඒක ඇත්ත. ඒ මොකද තමන් පෙර කළ අකුසල කර්ම ගෙවන වෙලාවට මේක එව්වර මිහිරියාවක් නෑ වගේ වැටහෙනවා. නමුත් කරන්ට නම් තියෙන්නේ පුළුවන් තරම් බොහෝම සතුටින්, බොහෝමත්ම මේකට එළඹ සිටි ගතියෙන්, නැත්නම් උර දී ළය දී කටයුතු කරන ගතියෙන් මේ ප්‍රීති ප්‍රමෝද පස්සද්ධි පහළ කරගැනීමයි. පිටින් නෙමෙයි, අභ්‍යන්තරව චිත්ත චෛතසික ගුණ වශයෙන්. ඒක නිසා යම් අවස්ථාවක කාය දර්ථයක් ආව නම්, කයේ දූවෙන තැවිලි ගතියක්, හිතේ දූවෙන තැවිලි ගතියක්, හිතාගන්ට තියෙන්නේ මේක ඒකාන්ත ක්ලේශයක්, කෙලෙසිල්ලක්, ඇවිස්සිල්ලක්. මෙන්ම මේකට ප්‍රතිපක්ෂව යෝගාවචර ජීවිතයට ළං කරගන්නට තියෙන්නේ පස්සද්ධි චෛතසිකය. ඒක නිසා පස්සද්ධි චෛතසිකයේ ලක්ෂණය පෙන්නන්නේ කාය දර්ථ වර්ජනතාව. කාය දර්ථයන්ගේ ප්‍රතිපක්ෂ භාවය තමයි පස්සද්ධිය. 'කායදර්ථ නිමදෙන

රසා'. යම් වෙලාවක ඇති වුණ කාය දර්ථයක් කයේ ඇත්තා වූ දළදඬුකමක් ගොරෝසු ගතියක් යටපත් කරන ඔබාගන්න ගතියක් තියනවා නම් ඒක තමයි පස්සද්ධියේ කාන්‍යය.

ඉතින් මේ නිසා ජේනවා පැහැදිලිවම අපිට එකවරටම යෝග ජීවිතයට බැහැපු ගමන්ම අපි පස්සද්ධිය පහළ කරගන්ට, කයේ ඇති වෙන්නා වූ හිතේ ඇති වෙන්නා වූ මේ වණ්ඩ පරුෂ දර්ථ ගති පහසු වෙන්ඩ කුමක් කළ යුතුද කියලා එකවරම විනිශ්චය කරන්ඩ අමාරුයි. තමාම කාලයක් භාවනා කරලා ආශ්‍රය කරලා තමන්ට සප්පාය අසප්පාය කරුණු තේරුම් අරගන්ට සිද්ධ වෙනවා. ඉතින් ඒ නිසාම නිතරම භාවනා ක්‍රම වෙනස් කරන, නිතරෝම ගුරුවරු වෙනස් කරන, නිතරෝම ස්ථාන වෙනස් කරන ගතියට ගියොත් අපිට හරි අපහසු වෙනවා ඇත්තටම සප්පාය කරුණු අසප්පාය කරුණු මොනවද කියලා තේරුම්ගන්ට. ඒකෙන් අදහස් කරන්නේ නෑ අපි අත්තනෝමතිකව අන්ධ භක්තිකව එකම ගුරුවරයෙක් එකම ක්‍රමයක් එකම තැනක්ම පාවිච්චි කළ යුතුයි කියලා. එව්වා පිළිබඳව විමසුම් නුවණ තියෙන්නට ඕනෑ. නමුත් අපට මේ පස්සද්ධිය වාගේ වෛතසික පහළ වෙන්න නම්, අපේ යම් තලතුනා ගතියක් පැලපදියම් වීමක් එක අවස්ථාවක එක තැනක සිද්ධ වෙන්ට ඕනෑ. එතකොට තමයි පස්සද්ධිය වඩා වර්ධනය කිරීමට මේ මේ දේවල් හොඳයි නරකයි කියලා ඒ කලින් කලින් ඇති වෙන අත්දැකීම් පසු අත්දැකීම්වලට හේතුභූත වෙමින් එකින් එකට එකින් එකට උදව් උපකාර කරගන්නට පුළුවන් වෙන්නේ. ඒකට ටිකක් අනුයාත ක්‍රමයක් පෙන්වනවා.

මේ පස්සද්ධි වෛතසිකය ඇති කරගැනීමට, වඩාගැනීමට අටුවා පොත්පත්වල, අපේ ආචාර්ය පරම්පරාවේ දක්වන එක එකක් ආධාරක කරුණු සලකලා බලනකොට වැටහෙනවා, ඒකේ තියෙන්නේ, ඉස්සෙල්ලාම පෙන්නන්නේ, ඒකට නම් හුගඳෙනෙක් කැමති වෙයි - පණිතභොජනසෙවනනා. විශේෂයෙන්ම භාවනා ජීවිතේ ගත කරනකොට සමහර වෙලාවලට තුන්වේල වළඳපු ඇත්තෝ දෙවේලට එනකොට, එහෙම නැත්නම් එයින් තනි වේල වගේ එනකොට බොහෝ විට මේ යෝගාවචරයන්ගේ පාවක තේපෝ ධාතුචේ විෂමතා ඇති වෙනවා. ඒ විෂමතාවලදී ඒ දවසේ වැඩි

වේලාවක් ඒ ආහාර මාර්ගය සම්බන්ධ මේ දැවිලි තැවිලි ගති අනුව පෙළෙනවා නම්, ඉතාමත්ම අමාරුයි අර ප්‍රමෝදය ප්‍රීතිය පස්සද්ධිය වගේ වෛතසික පහළ වෙන්ට. එවැනි කෙනාට ඒ සප්පාය ආහාර ලැබීමම දවසේ වැඩි වේලාවක් විවේකයට හේතු වෙනවා. එහෙම නැත්නම් ශුන්‍යාගාරගත වුණත් රුක්ඛමූලගත වුණත් අරක්කදගත වුණත් ආහාර සප්පාය නැති වුණා නම් ඉතාමත්ම දුෂ්කරයි. ඒක නිකං දඬුවමක් වාගේ දැවිල්ලක් තැවිල්ලක් බවට ඉබේම අනිවාර්යයෙන්ම මතු වෙන්ට පටන්ගන්නවා. ඒ නිසා එවැනි කෙනාට සප්පාය ආහාර සේවනය ලැබෙනවා නම්, ඒ ලැබීවිච විවේකය ඇත්ත විවේකයක් වෙනවා. එහෙම නැත්නම් හුඟක් වෙලාවට ඒ බඩේ දැවිලි ගතිවලට හිතේ දැවිලි ගතිවලටම කාලෙ ගත වෙනවා. ඒක නිසා සප්පාය හෝජන සේවනතාව ඉතාමත්ම වැදගත් වෙනවා.

මේක සම්බන්ධයෙන් විවිධ මත විවිධ මතිමතාන්තර තියනවා. මම දැකලා තියෙන දෙයක් තමයි අපේ භාවනානුයෝගී ජීවිතය කියන එක, බ්‍රහ්මචරිය ජීවිතය දුක්ඛ ප්‍රතිපදාවක් කියන එක පිළිගන්න ඇත්තෝ විශේෂයෙන්ම භාවනා මධ්‍යස්ථාන හෝ භාවනා පංති සැලසුම් කරනකොට හොඳට හොයලා බලනවා, ඇති වෙන්ට කැම තියෙනවද කියලා. අපි එද සාකච්ඡා කළා පීති සම්බෝජ්ඣංගය ගැන කතා කරනකොට භාවනා අරතිය, භාවනාරාමතාව නැතිකම ප්‍රීතියත් එක්ක ප්‍රතිපක්ෂ වෙනවා. භාවනාරාමතාවට භාවනා රතියට හුඟක් උදව් කරන්නේ පිණ්ඩපාතය පිළිබඳ යථාලද්ධ සන්තෝෂය. ලද යම් දෙයකින් සතුටු වෙන ගතිය. අන්න ඒ සතුටු වෙන ගතිය අභ්‍යන්තර වශයෙන් පුහුණු කරගන්ට පුළුවන් හොඳ සම බර ආහාර ජීර්ණ පද්ධතියක් තියෙනවා නම්. සමවෙපාකිනියා ගහණියා සමනනාගතො හොති. හොඳට දිරවන ආහාර පද්ධතියක් තියෙනවා නම් කොයි පැත්තෙනුත් ඒ පුද්ගලයාට පුළුවන් යැපෙන්න. බුරුමේට ගියත් පුළුවන්. එහෙම නැත්නම් වෙන පෝසත් රටකට ගියත් පුළුවන්. නැත්නම් ලංකාවේ වුණත් දුෂ්කර පළාතක හිටියත් පුළුවන්. නමුත් ඒ ග්‍රහණිය, නැත්නම් පාවක තේජෝ ධාතුචේ අඩුපාඩුකම් තියනවා නම්, ඒ පුද්ගලයාට බොහොම වෙහෙසක් තියනවා.

මේක සඳහා බුද්ධ කාලයේම පැවතුණා වූ මානික මාතාව පිළිබඳ කථාව ඉතාමත්ම රසවත්. ඒ තිස්නමක් පමණ පිරිස බොහොම

ඇත පළාතකට ගියා, විවේකය පිළිබඳව විශේෂ ආසාවකින් විවේකය විශේෂයෙන් හොයාගන්නට. මොකද, ඇතින් ඉන්න දන්න තැන්වල හිටපුවහම හැම වෙලාවෙම ආමන්ත්‍රණ - අරක දෙන්ඩ මේක දෙන්ඩ ආදී වශයෙන්. ඒක නිසා නොදන්නා පළාතකට යෑම විවේකය බහුල කරගැනීමේ උපක්‍රමයක්. නමුත් මේ ගිය පිරිස ඉන්න පළාත බෞද්ධ පළාතක් නොවෙයි දැන් කාලේ වචනෙන් කියනව නම්. මොකද මේ බුද්ධ ශාසනය පිහිටන කාලේ. නමුත් එහේ හිටියා ගම්මුලාදැනි කෙනෙක් මානික කියලා. එයාගේ අම්මා බොහෝම හොඳට පස්සඳ්ධිය කියන වෛතසිකය තියන වැඩිමහල් කාන්තාවක්. අත්තම්මා, මුත්තම්මා කෙනෙක්. ඒ කාන්තාව දැක්කා මේ අමුතුව විදියකට ඇඳගත්ත පිරිසක් යනවා. ගිහිල්ලා වන්දනා කරලා ඇහුවා “මොකද මේ?” කියල. ඊට පස්සේ තමයි කිව්වේ වස් කාලේ එනවා. අපි මේ ආරණ්‍ය සේනාසනයක් සොයාගෙන යනවා. ආ බොහෝම හොඳයි. මේ අපේ ගමේ ආරණ්‍ය පියස තමයි අපේ පුතාගේ වැයින්කියේ තියෙන්නේ. ඒකේ ලැගුම් ගන්ටය කියලා. ඉතින් ඒ ස්වාමීන් වහන්සේලා කිව්වා එහෙම ආරාධනා කරනව නම් අපිට මෙහෙම ලැගුම් ගෙවල් අවශ්‍යයි. ආ බොහෝම හොඳයි. ඔක්කොම හදලා දෙන්නම් කියලා ලැගුම් ගෙවල් හදලා දුන්නා. හදල දීලා ඒකටම කැපකාරයෙක් පත් කළා, උදේ හවස කෑම ටික ගෙනියන්නට, ගිලන්පස ටික සපයන්නට, කරන වැඩ කරන්නට.

ඉතින් මේ කාන්තාව කෙරුවේ උදේ ඉඳලා හැන්දෑ වෙනකල් ඒ සංඝ උපස්ථානය. ඉතින් ඒ කැපකාරයාගෙනුත් හොඳට පණිවුඩ ලැබුණා ඒ ඇත්තෝ බොහෝම උනන්දුවෙන් කටයුතු කරනවායි කියලා. පස්සේ මේ මානික මාතාව දවසක් ගියා මේ ආරණ්‍යය බලන්නට. ගිහිල්ලා බලද්දී එක්කෙනෙක්වත් ජේන්ඩ නෑ. ඉතින් මේ කාන්තාව හිතුවා මේගොල්ලෝ අතරේ මොකක් හරි ඇතුළේ අඩදබරයක් තියෙනවා. රණ්ඩුවක් වෙන්ට ඇති. ඒ නිසා සද්දයක් කළා. කවුරුත් නෑ. ජේන්ඩ කවුරුවත් නෑ. ඊට පස්සේ කැපකාරයාගෙන් ඇහුවා මොකද මේ කියලා. එයා කිව්වා නෑ නෑ ඒ ස්වාමීන් වහන්සේලා තනිතනියම තමතමන්ගේ කුටිවල භාවනා කරනවා. ආ එහෙම නම් මට හම්බ වෙන්න බැරිද්? නෑ... පුළුවන්. ගෙඩිය ගහන්න කිව්වා. පස්සේ කැපකාරයා ගෙඩිය ගැහුවට

පස්සේ ස්වාමීන් වහන්සේලා තැන් තැන්වලින් තැන් තැන්වලින් ආසන ශාලාවට ආවා. දෙන්නෙක් එකට එන්නේ නැහැ. තනිතනියම ඇවිල්ලා වාඩි වුණා. වාඩි වුණාට පස්සේ මේ කාන්තාව සංග්‍රහය පිණිස ඇරගෙන ගිහිල්ලා තිබුණු ගිලන්පස ටිකක් බෙදලා ඇහුවා මොකද ස්වාමීන් වහන්සේලා මොකක් හරි හිත් අමනාපයක්ද? රණ්ඩු සරුවල් වෙලාද? මොකද මේ එක්කෙනා එක්කෙනා මුණ බලාගන්නේ නැතුව ඉන්නේ කියලා. ඊට පස්සේ ප්‍රධාන ස්වාමීන් වහන්සේ කතාව පටන් අරගත්තා. ඒ පිළිසඳර කථාව. “නෑ අපි එහෙම පයිරූපාසානකම් කරන්ට ආව ගමනක් නෙවෙයි. අපි එක එක්කෙනා එක එක්කෙනා මනසිකාරය පවත්වනවා. භාවනාව කරනවා.” “මොකක්ද භාවනා කරනවා කියන්නේ” භාවනා කරනවා කියලා කියන්නේ කෙනෙක් මේ කෙස් ගහක් ඇරගෙන ඒක මෙනෙහි කරනවා. තව කෙනෙක් මේ ශරීරයේ තවත් කුණප කොටසක් ඇරගෙන මෙනෙහි කරනවා. තව කෙනෙක් බුද්ධානුස්සතිය කරනවා. තව කෙනෙක් මෙමතී භාවනාව කරනවා. තව කෙනෙක් ආනාපානසතිය කරනවා. නා නා ප්‍රකාර විදියට භාවනා කරනවා.

ඉතින් මේ කාන්තාවට මේකේ ආතක් පාතක් තේරුමක් නෑ. “ඇයි ස්වාමීන් වහන්ස, එතකොට ඒක බැරිද අපිට කරන්න?” “නෑ නෑ පුළුවන්. ඒක කරන්ට පුළුවන්.” කොහොමද කරන්නේ? දැන් කොහොමද ගෙදර ඉඳගෙන මම කරන්නේ? මේ දහසක් සුමේ කරනවා කුස්සියේ. ස්වාමීන් වහන්සේලාට කෑම හදනවා. දරුවන් හැටදෙනෙක් හම්බ වෙච්ච මවක් වගේ. දරුවන්ට කෑම හදන්නා වගේ හදනවා. කමක් නැහැ. ඒ කරන ගමන් නිතරෝම මේ කෙසා, ලොමා, නබා, දනනා කියන තවපංචකය, දෙතිස් කුණප භාවනාව, පුරුදු කරන්නටයි කීවා. ඉතින් ඒ කාන්තාව ඉතාමත්ම ශ්‍රද්ධාවෙන් මේක බාරගත්තා. ගෙදර ගිහින් ඉවර වෙලා අර දහසක් සුමේ කරන ගමන්, හැටනමකට දුනේ හරිගස්සන ගමන් නිතරෝම මේක මෙනෙහි කරන්නට පටන්ගත්තා. පටන් අරගත්තට පස්සේ පුදුමාකාර සතියක්, කායගතාසතිය වැඩුණා. ඊගාවට ධම්මවීචයත්. කවදවත් බලපු නැති විදියට තමන්ගේ ශරීරය දිහා බලලා විග්‍රහ කරන ගතියක් ඇති වුණා. ඒ නිසා තද උත්සාහයක් පහළ වුණා. ඒ නිසා අනිකුත් වැඩ බොහොම සීඝ්‍රයෙන් කරලා පුළුවන් තරම් වෙලාව ඇරගෙන මේ

දෙතිස් කුණප භාවනාව කරනකොට පුදුමාකාර ප්‍රීති ප්‍රමෝදයක් දැනුණා. ඒ වගේම පස්සද්ධියක් තියනවා. මේ දරුවන්ට නැත්නම් ස්වාමීදරුවන්ට කෑම හැඳුවට කිසිම වෙහෙසක් මොනවක්වත් නෑ. බොහොම පහසුවෙන් මේ කටයුතු සිද්ධ වුණා. ඉතින් ඒ නිසා සමාධියත් ඊට පස්සේ ඇත්තා වූ ප්‍රඥවත් බොහොම ප්‍රකට වුණා.

නොබෝ කලකින්ම ඒ මානික මාතාවට අභිඥ සහිතව මාර්ග ඵල අවබෝධය සිද්ධ වුණා. සිද්ධ වෙලා කල්පනා කරලා බැලුවා මම මේ කරන පින් දැන්මම පටිසන් දුන්නා. මම මහණ වෙලා ආරණ්‍යගත වෙලා මොකක්වත් නෑ. මේ ගෙදරදෙපේ ඉඳගෙන. හැබැයි මේක එවැනි විවේක ස්ථානයක් වාගේ වෙනත් ඇති. මොකද උදේ ඉඳලා හැන්දෑ වෙනකල් විශාල පිරිසකට උපස්ථාන කරනකොට මේක දන ශාලාවක් වගේ. මේ කාන්තාව ඒක දන ශාලාවක් කරගත්තා. එහෙම කරගෙන කල්පනා කරලා බලනකොට අනේ මගේ ස්වාමී දරුවන් වහන්සේලා, මේ කුල දේවතාවුන් වහන්සේලා මොන තරම් උත්තමයන් වහන්සේලාද? උන්වහන්සේලා මට මේ දීපු කාරණා නිසා මෙව්වර බර වැඩක මම යෙදිලා ඉන්ද්දදීන් මට මෙව්වර ධර්ම ලාභයක් ලැබුණා. මට අනුන්ගේ හිත් දකින තරම් ඥානය ලැබුණා, පෙර විසු කඳ පිළිවෙළ දකින ඥානය ලැබුණා කියලා බොහොම උදම් අනලා, අහම්බෙන් වගේ හොයලා බැලුවා එහෙම නම් මට කමටහන් දීපු භාමුදුරුවරු කොච්චර උත්තමයන්ද කියලා. බැලින්නම් තාම පෘථග්ජනයයි. එක් කෙනෙක්වත් නිවන් දැකලත් නෑ. එක් කෙනෙකුටවත් අභිඥ ලැබිලත් නෑ. ඒ කාන්තාව නිවන් නොලැබිලා හිටියා නම් කලන්තේ හැදිලා වැටෙයි. මෙව්වර ලස්සනට බණ කියනට, මට නිවන් පෙන්වනට පුළුවන්කමක් තියෙනවා. එක් කෙනෙකුත් කිසිම ගුණ විශේෂයක් ලබලා නෑ.

පස්සේ කල්පනා කළා මවක් විදියට, මොකද මගේ දරුවන් මෙව්වර දුර බැහැර ගෙවාගෙන ඇවිල්ලා මෙව්වර කාලයක් මේ ඵරමිණියා ගොතාගෙන පූර්ණකාලීනව භාවනා කරලාත් ඇයි මේ ඇත්තන්ට මාර්ග ඵල නිවනක් ලබා ගන්ට බැරි වුණේ කියල බැලුවා. තම තමන්ගේ අභිමුඛාර්ථ ඉෂ්ට කරගන්ට බැරි වුණේ කියල බැලුවා. බලනකොට ආහාර සප්පාය නොලැබීම. ඔක්කොමලා එක එක මව්වරුන්ගේ දරුවෝ. එක එක මවක් එක එක තාලෙට සලකලා

තියෙන්නේ. ඉතින් ඒක නිසා මේ ඔක්කොටම එක හැළියේ බත් කන්ට ගියාම ඒක යාදෙන්නේ නෑ. පස්සේ මේ කාන්තාව කල්පනා කරලා බැලුවා මොකක්ද කාරණාව කියලා. සමහරුන්ට ඇඹුල් රස ඕනෑ. සමහරුන්ට මිහිරි රස ඕනෑ. සමරුන්ට පැඟිරි රස ඕනෑ. සමහරුන්ට ලුණු වැඩියෙන් ඕනෑ. සමහරුන්ට අඩුවෙන් ඕනෑ. විවිධාකාරයි. ඊට පස්සේ මේ කාන්තාව බොහොම ඉක්මනට අර පරණ පුරුදු තනි හැළියේ ඉවිල්ල පැත්තක තියලා, ඒ ඒ ස්වාමීන් වහන්සේලාගේ රූපිය අනුව ආහාර සපයලා දීපුවහම වස් කාලේ හමාර වෙනකොටම මේ ස්වාමීන් වහන්සේලා සියලුදෙනාටම ඒ තමතමන් වහන්සේලා ප්‍රාර්ථනා කරන්නා වූ අග්‍ර නිවන් ඵලය සාක්ෂාත් කරගන්නට ලැබුණා.

නිවන් ලැබුවට පස්සේ මහාපචාරණයෙන් පචාරණය කරලා මේ ස්වාමීන් වහන්සේලා සියලුදෙනාම සර්වඥයන් වහන්සේගේ දර්ශනයට ගිහිල්ලා අඤ්ඤභාව ප්‍රකාශ කළා. ස්වාමීන් වහන්ස අපි ගිය ගමන සාර්ථකයි. මෙන්න මේ විදියට අපි සියලු දේ කරගත්තැයි කියලා අතිරේක කාරණාවක් විදියට කීවා ස්වාමීන් වහන්ස අපිට මේකට හේතු වුණේ අපට අපේම අම්මා කෙනෙක් වගේ මානික මාතාව ලැබුණ නිසා. ඒ කාන්තාව පුදුමාකාර විදියට ටික කාලයකින් අපිව තේරුම් අරගෙන අපට සැලකුවා. ඒ නිසා අපිට අපේ පහසුකම් ලැබුණා. නිවන් සාක්ෂාත් කරගන්නට පුළුවන් වුණා කියලා. ඉතින් මේකේදී මේ කතාව මෙතනින් නතර කරනවා මම. මොකද හේතුව? මේකෙන් අපිට ඕනෑ කාරණාව පැහැදිලි වෙනවා. නමුත් ඒක අහගෙන හිටපු තව හමුදුරු කෙනෙකුට වෙච්ච සංසිද්ධිය මිටත් වැඩිය රසවත්. මේකේදී ජේන්තෝ ආහාර පිළිබඳව යම් ගැටුමක්, ආහාර පිළිබඳ යම් නොගැලපෙන ගතියක් තියෙනවා නම් විශේෂයෙන්ම ජයිරාග්නිය පිළිබඳ දුර්වලකම් ඇති ඇත්තන්ට ඒක වෙහෙසකරයි. ඒ ආහාර සප්පාය ලැබෙනකල් එතනයි රංචුව.

ඒ වාගේම තමයි උතුසුඛසෙවනතා. නැත්නම් සෘතු සප්පාය ලැබෙන්නට ඕනෑ. සෘතු සප්පාය කියල කියන්නේ සමහරුන්ට එළිමහන් ජීවිතය හොඳයි. සමහරුන්ට ඇතුළේ ජීවිතය හොඳයි. සමහරුන්ට වැස්ස කාලේ හොඳයි. සමහරුන්ට සීත කාලේ හොඳයි. ඒ ඒ විදියට අවශ්‍ය සෘතු සප්පාය ලැබෙන්නට ඕනෑ. නොලැබුණොත්

එතැන රංචුවක්. එතැන ගැටුමක්. ඒ ගැටුම අර සියුම් ප්‍රීතිය ප්‍රමෝදය පහළ කරන්නට ඉඩ දෙන්නේ නෑ. හිත විපිළිසර භාවය ඇති කරනවා. අවිජ්ජාසාර බව ඇති වෙන්නේ දෙන්නේ නෑ. ඒ නිසා ප්‍රමෝදය නෑ. ඒ නිසා ප්‍රීතිය නෑ. ඒ නිසා පස්සද්ධිය පහළ වෙන්නේ නෑ. බෝධස්ථානය ධර්ම වැඩෙන්නේ නෑ.

ඒ වාගේම තමයි ඉරියාපට්ඨානවනනා. එක එක වර්තවලට එක එක ඉරියාපට්. අප සාමාන්‍යයෙන් ඕනෑම යෝගාවචරයෙක් ආප්‍රවාම මතක් කරනවා දවසේ පැය දහයක් විතර බාගෙ බාගෙ සක්මනත් පර්යංකයක් කරන්නේ කියලා. ඉතුරු ඉරියාපට් ඒ යෝගාවචරයාගේ දින වර්යාව අනුවයි. නමුත් මේක කෝකටත් තෙලය වගේ පොදු ක්‍රමයක් වුණාට සමහරුන්ට මේක හරියන්නේ නෑ. ඒ ඇත්තන්ගේ සමහර වෙලාවට සක්මන වැඩි කරන්නට වෙනවා. එක්කෝ පර්යංකය වැඩි කරන්නට වෙනවා. එහෙම නැත්නම් හිටගෙන කරන භාවනාව. සමහර ඇත්තන්ට හාන්සි වෙලා කරන භාවනාව. නමුත් හාන්සි වෙලා කරන භාවනාව හෝ පුටුවක ඉඳගෙන කරන භාවනාව සාමාන්‍යයෙන් පේන්නේ සුබෝපභෝගී වාගේ. ඒක නිසා ඒක නින්දට බරයි. හරියන්නේ නෑ කියා. නමුත් ඒ යෝගාවචරයාම තේරුම් අරගන්ට ඕනෑ භාවනා මධ්‍යස්ථානයට ඇවිල්ලා කුසිත වෙලා නිදගන්ට නෙවෙයි. තමන්ගේ අභිමතාර්ථය ලබා ගැනීමට ඉරියාපට් හරියට පාවිච්චි වෙන්නේ නැත්නම් මේක පිළිබඳ සැලකිලිමත් වෙන්න ඕනෑ.

මේ අනුව, හෝජනයත් සෘතුවත් ඉරියාපට් කියන තුන ගැන භාවනා මධ්‍යස්ථාන ඇති කරන ඇත්තෝ ටිකක් සැලකිලිමත් වෙන්න ඕනෑ. මේකට ඉන්නවා නා නා ප්‍රකාර කටොලු කතා කරන ඇත්තෝ. ඒ ඇත්තෝ ඇවිල්ලා නා නා ප්‍රකාර ප්‍රශ්න අහනවා. මේ විදියට සුඛ උපභෝග පරිභෝග වස්තු පරිභෝග කරන්නටද මේ ජීවිතේ ආවේ. එහෙම නැත්නම් මේ ලැබෙන දේකින් ජීවත් වෙන්න ඕනෑ කියලා කතා කරන ඇත්තෝ ඉන්නවා. හැබයි හොඳට හොයලා බලන්න. එහෙම කෙනෙක් කවදකවත් භාවනා කරන්නට හිතන්නේ නෑ. මහණ වෙන්නට හිතන්නේ නෑ. ඒගොල්ලෝ ගොඩ ඉඳගෙන පිනන ඇත්තෝ. එහෙම නැත්නම් අර කියන අන්ත අන්තකිලමථානුයෝගයට ගරු කරපු ඇත්තෝ. අපි එව්වා අහක දන්නට

නරකයි. නමුත් අපි තේරුම් අරගන්ට ඕනෑ අඩු ගානේ මේ ජීවිතය අපිට වැඩක් ගන්නට නම්, එයට අවශ්‍ය කරන තෙල් වතුර මේ වාහනයට දන්ට ඕනෑ. මේක සුඛෝපභෝගීත්වයක් නෙවේ. ප්‍රයෝජනය සලකල කරන වැඩක්.

ඒ නිසා සෘතු සප්පාය, ආහාර සප්පාය, ඉරියාපට සප්පාය කියන මේ කාරණා ආරම්භයේදී යෝගාවචරයාට හුඟක් තේරුම්ගන්ට අමාරුයි. නමුත් එක දිගට කරගෙන කරගෙන යනකොට තමයි, මෙහෙම බණක් අහලා තමන්ම සමහර වෙලාවල ජීවිතේ මේ භාවනාව හරි යන වෙලාවල් තියනවා. ඒ හරි යන වෙලාවල්වල මේකෙන් මොනවා සම්පූර්ණ වුණාද මොනවා අසම්පූර්ණ වුණාද කියලා තමා වශයෙන්ම ධම්මවිචයට යොදලා බලන්ට පුරුදු වෙන්ට ඕනෑ. බලනකොට තමන්ට තේරෙනවා මෙන්න මේ වෙලාවල්, මෙන්න මේ පැත්ත, මෙන්න මේ දිශාවල් මේ මේ ඉරියව් සැපයි. එහෙම නම් ඒ අනුව තමන් ප්‍රයෝජනය සලකලා දිනවරියාව හදගන්ට ඕනෑ. ඒ හදගන්නකොටත් ඔය පස්සද්ධි සම්බොජ්ඣංගය විශේෂයෙන්ම පහළ වෙන්තේ විපස්සනා භාවනා ජීවිතේදී නම් උදයබ්බය ඥානය හොඳට මුහුකුරන වෙලාවේ. ඒත් ඒකාකාරව පවතින පස්සද්ධියක් නෙවේ. නමුත් පස්සද්ධියක් කියන්නේ මේකයි කියලා විශේෂයෙන්ම අරමුණට හොඳට හිත යෙදිලා, අරමුණත් හිතත් වේගයෙන් මෙනෙහි කරලා, එහෙම නැත්නම් හොඳට උත්සන්න වෙලා අරමුණට හිත බැසගත්තා සේ, නැත්නම් අරමුණයි හිතයි අතර වෙනසක් නැත්තා සේ, තවත් විදියකට කියනවා නම්, අරමුණේ පිම්බීම හැකිලීම දෙක අතර වෙනසක් නැත්තා සේ, ඇතුල් වීම පිට වීම අතර වෙනසක් නැත්තා සේ වැටහෙනකොට හිත හොඳට ප්‍රීතියෙන් වීර්යයෙන් හොඳට පුබුදලා යම් විදියක භාවනා ඥානයක උතුරා යාමක් සිද්ධ වෙනවා. මුදුන්පත් වීමක් සිද්ධ වෙනවා.

ආත්ත ඒ මුදුන්පත් වීම වුණාට පස්සේ පුදුමාකාර විදියට ප්‍රසාදයක් පස්සද්ධියක් සංසිදීමක් ශීතල බවක් හිතේ ඇති කරමින් හැතපෙන්නට ගන්නවා. මේ තමයි පස්සද්ධිය පිළිබඳව මූලිකම යෝගාවචරයා වටහාගන්න අවස්ථාව. මේ වෙලාවේදී බබෙක් නින්දට යන්නා සේ, එහෙම නැත්නම් රත් වෙලා තිබුණ ඉටි ටිකක් කැටි ගැහෙන්නා සේ මුළු කයත් මුළු හිතත් එහෙමම හැතපෙන ගතියකට

තැන්පත් වෙන ගතියකට ප්‍රසාද වෙන ගතියකට සන්සුන් වෙන ගතියකට එන්ඩ පටන්ගන්නවා. ආන්න ඒ ගතිය ඊගාවට ඔය භංග ඥාන, භය ඥාන වගේ වෙනකොට හැලහැප්පෙන්නඩ ගන්නවා. වරින් වර එනවා, වරින් වර යනවා. අවසානයේ ඒක මෝරලා සංඛාර උපේක්ඛා ඥානයට යනකොට මේ පස්සද්ධිය කොච්චර දුරට එනවද කියනවා නම්, ඇඟ පොඩ්ඩක්වත් හොල්ලන්ඩවත් එපා, ඇසිපිල්ලන් හොල්ලන්ඩවත් එපා කියන තරමට වගේ එක ඉරියව්වෙම වැඩි වෙලාවක් ඉන්න තරමට මේකේ සම්පත්තිකර අවස්ථාව, ප්‍රයෝජනය සලකන අවස්ථාව එන්ඩ පටන් අරගන්නවා.

ඒ නිසා යෝගාවචරයා යම් ආකාරයකට තමන්ගේ කාල සටහන වෙනස් කරගන්ඩ හිතන්ඩ වටින්නේ මේ ඥාන පහළ වෙන්ඩ මුලින්ම මේ කයට තියන ආදරය නිසා නෙවේ. මේ ඥාන පහළ වේගෙන එනකොට ඒක වැඩි කිරීම සඳහා දියුණු පවුණු කිරීම සඳහා ඒ කාලසටහන ටිකක් වෙනස් කරගන්නට කමක් නෑ. වැඩිවැඩියෙන් ප්‍රසාදය පහළ වෙන ආකාරයට වැඩිවැඩියෙන් කාය දරථ දුරු කරන ආකාරයට දවසේ ජීවිතේ ගත කරන්ඩ පුරුදු කරගන්ඩ. එතකොට කියන්ඩ පුළුවන් යෝගාවචරයාට තනියම භාවනා කරන්ට පරිචයක් තියෙනවා කියලා. පුළුවන්කමක් තියෙනවා කියලා. එතෙන්නට එනකල්ම ඒ ආහාර සප්පාය නැති වුණත් සෘතු සප්පාය නැති වුණත් ඉරියාපථ සප්පාය නැති වුණත් ඒ කාරණා ඒ වශයෙන් කමටහන් ශුද්ධ කරනකොට ඉදිරිපත් කිරීමේ දක්ෂතාව තියෙන්ට ඕනෑ. භාවනාවේදී මට වඩාත්ම සප්පාය වෙන්තේ කෑමට පස්සේ, දුනෙට පස්සේ, නැත්නම් දුනෙට ඉස්සර වෙලා, නැත්නම් මට හුගක්ම සැප සක්මන් භාවනාව. නැත්නම් පර්යංක භාවනාව. මට හුගක් වෙලාවට හරි යන්නේ පාන්දර භාවනාව, නැත්නම් මද්දහනෙ භාවනාව ආදී වශයෙන් යෝගාවචරයා මේවා ගැන තමන්ගේ කාලසටහන ගැන සැලකිලිමත් වෙන්ඩ ඕනෑ. සැලකිලිමත් වෙනකොට, පස්සට එව්වා උදව් උපකාර කරගන්ට පුළුවන් මේ කලින් කලින් වෙච්ච අඩුපාඩු වැරදි මත්තට හදගැනීම පිණිස.

ඒ වගේම තමයි මධ්‍යස්ථ යෙදවුමක් තියෙන්ඩ ඕනෑ යෝගාවචරයාට. මේ දැන් අද මේ වෙලාවේම මං නිවන් දකින්න ඕනෑ කියන පර්යංකය දැඩි ග්‍රහණය කරගන්නොත් කය දරථ භාවයට පත්

වෙනවා. ඒ වාගේම තමා හුඟක් ලේසි පහසු සැහැල්ලු කුසිතකමට බර ගතියට ගියත් ඒ පුද්ගලයාට කවදවත් මේ අරමුණ විනිවිදිනට ලැබෙන්නේ නැහැ. අඩු ගානේ ඇගෙන් එන පුංචි වේදනාවක්වත් විනිවිදිනන ලැබෙන්නේ නැ. සිතිවිල්ලක්වත් විනිවිදිනට ලැබෙන්නේ නැ. ඒ මොකද, වීර්යය ක්‍රියාත්මක වෙන්නේ නැ. ඒ නිසා ඔහුට මධ්‍යස්ථ ප්‍රමාණව යෙදෙන වීර්යය තියෙන්න ඕනැ. සමාධියත් එක්ක ගැළපිවිච වීර්යයක් තියෙන්න ඕනැ. ශ්‍රද්ධාවත් එක්ක ගැළපිවිච ප්‍රඥාවක් තියෙන්න ඕනැ. ආන්ත එතකොට තමන්ට තේරෙන්න පටන් අරගන්නවා එන එන බාධකවලට අනුව අවස්ථානුරූපව තමන්ගේ භාවනාව ඉදිරියට වැඩෙනකොට මධ්‍යස්ථ භාවය. විණාවක් ඕනැවට වැඩිය තත් ඇද්දෙන් ඒක තීව්‍ර වෙනවා සද්දේ. තත හොඳට ඇදිලා නැත්නම් ඒ සද්දේ බොහොම පැතලි පළල් සංගීත රාවයක් වෙන්නේ නැ. බොල් සද්දයක් එනවා. ඒ නිසා හරි ගානට මධ්‍යස්ථව ඇදිලා තියෙන්න ඕනැ. මේකත් මේ පස්සද්ධිය කියන බොජ්ඣංගය වැඩෙන්න බොහොම උපකාරයි.

දැන් අපි ඉගෙනගත්ත ප්‍රීති - පස්වනක් ප්‍රීතිය ගන්නකොට උබ්බෙගා පීති, ඵරණා පීති කියනකොට බොහොම බලවත් ඒක. උඩ දන්නා වගේ, පුළුන් කැල්ලක් හුළඟට අරන් ගිහිල්ලා උඩ දන්නා වගේ උද්වේගකර වෙනවා සමහර වෙලාවට. ඵරණා පීති කිව්වම ඇඟ කිලිපොළාගෙන නලියන තරමට එනවා. මේක වැඩිය ඕනැවට වැඩිය පස්සද්ධියට. මේකේ මේරීමක් තලතුනා විමක් තමයි පස්සද්ධියට අවශ්‍ය කරන්නේ. ඒ නිසා ප්‍රීතියට පස්සේ එයින් ඇති වුණා වූ සංහිදියාවක් තමයි පස්සද්ධිය හේතු වෙන්නේ. ආන්ත ඒ බව යෝගාවචරයා ඒ චිත්ත විචියේ ගමන් කරන ගමන් දැනගන්න ඕනැ. දැනගෙන, ඒ පස්සද්ධියට යා දී කටයුතු කරනකොට ඉන් එහාට සමහර වෙලාවට තමන්ටම ඇසිපිල්ලන් නතර කරගන්න බැරි තරම් ඇහැපිල්ලන් ගහන තරමට මේ පස්සද්ධිය බොහොම ප්‍රකට වෙනවා. ඇස් ඇරගෙන ඉන්නවද වහගෙන ඉන්නවද කියලා උත්සාහ කරන්න බැ. ඒ තරමට මේ පස්සද්ධියට පත් වෙලා. ඇස්පිල්ලන් ගහගෙන ගහගෙන යන්න පටන් අරන්. නමුත් සමාධියට බාධා වෙන්නේ නැ. සතියට බාධා වෙන්නේ නැ. ඒ තරමටම එක නියපොත්තක් එක ඇසිපිල්ලමක් එක ඇඟිල්ලක් වෙනස් කරන්නේ නැතිව එහෙමම

ගත කරන්නට හිතෙන වෙලාවක් එනවා. අන්න ඒ වෙලාවේ තේරුම් අරගන්ට ඕනෑ මේ ඉන්ද්‍රිය ධර්ම බොහෝම මැදිහත්ව සමානව යෙදෙනවා. ඒ නිසා පස්සද්ධි වෛතසිකය වැඩෙන්නට ඒක බොහොම හේතුසාධකයි.

ඒ වාගෙම තමයි සාරද්ධිකාය පුද්ගලයන්ගෙන් ඉවත් වීම කරන්න ඕනෑ. හොස්ස ළඟින් මැස්සා යන්ඩ බැරි බොහොම වණ්ඩ පරුෂ පුද්ගලයන්ගේ ඇසුර නිසා තමන්ගේත් හිත කැලඹෙනවා. ඒ මනුස්සයන්ට අර්ථය ධර්මය තේරුම් කරගන්ට බැරුව, නා නා ප්‍රකාර කම්කටොලු දේවල් යෝගාවචර ජීවිතවලට යෝගාවචර හිත්වලට දන එක ඒ දරව සහිත පුද්ගලයන්ට ලොකු දෙයක් නෙමෙයි. ඒ නිසා ඒ ඇත්තෝ එක්ක එකතු වෙලා ඒ ඇත්තෝ හදගෙන මේ ගමන යන්ට ඕනෑ කිව්වොත්, වෙන්නේ නැහැ. අපට සිද්ධ වෙන්නේ ඒ ඇත්තන් වර්ජනය කරන්ට. ඒ ඇත්තෝ නැති තැනක් හොයාගෙන ගිහිල්ලා ඒ වෙනුවට පස්සද්ධි කාය සහිත පුද්ගලයන් - බොහොම ශාන්ත, මොනම දේකට හෝ තමන්ගේ හිත කුප්පගන්නේ නැතුව හිත ඇත් කරගත භාවනා ජීවිතේ රැකගන්ට පුළුවන් ඇත්තන්ගේ ඇසුර ලබන්නට. නමුත් අවාසනාවකට වගේ මේ කාය දරවයක් හෝ වෙන දෙයක් හම්බ වෙච්චහම හුඟක් වෙලාවට කතාවට පෙළඹෙන්නේ අන්න අර කියන විදියේ සාරද්ධිකාය පුද්ගලයා තමයි. ඒ ඇත්තා ගොඩ පෙරකදෝරුවා වගේ ඉස්සරහට දුවගෙන ඇවිල්ලා අර වැටිච්ච කෙනාට බොහොම ඉක්මනට ගින්නට පිදුරු දන්නා වගේ නා නා ප්‍රකාර කම්කටොලු ඔළුවට දනවා. ඒ නිසා යෝගාවචරයා දැනගන්ට ඕනෑ කොයි පෙරකදෝරුවද අල්ලන්නෙ කියල. කොයි පෙරකදෝරුවා ඇල්ලුවොත් නඩුව දිනන්නට පුළුවන්ද කියලා. හුඟක් වෙලාවට අර පස්සද්ධි කාය ඇති ඇත්තෝ අනුන්ගේ නඩු භාරගන්නට කැමති නෑ. භාර ගත්තත් ඒක ඉතින් වෛරයෙන් වෛරය සංසිදෙන්නේ නෑ. ඒක නිවෙන පැත්තටයි කතා කරන්නේ. ඉතින් ඒ නිසා හුඟක් වෙලාවට ඒකට අර හොඳ සැර පරුෂ කතා කරන සාරද්ධිකාය පුද්ගලයන්ගේ ඇසුර ලැබුණහොත් දෙන්නටම අභාග්‍ය සම්පන්න බරපතල අකුසලයක් සිද්ධ වෙන්නෙ.

මම මුළු ලෝකෙම දෑකලා නැහැ භාවනා මධ්‍යස්ථාන එකක්වත් මෙන්න මේ සාරද්ධිකාය පුද්ගලයෝ නැති. භාවනා

මධ්‍යස්ථානයක අත්‍යවශ්‍ය අංගයක් තමයි, එහෙම කෙනෙක් දෙන්නෙක් ඉන්නවමයි, හැබැයි ඒකත් හොඳක්. එතකොට දුර්වලකම් හොඳට ජේනවා. යෝගාවචරයාට පොඩ්ඩක් අඩුපාඩු වෙනකොට අර පුද්ගලයා එයා ළඟට ගිහිල්ලා කොහොම හරි අවුස්සලා පුප්පලා කරකවලා අතාරිනවා. ඒ නිසා යෝගාවචරයා කාලයක් යනකොට මධ්‍යස්ථානය තේරුම්ගන්නවා කියලා කියන්නේ, අර ඉබ්බා කට්ට ඇතුළට ඇදගත්තා වගේ මොන දෙයක් වුණත් අකුළගෙන තමන්ගේ ජීවිතේ රැකගන්නවා මිසක්කා මේ නඩු මේ වෝදනා මේ යෝජනා භාවනා මධ්‍යස්ථානවලට ගැළපෙන්නේ නැහැ. ඇත්තම කියනවා නම් මධ්‍යස්ථානයට ගැළපෙනවා, යෝගාවචරයාට ගැළපෙන්නේ නැහැ. ඒක නිසා මේ වගේ ඉතාමත් දරුණු යුද්ධයක්, දරුණු කෙලෙස් සටනක් කරන තැන්වල අර කලින් කියන අවස්ථා තියනවා නම් - ආහාර පිළිබඳ හොඳ තත්ත්වය, සාකුච පිළිබඳ හොඳ තත්ත්වය, ඉරියව් පිළිබඳ හොඳ තත්ත්වය - හුඟක් අඩුයි ගැටුම්. මොකද, ඒ පුද්ගලයාට ලැබෙන පහසුකම් නිසා තමන්ගේ වැඩ කරගෙන ඉන්නවා. එව්වගේ අඩුපාඩු වුණොත් මේ සාරද්ධකාය පුද්ගලයන්ට හරියට වැඩ. නිතරෝම නඩු. ඉතින් එතකොට අර මධ්‍යස්ථව වැඩ කරන කෙනා කොයි අතට හැරෙයිද කියන්ඩ බැහැ.

ඒ නිසා ශාසනේ සම්පත්තිකර අවස්ථාව, පිරිව්ව අවස්ථාව, ඉතාම දුෂ්කරයි. මේකත් දුක්ඛ සත්‍යයමයි. මේකත් අපි යමක් බලාපොරොත්තු වෙනවා නම් ඒක නොලැබෙනවද ආන්න ඒ දුක්ඛ සත්‍යයමයි. ඒ නිසා යෝගාවචරයාටමයි මේකෙ වගකීම එන්නෙ. මෙන්න මේ අවස්ථාවේ මගෙ ළඟ පස්සද්ධිය තියෙනවා කියලා එහෙනම් ඒක දැනගන්ඩ. පස්සද්ධිය නැත්නම් නැති බව දැනගන්ඩ. නැති පස්සද්ධිය මේ ඇති වුණ එකත් දැනගන්ඩ. පස්සද්ධිය වැඩෙන්නේ භාවනාව පිරෙන්නේ මේ වෙලාවෙය කියලා යෝගාවචරයා දැනගැනීම, අන්න අර විදිනේ ඒ තැනට නුසුදුසු පුද්ගලයෝ හිටියත් තමන්ගෙ ජාම බේරාගෙන ඉදිරියට යන්ට ඉතාමත්ම වැදගත් වෙනවා. හිතන්ට නරකයි මේ මධ්‍යස්ථානයෙන් පස්සද්ධිය දෙනවයි කියලා. එහෙම එකක් නෑ. බුදුහාමුදුරුවෝ පස්සද්ධිය දෙනවයි කියලා හිතන්ඩත් නරකයි. ධර්මයෙන් අපිට පෙත්තක් වශයෙන් ගිල්ලන්ට පස්සද්ධිය කුඩු කරලා කැටි කරලා

ගන්ට පුළුවන් කියලා හිතන්ටත් නරකයි. එච්වා එන්නේ අර කලින් කලින් ඇති වෙලා එන ධර්මතා දිගේ. මුල් මුල් බොජ්ඣංග ධර්ම දිගේ. නමුත් ආවට පස්සේ ඒක අඳුරන්නේ නැත්නම්, ඒක දූතගන්ට රැකගන්ට දන්නෙ නැත්නම් ඉතින් හුගක් කල් යනවා. හුගක් වෙහෙසකරයි. හුගක් දුක්ඛ ප්‍රතිපදාව ප්‍රකට වෙන්න පටන්ගන්නවා.

මේ අනුව යෝගාවචරයාට තියෙන අවස්ථාව හොඳට දැනගෙන වර්ධනය කිරීමට ඒ සියලුම කාරණා මනා සේ පරිපාලනය කිරීමේ ශක්තියක් අවශ්‍ය කරනවා. ඒ මක්කොම තියෙද්දීත් යෝගාවචරයාට මේ තදධිමුත්තතා කියන පස්සඤ්චයට නැමිච්ච, පසසඤ්ච නිත්‍ය, පසසඤ්ච පොණ, පසසඤ්ච පඤ්චාර කියන විදියට නැමිච්ච ගතිය තේරුම්ගත්තේ නැත්නම් හරිම අමාරුයි. මේ අනුව වැදගත්ම කාරණාව තමයි මේ බොජ්ඣංග සම්පූර්ණ වෙන්නට අවශ්‍යයි. මාර්ග ඵල ලැබීම සඳහා බොජ්ඣංග අවශ්‍යයි. පස්සඤ්චයත් එක පිරිච්ච ගතියක්. ශාසන සම්පත්තියක්. මේ සම්පත්තිය ලබාගැනීම අවශ්‍යයි. මගේ හැම ඉරියව්වක්ම, ආහාර ගැනීමක්ම, සෘතුව සෙවීමක්ම, පුද්ගල ආශ්‍රයක්ම ඒ හැම එකකින්ම මට අවශ්‍ය කරලා තියෙන්නේ මේ සංහිදියාවයි, මේ ශීතල ගතියයි, ශාන්ත ගතියයි කියන එක නොදැනගන්නොත්, ඒකට යා දෙන ජීවන රටාවක් හදගන්ට බැරි වුණොත් ඉතින් ඒ යෝගාවචරයා බොහෝම වෙහෙස වෙනවා. වෙහෙසකර තත්ත්වෙකට පත් වෙනවා. ඒ නිසා ධර්මය පිළිබඳ අවබෝධය බොහෝම වැදගත් වෙනවා. මේ පස්සඤ්චය ලැබුණත්, නැත්නම් පස්සඤ්චයට නැඹුරු වර්තයක් වුණත් එය නොදැන හිටියොත්, වඩා වර්ධනය කරන හැටි නොදැන හිටියොත් පාඩු වෙන්න ඉඩ තියනවා. ඒ නිසා යෝගාවචරයා ඒක දූතගන්න එක හොඳයි. එතකොට අර පුද්ගලයට තියනවා මෙයාට නෑ කියලා තමන්ට බේරිලා ඒ කටයුත්ත කරගන්නට පුළුවන් ශක්තියක් මේ පස්සඤ්චයෙ තියෙනවා.

ඒ වගේම තමයි පස්සඤ්චය යම් ආකාරයකට දිගින් දිගට එන්ඩ පටන් අරගන්නොත් ඒ යෝගාවචරයාගේ යෝග ජීවිතයේ පරණ ඉඳලා තිබුණ බොහෝ රෝග ඉතාමත්ම අඩියේ ඉඳලම ශුද්ධ වෙන්න පටන් ගන්නවා. හැබයි සනීප වෙන්නට පටන්ගන්නකොට රෝග ලක්ෂණ මතු කරනවා. අහල තියෙන කතාවල හැටියට සමහර වෙලාවට ගහකින්

වැටිලා, නැත්නම් මොකක් හරි වාහන අනතුරක් වෙලා ඇට බිඳිලා තරමට අමාරු වෙලා සුව කරගෙන භාවනාවට යෙදීවිච කෙනෙක් වුණත්, අත බිඳිවිච වෙලාවේදී තියෙන තරම් වේදනා භාවනා පර්යංකයේදී එනවා.

එතකොට ඒ යෝගාවචරයා මුල් අවස්ථාවේදී මේක තේරුම් අරගෙන කර්මස්ථානාවාර්යවරයාට වාර්තා කෙරුවෙ නැත්නම්, මේක නිකං ලෙඩ වැඩි කරන ගතියක් කියලා දමල ගහල ගියොත් ඒ යෝගාවචරයා වටිනා අවස්ථාවක් පැහැර හරිනවා. ඒ මොකද ඒ ඇටේ මුල ඉඳලාම සුව වෙන්නි බාගෙට සුව වෙවිච එව්වා ඔක්කොම හදගෙන එන්නි ඕනෑ නිසයි අර අඩියටම යනකල් හිත ගෙනියලා තියෙන්නේ.

ඒ නිසා පස්සද්ධිය ඇති වෙන්නි කලින් යට ගිය රෝග ලක්ෂණ මතු වීම පෙන්නන්නේ විපස්සනා භාවනාවේදී ගෙදරට වැඩිය සිටු දෙවිඳුවක් විදියට. ඒ එතකොටම මෙව්වට වෙදකම් කරන්නයි විශේෂඥයෝ හොයන්ට ඇවිදින්නයි ගත්තොත් ඒ ඇත්තෝ මේ මනුස්සයාට පිස්සු ඇද්දලනවා. තමන්ම තේරුම්අරගන්න ඕනෑ. අපේ ලොකු ස්වාමීන් වහන්සේ කියපු විදියට රෝගය ටිකක් මතු වෙනකල් ඉන්ට. එතකොට තමන්ට දැනගන්න පුළුවන් මේ මොකාටද එන්නේ කියලා. එතකොටම කුලප්පු වුණොත් ඒක පස්සද්ධිය නොවෙයි දරඹ ගතිය. කුප්පන ගතිය. ඒ කුප්පන ගතිය පරීක්ෂණයට ලක් කරන්න ඕනෑ. මීට කලින් නෙ අපි සාකච්ඡා කළේ වීරිය. ඊට කලින් අපි සාකච්ඡා කරන්නේ ධර්මවිචය. ඊටත් කලින් අපි සාකච්ඡා කරන්නේ සතිය. අන්න ඒවට මේ රෝග ලක්ෂණ යට වෙන්නි ඕනෑ. යට වෙනවා නං තමන්ට තේරෙයි එන්නි එන්නි එන්නි ඒ රෝග ලක්ෂණ සැහෙන කාලයක් මතු වෙලා ඇවිල්ලා සැරයක් නෙවේ දෙසැරයක් නෙවේ තුන් සැරයක් දෙරට තට්ටු කරනකල්, අපි දිගට අපේ වැඩේ කරගෙන යනවා. සමහර වෙලාවට එතකොට ඒ වාගේම ඒ රෝග ලක්ෂණ බැහැගෙන යන මට්ටමට එන්නි පටන්ගන්නවා. එහෙම නං භාවනාවෙන් සනීප වීමක් බලාපොරොත්තු වෙන්නට පුළුවන්. එහෙම නැතුව භාවනාවෙන් ලෙඩ සනීප කරනවා කියන අදහසින් පටන්ගත්තොත් වැරදියි. ඒ නිසා එන එන ලෙඩට දුවදුවා රෝග ලක්ෂණවලට වෙදකම් කරන්නට පටන්ගත්තත් කරන්නි බෑ.

පස්සද්ධිය නිසා හරියට සනීප වුණට පස්සේ පුදුමාකාර පිරිවිච ගතියක් තමන්ට තේරෙන්නට පටන් අරගන්නවා. මේ රෝග විවිධ හේතු නිසා - කර්මජ, ආහාර, සාතුජ යන විවිධ හේතු නිසා හටගන්නේ. නමුත් ඒ සඳහා ඉවසීමේ ශක්තිය තියෙනවා නම් ඔය සෑම ශක්තියක්ම කපාගෙන ඉදිරියට යන්නට පුළුවන්.

මේ අනුව බුද්ධ දේශනාවේ සඳහන් වෙන සුව කිරීමේ අවස්ථාව රෝග සනීප කරගෙන කාම සැප විඳින්නට හදන ලාමක සුඛ ආශාවලට පෝර දන එකක් නෙවෙයි. අනිවාර්යයෙන්ම ජීවිත පූජාවෙන් භාවනා කරන කෙනාට ලැබීවිච ලාභයක්. සර්වඥයන් වහන්සේ බුද්ධත්වය සාක්ෂාත් කළාට පස්සේ දවස් 49 ක් කිසිම ආහාරයක් ගන්නේ නැතිව, එක වර සතිය සතිය ඉරියව් කිසිවක් වෙනස් කරන්නේ නැතුව හිටියේ මේ පස්සද්ධිය නිසා. ඊට ඉස්සර උන්වහන්සේ විඳපු දුෂ්කර ක්‍රියා කරපු කාලෙ කරපු ටික කවුරුවත් එක්කවත් බෙදගන්නට ගියේ නැහැ. අඩුම ගානෙ උපස්ථානෙට හිටපු පස්වග මහණුන් පවා අත්හැරලා යන්නට ගියා. ඔවුන් මුලදී ලොකු සතුටක් ඇති කරගත්තා. ඒගොල්ලෝ ඔක්කොම සතුටු වුණේ කයට දුක දෙන දුෂ්කර වැඩපිළිවෙළේදී. මධ්‍යස්ථ භාවයට එනකොට ඒගොල්ලො අත්හැරලා ගියා. ඔවුන් සමග හිත නරක් කරගත්තේ නෑ. ධර්මමක්ක දේශනාව කළෙන් ඒ යාච්චො පස්දෙනාට තමයි.

නමුත් බුදු වුණාට පස්සේ ආපු පස්සද්ධිය කොච්චරද කියනවා නම්, සතියක් එක දිගට එක ඉරියව්වක. දවස් 49 ක් කිසිම ආහාරයක් නැහැ. ඉතින් අපේ සම්ප්‍රදාය කියන්නේ සුජාතාව පිළිගන්වපු කිරිපිඬු දනය පිඬු 49 කට වළඳලා එක එක පිඬු එක එක දවසට දිරෙව්වා කියලා. මොන ජාති කිව්වත් මේ කය සිත දෙක සංසිඳුණාට පස්සේ ඒක ඕනෑම හොඳ මිහිරි කතාවකට පදනම් වෙනවා. නමුත් ඒක තමා අත්දකින එකක් මිසක්ක වෙන කෙනෙක් ලැබුවට අපට ඇති ලාභයක් නැහැ. ඒ නිසා යෝගාවචර ජීවිතයේදී අපි බලාපොරොත්තු වෙන්ට ඕනෑ අර මුල් මුල් හේතු ධර්ම සම්පූර්ණ වෙලා එනව නම් පස්සද්ධිය පහළ වෙලා එනවා. එහෙම නං දුක්ඛ සත්‍යයට මුහුණ දීමේ හොඳ ශක්තියක්, හොඳ දැනීමේ ගතියක් අර කලින් යොදපු සතිය ස්ථිරසාර කරගන්න ගතියක්, කලින් යොදපු ධර්මවිචයට අදළ සුව සන්තානගත ධර්ම පැහැදිලි වීමක්, ඒ වාගෙම යොදපු විරියට ලොකු තැග්ගක්

පස්සද්ධියේදී පහළ වෙනවා. ඒ නිසා තමයි පස්සද්ධිය ඇති කෙනා ආශ්‍රය කළත් පස්සද්ධිය නැති කෙනාටත් පස්සද්ධිය පහළ කරගන්නට පුළුවන් ශක්තියක් තියෙන්නේ. මේකම තමා සමහර වෙලාවට ඔය සුව කිරීමේ සේවාව කරන්නේ. හොඳටෝම තමන් සෞඛ්‍ය සම්පන්නව ඉන්නකොට ඒ සෞඛ්‍ය සම්පන්න අතින් හිස ගැවත් ලෙඩ වෙච්ච හිසක් සනීප කරන්නට පුළුවන්. හිතකුත් සනීප කරන්ඩ පුළුවන්. ඒ තරම්ම මේක මේ ජීවිතයේ මාර්ග ඵලයකට මෙපිටම මාර්ග ඵලලාභීන් විසින් භුක්ති විඳින සැප මේ මේ යැයි කියලා විස්තර කරලා දෙන වෛතසිකයක්. ලොකු ප්‍රයත්නයක ප්‍රතිඵලයක්. නමුත් ඉල්ලලා ගන්ට බෑ. ඒක අපි මූලික හේතු ධර්ම සම්පූර්ණ කිරීමෙන් සම්පාදනය කරගත යුතු වෛතසිකයක් කියලා විතරක් හිතාගන්ට ඕනෑ. ඒ වාගේම තමයි මුළු සත්තිස් බෝධිපාක්ෂික ධර්මවලම එකම එක සැරයයි හම්බ වෙන්නේ. ඒ නිසා ලොකු සුව කිරීමේ ශක්තියක් ඇති දෙයක්.

ඒ නිසා අපි අධිෂ්ඨාන කරගනිමු අපි මෙතෙක් කල් යම් තාක් මේ භාවනා ජීවිතය සඳහා කැප කිරීම් රාශියක් කරලා තියෙනවා නම්, ඒ කැප කිරීම් කළ කාලය තුළ අප වරින් වර පස්සද්ධිය භුක්ති විඳින්නට ඇති. නමුත් ඒක ආපහු සැරයක් අපෙන් ගිලිහෙනවා. නමුත් මේ ධර්ම කොට්ඨාශ අපට හේතු වෙන්නේ නැවත නැවතත් ඒක මතු කරගන්ටයි. ඒ මතු කරගැනීමෙන් අපි මත්තට මීට වඩා බලවත් දුක්ඛ සත්‍යය අවබෝධ කිරීමෙන් දුක්ඛ ආර්ය සත්‍යය අවබෝධ කිරීමේ වැඩපිළිවෙළට, අපේ හිත ගත සුවපත් කිරීමේ පස්සද්ධි සම්බොජ්ඣංගය ඒකාන්තයෙන්ම අපට මේ ගමනට උපකාරයක් වේවා, කල්‍යාණ මිත්‍රයෙක් වශයෙන් පිහිට වේවා. අපි හැකි හැම වෙලාවෙම මේක තේරුම් අරගෙන ඉදිරිපත් කරගැනීමෙන් පස්සද්ධි සම්බොජ්ඣංගයට පොහොර දුන පිරිසක් බවට අපිට පත් වෙන්නට ලැබේවා. මේ ගත කරන වස් කාලයේ අපි යොදන ශ්‍රමය ඒ වාගේ පිරිවචකමකින් පස්සද්ධියකින් සමෘද්ධ වේවා කියන ප්‍රාර්ථනාවෙන් අදට නියමිත ධර්ම දේශනාව අපි මෙනනින් සමාජිත කරමු.

60 | සමාධි සම්බෝධිතභාවය

නමො තසු භගවතො අරහතො සමා සමුදාසු

“පුත ව පරං භික්ඛවෙ භික්ඛු ධම්මසු ධම්මානුපස්සී විහරති සත්තසු බොජ්ඣංගොසු. කථංඤච පන භික්ඛවෙ භික්ඛු ධම්මසු ධම්මානුපස්සී විහරති සත්තසු බොජ්ඣංගොසු:

ඉධ භික්ඛවෙ භික්ඛු සන්තං වා අජ්ඣාතං සමාධිසම්බෝධිතභාවං අත්ථි මෙ අජ්ඣාතං සමාධිසම්බෝධිතභාවාති පජානාති. අසන්තං වා අජ්ඣාතං සමාධිසම්බෝධිතභාවං නත්ථි මෙ අජ්ඣාතං සමාධිසම්බෝධිතභාවාති පජානාති. යථා ව අනුසන්තසු සමාධිසම්බෝධිතභාවං උප්පාදෙ හොති තඤඤච පජානාති. යථා ව උප්පන්තසු සමාධිසම්බෝධිතභාවං භාවනාය පාරිච්ඡරී හොති තඤඤච පජානාති’ ති”

අද අපි ආවේ සමාධි සම්බෝධිතභාවය කියන නිවසටයි. මේක භාවනා ලෝකයෙ බොහෝමත්ම වැදගත් වගේම, විවිධ මනිමනාන්තරවලට හේතු වෙව්ව විෂයයක්. ඒකට ලොකු හේතුවක් තමයි සමථ භාවනාවේ සමාධියට ඉතා වැදගත් තැනක් දීලා තිබීමයි සමහර ඇත්තෝ ඒ දෙක පටලවාගැනීමයි. අපි මෙතන කතා කරන්නේ විපස්සනා භාවනාවේ සමාධි තත්ත්වය ගැන නේ.

විපස්සනා භාවනාවේ මෙතෙන්ට එන්න දිග ගමනක් ඇවිත් තියෙන්න ඕනෑ. අනිකුත් බොජ්ඣංග දියුණු වෙමින් ඒවා එකින් එකට සම්බන්ධ වෙමින් තමයි මේ දක්වා ගමන එන්නේ. ඒ හැම බොජ්ඣංගයක්ම අත්‍යවශ්‍යයි. එහෙම භාවනා ක්‍රමයක මේ අත්‍යවශ්‍ය කොටස් නිතර අලුත් වෙන්ට ඕනෑ. සාකච්ඡාවට ලක් වෙන්න ඕනෑ. නිතර විචක්‍ෂණ ඥානවලට ලක් වෙන්න ඕනෑ. ලක් වෙනවා. එතකොට ඒ ධර්මය වෙනුවෙන් ජීවිත පූජා කරපු, එයටම හිත නැමුණා වූ ඇත්තන්ට තමතමන්ගේ සතිය, සමාධිය පහළ වෙනකොට ඇති වෙන හැටි ලියා තබාගන්න, ධර්ම සාකච්ඡාවකට ඉදිරිපත් කරගන්න නොපැකිලෙන ගතියක් තියෙනවා. ඒ මොකද, සතියත් සමාධියත් කියන දෙකම බොහෝම සජීවී ධර්ම දෙකක්. වෙන විදියකට කියනවා නම්, ජීවිතයක් සක්‍රියව සජීවීව වෙනස් කිරීමකට ලක් කරන ධර්ම දෙකක්. ඒ ධර්ම දෙක විවිධ ජීවිත ගැටලු සහිතව ධර්ම මාර්ගයට පෙළඹෙන්නා වූ ඇත්තන්ට විවිධකාරයෙන් ජේනවා. විවිධාකාරයෙන් පහළ වෙනවා. ඒකෙ හැටි තමයි ඒ.

අපි සතිපට්ඨාන සූත්‍රයේ ධම්මානුපස්සනාවේ ගැනෙන බොජ්ඣංග පර්වය ගත්තහම, බොජ්ඣංග ධර්ම පටන්ගන්නෙ සතියෙන් බව අපි අහලා තියෙනවා. අපිට ඇහිලා තියෙනවා. එතැන් පටන් ධර්මවිචය, චීරිය, පීති, පස්සද්ධි පසු කරගෙන දැන් සමාධි සම්බොජ්ඣංගය ගැන කථා කරනවා. ඒ අනුව අද ඉදිරිපත් කරගන්න මේ මාතෘකාව, සමාධි සම්බොජ්ඣංගය, ගත්තාම ඒකෙ ආසන්න කාරණා වශයෙන් බොජ්ඣංග ධර්ම අනුව සාකච්ඡා කරනකොට ඉදිරිපත් කරනකොට වටහගන්නකොට පස්සද්ධිය තමයි ආසන්නම කාරණාව. නමුත් බුද්ධ දේශනාවේ සඳහන් වෙන අනිකුත් සූත්‍ර ධර්මවල ප්‍රමෝද, ප්‍රීති, පස්සද්ධි, සුඛ, සමාධි කියලා බොජ්ඣංගවල පෙනෙන ප්‍රීති, පස්සද්ධි, සමාධි කියන අවස්ථා තුන මැදට තව අතුරු අවස්ථා දෙකක් එකතු කරලා තියෙනවා. ප්‍රීතියට මුලින් ප්‍රමෝදය - තරුණ ප්‍රීතියට තමයි ප්‍රමෝදය කියන්නේ. තරුණ ප්‍රීතියෙන් ප්‍රීතිය හටගන්නවා. ඊතාට බොජ්ඣංග ධර්මයක් වන පස්සද්ධිය ප්‍රීතිය නිසා හටගෙන, ඒ පස්සද්ධියෙන් සුඛය පහළ වෙනවා. පස්සද්ධිකායෝ

සුඛං වෙදියති - සුඛිනො විතතං සමාධියති⁶ ඒ සුඛය අනුව තමයි සමාධිය පහළ වෙන්නේ. ඒ නිසා සමාධියට පෙරාතුව තියෙන්නේ බොහෝමත්ම මිහිරි, බොහෝමත්ම සිත්ගන්නාසුලු, ඇහෙනකොට පවා සිත පිනායන ධර්ම කොට්ඨාශ ටිකක්. ඉතින් මේ නිසා ජේතවා, මේ සමාධිය හොඳ ප්‍රයත්නයක, හොඳ පෙළගැස්මක ප්‍රතිඵලයක්. ඒ මූලික ලකුණු, ඒ ප්‍රමෝද ලකුණු, ප්‍රීති ලකුණු, පසුසද්ධියෙ ලකුණු, සුඛ ලකුණු පහළ නොවී ප්‍රාර්ථනා කළ පමණින් සමාධිය පහළ වෙන්න බෑ.

අපි මේ යන ගමන දුක්ඛ සත්‍යය සොයා යන ගමනක්. විපස්සනා යෝගාවචරයා ගැන නම් දුක්ඛ ප්‍රතිපදාව කියලත් මේකට සඳහන් කරනවා. ඒ තත්ත්වය යටතේදී සමාධිය හමු වීම කියල කියන්නේ අර අවසානේ දකින්න හම්බ වෙන ශාන්ත සුඛයෙ යම් කිසි විදියක පෙරනිමිත්තක් වාගේ. ඒ නිසා සමාධිය හම්බ වෙන්නට කලින් යෝගවචරයා කයෙන් සිතින් ඒ ප්‍රමෝද භාව, ප්‍රීති, පස්වනක් ප්‍රීති, ඒ වාගේම පස්සද්ධිය සංහිදියාවක් ඊගාවට කාය චිත්ත වශයෙන් ලැබෙනවා. ඊගාවට සුඛයක් විඳිනවා. ඒ නිසා හරි සුවපත් වෙච්ච භාවයක් තියෙන්නේ. කයෙන් සිතෙන් බොහෝම සුවපත් වෙන සමාධියට සුදනම් වෙන බවක් ඇති වෙනවා. මේ නිසා මේ ඉස්සර ඉස්සර සඳහන් වන චෛතසික ධර්ම පස්සෙන් පස්සෙන් සඳහන් වන මේ සමාධි වාගේ ධර්මවලට පෙර මග සකස් කරලා දෙනවා. ඒ නිසා එය අත්දකින යෝගාවචරයාට මේ ක්‍රමානුකූල වැඩපිළිවෙළ ඉගෙනගැනීම ලොකු ඉධෙරියයක් වෙනවා, ප්‍රතිපදවක් තහවුරු කරගැනීම සඳහා අඛණ්ඩව නැවත නැවත භාවනාවක් කිරීමෙන් තමයි මේ ප්‍රතිඵල ලැබෙන්නේ කියලා හිත හදගන්න. එහෙම නැත්නම් සමාධිය ඇවිල්ලා නෑ නේ, නැතුවට හේතු වශයෙන් මට සුඛය නෑ, පස්සද්ධිය නෑ, ප්‍රීතිය නෑ, ඊට කලින් තියෙන්න ඕනෑ ප්‍රමෝදය නෑ, ඊට කලින් තියෙන්න ඕනෑ ධර්මවිචය නෑ, ඊට කලින් තියෙන්න ඕනෑ සතිය නෑ කියන එක ඒහිපසසික ධර්ම විනයක විශේෂ ලක්ෂණයක්.

⁶ සංයුක්ත නිකාය, සළායතන වර්ගය, පාටලිය සූත්‍රය

පසු ගිය දවස් කීපයක මම ආසාවෙන් කියවෙමින්, විවිධාකාර ආගම් දර්ශනවල තියෙන මූලික කොටස්, ඒවයේ පුද්ගලාකාර විදියකට මේ ඔක්කොම යට කරලා තියෙන්නෙ ඇදහිල්ලට. මාව අදහන්න, මාව ඇදහුවේ නැත්නම් ඒකාන්තයෙන්ම සද්‍යනික අපායට තීන්දු වෙනවා. ඒ වාගේම මැවුම්කාර දෙවියන් වහන්සේගේ කෝපයට ලක් වෙනවා. යම් ආකාරයකට මරණ මොහොතේදී හරි ඇදහුවොත් ඒකාන්තයෙන්ම ඒ කරපු පව් ඔක්කොම හෝදනවා. මට කරන්න බැරි දෙයක් නෑ. ඒකාන්ත සද්‍යනික ස්වර්ගයට, දිව්‍ය ලෝකයට පමුණුවනවා කියලා, මේ ධර්ම කොට්ඨාශ පිළිබඳව එකිනෙකට ගලපා දක්වන පටිච්චසමුප්පාද ක්‍රමයක් හෝ හේතුඵල ධර්මයක් නෙමෙයි පෙනෙන්නෙ; මේ හුදු ඇදහිල්ල පමණයි. ඉතින් අපිත් සතියට කලින්, සතිය ඇති කරන්න කලින් ඇදහිල්ලක් ගන්නවා. බුද්ධාදී රතනත්‍රය කෙරෙහි ඇදහිල්ලකින් තමයි පටන් අරගන්නෙ.

නමුත් මේ බොජ්ඣංග ධර්ම කියන මට්ටමට විශේෂයෙන්ම අපි දැනගන්න ඕනෑ, සතර සතිපට්ඨානයේ ධම්මානුපස්සනා කොටසට එනකොට ලොකු ධර්මමය භාණ්ඩාගාරයක් සහිත යෝගාවචරයෙක්. ඒ යෝගාවචරයා යම් තැනක තමන්ගෙ සතිය හෝ සමාධිය හෝ වෙන යම් ධර්මතාවක අඩුපාඩුවක් වුණොත් ඒකට කිපිලා නුරුස්සනා ගති පහළ කරගෙන සඵව ගසා දලා නැගිටින්න යන්නෙ නෑ. හොඳට පිටිපස්සට හැරිලා සලකා බලනවා කොහොමද, මොකද්ද මේ ධර්මයට පෙරාතුව පහළ විය යුතු ධර්මය, ඒක පිළිබඳව පෙරලකුණු මට පහළ වුණාද, ඊට කලියෙන් පහළ විය යුතු ධර්මය මොකද්ද කියලා පිටිපස්සෙන් පිටිපස්සට සලකා බැලීම ලොකුම ලොකු සමාධිමය ශක්තියක්. ඒ සමාධිය නැති වෙච්චාම තමයි ඔය ගොඩක් භාවනා ජීවිතවල, පැවිදි ජීවිතවල වස්සාන කාලවල හිතේ ආරාචුල් පැන නගින්නෙ. කයේ ආරාචුල් පැන නගින්නෙ. යම් ආකාරයකට සමාධිය තියෙනවා නම්, ඊට කලින් සුඛය පහළ වෙලා, ඊට කලින් පස්සද්ධිය පහළ වෙලා, ඊටත් කලින් ප්‍රීතිය පහළ වෙලා, ඊටත් කලින් ප්‍රමෝදය පහළ වෙලා, ඊටත් කලින් ධම්මච්චය පහළ වෙලා කයේ සිතේ ඇති වෙන සෑම දුෂ්කරතාවක්ම අර ධර්මතාවලින් පෙරිලා එනකොට සෑම දෙයක්ම ධම්මානුපස්සනාවමයි. අතාරින්න

දෙයක් නෑ. කාය චිත්ත දර්ථයක් ආවත් කයේ සිතේ දරදඬු ගතියක් ගොරෝසු ගතියක් ලෙඩක් රෝගයක් ආවත් ඒකත් භාවනාවමයි. ඒකත් සතර සතිපට්ඨානයෙන් තොර නෑ කියලා ඒකත් සමාධියට ආහාරයක් කරගන්න පුළුවන් තරමට ප්‍රබල ප්‍රකට තත්ත්වෙකට පත් වෙනවා.

එතකොට නම් ඇත්තටම යෝගාවචරයෙක් කියන්න පුළුවන්. ශ්‍රමණ ධර්ම සම්පූර්ණ වෙනවා කියලා කියන්න පුළුවන්. වස් කාලයක් ගත වෙනවා කියලා කියන්න පුළුවන්. අපි අපේ ශ්‍රතාගාරය සුව සේ බුක්ති විඳිනවා කියලා කියන්න පුළුවන්. ඒ නිසා සමාධිය පිළිබඳ අපි ඒ හේතුළු සම්බන්ධතා සහිතව ඉගෙනගැනීම විශේෂයෙන්ම විපස්සනාවට බරයි. සමථය ගත්තත් ඒ සමථයෙන් ශුද්ධ සමථය, විපස්සනා සමථය, නැත්නම් ශුද්ධ සමාධිය, සමථ සමාධිය කියලා දෙකක් තියෙන බව දැනට ප්‍රසිද්ධයි. එයින් සූත්‍ර පිටකයේ වැඩි කොටසක, සියයට වැඩි ප්‍රතිශතයක සංග්‍රහ වෙන්නෙ සමථ සමාධිය ඇති කරගෙන ඊට පස්සෙ විපස්සනාවට හැරවීමක්. නමුත් ඒ ක්‍රමය දැනට අවුරුදු ගණනාවකට කලින්, මේ බුද්ධ ජයන්තිය පහළ වෙන්න කලින් හුඟක් උත්සාහ කරල තියෙනවා. ඒ උත්සාහය හුඟක් අසාථික වෙලා තියෙනවා. එහෙම නැත්නම් ඒක හුඟක් වෙලාවට චින්තාමය කොටසකට නතර වෙලා තියෙනවා. භාවනාමය පැත්තට දියුණු කරගන්න බැරි වෙනවා. කුමක් හෝ හේතුවක් නිසා.

නමුත් පසුකාලීනව විපස්සනා සමාධියෙන්ම පටන්ගන්නා ක්‍රමය ඇති වීම නිසා අර සමථ සමාධි ක්‍රමයත් පණගැන්විලා විපස්සනා සමාධි ක්‍රමයත් පණගැන්විලා අද යම් ප්‍රබෝධයක්, විශේෂයෙන්ම මෙලොව වශයෙන් භාවනා කර නිවන් දකින්නට ඕනෑය කියලා අදහසක් පිරිසකගේ හිත්වල ඇති වෙලා තියෙනවා. ඒකට ඇත්තටම වඳින්න පුදන්න ඕනෑ මේ සමාධියට තමයි. ඒ සමාධිය ඇති කරගැනීමේ ක්‍රමය විශේෂ වුණා. අලුත් වුණා. අලුතෙන් හඳුන්වාදීමක් සිද්ධ වුණා. ඒ නිසා නැවතත් ඒ සමාධිය පිළිබඳව අද උදම්අනන පිරිස් ගිහි ලෝකෙත් දකිනවා. පැවිදි ලෝකෙත් දකිනවා. විපස්සනා ලෝකෙත් දකිනවා. සමථ ලෝකෙත් දකිනවා. ඒ සඳහා මූලිකව හේතු වෙච්ච කාරණාව පිළිබඳව ඉතාමත්ම සැලකිලිමත්ව

හොයලා බලනකොට ජේන්න තියෙනේන ඒ සමථ සමාධිය ගැන පමණක්ම බලාපොරොත්තු තබනවා වෙනුවට මේ විපස්සනා සමාධිය හොඳ විකල්පයක්ය, මේ කාලෙ වැඩ ගන්න පුළුවන් එකක්ය කියලා සලකා බලන්ට හිත දීපු ගතිය, බුද්ධාගමේ භාවනාවේ මේ සමාධිය දියුණු වීමට හුඟක් හේතු වෙලා තියෙන බව පොත්පත් කියවනකොටත් පුද්ගල චරිත දිහා බලනකොටත් ජේනවා.

මේ නිසා ධර්ම සම්බන්ධව යම් යම් විවිධ මූණත් ශාසනයට ඇතුල් වෙලා තියෙනවා. ඒ මොකක්ද? විපස්සනාව මුල් කරගෙන, විපස්සනා සමාධිය මුල් කරගෙන යනවා කියන කථාවෙදි අනිච්චාර්ය ලක්ෂණයක් තියෙනවා - මේ ජීවිතයේම නිවන් දකිනවා කියන එකත් එක්කමයි යන්නේ. විපස්සනා සමාධිය කියන වචනය මෙහි බුදු භාමුදුරුවෝ දැකලා නිවන් දකින්නම් කියන කතාවත් එක්ක ගැලපෙන්නේ නැති ගතියක් තියෙනවා. ඒක සමහරු පිළිගන්න අකමැති වෙන්නත් පුළුවන්. කැමති වෙන්නත් පුළුවන්. මේක තාමත් පවතින්නේ නිරීක්ෂණයක මට්ටමෙන්. යෝජනාවක මට්ටමෙන්. අපි අපිම භාවනා කරලා මේක ස්ථිර කරගන්න ඕනෑ.

දෙවෙනි එක තමයි සමථ සමාධියත් විපස්සනා සමාධියත් කියන මේ දෙකේ, විපස්සනා සමාධිය මාර්ගයෙන් ධර්ම මාර්ගය කුළුගන්නවාගන්න ගියාම ගිහි පැවිදි කියලා වෙනසකුත් නැතිව ගිහින් තියෙනවා. ඒක පැවිද්දන්ට පමණක්ම අරණ්‍යගතව අධිශීල සංඛ්‍යාතවම කළ යුත්තක් කියන සීමාව කඩලා ගිහිල්ලා තියෙනවා. මේක පැවිද්දන්ට වගේම ගිහි ඇත්තන්ටත් කරන්න පුළුවන්. එදිනෙදා ජීවිතේ කටයුතු කරන ගමනුත් කරන්න පුළුවන්. මෙන්න මේ ධර්මතා දෙක නිසා, බුද්ධාගම සම්ප්‍රදයානුකූලව හිර වෙලා කොටු වෙලා තිබුණු රටවලින් අද බැහැරට විහිදිලා තියෙනවා. මේ නිසාම සතිය පිළිබඳවත් සමාධිය පිළිබඳවත් අද ලේඛන ලෝකයේ සාහිත්‍ය ලෝකයේ විශාල වශයෙන් ග්‍රන්ථ ලියන්න පටන් අරගෙන තියෙනවා. හුඟක් වෙලාවට ඒක සම්ප්‍රදයානුකූලම නෑ. මෙලොව වශයෙන්ම නිවන් දකින්න පුළුවන්, ගිහි පැවිදි වෙනසක් නැතිව මේක කරන්න පුළුවන් ආදී වශයෙන් ධර්මතා පැන නැගීම නිසා යම් ආකාරයකට බුද්ධාගම අයිතියට බාරගත්ත ගුරු කුලවලට තර්ජන එල්ල වෙලා

තියෙනවා. අපි පිටි බුද්ධාගම්කාරයෝ, අපි පිටි මේක දන්නේ, අපේ අයිතියෙයි මේක තියෙන්නේ කියලා යම් කිසි කෙනෙක් කියාගෙන හිටියා නම්, ඒ ඇත්තෝ නිකම්ම නිකම් එළි වෙලා ආලෝකයට ලක් වීම නිසා, ඉර පායපු නිසා මිලීනව නිලීනව ගියා වූ හඳ වාගේ තියෙනවා. තිබුණට දිස්නය නැතුව ගිහිල්ලා තියෙනවා. දිස්නය තෙඳ නැතුව ගිහිල්ලා තියෙනවා. මෙය හොඳට සලකා බලන්න ඕනෑ. තම තමන් භාවනා කරනකොට සලකා බලන්න ඕනෑ.

සමථ සමාධිය විපස්සනා සමාධිය කියන මේ දෙක හරි හැටි තේරුම්ගත්තේ නැත්නම් අපටත් මේ අවුල තේරුම්ගන්න බැරුව වංචනික ධර්ම කුහක ශබ්ද මායාවී ධර්ම නිසා, මේ ඇති වෙලා තියෙන ඉතාමත්ම දුර්ලභ ක්ෂණය අපෙන් පනින්න ඉඩ තියෙනවා. ඒක නිසා මේ සමාධිය ඇති කිරීමේදී සමථ ක්‍රමයෙන් ඇති වෙන සමාධිය වේවා, විපස්සනා ක්‍රමයෙන් ඇති වෙන සමාධිය වේවා, යම් කිසි කෙනෙක් මට මේ ජීවිතයේදීම මේ ධර්ම අත් කරගන්න ඕනෑ කියන අදහස ඇති කරගත්තට ඒක කවදකවත් නරකක් අහේනියක් ඇති වෙන ධර්මතාවක් නෙමෙයි. අනිවාර්යයෙන්ම තිබිය යුතු ධර්මතාවක් කියලා කියන්න පුළුවන්. ඒක තිබුණයි කියලා පස්සට මතුමත්තේ නිවන් දකින වැඩපිළිවෙළට බාධාවක් වෙන්නේ නෑ.

දෙක - මේ සඳහා අයිතිවාසිකමක්, අධිකාරියක් කාටවත් පවත්වන්න බෑ. මේක මෙහෙමමයි අරක අරහෙමයි කියලා කිසි සේත්ම කිසිම ආකාරයකට අධිකාරියක් පවත්වන්න බෑ. වැඩි කොටසක සුත්‍රවල සමථ සමාධිය මුල් කරගෙන ගියාට අනන්තවත් සුත්‍ර හම්බ වෙනවා විපස්සනා සමාධිය මුල් කරගෙන යන. ඒකට හේතු කරුණු මකන්න බෑ. වැඩි ඡන්දයෙන් ගත්තොත් නම් සමථ සමාධිය හැමතැනදීම කියවිලා තියෙනවා. සමාධිය අත්‍යවශ්‍යයි. නමුත් ඒක විපස්සනා සමාධිය වුණොත් භාවනා ජීවිතය සෙල්ලක්කාරයි. භාවනා ජීවිතය විචිත්‍රයි. භාවනා ජීවිතය අභියෝග පූර්වකයි. ඉතින් ඒ නිසා අපේ ජීවිතය තුළ විටක අපට සිද්ධ වෙනවා, අර වාගේ විචිත්‍රතාවලට අභියෝග පූර්වක ධර්මවලට මුණ දෙන්න. විටෙක අපට අවශ්‍ය වෙනවා සම්ප්‍රදායානුකූලව සමථ සමාධියෙ යන්න. මේ දෙකම අපි තියාගන්න ඕනෑ.

මේ සඳහා අපි පස්සද්ධියෙන් පටන් අරගෙන සුඛයට ගිහිල්ලා සුඛයෙන් සමාධියට යනවා කියන ක්‍රමයට මෙය බොජ්ඣංග ක්‍රමයට විස්තර කළොත්, මේ සමාධියේ ඔය අභිධර්ම ක්‍රමයට, නැත්නම් අටුවාචාරීන් වහන්සේලාගේ ක්‍රමයට දක්වන අර්ථ නිරූපණය ගැන හිත යෙදුවොත්, ඒක සඳහා පෙනන්නේ අවික්ෂේප ලක්ෂණය තමයි සමාධියෙ හැටි. වික්ෂිප්ත නෑ. සමාධිය ඇති වෙච්ච හිත සමාධිය ප්‍රමුඛ කරගෙනයි යන්න. ඒක නිසා පාමොක්ඛ ලක්ඛණා කියලත් කියනවා. සමාධිමත් හිතේ සමාධි වෛතසිකය තමයි අනිත් ඔක්කෝටම මග දක්වන්නේ. එයා ප්‍රමුඛතාවට පත් වෙනවා. ඒ නිසා පාමොක්ඛලක්ඛණා, නැත්නම් අවිකේපලක්ඛණා, අවිසාරලක්ඛණා - විසිරී යෑමක් නෑ, වික්ෂිප්ත නෑ. ඒ නිසා සමාධිගත වෙච්ච හිත කුසල ධර්මයන් කෙරෙහි ඒකාග්‍රතාව කියලා අර්ථකථනයක් දෙනවා. ඒක අපිට භාවනාවේදී සමථ විපස්සනා හේදයකින් තොරව අත්දකින්න පුළුවන්, එකඟ වෙන්න පුළුවන් අර්ථකථනයක්. වික්ෂිප්ත භාව නැති වෙනවා හිතේ. ඒ වාගේම ඒ ධර්ම කොටස් හිතක තියෙන සමාධිය ඇරිච්චාම අනෙකුත් වෛතසික ධර්ම - සමපිණ්ඩනලක්ඛණා - පිඬු කර දක්වනවා. එක එක්කෙනා එක එක පැත්තට දුවන්න දෙන්න නෑ. ඔක්කොම සමථයකට පත් කරවනවා. සමපිණ්ඩනලක්ඛණා, ඒක හරියට අග්ගලා කුඩු ටිකකට පැණි ටිකක් දුපුවාම ඒ අග්ගලා ගුලි කරන්න පුළුවන්. ඉස්සර කාලෙ නිදර්ශනයක් හැටියට කියනවා නම්, නාන්ත ගන්න හුණු, නාන්ත ගන්න මැටි ජාතිය වතුරෙ තෙමලා තෙමලා තමයි ඇගේ ගාන්නේ. නාන සුණුවලට දුපු වතුර වාගේ ඔක්කොම පිඬු කරන ගතියක්, එකතු කරන ගතියක්, ආබන්ධන ලක්ෂණයක් මේ කෘත්‍ය වශයෙන් කියනවා සමථයේ.

ඒ වාගේම උපසමය, නැත්නම් ඥානය, වැටහෙන කාරණාව. බොහෝම සාන්ත බවක් ඇති වෙනවා සිතේ උපසම ලක්ඛණය තියනවා නම්. එහෙම නැත්නම් ඤාන පව්වුපට්ඨනා කියන ගැඹුරක් බොහෝම දුරක් ජේන්න පටන් අරගන්නවා සමාධි හිතට. අනෙකුත් ඔක්කොම තියෙන කරදර කංකරව්වල් ඔක්කොම නතර වෙලා, මුළු සභාවම, මුළු සමිතියම ඒකච්ඡන්දයෙන් ඒ යෝජනාව ස්ථිර කරනවා. ඒ නිසා සමිතියට ඉස්සරහට යන්න පුළුවන් ගතියක් තියෙනවා, සමථයකට පත් වෙනවා. උපසමනයක් ඇති කරනවා. ඒ විතරක්

නෙමෙයි හොඳටම පිරිසිදු වෙච්ච වතුර සහිත විලක අඩියෙ තියෙන්නා වූ සිප්පි කටු, පුංචි මාළු හෙම අර වතුර හරහා ගියයි කියලා කිසිම බාධාවක් නැතුව විනිවිද දකින්නා සේ සමථය ඇති සිතට හොඳට ඇතුළත ජේනවා, ගැඹුර ජේනවා, දුර ජේනවා. අන්න ඒ ගතිය නිසා මේකට කියනවා ඥානය කියලා. ඇත්ත ඇති හැටියෙන් දැකගැනීමට හොඳම පිරිසිදු වාතාවරණයක් ඇති කරනවා. සමාහිතො හික්ඛු යථාභූතං ජානාති පසුසති කියන බුද්ධ වචනය අනුවයි මේ පවුළුපට්ඨානය පිහිටවලා තියෙන්නේ. උපසමනය ඇති වෙනකොට ඥානය පහළ වෙනවා.

අපේ සාමන්‍ය ජීවිතය ගත්තොත් අපි හුඟක් වෙලාවට හදිසි තීන්දු අරගන්නේ කලබල වෙච්ච තක්කු මුක්කු වෙච්චි අවස්ථාවක. කිසිම උපසමයක් නැති කිසිම ඥානයක් නැති වෙලාවක. අන්න ඒ වෙලාවේ ගන්න තීන්දු බොහෝ විට වර්තමාන මොහොතටත් අනාගතයටත් හානිකරයි. තමන්ටත් අනුන්ටත් හානිකරයි. ඒ නිසා වහා තීන්දු ගැනීම, උපේක්ෂාවෙන් සලකා බැලීමකින් තොරව තීන්දු ගැනීම, තමා විසින් තමන්ටම කරන විශාල අහේනියක්. යම් අවස්ථාවක තත්ත්වය හොඳට සමාහිත වෙලා ගැඹුරක් ජේන වෙලාවට නම්, ඒ ගන්න තීන්දු බොහෝදෙනාගේ ප්‍රසාදයට හේතු වෙනවා. ඒ විතරක් නෙමෙයි අනුන්ට තමන්ට හිත සුව එළවෙනවා. මේකෙන් ගන්න තියෙන්නේ එකයි. ඒ වාගේ හොඳට දේවල් සමාහිත වෙච්චහම තීන්දුවක් ඕනෑත් නෑ. කවුරුවක්වත් විශේෂ වෙලා නඩුකාර තත්ත්වයට පත් වෙන්න ඕනෑ නෑ. මුළු සමීතියටම වැටහෙනවා. ඒක නිසා මේ හදිසියේ ගන්න තීන්දු හින්ද තමයි සමීති සමාගම්වලත් ඒ වගේම හිතේ චෛතසික ධර්ම අතරත් මේ ලොකු කලබලැතිය තියෙන්නේ.

ඉතින් ඒ නිසා මුළු බුද්ධාගමම කැටි කරලා ධර්මතාවක් වශයෙන් පෙන්නනවා අවිරුද්ධ පටිපදාව කියලා. අපඤ්ඤා පටිපදාව කියලා. මොනම දේකවත් හදිසියේ තීන්දුවක් ඉල්ලනවා නම්, කිසිම දේකට විරුද්ධ වෙන්න එපා. නිශ්ශබ්ද වෙන්න. ඒ කලබල කරන කට්ටිය ඕනෑ තීන්දුවක් ගන්නාවේ. ඒකට විරුද්ධ වෙන්නත් එපා. තමන්ගෙන් ඉල්ලන තීන්දුව ඉල්ලන එක වැරදියි කියන්නත් එපා. යම්

අවස්ථාවක ඒ හදිසි කඩිකුලප්පුවේ ඒ තක්කුමුක්කුවේ ගන්න තීන්දුව නිසා ඒ ඇත්තො හොඳටම ඒකෙන් වෙහෙසට පත් වෙව්වහම තමන්ට තේරුම් කරලා දෙන්න ලෙහෙසියි. ඇත්තා වූ සජීවී සාක්කි අනුව මේ කලබලේ ගන්න තීන්දු කවදකවත් යාදෙන්නෙ නෑ. හොඳට දේවල් සමාහිත වෙව්වාම තීන්දු ඕනෑත් නෑ. මේක යෝග ජීවිතයකට ඉතාමත්ම ගැඹුරෙන් අවශ්‍ය කරන කාරණාවක්. මේක තමයි සාමීච්චපට්ඨාන කියලා කියන්නෙ. සාමීච්චපදව කියලා කියන්නෙ. කිසිම දේකට විරුද්ධ වෙන්නෙ නෑ. සම්ප්‍රදය පැමිණුනේ මොකදද, ඒකට එකඟ වෙනවා. මේක මේ සමාධිය පිළිබඳව දක්වන පවුළුපට්ඨානයට බොහොම ආසන්නයි.

ඊළඟට පද්ධතිය වශයෙන් සමාධිය පෙනෙන්නෙ විසෙසනොසුඛපද්ධතියා හොඳට කය හිත දෙක සුඛයට පත් වෙන්න ඕනෑ. ඒක පදනම් කරගෙන තමයි සමාධියක් පහළ වෙන්නෙ. ගිය සතියෙන් අපි සාකච්ඡා කරපු මේ පස්සද්ධි වෛතසිකයත් නැත්නම් පස්සද්ධියෙන් පහළ වන සුඛයත් සුඛය සමාධියට පදනම් වීමත් කියන මේ කතාව මතක් කරනකොට හොඳටම තවත් යෝග ජීවිතයකට සම්බන්ධ කාරණාවකින් මේක කුළුගන්නන්න පුළුවන්. තමාට තමා කෙරෙහි මෙමත්‍රියක් නැති මනුස්සයට කවදකවත් සමාධියක් පහළ වෙන්නෙ නෑ. ඒක හදිස්සියෙ කඩිමුඩියෙ කොහොම හරි ගන්න ඕනෑ කියලා දැඩිව පර්යන්තය ගහගෙන කටයුතු කරන කෙනාත් තමාට මෙමත්‍රියක් ඇති කෙනෙක් නෙමෙයි. ඒ වගේම තමයි ඉඳගන්න ඉඳගන්න වාරෙ නිදිකිරන්නයි අරමුණෙන් පිට පනින්නයි හිතිවිලි හිතන්නයි හදන මිනිහත් තමාට මෙමත්‍රිය ඇති මනුස්සයෙක් නෙමෙයි. ඒ දෙන්නාම අන්තිම සතුරෝ දෙන්නා යෝග ජීවිතයට. ඒ නිසා යම් කිසි කෙනෙක් මේ ලෝකයෙ ඇත්තා වූ සුභ පැත්ත, සුඛ පැත්ත, හොඳ පැත්ත - අනේ මට වටිනා බුද්ධෝත්පාද කාලයක් හම්බ වුණා, අනේ මට වටිනා මනුස්ස ආත්ම භාවයක් ලැබුණා, අනේ මට ඇහැ කන දිව නාසය ආදී මේ ඉඳුරන්ගේ අකල විකල භාවයකින් තොරව හොඳ ක්ෂණ සම්පත්තියක් ලැබුණා, අනේ මට හොඳ කල්‍යාණ මිත්‍ර ආශ්‍රයක් ලැබුණා, නැත්නම් මට පැවිද්දක් ලැබුණා, නැත්නම් මට හොඳ ධර්ම දේශනාවක් අහන්න ලැබුණා ආදී වශයෙන් මේ ලැබුණා වූ සෑම මේ ඉතාම දුර්ලභ වස්තුවල ඇත්තා වූ සුඛ භාවය

තේරුම් අරගන්නවා නම්, ඒ පුද්ගලයා මේ පුංචි පුංචි දේවල් නොලැබුණා, පුංචි පුංචි දේවල් අඩුපාඩු වුණා කියලා කවදවත් කනිපිත්දම් ගහන්නෙ නෑ. අඩා වැටෙන්නෙ නෑ.

ඒ වාගේ අඩා වැටෙනවා නම් මෙමත්‍රියක් නෑ. ප්‍රධාන වශයෙන් තමාට මෙමත්‍රියක් නෑ. මේ ඇත්තො තමයි අද ප්‍රධාන වෙලා අමෝර විදියට මේ ලෝක මෙමත්‍රියක් ගැන කථා කරන්න, අනුකම්පා කරන්නයි ලෝක සේවාචටයි සමාජ සේවාචටයි බැහැගෙන තියෙන්නෙ. මුන්දලගෙ තියෙන කුෂ්ටෙ කහන ගතියට කරන රෝග විකාරයක් ඒක. මෙමත්‍රිය කියලා කියන්නෙ ඊට වැඩිය හාත්පසින්ම වෙනස් දෙයක්. අපිට මේ හම්බු වෙලා තියෙන ඉතාම දුර්ලභ අවස්ථාවෙ අපි එහි ඇත්තා වූ හොඳ පැත්ත, සුඛ පැත්ත සුභපරමාභං භික්ඛවෙ මෙන්නාවෙනොවිමුත්තිං. වදම් කිව්වා වගේ හැම දේකම ඇත්තා වූ හොඳ පැත්ත සලකන්න බලනවා නම්, අර කලින් කිව්වා වගේ හදිසි තීන්දු ගන්න තද තක්කු මුක්කුවක් එන්නෙත් නෑ. ඒ වාගේම ලැබිවිච අවස්ථාවෙ ඒකාන්තයෙන්ම ඒ සුඛය බුක්ති විදින්න ඕනෑ. එතකොටයි චිත්ත සමාධිය එන්නෙ.

ඒ නිසා මේ සුඛය පදනම් කරගත්තා කියන කථාව අර අපි කලින් සාකච්ඡා කරපු පස්සද්ධිය ගැන කතා කරනකොටත් බොහොම වැදගත් වෙනවා. ඊගාවට අද කතා කරමින් පවතින්නා වූ සමාධියටත් වැදගත් වෙනවා. මොකද පස්සද්ධි ගැන කතා කරනකොට පස්සද්ධිය ඇති කරන්න මොනවද ආසන්න කාරණා වශයෙන්, නැත්නම් පෙන්නලා තියෙන හේතු සාධක, හොඳ ආහාර ලැබෙන්න ඕනෑ. හොඳ ඉරියව්ව ලැබෙන්න ඕනෑ. ඒ වාගේම හිත හොඳට සමාහිතව මැදහත්ව යෙදෙන්නට ඕනෑ. ඍතු සප්පාය ලැබෙන්න ඕනෑ. එහෙම මෙමත්‍රී භාවනාව කරනකොටත් ඒක ඔහොමම මතක් වෙනවා. මෙමත්‍රී භාවනාව කරන කෙනා වාඩි වෙලා, හොඳට තමන් ඉඳගෙන ඉන්න ඉරියව්වෙ සැපවත් භාවය අනිවාර්යයෙන්ම සලකා බලන්නට ඕනෑ මෙමත්‍රියෙ සමාධියක් ගන්න කලින්. එහෙම නැතුව කුරුසෙට තියලා ඇණ ගැහුවා වගේ, එහෙම නැත්නම් දැඩි යෝග වුන අනුව වාඩි වෙලා මම අදම නිවන් දකින්න

ඕනෑ, අදම මෙමත්‍රිය ලබාගන්නට ඕනෑය කියලා දැඩි හිත ගත්තට ඒ දැඩි හිත කවදකවත් මෙමත්‍රී සංකල්පයත් එක්ක යාදෙන්නේ නෑ.

ඒක නෙවෙයි මෙමත්‍රිය කියන්නේ. මෙමත්‍රිය කියලා කියන්නේ මේ ඔක්කෝම හොඳට බලන්නට ඕනෑ. ඔක්කොගෙම තියෙන හොඳ පැත්ත සලකා බලන්නට ඕනෑ. සලකා බලනකොට හිතේ ප්‍රසාදය, සුඛය පහළ වෙනවා. සුඛය පහළ වෙන්නේ නැත්නම් සාමාන්‍ය බුද්ධිය යොදලා, ඒක සුඛය පහළ වෙන තැනට හදගන්න ඕනෑ. ඒකයි අපි භාවනා මධ්‍යස්ථානවලට එන්නේ. ඒකයි අපි මේ ඉතාමත්ම බලවත් හෝ සුළු හෝ ශුඛි පරිච්චයක් අයින් කළේ. ඒකයි අපි මේ දෙවේලේ වද දෙන වස්තු පරිභෝග අයින් කළේ. ඒවා අයින් කළේ මොකටද? අර ලැබුණා වූ බුද්ධෝත්පාද කාලය උතුම් කරලා සලකාගන්නයි. එහෙම නැත්නම් මේ නෑදෑයන්ට පහිඳින එකයි වස්තුවට පහිඳින එකයි කියන්නා වූ මනුස්සකම නීච කරන ධර්මවලින් තොර වෙන්නයි. ඒ වාගේම අපට ලැබුණා වූ ඇහැ කන දිව නාසය කියන ඉඳුරන්ගෙන් උත්තම ප්‍රතිඵල ගන්නයි. මේ ලෝකය කියන්නා වූ අභිවාධියවටත් සුසාන වර්ධනයටවත් අපේ ඉන්ද්‍රිය පිනවන්න නෙවෙයි. ගත කරන්න නෙවෙයි. අපට ලැබුණ කලාණ මිත්‍ර ආශ්‍රයට සියයට සියයක් ලකුණු දෙන්නයි. අපට ලැබුණා වූ මේ කාලයේ පවතින්නා වූ පැවිද්දට පුළුවන් තරම් සමීපව යෙදී ගත කරන්නයි. ධර්මානුකූලව ගත වෙන්නයි. ඒ ලබාගෙනත් පස්සෙ වුණත් මෙමත්‍රී අදහස නැත්නම් සුඛය, පස්සද්ධි කියන එක ගැන හැඟීමක් නැත්නම් ඒ තුළත් කටුගෙයක් හදගන්න පුළුවන්, අවුල්පාස හදගන්න පුළුවන්.

නමුත් ඒක නෙමෙයි භාවනාව කියලා කියන්නේ. එහෙම භාවනාව යාදෙන්නේ නෑ. හැම වෙලාවෙම සුන්දර හැඟීමක් හිතේ තියෙන්නට ඕනෑ. දුක්ඛ සත්‍යය හොයාගෙන යන බව හැබෑව. නමුත් බුදුපියාණන් වහන්සේ මඳ හිනාවකින් මුළු ලෝකෙට සංග්‍රහ කරන්නේ උත්චහන්සේට දුක නොදුනෙන නිසා නෙමෙයි. ඒ දුක ජයගන්න නම් පාමොඡ්ඡය, ප්‍රීතිය, පස්සද්ධිය, සුඛය අනිවාර්යයෙන්ම සමාධියට කලින් පහළ වෙන්නට ඕනෑ. ඒ නිසා සමාධිය ඇති කිරීමට කලින් කවදවත් වංචනික ධර්මත් එක්ක මේ වැඩේ කරන්න බෑ. ශබ් මායාවී ගතිත් එක්ක මේ වැඩේ කරන්න බෑ. අනිවාර්යයෙන්ම පුංචි

දරුවෙක් වාගේ, මවකට උණුසුම ලබන පුට්ඨ දරුවෙක් වාගේ, මලක් ඉදිරියට පත් වෙව්වී බඹරෙක් වාගේ ඉතාමත්ම සැහැල්ලු ඉතාමත්ම ඵලඹ සිටි ගතියක් හිතේ ඇති වුණේ නැත්නම් පාමොණ්, ප්‍රීති, පස්සද්ධි, සුඛ පහළ වෙන්නෙ නෑ. එතකොට මෙමත්‍රිය පහළ වෙන්නෙ නෑ. මෙමත්‍රිය වගේ ධර්මයක් හිතේ නැතිනම් ඒ පුද්ගලයට සමාධියක් ගන්න අමාරුයි. ඒක නිසා අත්තකිලමටානුයෝගය කියන එක හොඳට ධර්මානුකූලව ධර්මවිචයට අනුව සලකා බලන්න ඕනෑ. නැත්නම් කයට වද දීමක් කියන මේ ධර්මතාවත් එක්ක සමාධියක් ගන්න අමාරුයි. ඒ නිසා මොකද සමාධිය ආසන්න කාරණාව වෙලා තියෙන්නෙ මේ සුඛපරමත්ථාය.

මේ සමාධිය ඇති කිරීම සඳහා කාරණා දහයක් අටුවාවාරීන් වහන්සේලා පෙන්නවා. ඒක යෝගාවචරයාගේ දූනගැනීම සඳහා අපේ අපවත් වී වදල මාහිමිපාණන් වහන්සේගේ පොතේ හොඳට විස්තර සහිතව සඳහන් කරනවා. එතකොට ඒ පුද්ගලයට වැටහෙනවා හොඳ පැත්ත - නැත්නම් මෙමත්‍රී හිතක් සමාධිමත් සිතක් - ඇති වෙනකොට හොඳ පැත්තට ලකුණු ටිකක්. ඒ මොකද, හිත කවදකවත් අතීතය අනුව යමින් - අතීතානුධාවනං චිත්තං විකේපානුපතිනං කියපු විදියට අතීතය අනුව යමින් තමන්ට දෙස් දෙන්න වද දෙන්න වික්ෂේපයට පත් වෙලා නෑ හිත. ඒ නිසා සමාධි හිතක් තියෙන කෙනා හිතිවිලි අනුව නම් තමන්ගේ හිත සැලෙන්නේ, එයාට මේකෙන් ලකුණක් ගන්න පුළුවන්. අතීතයට හිත ගමන් කලා නම් - අතීත අනුධාවනං චිත්තං අතීතය අනුව දුවන හිතක් නම් - විකේපානුපතිනං, අනිවාර්යයෙන්ම බුද්ධාදී උත්තමයන්ගේ පවා ඇති වෙන්නේ වික්ෂේපයමයි. බුද්ධාදී උත්තමයන් වහන්සේට අතීතානුධාවනයක් නෑ.

නමුත් තාපස කලෙ හරි ගත්ත නම්, අනේ මේ හය අවුරුද්දක් දුෂ්කර ක්‍රියා කරපු ඵච්චා, මේ කටයුතු පිළිබඳව උන්වහන්සේ සතුටු වෙන්නෙත් නෑ, කනගාටු වෙන්නෙත් නෑ. නමුත් පෘථග්ජන කෙනෙක් බැලුවොත් නම් අතීතය අනුධාවනය කෙරුවොත් ඒකාන්තයෙන්ම ඒක පශ්චාත්තාපය තමයි. තැවීම තමයි. වික්ෂේපය. ඒ නිසා අපි අතීතයට ගිය හිතක් නම්, හිත අතීතයට ගිය බැවින් හෝ අපිට කනිත්

අල්ලාගන්න පුළුවන් හිත. වික්ෂේපයට පත් වෙච්ච බැවින් හෝ හිත කනින් අල්ලාගන්න පුළුවන්. එහෙම නැත්නම් සමාධිය නෑ කියලා හෝ කනින් අල්ලාගන්න පුළුවන්. ඒක නිසා මේ තුනෙන් එකක් දැනගන්නා විෂයේ දක්ෂ වෙන්ට නම් ඒ වික්ෂේප වෙච්ච වෙලාවේදීම යෝගාවචරයා යෝනිසෝ මනසිකාරය යොදවන්ට ඕනෑ. එතකොට සමාධිය ඇති වෙනවා. එහෙම නැත්නම් **අනාගතපටිකඛ්ඛනං විතතං විකම්පිතං** - අනාගත සැලසුම් හදනවා. මට ඒ වැරදුණාට මත්තට නම් මම එහෙම කරන්නෙ නෑ. මම මෙහෙම කරනවා, මෙහෙම කරනවා කියලා අර මූරුංගා ගහ යට බුදියගත්ත මනුස්සයා වාගෙ අනාගත හීන පරම්පරාවක් ඇති කරන්න පටන්ගත්තොත් හිත කම්පනය වෙන්න පටන්ගන්නවා. එතකොටත් සමාධිසූ පරිපජ්ජො සමාධියට බාධයි. ඒ නිසා ඊට ඉස්සරහට ගියයි කියලා දැනගැනීම හෝ කම්පනය වීම හෝ සමාධිය නැති වීම හෝ කියන මේ කන් තුනෙන් එක කනකින් අල්ලලා හොල්ලන්න පුළුවන් හිත සිතිවිලි දිගේ අනාගතයට යනවා.

ඊගාවට **ලීනං විතතං කොසජ්ජානුපතිතං** - හිත අරමුණ හරියට මෙනෙහි කරන්නෙ නෑ. ඉස්සරහ තියෙනවා, කමක් නෑ දැන් මට හොඳට සමාධිය තියෙනවා කියලා හිතලා හෝ භාවනාව හරි ගියා කියලා හිතලා හෝ මෙනෙහි කිරීම අඩු කරලා එහෙමම ඉරියව්ව වැක්කෙරෙන්න පටන්ගන්නවා. ඒකට කියනවා අපි ලීන හිත කියලා. කොසජ්ජානුපතිතං - කුසීත බවට වැටෙනවා. සමාධිසූ පරිපජ්ජො. ලකුණු තුනක් තියෙනවා. සක්‍රියව කර්මාන්තයේ යෙදෙන්නේ නෑ, මනසිකාරය දුර්වල වෙනවා. ඒ දුර්වල වීම අනුව හිත නිකන් වෙඳුරු ටිකක් හොඳට අයිස් පෙට්ටියක දුපුවම කැටි ගැහෙන්නා වාගෙ හරියට පාන් පෙත්තකවත් උලාගන්න බැරි තත්ත්වෙකට කැටිගැහෙන තත්ත්වෙකට එනවා. කුසීත බවට පත් වෙනවා. එතකොටත් සමාධිය කැඩෙනවා. එහෙම නැත්නම් **අතිපග්ගහිතං විතතං උඤ්චානුපතිතං** - දැඩි විරිය කරන්න ගිහිල්ලා ඕනෑවට වැඩිය, මං මේ පර්යච්ඡිකයේදීම අදම නිවන් දකින්න ඕනෑය කියලා දැඩිව උත්සාහ කරන්න යෑම නිසත් හිත වික්ෂේපිත භාවයට පත් වෙනවා. එතකොටත් සමාධිය කැඩෙනවා.

එහෙම නැත්නම් අභිනතං විතතං රාගානුපතිතං - මේ කයේ තියෙන පහසුකමක් හෝ මොකක් හරි ආසාවක් නිසා හිත රාගයට වැටුණොත් ඒත් සමාධියට පරිපත්ඵයි. සමාධියට බාධකයි. එහෙම නැත්නම් අපනතං විතතං බ්‍යාපාදනුපතිතං - අරමුණ රුස්සන්නෙම නෑ. අරමුණට හිත යොදන යොදන ගානෙ පනිනවා. එතකොට නුරුස්නා ගති පහළ වෙනවා. එතකොටත් සමාධිය විසිරී යනවා. එනිසා අභිනත භාවය හෝ අපනත භාවය, නැත්නම් රාගය හෝ ද්වේෂය, මේ දෙක නිසාත් අරමුණ සිතත් එක්ක පවතින්නා වූ සන්ධානය කැඩෙනවා. මේ කරුණු හයට කියනවා පරිපත්ඵ ධර්ම, බාධක ධර්ම. හිතේ මේවා නැති බව දැනගැනීමත් පස්සට අපි සඳහන් කරන්න බලාපොරොත්තු වෙන විදියට සමාධියට ආධාරක වෙන විදියට අජ්ඣපෙකනතාව - මට දැන් හිත අතීතයට දුටුවා නෑ. හරියට අරමුණේමයි. අනාගතයට දුවන්නෙත් නෑ. හිත කෝසප්පයට වැටිලා නෑ. කුසිතකමට බුබ්බකමට වැටිලත් නෑ. ඒ වගේම ඕනෑවට වැඩිය කලබල වෙලත් නෑ. රාගයකුත් නෑ ද්වේෂයකුත් නෑ කිව්වහම හිත කුල්මත් වෙනවා. අජ්ඣපෙකති කියලා කියන්නෙ ඇති හොඳ දැනගන්නවා. ඒකත් සමාධියට හොඳ ආධාරකයක්.

මෙන්න මේ කියපු කාරණා හයට අමතරව වොදන ධර්ම හතරක් ඒකත්ත භාවය ඇති වෙන්ට සඳහන් කරනවා පටිසම්භිද්ධාර්ගයේ. දනවොස්සගුපට්ඨානෙකතතං කියලා. එහෙම නැත්නම් සමඵනිමිතතූපට්ඨානෙකතතං වයලකිණුපට්ඨානෙකතතං, නිරොධුපට්ඨානෙකතතං කියලා, ඒකත්ත භාවය ඇති වෙන්ට. අරවා පරිපත්ඵ ධර්ම නේ. ඒවා බාධක. මෙන්න හේතු සාධක ධර්ම හතරක් පෙන්නනවා. අපි කලින් කිව්වෙ සමඵ විපස්සනා කියන කාරණා විතරයි. මෙතන හතරක් පෙන්නනවා.

එකක් තමයි දනවොස්සගුපට්ඨානෙකතතං. සමඵයටත් විපස්සනාවටත් කියන භාවනාවට කලින් කෙනෙක් දනයක් දීම පිළිබඳ සතුවක් ඇති කරනකොට අපි කියනවා නේ වාගානුපස්සනා කියලා. එහෙම දනයක් පිළිබඳ සතුව ඇති වෙනකොටත් දනවොස්සගුපට්ඨානෙකතතං කියලා, ඇති වුණා වූ තමන් දුන්නා වූ විසර්ජනය කළා වූ අනුනට පැවරුවා වූ ත්‍යාග කළා වූ කාරණාව

සිහිපත් වෙනකොටත් හිතේ ප්‍රසාදය පහළ වෙනවා. පස්සද්ධිය පහළ වෙනවා. සුඛය පහළ වෙනවා. වාගාධිමුක්තානං කියන ත්‍යාගය බහුල කර ඇත්තා වූ චරිත ලක්ෂණයාට සමාධිය ඇති වෙන්න කාරණාවක් වෙනවා. මේත් අර භාවනා මට්ටමට කලින් ඇති, තමන් කළා වූ දෙයක්. සමහර වෙලාවට ලොකු ස්වාමීන් වහන්සේලා නම් ඒක අඳුනාගන්නවා ත්‍යාගය කියනකොට පන්සිල් පද පහත් ත්‍යාග පහක්. ඒ කියන්නේ ආර්යයන් වහන්සේලා සිල් පද සලකන්නේ අග්‍ර දූතං මහා දූතං කියලා. අභය දූතය - සතුන් නොමරා සිටීම නම් වූ සතුන්ට අභය දීම, සොරකම් නොකර සිටීම නම් වූ අභය දූතය, කාමයේ වරදවා නොහැසිරීම නම් වූ අභය දූතය, හිස් වචන බොරු වචන කේලම් වචන පරුෂ වචන නොකියන්නා වූ අභය දූතය, මත්පැන් පානය නොකිරීම ආදියෙන් වූ අභය දූතය. මෙන්න මේ විදියට දූත සීල දෙක තමන්ගේ ගුණ චරිතය ගැන කල්පනා කරනකොටත් හිත සමාධිගත වෙන්න පුළුවන්. ඒකාග්‍ර වෙන්න පුළුවන්. පටිසම්භිදමාගීය ඒකත් භාරගන්නවා සමාධිය ඇති වීමට අවශ්‍ය වොදන ධර්මයක්, හිතේ පිරිසිදු බව ඇති කරන ධර්මයක් විදියට.

ඊගාවට සමඵනිමිත්තූපට්ඨානෙකත්තං - සමහරුන්ට පෙර කළා වූ නීල කසිණ ආදී දේවල් මේ ආත්මේදි දකිනකොටම, අර ජන්මාන්තරගතව උපනිශ්‍රය සම්පත්තිය අනුව පහළ වෙන එක දකිනකොටම අනෙකුත් පරිසර සාධකත් එක්ක එක පාරට හිත එකඟ වෙන්න පුළුවන්. එහෙම නැත්නම් තමන් මේ ආත්මේදිම කලින් කළ භාවනාවක් කැඩිලා ආයෙම සැරයක් ඒකම කරනකොට අර පරණ නිමිත්ත පහළ වෙනවත් එක්කම වහාම හිත සමාධිගත වෙනවා. ඒකට කියන්නේ සමඵනිමිත්තූපට්ඨානෙකත්තං. සමඵ නිමිත්ත පහළ වීම නිසා හිතේ ඇති වුණා වූ ඒකාග්‍රතාව. ඒක සමඵයානිකසස කියලා සඳහන් කරන්නේ. සමඵ භාවනා කරන්නාට හම්බ වෙන ඒකාග්‍ර භාවය.

ඊළඟට වයලකිණුපට්ඨානෙකත්තං - සංස්කාර ධර්ම කොට්ඨාශයකට හිත යොදනකොට, ආනාපානයෙන් මේක හැපෙන හැටි ගණන්ගන්නකොට, එහෙම නැත්නම් පිම්බීම හැකිලීමේ ධාතු කොට්ඨාශ දැකලා හොඳටම හිත කර්මණය වෙනකොට වේගයෙන්

මෙතෙහි කරමින් අරමුණේ ශීඝ්‍රයෙන් ඒ ධාතු ගුණ, ඒ වාගෙම නාම ධර්ම වහාම වේගයෙන් ඇති වෙමින් පැවතෙමින් නැති වෙන ආකාරය වේගවත් හිතට දකිනකොටත් පුද්ගලාකාර ඒකාග්‍රතාවක් ඇති වෙනවා. ඒකට කියනවා වයලකිණුපධානෙනකතං කියලා. ඒක සාමන්‍යයෙන් හොඳටම හංග ඥාණ අවස්ථාවේදී බොහොම ප්‍රකට වෙනවා. ඒ මොකද අර බලව උදයබ්බය අවස්ථාවේදී ප්‍රකට වුණාට ඒක උපක්ලේශ ධර්මවලින් තාමත් ආවරණය වෙලා තියෙන්නේ. ඒ උපක්ලේශ ධර්ම අයිත් කරලා හරියට අරමුණයි හිතයි පමණක් සීඝ්‍රයෙන් එකිනෙකට සමපාත වෙලා සමීප වෙලා උත්සන්න වෙලා ක්‍රියාත්මක වෙනකොටත් පුද්ගලාකාර විදියේ ඒකාග්‍රතාවක් හිතේ ඇති වෙනවා. සමථය විතරක් දන්න කෙනාට ඒක අදහාගන්න බැරි තරම්. කොහොමද මේ විදියට සංස්කාර ධර්මයකට හිත යොදනකොට ඒකාග්‍රතාව එන්නේ කියලා. නමුත් පටිසම්භිදමාර්ගයේ විස්තර කරලා දීලා තියෙනවා ඒක විපසාකානං කියලා විපසානා කරන පුද්ගලයාට ලැබෙන එකක් කියලා.

අනිත් එක නිරෝධුපධානෙනකතං - යම් ආකාරයකට මාගී ඵලයක් ලබපු කෙනා නැවතත් ඒ මාගී ඵල සුඛයට සමාපත්තියට සමවැදුණාම ඇති වෙන සුඛයට කියනවා නිරෝධුපධානෙනකතං. අරමුණක් පෙනෙන්නේ නෑ. නමුත් ඒ අරමුණේ මූලික ලක්ෂණ වගේකට පූර්ණ හිත නෙමෙයි හොඳ සමාධිමත් වෙච්ච හිත පත් වෙච්චාම කිසිම ව්‍යාපාරයක් කරන්නේ නැතුව පැය ගණන් ඉන්න පුළුවන් තත්ත්වයක් තියෙනවා. නිරෝධය පේන්නේ. අරමුණ ගෙවී යාම නිසා ඇති වුණා වූ හිඬැස. නමුත් හිත නින්දට වැටිලා නෑ. කුසිතකමකට වැටිලා නෑ. හොඳටම හිත නිරෝධයම අරමුණු කර කර බොහෝ වේලා ගත කරනවා. මේක තමයි හුඟක් වෙලාවට සංඛාර උපෙක්ඛා අවස්ථාවේදී යෝගාවචරයෝ ප්‍රකාශ කරන්නේ. ඒ හිත අටුවාචාරීන් වහන්සේලා සඳහන් කරනවා රහත් හිතක් වගේ කියලා. සංස්කාර ධර්ම කොච්චර ආවත් ඒ එකකවත් ප්‍රඥප්ති සලකන්න යන්නේ නෑ. ඒවයේ රූප ලක්ෂණ ආකාර මොනවක්වත් නෑ. එනවා යනවා, සීඝ්‍රයෙන් වෙනස් වෙනවා. තමන් බලාගෙන ඉන්න අරමුණ නැත්තටම නැති ගානයයි. නැත්නම් ගෙවිලා සම්පූර්ණයෙන්ම ගිහිල්ලා. නමුත් අරමුණ තියෙන්නා වාගෙ හිත

නැගිටලා. හිතේ නෑ වැටිල්ලක්. හිතේ නෑ මේ මොනවක්වත් හොයන ගතියක්. හිතේ නෑ මෙනෙහි කරන ගතියක්. හිතේ නෑ මනසිකාරය යොදන ගතියක්. පයොගපටිපසසද්ධි - ප්‍රයෝග සම්පූර්ණයෙන්ම අත් හැරිලා, හරියට හුළං වදින්නේ නැති තැනක පත්තු වෙන පහන් දැල්ලක් වගේ හොඳට හිත නැගිටලා තියෙනවා. කිසි සේත්ම කම්මැලිකමක් හෝ කුසිතකමක් හෝ ඒකාකාර ගතියක් මොනවක්වත් නෑ. වාතය නැති තැනක නිශ්චලව පවතින්නා වූ පහන් දැල්ලක් වගේ කියලා ඒ සමථය හොඳට ප්‍රකට අවස්ථාවක්.

මෙන්න මේ නිසා හතර ආකාරයකට පුද්ගලයෝ හතර දෙනෙක් සමථයට අවශ්‍ය කරන්නා වූ එකාග්‍රතාව ලබනවා. සමථ ක්‍රමය තමයි සම්ප්‍රදයානුකූලව සූත්‍රවල ගොඩක් විග්‍රහ වෙන්නේ. නමුත් ඒ සඳහා සමථය සඳහා ඇති වෙන සමාධියට අපි කියනවා අර්පනා සමාධිය කියලා. අපි ඒ සඳහා ගන්නේ ප්‍රඥප්තියක්. ඒක යෝගාවචරයෝ හොඳට පැහැදිලිව තේරුම්ගන්න ඕනෑ. මෙහි භාවනාව, බුද්ධානුසංඛිය, ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස හුස්ම රැල්ල, නැත්නම් සමසතලිස් කර්මස්ථානවල ඉතුරු හැම කර්මස්ථානයකටම අපි ගන්නේ ප්‍රඥප්තියක්. අනෙකුත් අරමුණු සේරම අයිත් කරලා ඒ ප්‍රඥප්ති අරමුණ කෙරෙහිම හිත නිමග්න වීමට අපි කියනවා එකාග්‍ර වෙනවා කියලා. උපචාර, අර්පනා වශයෙන් ඒ සමාධිය අපි නම් කරනවා. අපි ඒකට කියනවා සමථ සමාධිය කියලා.

ඊට වඩා වෙනස් විපස්සනාව; නැත්නම් විපස්සනා සමාධිය. ඒ සඳහා අපි ගන්නේ සංස්කාර කොටසක්. ප්‍රඥප්තියක් නෙවෙයි. සංස්කාර කොටසක් කියලා කියන්නේ එක්කො ඒක ඇහෙත් අත්දකින්න පුළුවන්. නැත්නම් කන මාර්ගයෙන් අත්දකිනවා. නැත්නම් නාසය මාගීයෙන්, නැත්නම් දිව මාගීයෙන්, නැත්නම් කය මාගීයෙන්, නැත්නම් හිත මාගීයෙන්. මේ වර්තමාන මොහොතේම එළඹ සිටින, තමන්ගේ අත්දැකීමට ලක් වෙන, ප්‍රත්‍යක්ෂයට ලක් වෙන එකක් තමයි සංස්කාර කොටසක් කියලා කියන්නේ.

ඒ සංස්කාර කොටසකුයි අර ප්‍රඥප්ති ගත්ත කොටසයි අතර වෙනස තමයි ප්‍රඥප්තියේ බොහෝ වේලා බලා ඉන්න පුළුවන්

ගතියක් තියෙනවා. අපි හදලා ගන්න පට්ඨ කසිණ මණ්ඩලයක්, නැත්නම් බුදුගුණ දෙස ඕනෑ වෙලාවක් බලා ඉන්න පුළුවන්. නමුත් ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසවල හැපීම ගත්තොත් සීඝ්‍රයෙන් වෙනස් වන සංස්කාර කොටසක්. පිම්බීම හැකිලීම ගත්තොත් එකට එකක් ඉස්පාසු නොතබා වේගයෙන් වෙනස් වෙනවා. සක්මනේදී එසවීම, යැවීම, තැබීම ගත්තොත් එකට එකක් ප්‍රතිශ්ඨාපනය කරන සංස්කාර කොටස. සීඝ්‍රයෙන් වෙනස් වෙනවා. ඉතින් ඒක නිසා අර එකම ප්‍රඥප්ති අරමුණක් මත පවා සමාධි ඇති කරගන්න අපහසු හෝ ඒක විතරයි සමාධිය කියලා පිළිගන්න කෙනෙකුට ඒ පටු භාවය නිසා හිතාගන්න අමාරුයි, මේ තරම් සීඝ්‍රයෙන් වෙනස් වන විපක්‍ෂනා අරමුණකත් අර විදියටම වයලක්කුණුපට්ඨානෙකතනං කියන විදියටම අරමුණේ විශේෂ වීම, නැති වීම, අනිත්‍ය භාවය මත ඒකාග්‍ර භාවයක් ඇති වෙයි කියලා.

ඒ නිසා ඒ විසුද්ධි මාගීයට ලියලා තියෙන ටීකාවේ ඒවා හොඳට විස්තර කරලා පෙන්වලා දීලා තියෙනවා. බණ්කවිත්තඵකගාතා කියල කියන ක්ෂණ මාත්‍ර වශයෙන් තමයි එතන විත්ත ඵකග භාවය ඇති වෙන්නේ. ඒ කියන්නේ ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස නිසා ඇති වෙන හැපීම ගත්තොත්, එක විත්තක්ෂණයෙන් විත්තක්ෂණයට සීඝ්‍රයෙන් වෙනස් වෙනවා ඒක. පිම්බීම සහ හැකිලීමේ ඇති විස්තර ගත්තොත් පිම්බීම මූලික දීර්ඝ එක ක්‍රියාවලියක් එක දිගටම එකට පවතින දෙයක් නෙමෙයි. ඒ ඒ ක්‍රියාවලිය ඒ ඒ ජවනිකාවෙන් ජවනිකාවට සීඝ්‍රයෙන් හිත වභවහා යොදමින් සීග්‍රයෙන් මෙනෙහි කරමින් බලනකොට, වය ලක්ෂණය දකිනකොට කොච්චර සීඝ්‍රයෙන් ඒක විශේෂ වෙන්ගියත් නැති වෙන්ගියත් කැඩී බිඳී යන්න ගියත් දකගන්න පුළුවන් ශක්තියක් තියෙනවා. ඒ මතම හිත ඒකාග්‍ර වෙනවා. ඒක සඳහන් කරන්නේ නිරන්තරං එකාකාරෙන පවත්තමානො පටිපකේඛන අනභිභූතො අපිතො විය විතතං නිච්චලං ධපෙති.⁷ කියලා. ඒකාකාරව ඒ අරමුණේම හිත පවත්වනකොට, නැත්නම් අරමුණට ඒ වෙලාවේ සීඝ්‍රයෙන් මෙනෙහි කරමින් හිත නංවනකොට විතක්කයට

⁷ විසුද්ධි මාර්ග අටුවා, ආනාපානසතිකථා වණ්ණනා

නංවනකොට පටිපකේඛන අනභිභූතො - අනෙකුත් කිසිම අරමුණකට වැදගත්ත හිතත් අරමුණක් අතර ඉඩක් නොතබා සීඝ්‍රයෙන් මෙනෙහි කරනකොට නීවරණ ධර්මයන්ගෙන් යටපත් නොවුණේ අසීතො විය විතරං නිච්චලං ධජෙති - අර්පනා සමාධියකට බැසගත්තා සේ, නැත්නම් සමථ සමාධියට දක්වන රසය වගේ රසයක් ඇතිව හිත නිශ්චල භාවයට පත් වෙනවා.

මේක පිළිබඳව තමයි අර කලින් අපි සඳහන් කළේ. සමථ සමාධිය සහ විපස්සනා සමාධිය පිළිබඳව ඇති වාද විවාදවලට මුල් දෙන කාරණාවක් මේ සඳහන් කළේ. මේකට සාමාන්‍යයෙන් අපි මේක හොඳයි, මේක තිබිය යුතුයි, මේකෙන් තමයි, මේකත් ඇත්තයි කියන පැත්තෙන් අපි ආස්තීකව නිදර්ශනයක් සලසනවා නම්, සමථ සමාධිය කියලා කියන්නේ එක තැනක නතර කරලා තියෙන ඉලක්කයකට නොවැරදී හරියටම වෙඩි තැබීම. ලෑල්ලක් හයි කරලා තියෙනවා. ඒකේ රවුම් ගානක් ඇඳලා මැද තිතක් තියෙනවා. හරියටම ඒ ලෑල්ලට එල්ල කරගත්ත තුවක්කුවකින් දිගටම වෙඩි තියනවා. ඉලක්කයටම වදිනවා. එතකොට ලොකු සතුටක් ඇති වෙනවා. ඒ වෙනුවට පනින සතෙක්ගේ පිම්මට වෙඩි තියන්න පුළුවන් නම් පනින පනින පිම්මට හරියටම පපු කැනැත්ත පසාරු කරගෙනම යන්න, ඒක අර්ථක් වඩා වටිනවා. අන්න ඒ වාගේ තමයි, පනින පිම්මට තබන වෙඩිල්ලක් වගේ තමයි, ඒකේ සාර්ථක භාවය වාගේ තමයි විපස්සනා සමාධිය. හැබැයි එක් පිම්මක් නෙමෙයි, පිම්මෙන් පිම්මට වෙඩි තියාගන්න පුළුවන් ශක්තිය වාගේ එකක් තමයි විපස්සනා සමාධිය. බණ්කවිතතඵකගානා කියන එක.

එහෙම නැත්නම් අපි කියනවා නම් නිශ්චල ඡායාරූප ගන්න කැමරාවකින් හරියටම හොඳට නාභිගත කරලා ෆොටෝ එකක් ගන්න පුළුවන් නම් ඒක සමථ භාවනාව. ඒක දැගලන තාලෙට වීඩියෝ කැමරාවකින් හරියටම දිගටම එල්ල කරලා ගන්න පුළුවන් නම් ඒ විපස්සනා සමාධිය. අද කාලේ ඒවා බොහෝම සාර්ථක බවට නව තාක්ෂණයේ ඒ ඒ විත්තක්ෂණයේ වැඩ ගන්න අවස්ථා කොච්චරදෝ තියෙනවා. ඒ නිසා අද විපස්සනා සමාධිය ඒ අභියෝග

පිළිගන්නාසුලු පරිසරයකට සමාජයකට බොහෝම සිත් ගන්නාසුලු ගතියක් තියෙනවා.

ඒ නිසා යෝගාවචරයා තේරුම් අරගන්න ඕනෑ මේ සමාධිය කියලා කියන්නෙ අවුරුදු ගණන් මාස ගණන් දින ගණන් පැය ගණන් සති ගණන් තියෙන එකක් නෙවෙයි. චිත්ත ඒකග්‍රතාවක්. එක හිතක්. සෑම හිතකම තියෙන එකක්. අපිට එක චිත්තක්ෂණයෙන් චිත්තක්ෂණයට ඒ එකම රසය දිගට පැවැත්වීමෙන් තමයි වැඩ ගන්න පුළුවන් තත්ත්වයකට පත් වෙන්නෙ. මේක චිත්තක්ෂණයෙන් චිත්තක්ෂණයට තියෙනවා, නමුත් ඒක විවිධ අරමුණු ගන්නවා, නන්නත්තාර වෙනවා කියල දැනගන්න එක තමයි සතිය කියන්නෙ. සතියක් නැතුව සමාධියත් නැති වුණයි කියලා කියන්නෙ ඒ මනුස්සයා නින්දෙ, අඩු ගානෙ සතිය තිබ්ලා තමන් දැනගන්නවා නම් මෙන්න මේක: භාවනා කළත් නැතත් හිත බොහෝ අරමුණු ගන්න ගතියක් තියෙනවා. ඒ අරමුණු ගැනීම අතරෙ ඒ ඒ චිත්තක්ෂණයෙ ඒ අරමුණු රස විඳින්න නම් එතන සමාධියක් තියෙනවා. නමුත් ඒ සමාධිය ගොනුවක් නෑ, හික්මීමක් නෑ, එක දිගට පැවැත්මක් නෑ. ආන්න ඒ බව තේරුම්ගැනීම තමයි සතියෙන් කරලා දෙන්නෙ.

ඊට පස්සෙ සතිය ඇති වෙච්ච කෙනා සමාධිය ඇති කිරීම සඳහා අවශ්‍ය කරන්නා වූ ඉතුරු ශික්ෂා සම්පාදනය කරනවා - ශීල ශික්ෂා සමාධි ශික්ෂා ප්‍රඥ ශික්ෂා කියලා. ඒ සඳහා අදාළ කාරණා රාශියක් තියෙනවා සමාධිය ඇති කරගැනීම සඳහා. නමුත් අවශ්‍ය කරලා තියෙන්නෙ ඉස්සෙල්ලාම මේක තේරුම්ගැනීමයි. මේ සමාධිය කියලා කියන්නෙ බොහෝ කාලයක් පවතින වැඩපිළිවෙළක් නෙමෙයි එක චිත්තක්ෂණයක වැඩපිළිවෙළක්. ඒ නිසා අපිට කොච්චර අත්වැරදි සිද්ද වුණත් කොච්චර වැරදි වුණත් ඊගාවට එන චිත්තක්ෂණය සම්පූර්ණයෙන්ම අලුත්. එක්කෝ ඒ චිත්තක්ෂණයෙ අපිට සමථ සමාධිය ගන්න පුළුවන්. එහෙම නැත්නම් විපස්සනා සමාධිය ගන්න පුළුවන්. ඒක නිසා අපි සමථ සමාධිය ගත්තට විපස්සනා සමාධිය නැහැයි කියලා පශ්චාත්තාප වෙන්නත් ඕනෑ නෑ. විපස්සනා සමාධිය ගත්තට සමථ සමාධිය නැයි කියලා පශ්චාත්තාප වෙන්නත් ඕනෑ නෑ.

මේ සමාධිය ඇති කරගන්නට පස්සෙ ඒක සමථ ක්‍රමයට විපස්සනා ක්‍රමයට ඕනෑ ක්‍රමයට හද බෙදගන්න පුළුවන්. මේ කුසලතාව තියෙන්නෙ මනුස්සයට විතරයි. මේ හැකියාව කිසිම තිරිසනෙකුට නෑ. කිසිම යක්ෂයෙකුට ප්‍රේතයෙකුට නිරිසනෙකුට ගන්න බෑ. සැප වැඩිකම නිසා දිව්‍ය ලෝකයටත් ගන්න බෑ. ඒගොල්ලො මෙහෙත් අරන් ගියොත් නම්, බෝ කරන්න පුළුවන්. බ්‍රහ්ම ලෝකෙ පංචෙන්ද්‍රියන්ගෙන් සෑහෙන කොටසක් අඩුයි. ඒ නිසා පටන්ගන්න බෑ. ඒ නිසයි මේ ක්ෂණ සම්පත්තිය කියන එක ඉතාමත්ම වැදගත් වෙන්නෙ. ඒ නිසා උත්සාහ කිරීම හැර, දිගින් දිගටම උත්සාහ කිරීම හැර වෙනත් ධර්මතාවක් ඇත්තේ නෑ මේ සමාධිය ඇති කරගන්න. ඒ නිසා මෙතුවක් කල් අරගෙන ආපු මේ බොජ්ඣංග ධර්ම දිගට වඩන්නා වගේ, අනෙකුත් සත්තිස් බෝධිපාක්ෂික ධර්ම වඩන්නා වගේ තමන් කරන වැරදි ටික සතියට අල්ලාගෙන දිගටම ඒකාකාර පැවැත්වීම තමයි සමාධියට තියෙන හොඳම ක්‍රමය කියලා පිළිඅරගෙන ටෙට්ටරයවත් වීමමයි ආරද්ධ විපස්සකයාගේ, අරඹන ලද වීරිය ඇත්තාගෙ ගුණය.

අන්න ඒ ගුණය වඩාගැනීමටයි මේ කරුණු රාශියක් අපි මේ ඉදිරිපත් කරගත්තෙ. බොහෝ කරුණු දන්න දේවල්. නමුත් මේක සමාධියට ගොනු කර ලීම පමණයි මෙතන මේ පැය ඇතුළත සිද්ධ වුණේ. තමතමන්ගෙ අත්දැකීම්නුත් මේ කරුණුත් එක සේ හේතු කරගෙන, ගත කරන මේ වස් කාලය තමන්ගේ සමාධිය තවතවත් ඒකාග්‍රතාවට බර, හොඳ දූඩි සමාධියක් ඇති කරගැනීමට මේ ගත කළ කාලයේ ලැබුණු ධර්ම කොට්ඨාශත් අත්දැකීම් කොට්ඨාශත් හේතු වේවා වාසනා වේවා කියන ප්‍රාර්ථනාවෙන් අදට නියමිත පැය මෙතනින් සමාප්ත කරනවා. මම බලාපොරොත්තු වෙන්නේ ලබන සුමානෙන් සමාධිය සම්බන්ධ තවත් කරුණු ටිකක් සාකච්ඡා කරන්නයි. ඉතින් ඒ අදහස ඇතිව අද ධර්ම දේශනාව මෙතනින් සමාප්ත කරනවා.

61 | සමාධි සම්බෝධීකරණය

නමො තසු භගවතො අරහතො සමා සබ්බදාසු

“පුන ච පරං භික්ඛවෙ භික්ඛු ධම්මසු ධම්මානුපසිඤ්චිභරති සත්තසු බොජ්ඣංගිභෙසු. කථංඤච පන භික්ඛවෙ භික්ඛු ධම්මසු ධම්මානුපසිඤ්චිභරති සත්තසු බොජ්ඣංගිභෙසු:

ඉධ භික්ඛවෙ භික්ඛු සන්තං වා අජ්ඣාතං සමාධිසම්බෝධීකරණං. අනථි මෙ අජ්ඣාතං සමාධිසම්බෝධීකරණං පජානාති. අසන්තං වා අජ්ඣාතං සමාධිසම්බෝධීකරණං නථි මෙ අජ්ඣාතං සමාධිසම්බෝධීකරණං පජානාති. යථා ච අනුසන්තසු සමාධිසම්බෝධීකරණං උප්පාදෙ හොති තඤ්ච පජානාති. යථා ච උප්පන්තසු සමාධිසම්බෝධීකරණං භාවනාය පාරිච්ඡරි හොති තඤ්ච පජානාති’ ති”

ගෞරවනීය මහා සංඝරත්නයෙන් අවසරයි. අපි ගිය වතාවේ, ගිය බ්‍රහස්පතින්ද මේ මාතෘකාවම මතු කරගත්තා. ඒ කියන්නේ සමාධි සම්බෝධීකරණය කියන, ධම්මානුපස්සනාවේ බෝධීකරණ පර්වය යටතේ ගැනෙන (06) භයවෙති බෝධීකරණ ධර්මය. ඉතින් අදත් මේ මහා සංඝරත්නයත් උපාසක පිරිසත් එකතු කරගෙන 61 වෙනි දවස වශයෙනුත් ඒ මාතෘකාවම, එද සාකච්ඡා වෙච්ච නැති, භාවනාවට අදාළ කොටස් ටිකක් ඉදිරිපත් කරගන්නයි බලාපොරොත්තු වෙන්නේ.

අපි එද, ඒ සමාධිය කියන එක වෛතසික ධර්මයක් විදියට අරගෙන සාකච්ඡා කළා. අවිකේමපලකඛණා - අවිකේමප ලක්ෂණය තියෙනවා ඒකේ. අවිසාරලකඛණා - නොවිසිරෙන ලක්ෂණය, අරමුණ විෂයයෙහි නොවිසිරී පවතින ගතිය. ඒ වාගෙම සම්පිණ්ඩන රසය - සමාධිය කථා කරන අවස්ථාවේ සිතේ පවතින අනෙකුත් සම්ප්‍රයුක්ත වෛතසික ඔක්කොම පිඬු කරන ගතියක් තියෙනවා සම්පිණ්ඩන වශයෙන්. උපසමපච්චුපට්ඨානා - තමන්ට සංහිදියාවක්, සැනසීමක්, උපසමයක් වැටහෙනවා. ඒකට සුඛය පදට්ඨාන වෙනවා, විසෙසනො සුඛපදට්ඨානා. මේ ආදියට තමයි සමාධිය පිළිබඳව වෙන් කොට හඳුනාගන්න, කොටු කරල පෙන්වන්න, පරිග්ගහ කරන්න පසුකාලීන ආවාසීයන් වහන්සේලා අත්වැල ලබල දීල තියෙන්නේ.

ඒ නිසා මීට කලින් අපි සාකච්ඡා කරපු පස්සද්ධිය, පස්සද්ධියෙන් සුඛය, සුඛයෙන් සමාධිය. මෙතනත් කියන්නේ සමාධිය ඇති වෙන්න ආසන්නම කාරණාව සුඛය බව. ඒ නිසා යෝගවචරයාගේ හිත යම් අවස්ථාවක දුක්ඛිත දුම්මන ස්වරූපයට පත් වුණොත් ඒ යෝගවචරයෙක් නෙවෙයි. ඒ යෝගවචරයා සමථය සමාධිය වඩන කෙනෙක් නෙවෙයි. ඒ නිසා හැම වෙලාවේදීම සුඛිත මුදිත තත්ත්වයක් කයේ හිතේ පවතින්න ඕනෑ. ඒක හොඳට පෙන්නලා දුන්නා පස්සද්ධි සම්බොජ්ඣක්ඛිතය පවතින්න නම් ආහාර සම්බන්ධව, සෘතු සම්බන්ධව, ඉරියාපථ සම්බන්ධව තව හොඳට තමන්ගේම අන්දකීම් සලකා බලලා, යම් ඉරියාපථයකින් යම් ආහාරයකින් යම් සෘතුවකින් තමන්ට ඒ සුඛය පස්සද්ධිය එනව නම් ඒක වඩන්න ඕනෑ. ඒක වැඩෙන ආකාරයකටයි කටයුතු කරන්න ඕනෑ. එතකොට තමයි මේ සුඛය පදනම් කරගෙන සුඛය පදට්ඨාන කරගෙන සමථය වැඩෙන්නේ.

මේ වැඩෙන්නා වූ වෛතසික ධර්මයන්ට කියන්නේ සමාධිය කියලා. ඒ සමාධිය ලබාගන්න පුළුවන් ආකාර දෙකක් තියෙන බව අද මේ විග්‍රහයට පත් කරන්නයි බලාපොරොත්තු වෙන්නේ. එකක් තමයි ප්‍රසිද්ධ වශයෙන් ආගම් තුළ පවතින සමථ සමාධිය. අනිත් එක තමයි බුද්ධ ධර්මයට පමණක්ම ආවේණික විපස්සනා සමාධිය. මේ

දෙක පිළිබඳ අවුල, මේ දෙක පිළිබඳ අවිසඳ භාවය අනෙකුත් ආගම්වල විතරක් නෙමෙයි, බෞද්ධයන් අතර පවා පවතිනවා. මේ නිසාමයි ඉතාම අඩු පිරිසකට සමථ සමාධියක් හෝ නැත්නම් සමථ සමාධියකින් එන්නා වූ ධ්‍යානයක් හෝ විපස්සනා සමාධියෙන් ගන්නා වූ මාරී ඵල පිළිබඳව හෝ දුෂ්කරතාවකට පත් වෙන්නේ. ඒ දුෂ්කරතාවට පත් වීම නිසාම, සමාධියක් ඇති වෙන්න ඕනෑ සුඛවත් භාවය හිතෙන් ගිලිහෙනවා. ඒ නිසා මේකට සුඛාවබෝධයක් අවශ්‍යයි. සමථ සමාධියත් විපස්සනා සමාධියත් පිළිබඳව සුඛාවබෝධයක් අවශ්‍යයි. මේ දෙකම පුළුවන් දෙකක්. මේ දෙකෙන් කොයි එක කොයි වෙලාවේ පාවිච්චි කරයිද කියලා කල් ඇතුළු විනිශ්චය කරන්න ඉතාමත්ම අමාරුයි. මේ නිසා පටිසම්භිද්ධමග්ගයේ සමථ පුබ්බංගම ක්‍රමය, විපස්සනා පුබ්බංගම ක්‍රමය, යුගනද්ධ භාවනා කියලා මේ දෙකටම සම සම තැන් දීලා තියෙනවා. ඊට අමතරව තමයි ධම්මඤ්චවිග්ගහිත මානසං ක්‍රමය කියලා පෙන්නලා දීලා තියෙන්නේ. ඒක කොයි එකටත් පොදුයි. ඒ නිසා සමථ ක්‍රමය හා විපස්සනා ක්‍රමය, ඒ දෙක අතරමැදි යන ක්‍රමය කියන තුනම දැන් සම සම මට්ටම්වල තියෙන්නේ.

ඒ නිසා හොඳට දැනගන්න ඕනෑ යෝගවචරයා මෙන්ම මේකටයි සමාධිය කියන්නේ, නැත්නම් සමාධි වෛතසිකය හිතට ඉදිරිපත් වෙනකොට මෙන්ම මේකයි ලක්ෂණය, මේකයි රසය, මේකයි පවිච්චිධානය, පද්ධිධානය. නැත්නම් මේක තමයි එයා තියන බවට ලකුණ, මේක තමයි එයා කරන වැඩේ, මෙහෙම තමයි අපිට ඒක වැටහෙන්නේ, මෙන්ම මේ කරුණු ළං වෙනකොට ආසන්න වෙනකොට පද්ධිධාන වෙනකොට තමයි මේක පහළ වෙන්නේ කියන කාරණා දැනගන්න ඕනෑ. මේක පහළ වෙනකොට අවිභද භාවය, හිතේ වික්ෂේපය, විපිළිසර බව නැති වෙන ගතිය තමයි තියෙන්නේ. මේක තමයි ඊගාවට මේ බෝධිකඛණ ධර්මවල සඳහන් වෙන උපේක්ෂාවට ඉතාමත්ම ආසන්න කාරණාව වෙන්නේ. ප්‍රමෝදයෙන් ප්‍රීතිය, ප්‍රීතියෙන් පස්සද්ධිය, පස්සද්ධියෙන් සුඛය, සුඛයෙන් සමාධිය, සමාධියෙන් උපේක්ෂාව. උපේක්ෂාවෙන් තමයි ප්‍රඥාව. වෙන විදියකට කියනවා නම් මාරී ප්‍රඥාවට පෙළගැහෙන්නේ.

ඒක නිසා තමයි සමාධිය සෑම ආගමකම ප්‍රධාන පැතිරවීම් වැඩියක් වෙලා තියෙන්නේ.

බුද්ධ ධර්මයේ බලනකොට භාවනාව කියන වචනයත් එක්ක සමාධිය බොහොමත්ම ළඟ සමීප විත්ත රූපයක් මවනවා. භාවනා කරනව කියනකොට සමාධිය තමයි ඒකෙන් ප්‍රධාන කරගන්නේ. නමුත් සමාධිය පිළිබඳව බලනකොට මෑත කාලයේදී බෞද්ධ භාවනාවට ඇති වෙච්ච ප්‍රබෝධයට කලින් හුඟාක් වෙලාවට තිබුණේ බුද්ධෝත්පාද කාලයට කලින් තිබුණු පූච්චි සමථ සමාධියමයි. ඒක ලබාගැනීමට තිබුණ දුෂ්කර භාවය නිසා භාවනාවේ මෙලොව වශයෙන් ප්‍රතිඵල ලබාගැනීම කියන එක මැකිල ගිහිල්ල තිබුණා. බොහොම දුරයි, මේ කාලයේ නිවන් දැකින්න බෑ, ධ්‍යාන ලබන්න බෑ කියන අදහස දැන් අභියෝගයට ලක් වෙලා. ඒකට ප්‍රධාන හේතුව වුණේ මේ විපස්සනා සමාධිය අර සමථ සමාධියට උර දීපු නිසා. ඒ විතරක් නෙවෙයි, ඒ ඇති වීමත් සමගම මේ සඳහා පැවිදි වීමම, ලංකාවේම ඉපදීමම, ඒ වගේ මොනවක්වත් අවශ්‍ය නෑ. ඕනෑම කෙනෙකුට මේ තත්ත්වය උරගාල බලන්න පුළුවන්. උත්පත්ති බෞද්ධයෙක් වුණත් නැති වුණත්, ස්ත්‍රී වුණත් පුරුෂ වුණත්, පැවිදි වුණත් ගිහි වුණත් උරගාල බලන්න පුළුවන් තත්ත්වයක් ඇති වෙලා තියෙනවා.

මෙන්න මේ නිසා මේ භාවනාවේ පෙරළියට කලින් හණමිටි කාලේ සම්ප්‍රදායානුකූලව බුද්ධාගම බලපු ඇත්තන්ට මේක අභියෝගයක් වෙලා තියෙනවා. ඒ ඇත්තෝ හිතාගෙන හිටියේ මේක අපේ අධිකාරියටයි තියෙන්නේ, මේක සමථ සමාධිය නැතිව කරන්නත් බැහැ, පැවිදි වෙන්නෙ නැතිව, එහෙම නැත්නම් මේ වගේ ප්‍රතිඥා දෙන්නෙ නැතිව කරන්න බෑ කියලා. නමුත් විපස්සනා සමාධියේ තියෙන්නා වූ රැඩිකල් ගතිය නිසා ඒක පැහැදිලිවම පෙන්නලා දුන්නා වැදගත් කරුණු කීපයක්: ඒ කාලයේ වගේ භාවනා කරනවා විතරයි කවදකවත් ධ්‍යානයක් මාගී ඵලයක් ලබන්නේ නැතිව කරන්නන් වාලේ කරනවා වෙනුවට, කළත් නොකළත් ඒ ධ්‍යාන මාගී ඵල ලබන්න පුළුවන්ය කියන අදහස අද මතු වීමත් ඒ මතු වෙලා

එයින් ප්‍රයෝජන ගන්න ඇත්තත් තුළ ඔය කියන සම්ප්‍රදාය රැකෙන නොරැකෙන දෙපාර්ශ්වය ඉන්න පුළුවන්ය කියන මේ රැඩිකල් අදහසින් ඒ පරණ සම්ප්‍රදායානුකූල තත්ත්වයට අභියෝගයක්. ඒක හෙල්ලුම්කාපු දෙයක් බවට පත් වෙලා තියෙනවා. තාම ඒ රැල්ල යනවා. තාම ඒ රැල්ල සමථයකට පත් වෙලා නෑ, කොයි අතට සමථයකට පත් වෙයිද කියලා කියන්නත් අමාරුයි.

නමුත් අද අපි අහු වෙලා තියෙන්නේ අන්න ඒ කැලඹිලි යුගයට. මගේ පැත්තෙන් පුද්ගලිකව මම දකිනවා අපි වාසනාවන්තයි. ආන්න ඒ විශේෂ කම්පන වංචල අවස්ථාවේ ඉන්නේ. ඔය රැල්ල කොයි අතට යයිද කියන්න බැහැ. සමහර ඇත්තෝ විශ්වාස කරනවා, මේ විපස්සනාමය රැල්ල ටික කාලයයි පවතින්නේ, නැවතත් අර සමථයම උසස්, සමථයම ලොකුයි, කියලා බුද්ධ කාලයට කලින් තිබුණ ඒ අදහසම මතු වෙන්න ඉඩ තියෙනවා කියලා. ඒක බුද්ධ ජයන්තියත් එක්ක ඇති වෙච්ච කැලඹිල්ලේදී මතු වෙච්ච විපස්සනා රැල්ලක් මිස මේක බුද්ධ කාලයේ බුදුරජාණන් වහන්සේ මතු කළා වගේ යාවජීව තත්ත්වයක් නෙමෙයි. මෙන්න මේ අවස්ථාව ප්‍රයෝජනයට අරගෙන වහාම ක්‍රියාත්මක වුණොත් අපි එක්කෝ සමථ මාර්ගයෙන් එක්කෝ විපස්සනා මාර්ගයෙන් කියන දෙපාර්ශ්වය සඳහාම හිතේ කුළුගැන්වීමක් මෙයින් ලබාගන්න පුළුවන්. ඒක නිසා අපි හොඳට සැලසුම් කරලා ආපු ගමනක් මේ. පෙර ආත්ම භාවචල කරපු වටිනා පින්කමක - පුංචි පින්ක් නෙමෙයි, ලෝකෝත්තර අධිගමයක් සඳහා පාරමිතා ශීර්ෂයෙන් කරපු පින්කමක - ප්‍රතිඵලයක් කියලා හොඳට හිතාගත්තට වැරද්දක් නැහැ.

එහෙව් මේ විපස්සනාව විසින් කුළුගන්වන ලද භාවනා රැල්ලක් තියෙන කාලයේ පවා මිථ්‍යා දෘෂ්ටික ප්‍රදේශය තමයි ලෝකයේ මනුෂ්‍යයන් අතර වැඩි. තුනෙන් එකකට විතර වගේ සමයක් දෘෂ්ටිය සාමාන්‍ය ආගමක් වශයෙන් පිළිගන්න මට්ටම තියෙනවා. එයින් - අපි මේකට කියමු හින්දු ආගම හා බුද්ධාගම අදහන පිරිසක් කියලා - කමිය හා කමී ඵලයවත් අදහන, එයින් බෞද්ධ පිරිස අතරින් මේ විපස්සනාවම, නැත්නම් මෙලොව වශයෙන්ම නිවන්

දකින්නට ඕනෑ කියන, කවුරු කොහොම වුණත් පටන්ගන්න පුළුවන්ය කියන ප්‍රමාණය සුළුතරයයි. ඉතාමත්ම සුළුතරයයි. ඒ සුළුතරය අතර පවා අද මේ ඉස්සරහට අපි සාකච්ඡා කරන්න වෙන තාලෙට භාවනාව පිළිබඳව හරියට අවුල් මත. වැඩට බැහැලා වතුරට බැහැලා පීනන්ට හදන පිරිස බොහොම විකයි. ගොඩ ඉඳගෙන දඹිගහන කට්ටිය වැඩියි. ඒ බැහැපු කට්ටියගෙනුත් ඒ ඇත්තෝ බොහොම අවංකයි. ඒ ඇත්තන්ගේ අදහස් සාකච්ඡා කරනවා. බලනකොට හරියට පටලැවිල්ලක් තියෙනවා. මේකෙදි මේ ප්‍රධාන වශයෙන් අපි මුල් කරගන්නා වූ සමථය පිළිබඳවම, නැත්නම් සමාධිය පිළිබඳවම ලොකු පටලැවිල්ලක් තියෙනවා.

ඉතින් ඒ පටලැවිලි තිබෙද්දීත් අපි තාමත් පූර්ණකාලීනව අපේ ජීවිතය පූජා කරලා ඒ සඳහාම ගත කරනකොට මේ මාතෘකාව අපි විකක් විශදව දැනගන්න ඕනෑ. දැනගත්තේ නැත්නම් අපිට හිතෙනවා අපි ලෝකෙන් වෙන් වෙලා වැරද්දක් කරනවද දන්නෙන් නැහැ, පැටලිලා ඉන්නවද දන්නෙන් නෑ. ඒ නිසා දවසක අපි ළඟට ඇවිල්ලා අපිට ඒ ඇත්තෝ හම්බ වෙච්ච වෙලාවක, නැත්නම් අපි ඒ ලෝකට ගිය වෙලාවක අපි ඉන්න තැන පිළිබඳව දැනගන්න නම් මේ සමාධිය පිළිබඳව දැනගැනීමම සෑහෙන ආලෝකයක් වෙනවා. ඒ නිසා සමථ සමාධිය හා විපස්සනා සමාධිය කියන දෙක හොඳට විශදව දැනගන්න ඕනෑ. බලනකොට නම් ජේන්තේ මේ වගේ පිරිසක මේ දෙකම තියෙනවා. නමුත් අදුනගන්නේ නෑ. අදුනගන්න තියෙන අපහසුකමත් හිත දක්වන ප්‍රතික්‍රියාවත් නිසා අරකට ආශා කරන කෙනා මේකට අකමැතියි, මේකට ආශා කරන කෙනා අරකට අකමැතියි. මේ නිසා අනික් සමාධිය මතු වෙනකොට වැරදිලයි කියලා ඒකට ප්‍රතික්‍රියා කරනවා. බෙහෙත් කරනවා වැරදිලයි කියලා. සමථ සමාධිය හොයන කෙනාට විපස්සනා සමාධිය ආවොත් සහලවනවා, කම්පා වෙනවා, චංචල වෙනවා, කම්පන වෙනවා. ඉතින් නූල් බඳිනවා. ඒ වාගේම විපස්සනා සමාධිය ඕනෑ කෙනාට සමථ සමාධිය ලැබුණොත් ඒ පුද්ගලයන් ඒක ප්‍රතික්‍ෂේප කරනවා.

ඒ මොකද, මේ මෑතකදී භාවනා ලෝකයේ ඇති වෙච්ච මේ දෙකේම වැඩගන්න පුළුවන් ගතිය පිළිබඳව ඥානය - සුතමය ඥානයත් අඩුයි, චිත්තාමය ඥානයත් අඩුයි. මේ නිසා භාවනා කරනකොට මේ දෙකෙන් එකක් මොකක් හරි එකක් මතු වෙනවා. මතු වෙන එක කෝකෙන් හරි වැඩ අරගෙන යන්න නම් අර කියන පට මනසිකාරය රැඩිකල්වාදීව යෝනියෝ මනසිකාරයට හරවගන්න යෝගවචරයා දැනගන්න ඕනෑ. අභාගයකට වගේ අද මේ දෙපිරිස කඳවුරු දෙකක් බැඳගෙන. විපස්සනා කරන කට්ටිය කියනවා විපස්සනාවමයි, ශුද්ධ විපස්සනාවමයි කියලා එක කඳවුරක් බැඳගෙන. අනිත් ඇත්තෝ ත්‍රිපිටකය ගෙන හැර පාමින් සමථය ශුද්ධ සමථයමයි, නැත්නම් සමාධිය සමථ සමාධියමයි කියලා මේ දෙපාර්ශ්ව වීම නිසා මේ දෙකම සාමාන්‍ය ප්‍රමාණයට තියෙන අවංක යෝගවචරයා අර ගුරුකුල වන ගුරුකුලවාදන් එක්ක පටලැවිච්ච ගතියක් තියෙනවා. ඒක අද ගිනිගන්නා දූවෙන ප්‍රශ්නයක්. නමුත් මේ එකකවත් දූවෙන්න ඕනෑකමක් නැහැ. අවශ්‍ය කරල තියෙන පස්සද්ධියයි සුඛයයි සමාධියයි තුනම සිතලයි. ඒ නිසා අපිට ගහ බැනගන්න වාද විවාද කරන්න ඕනෑ නෑ. ඒ තියෙන මූලධර්ම අපි චිත්තාමය වශයෙන් ශක්තමය වශයෙන් දල බලනවා මේක ගැළපෙනවද? මේක වෙන්න පුළුවන්ද? පූච්චි නිගමනවලට බහින්න අවශ්‍යතාවක් නැහැ.

ඒක නිසා ධ්‍යාන ගැන කථා කළත් ආරම්භණපනිඡ්ඤාන, ලක්ඛණපනිඡ්ඤාන කියලා දෙකක් හොඳටම අපේ සාහිත්‍යයේ සඳහන් වෙනවා. එකක් තමයි අපි ගත්තේ සමථ අරමුණක් නම් - ඒ කියන්නේ ප්‍රඥප්ති අරමුණක් අරගෙන ඒ ආනාපාන අරමුණ, නැත්නම් බුද්ධානුස්සතිය, නැත්නම් සමථය, නැත්නම් සම සතළිස් කම්ප්ථාන වශයෙන් ගැණෙන ඒ සමථ අරමුණ කොයි එකක් හෝ අරගෙන ඒ අරමුණේම නිමග්න වීම මාගීයෙන් ආරම්භණපනිඡ්ඤාන - ඒ අරමුණම පමණයි. අනිත් ලෝකේ ඔක්කොම අමතක කරලා ඒ අරමුණ මතම නිමග්න වීමෙන් ආරම්භණපනිඡ්ඤානය ලබනවා. දෙවෙනි එක තමයි ලක්ඛණපනිඡ්ඤානය. මොනම හෝ අරමුණක් අප්ඤාන්තික වේවා, බාහිර වේවා, කොයි එක හරි අපි අත්දකින්නේ අප්ඤාන්තිකව නේ. අන්න ඒ අප්ඤාන්තිකව අත්දකින අවස්ථාවේ

මූලින් එක අරමුණක් ප්‍රඥප්තියක් වශයෙන් අරගෙන එයින් ඇති කරගන්නා වූ ප්‍රඥප්තිය තුළින් බැහැරගෙන ඒ තුළ ඇති අනිත්‍ය දුක්ඛ අනාත්ම කියන ලක්ෂණ දැකගෙන, ඒ කියන්නේ කලින් වෙනමම ශුද්ධ සමථයක් සම්මත සමථයක් ගන්නේ නැතිව ක්ෂණික සමාධියක් ඇති කරගෙන, ක්ෂණමත්තධීරික වූ සමාධියක් ඇති කරගෙන විපස්සනාව දිගේ ගිහිල්ලා මාගීඵල අවස්ථාවේදී ලෝකෝත්තර ධ්‍යානයකුත් එක්ක වැඩ කරගන්න පුළුවන් කියන අදහස. මේකට හුඟාක්ම සාධක, නැත්නම් ප්‍රතිශතය වශයෙන් වැඩියෙන්ම තියෙන්නේ ආරම්භණපනිජ්ඣාන ක්‍රමයට. සමථ සමාධිය ඇති කරගෙන උපචාර අර්පණා සමාධිය ඇති කරගෙන චතුරී ධ්‍යාන හෝ අෂ්ට සමාපත්ති අරගෙන ඊට පස්සේ විපස්සනාවට හරවන ක්‍රමය. මේකට තමයි අපි කියන්නේ සමථ පුබ්බංගම විපස්සනා ක්‍රමය.

නමුත් ඒ වාගෙම තමයි විපස්සනා පුබ්බංගම සමථය. ඒකටත් අපි අර වගේම සංස්කාර කොටසක් අරමුණු කරනවා. ඒ සංස්කාර කොටසෙත් මූලින්ම අපි හිත යොදන්නේ ඒකේ සටහන් ආකාර දකිමින් අරමුණක් එක්ක පුළුවන් තරම් හිත ළං කරන්න. මෙනෙහි කරමින් මෙනෙහි කරමින් පිම්බීම හැකිලීම වශයෙන් හෝ ආනාපානය වශයෙන් හෝ හොඳට ළං කරල, එහි ප්‍රඥප්ති කොටස විතරක් වෙන් කරන්නේ නැතුව, සමස්ත අරමුණම සම්පූර්ණ සංස්කාර පුංජයම විපස්සනාවට භාවනාවට ලක් කරනකොට ඒ මතු වෙන මතු වෙන අරමුණ තුළින් මතු වෙන මතු වෙන රූප ලක්ෂණ වේවා, නාම ලක්ෂණ වේවා, හේතු ලක්ෂණ වේවා, ඵල ලක්ෂණ වේවා එන එන දේ, වඩාම ප්‍රකට දෙයින් බැසගෙන තව භාවනා කරගෙන යනකොට, අපි අර ගිය ධර්ම දේශනාවෙ සඳහන් කෙරුව වගේ ඒ ඒ චිත්තක්ෂණයේ පහළ වෙන සමථයක් තියනවා. අරමුණු වෙන්නෙ නාම ධර්මයකින් රූප ධර්මයකට මාරු වෙනවා වෙන්න පුළුවන්. හේතු ධර්මයකින් ඵල ධර්මයකට මාරු වෙනවා වෙන්න පුළුවන්. ඒ කොයි මාරුව සිද්ධ වුණත් අරමුණත් එක්කම හිත සමාන්තර වේගයකින් ක්‍රියාත්මක වෙන්න හදනකොට මේ ක්ෂණික චිත්ත ඒකාග්‍රතාවට ඉඩ සැලසෙනවා.

ඒ ඉඩ සැලසිවිවාම සැහෙන වෙහෙසකින් සැහෙන දුක්ඛ ප්‍රතිපදාවකින් තමයි, මේ චිත්ත විචි පරම්පරාව දිගට දැඩි මෙතෙහි කිරීම මාගීයෙන් දැඩි සතිය මාගීයෙන් පවත්වාගෙන යන්නේ. එතකොට ඒ භාවනා පටිංකයේදීම, ඒ විපස්සනා චිත්ත විචියේම දිගට පවත්වාගෙන යනකොට තමයි, මේකේ සමඵය, එහෙම නැත්නම් භාවනාව සඳහා අවශ්‍ය කරන සමාධිය ප්‍රයෝජනවත් වන තාලයකට වැටෙන්නේ. ප්‍රයෝජනවත් වන තාලයකට මෝරන්නේ. ඒ මේරුවට පස්සේ නම් සමඵ සමාධියක තියෙන, උපචාර මට්ටමක තියෙන ගුණ මේ ඤාණික සමාධියෙන් ලබාගන්න පුළුවනි. නමුත් විපස්සනා යෝගාවචරයාට ඒ ඤාණික වශයෙන් ඇති වෙන සද්දිසඋපචාර සමාධිය, උපචාරයක් වාගේ ක්‍රියාත්මක වන සමාධිය තහවුරු කරගන්න තාක් කල් පුදුමාකාර වෙහෙසකට පත් වෙන්න වෙනවා. ඉතින් අර සංසාර දුක හොඳට දන්න, මෙලොව වශයෙන්ම නිවන් දකින්න ඕනෑ කියන දැඩි අධිෂ්ඨාන පූර්වක කෙනාට මේ දුක ලොකු පොහොරක් වෙනවා, ලොකු ආහාරයක් වෙනවා.

ඒ නිසා සාමාන්‍යයෙන් අපි මෙතෙක් වෙලා මේ ඉදිරිපත් කරගන්න කරුණු මූලධර්මානුකූලව බලනව නම්, අපි කියනවා සමඵ සමාධිය සඳහා ප්‍රඥප්ති අරමුණක් ඉදිරිපත් කරගන්නවා, විදර්ශනා සමාධිය සඳහා පරමාර්ථ ධර්මයක් ඉදිරිපත් කරගන්න වෙනවා කියලා. අපි එහෙම කියනකොට විදර්ශනා සඳහා පරමාර්ථ ධර්මයක් අරමුණු කරගන්න වෙනවා. නැත්නම් ඒකේ ත්‍රිලක්ෂණය මතු කරගන්න බෑ නේ. නමුත් කවදක්වත් පරමාර්ථ ධර්මයක් මත හිත ඒකාග්‍ර කරගන්න අමාරුයි. සමහර ප්‍රඥප්ති අරමුණක වගේ ඒකාග්‍ර කරගන්න අමාරුයි. ඒ නිසා අපි ගත්ත අරමුණේම පිම්බීම හැකිලීම හෝ ආනාපානය හෝ අතක් පයක් හොලවන වෙලාවක හෝ මුලින්ම එහි ඇත්තා වූ සටහන ආකාරය කියන ප්‍රඥප්තියට තමයි හිත යොදන්නේ. ඒ ප්‍රඥප්තියට පුළුවන් තරම් සම්පව බැලීම තුළින්, ඒ තුළින්ම එහි ඇත්තා වූ මේ සන්තති ලක්ෂණය, සාමඤ්ඤ ලක්ෂණවලට ඉඩ හරිනවා. ඒක නිසා විපස්සනා භාවනා කරන කෙනා සමඵ සමාධියක් නැති වුණාට සමාධිය කියන එක තේරුම්ගන්න ඕනෑ. ඒ සමාධිය ඇති වෙන්න නම්, තමන් හිත යොදන අරමුණේ මූලික වශයෙන්ම සටහන් ආකාර

කියන දෙකට හිත යොදලා, ඒ අය පමණක් හැර අනිකුත් සියලුම දේවල් කෙරෙහි අවධානය යොමු නොකර දිගටම ඒ අරමුණේ හිත පවත්වන්න වෙනවා.

ඒ නිසා ආරම්භය ගත්තාම සමථ ආරම්භයත් විපස්සනා ආරම්භයත් සමානයයි. ඒ නිසා ඒකට කියනවා සංඛ්‍යාන ප්‍රඥප්ති, ආකාර ප්‍රඥප්ති කියන ඒ අරමුණේ සටහන, ආකාරය ආදී මූලික ලකුණු දිගේ තමයි හිතයි අරමුණු දෙකයි ඇදගන්නේ. ඒ ඇදගෙන යනකොට, නමුත් අර සමථයේදී වගේ ප්‍රඥප්තියට පමණක් සීමා කරල ත්‍රිලක්‍ෂණය වැටහීමේ දෙරටු වැසීමක් නෑ, විපස්සනාවේ. විපස්සනාවේදී මුල ඉඳලා අගටම ආරම්භක ආකල්පය සටහන් ආකාර මත හිටියත් යම් වෙලාවක ඒ සටහන් ආකාර හැලෙනවා නම්, හැලෙන්න ඉඩ හැරලා, ඉන් එහාට තියෙන්නා වූ ස්වාභාවික ලක්‍ෂණ ඉක්මවල ගියා වූ සන්නති ලක්‍ෂණවලට හිත යෙදවීම තමයි බුදුරජාණන් වහන්සේ ගත්ත ප්‍රයෝගය. මේ නිසා ඒ ආරම්භක කොටසේදී අර ඊට කලින් හින්දු ආගමේ, බ්‍රාහ්මණ ආගමේ, උපනිෂද් ධර්මවල දැක්වෙන තාලයට ඒ අරමුණ මත සටහන් ආකාර දිගේ අරමුණත් එක්ක හාද වෙලා එහි යම් ප්‍රමාණයකටම සමාන්තර ගමනක් විපස්සනාවේදීත් අවශ්‍යයි. එනිසා විපස්සනාවට සමාධිය අවශ්‍ය නැහැයි කියන ප්‍රශ්නයක් නෑ.

ඒ නිසා මේකෙදි හොඳට පැහැදිලි කරගන්න නිදර්ශනයක් දෙන්න පුළුවන් මේ ආනාපානය කිරීම. හුගදෙනෙක් එක්ක, සමථ විපස්සනා දෙපැත්තටම ආනාපානය යොදන ඇත්තන් එක්ක සාකච්ඡා කරනකොටත් ත්‍රිපිටකයේ තියෙන කරුණු සලකලා බලනකොටත් බොහොම පැහැදිලිව මේක විස්තර කරන්න පුළුවන්, විශේෂයෙන්ම භාවනා කරපු පිරිසකට. කොහොමද? අපි දන්නවා මේ ඡඩ් ඉන්ද්‍රියට අරමුණු වෙන්නා වූ ඕනෑම දෙයක් අපිට අත්දැකීමක් බවට පත් වෙන්න නම්, එතන කාරණා තුනක් සම්පාත වෙන්න ඕනෑ. ද්වාර, ආරම්භණ, තදුපපන්න කියල කියනවා මේකට. බොහොම බරපතළයි. පුංචි දෙයක් මේ විස්තර කරන්න හදන්නේ. නමුත් විස්තර වෙන්නේ බොහොම අමාරු දෘෂිනික විග්‍රහයකින්. අපි මේ ගෙඩිය

ගහන වෙලාවේදී ගෙඩියට ලී කැල්ලකින් තට්ටු කරනවා. ගෙඩිය තමයි එතනදී ඒ තට්ටුව ලබන, ශබ්දය නිකුත් කරන උපකරණය. ඒ ශබ්දය අවුස්සන්න නම් ඒ ගෙඩියට - අපි ඒකට කියන්නේ ශාසනානුරූපව අත කියලා - අපි ඒ ගෙඩියට අතින් ගහනවා. අත කියන්නේ අපේ අත නෙමෙයි. අර ලී කැල්ලට අපි කියන්නේ අත කියලා. අතින් තට්ටු කරනකොට ශබ්දයක් පිට වෙනවා. ද්වාරය වශයෙන් පෙන්වන්නේ ගෙඩිය. ආරම්භණය වශයෙන් පෙන්වන්නේ අත. තදුපපන්න - එයින් නිපන් විදියට අපි ගන්නවා ශබ්දය.

මේන්න මේ වගේ දෙයක් සිද්ධ වෙනවා ආනාපානය කරනකොට. අපේ හමේ තියෙනවා සංවේදී භාවයක්, ඔපයක්. ඒ ඔපයට මොනවා හෝ පිටින් ඇවිල්ලා වදිනකොට ඒක දූනගන්න පුළුවන් ගතියක් තියෙනවා. අපි ඒකට කියනවා කායප්‍රසාදය කියලා. ඒ කායප්‍රසාදයට තියෙනවා උණුසුමක්, සිසිලසක්, සන දෙයක්, මාදු දෙයක්, සුමුදු දෙයක්, කම්පන දෙයක්, වංචල දෙයක් වැදිවිච්චම ඒක දූනගන්න පුළුවන් ශක්තියක්. අපේ කෙස්ගස්වල ඒක නෑ, දත්වල ඒක නෑ, නියවල ඒක නෑ. නමුත් හමේ සාමන්‍යයෙන් හැම තැනම වගේ තියෙනවා. ආන්න ඒකට ඇවිල්ලා හුස්ම ගන්නකොට මේ වාත ධාරාවක්, හුස්ම රැල්ලක් වදිනවා. ඒ හුස්ම රැල්ල වැදීම නිසා එක්කෝ උණුසුම් සිසිල් ගති, කම්පන වංචල ගති, හිරි වැටිච්ච බව, බර බව අපට වැටහෙනවා. එහෙම නැත්නම් ඇතුල් වෙන හුස්ම පිට වෙන හුස්මයි කියලා වෙන් කොට දූනගන්න පුළුවන් ගතියක් අපිට තියෙනවා. ඒකෙදි හමේ පවතින්නා වූ සන්නිවේදනයට, නැත්නම් දූනගන්න පුළුවන් ගතියට අපි කියනවා කාය ද්වාරය කියලා. ඒක තමයි දෙරටුව. ඒ දෙරටුවෙන් තමයි අර වාත ධාරාව ඇවිල්ලා හැප්පීම නිසා සිදු වන සන්නිවේදනය ඇතුළට යන්නේ. ඒ සඳහා ඒකට හේතු වන වාත ධාරාවට අපි කියනවා ‘ආරම්භණය’ කියල. වායෝ පොට්ඨබ්බ ධාතුව තමයි අරමුණු වෙන්නේ. ඒක ඇවිල්ලා කයේ වැදිවිච්චම අන්න එතැන වැදිවිච්ච බවට ලකුණක් පහළ කරනවා. සිසිලස, උණුසුම, කම්පන වංචල ගති, පහසු ගති, ආයාස ගති, ආනායාස ගති මොනවා හෝ පහළ කරනවා. මේන්න මේ තුන වෙන් කරලා දූනගන්න පුළුවන් නම්, හුගක් කල් භාවනා කරපු

කෙනෙකුට එයට හිත යෙදීමත් භාවනා පිළිබඳ විශද භාවයට හේතු වෙනවා.

මෙයින් මේ ආරම්භණ වශයෙන් ගන්නේ ඉහළ පහළ යන හුස්ම ධාරාව, හුළං ධාරාව. සමථයට අරමුණු වෙන්නේ මේ හුළං ධාරාව. ඒ හුළං රැල්ල මතම නැවත නැවතත් ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස වශයෙන් මෙනෙහි කරමින් හෝ දැනගනිමින් හිත පැවත්වීම තමයි සමථ භාවනාව කියන්නේ. ඒ හුළං රැල්ල සියුම් වුණත් ගොරෝසු වුණත්, දිග වුණත් කෙටි වුණත්, මුල මැද අග කොහෙ වුණත් හුස්ම රැල්ලේ පමණක්ම හිත රඳවා, ඒ හුස්ම රැල්ල ගෙවී යාමත් සමග මතු වෙන්නා වූ ආනාපානසති භාවනා නිමිත්තට හිත ගියා නම්, අපි කියනවා අර්පණා සමාධියකට හිත වැටුණයි කියලා.

ඒ අවස්ථාවේ මතු වෙන්නා වූ පහසුකම් හෙවත් ආලෝක නිසා නිතරෝම ඒ හුස්ම රැල්ලේම හිත රඳෙන ගතිය වැඩියි. ඒ පහසුකම්, ආලෝක ගති වැඩි අවස්ථාවට අපි කියනවා අරමුණට, නැත්නම් ධ්‍යානයට කිට්ටු කරපු අවස්ථාව. ධ්‍යානයට උපචාර අවස්ථාව කියල, උපචාර සමාධිය කියල කියනවා. ඉස්සෙල්ලාම වික්ෂිප්ත හිත ඊගාවට ආනාපාන අරමුණේ හිටලා ආනාපාන අරමුණ වැඩි වැඩියෙන් ආශ්‍රය කරලා කිට්ටු කරලා, අවසානයේ ආනාපාන අරමුණ නිසා මතු වුණා වූ පටිභාග නිමිත්තට හිත වැටීමට අපි කියනවා අර්පණා සමාධිය කියල. නමුත් මේ අවස්ථාවලට හමේ තියෙන සංවේදී භාවයත් කොහොමටත් උදව් කරනවා. එව්වගෙන් සංඥ පහළ කරනවා. ඒ සංඥත් අපිට මේ ආනාපානය දිගට පවත්වාගෙන යාම සඳහා උපකාර කරන වෙලාවලුත් තියෙනවා. බාධා කරන වෙලාවලුත් තියෙනවා.

උපමාවක් විදියට කියනව නම්, ආනාපානය සමථ වශයෙන් කරන කෙනාට ආනාපානයේම හිත පවත්වාගෙන යනකොට කයේ පහසුකම් මතු වෙනවා. ඇඟ උඩ දන්නා වගේ පහසු වෙනවා. ඒ වගේම අනෙකුත් හමේ නලියන්නා වගේ දේවල් මතු වෙනවා. ඒ තමයි ඒ සන්නිවේදනය අපිට වැටෙන සංඥ ලොකු කර පෙන්වන

වේලාවල්. නමුත් සමථ යෝගාවචරයා කියනවා ඕවා ගණන්ගන්න එපා, දිගටම හුස්ම රැල්ල පමණක්ම බලන්න. කය පහසු වුණා කියලා හිත ඒ විෂයෙහි හිත වික්ෂිප්ත වෙන්න දෙන්න එපා, ආලෝක පෙනුණයි කියලා ඒ විෂයෙහි හිත වික්ෂිප්ත වෙන්න දෙන්න එපා, වෙන ශබ්ද ඇහුණයි කියලා ඒ විෂයෙහි හිත වික්ෂිප්ත වෙන්න දෙන්න එපා, පුළුවන් තරම් හුස්ම රැල්ලේම, ආනාපානයට හේතු වන ආරම්භණයේම හිත පැවත්වීමට, ආරම්භණපනිජ්ඣාන කියන සමථ සමාධිය සඳහා දෙන උපදේශය එහෙමයි. නමුත් අපි හිතමු මේ පුද්ගලයා ඒ විදියට අරමුණු වඩලා ප්‍රථම ධ්‍යානය, දුතිය ධ්‍යානය වශයෙන් ධ්‍යාන ලබලා ඊගාවට විපස්සනාවට හරවනවා. එතකොට මොකද කියන්නේ, ප්‍රථම ධ්‍යානය හෝ දුතිය ධ්‍යානය, නැත්නම් සමහරු චතුර්ථ ධ්‍යානයත් ගන්නවා, ධ්‍යානයට සමච්ඡිදලා නැගිටලා පූණි ආනාපානය දිහා බලනවා. හුස්ම රැල්ල විතරක් නෙමෙයි. හමේ මතු වෙන, ආනාපානය වදින තැනම මතු වෙන සන්නිවේදනය වෙන්න පුළුවන්, නැත්නම් හමේ පවතින්නා වූ - මේ වෙලාවේ ඇහැ නෙවෙයි වැඩ කරන්නේ. කන නෙවෙයි වැඩ කරන්නේ. නාසය නෙවෙයි වැඩ කරන්නේ. දිව නෙවෙයි හම, නැත්නම් හමේ ඔපය බව දැනගන්න පුළුවන්.

එහෙම නැත්නම් ධ්‍යානාංග වශයෙන් ඇත්තා වූ නාම ධර්ම වෙන්න පුළුවන්. එතකොට පූණි චිත්‍රයම බලනවා. ඒ පූණි චිත්‍රය බලනකොටත් තමන් අරමුණු කරන්නේ ආනාපානයමයි. හැපෙන තැනමයි. ඒ හුස්ම රැල්ල හැපෙන තැන වැදීම නිසා ඇති වෙන්නා වූ සන්නිවේදනය කියන සම්පූර්ණ ක්‍රියාවලියටම හිත යොදනකොට එතැන සමථයත් තියෙනවා. සමථයට අවශ්‍ය කරන හුස්ම රැල්ලත් තියෙනවා. ඒ වාගේම මෙතෙක් වෙලා අපි ප්‍රතික්ෂේප කරන්න හදපු අනෙකුත් සෑම උණුසුම් ගති, සිසිල් ගති, කම්පන වංචල ගති, හම මේ වෙලාවේ ක්‍රියාත්මක වෙන බව, නැත්නම් මේ ධ්‍යානයෙන් මතු වුණ ධ්‍යාන අංග - නාම ධර්ම වෙන්න පුළුවනි - කොයි එකටත් හිත යොදල, වඩාම ප්‍රකට දේට හිත යොදගෙන බලාගෙන ඉන්නවා. මෙතෙහි කරනවා නම් මෙතෙහි කරන්නේ හුස්ම රැල්ලමයි, ඇතුල් වීම පිට වීමමයි. නමුත් පූණි චිත්‍රයට අවදි භාවයක් තිබෙනවා. ඒ නිසා

සමථ උපදෙස් හා විදර්ශනා උපදෙස් වෙනස්. ඒ නිසා යෝගාවචරයා කමහටන් ශුද්ධ කරනකොට තමන් සමථ යෝගාවචරයෙක් නම්, නිතරෝම මතක් කරල දෙන්න ඕනෑ අවශ්‍ය කරන්නේත් මෙවිචරයි; ඊට කාපු දේ ඕනෑත් නෑ, අල්ලපු ගෙදර කරපු දෙයක් ඕනෑත් නෑ, අවශ්‍ය කරලා තියෙන්නේ හිත යෙදෙව්වේ නාසිකාග්‍රයටද, මෙනෙහි කරන්නේ ඇතුල් වීමද සිට වීමද, මොනවද ඒකේ වැටහුණේ? එවිචරමයි අවශ්‍ය කරන්නේ.

ඇත්තටම යෝගාවචරයාට භාවනාවේදී අවශ්‍ය කරන්නේ එවිචරයි, කමහටන් ශුද්ධ කරනකොට අවශ්‍ය කරන්නේත් එවිචරයි. නමුත් මේක නොතේරුම්කම නිසා හුඟාක් යෝගාවචරයෝ මේක කියනව වෙනුවට නානාප්‍ර විස්තර කලා කරනවා. ඉතින් ප්‍රශ්න 15 ක් විතර අහන්න වෙනවා. මොකක්ද කරන භාවනාව? අනේ, මම මේ කරන්නේ ආනාපානය නේ. මොකක්ද මෙනෙහි කරන්නේ? නෑ මෙනෙහි කරනවා. මොකක්ද මෙනෙහි කරන්නේ? ඉතින් ප්‍රශ්න කරන්න වෙනව ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස දෙකවත් මෙනෙහි කරනවාද කියලා. මෙනෙහි කරනකොට කොහොමද ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස කියලා අහනකොට ඉතින් අහල පහළ තියෙන දේවල්, ඇහිවිච දේවල්, කරපු දේවල් විස්තර ගොඩාක් කලා කරනවා. මේ නිසා කමහටන් ශුද්ධ කිරීමේදී හරියටම තමන් මේ සමථ භාවනාවක් කරන්නේ, ආනාපාන හුස්ම රැල්ලයි මෙනෙහි කරන්නේ, හිත යොදන්නේ, මෙනෙහි කෙරුවේ මෙහෙමයි කියලා ඒ ටික කියලා දෙන එකත් භාවනාවේ සියයට පනහක් විතර වෙනවා. මේ සඳහා හැමදම කමහටන් ශුද්ධ කරන්න ඕනෑ. ඒක තමයි හොඳම ක්‍රමය. හැබැයි යෝගාවචරයා හොඳ දේවල් එනකල් ඉන්නවා කමහටන් ශුද්ධ කරන්න. ඉතින් වැරදිවිච දවසට කමහටන් ශුද්ධ කරන්නේ නෑහැ. ඒගොල්ල වෙන මොනවදෝ ශුද්ධ කරනවා එදට. ඉතින් ඒක නිසා කොච්චරදෝ කල් යනවා. මොකද? මේකට මූලිකව විෂය දැනුමක් අවශ්‍ය කරල තියෙන්නේ.

සමථයේදී අපි ලැබෙන අත්දැකීම් සියල්ලම අත්දැකීමට ලක් කරන්නේ නෑ. ආරම්භණය විතරයි ගන්නේ. ප්‍රඥප්තිය විතරයි ගන්නේ. ඒ ප්‍රඥප්තිය දිගටම එක දිගට එනවා නෙමෙයි. ප්‍රඥප්තිය

නෙමෙයි අනෙකුත් අරමුණුත් එනවා. නමුත් යෝගාවචරයා පිරමින් තෝරමින් වෙන් කරමින් හුස්ම රැල්ලේම හිත පවත්වනකොට බොහොම ලේසියි ගමන. කියනකොට නම් හුඟක් ලේසියි. කරනකොට ටිකක් අමාරුයි. ඒ මොකද හේතුව? යෝගාවචරයාට විදර්ශනාවට ගැලපෙන අනෙකුත් විවිධ සන්නිවේදන, විවිධ ලකුණු පහළ වෙනවා. ඒ පහළ වෙන සියල්ලම දැක්කට ප්‍රශ්නයක් නෑ. නමුත් ඒක අදළ නැති බව දැනගන්න ඕනෑ. කමහටන් ශුද්ධ කරනකොට ඒවා කිව්ව කියල ප්‍රශ්නයක් නැහැ, නමුත් තමුන් දැනගන්න ඕනෑ මගේ කමටහනට අදළ වෙන්තේ හුස්ම රැල්ල - හුළං. එහෙම නැත්නම් හුළං රැල්ලට වඩා උණුසුම් ගති, සිසිල් ගති, කම්පන, වංචල සන්නිවේදන වැටහෙන්න පටන්ගන්නවා. මට ආනාපානය හොඳයි, නරකයි, මේ සියල්ලම අදළයි. එතෙත්ට ගියාට පස්සේ ඒ යෝගාවචරයෝ විශේෂ අපහසුතාවකට පත් වෙනවා. ඒ මොකද? විපස්සනාවට ගත්තට පස්සේ අර සටහන් ආකාර හැලෙන ගතියකට එනවා. සන්නිවේදනවලට හිත යොදල බලාගෙන හිටියොත් ඒ උණුසුම් ගති සිසිල් ගති නාහෙද සිද්ධ වෙන්තේ, ඔළුව මැදද සිද්ධ වෙන්තේ, කඳ මැදද සිද්ධ වෙන්තේ කියන එක අමතක වෙනවා. මේ ගති විතරක් ඉතිරි වෙනවා - කම්පන ගති, වංචල ගති, උණුසුම් ගති, සිසිල් ගති. මේ ටිකේ විස්තර කරන්න ගියාම යෝගාවචරයෝ හුඟක් වෙලාවට හිතනවා මගේ දෑන් එක්කෝ සතිය කැඩිලා, නැත්නම් සමාධිය කැඩිලා, ඒ නිසා අද කමහටන් ශුද්ධ කරන්න ඕනෑ නෑ, හෙට මේ සටහන් ආකාර මතු වෙනකල්ම භාවනා කරනවා කියල. ඒ කියන්නේ කරන්නේ ඉස්සරහින් තියල ගොනා පිටිපස්සෙන් තියල ගොනාට හොඳටම තළනවා පිටිපස්සෙන් පිටිපස්සට යන්න කියලා. ඉතින් ගමනක් නෑ.

ඒ නිසා විපස්සනා යෝගාවචරයා දැනගන්නට ඕනෑ මේ එන අරමුණ. මේ මම දකින්නේ අර ආරම්භණය නෙමෙයි, දෑන් ද්වාරයත් තදුපපන්නයත් කියන අනිත් දෙක මට හොඳට විශදයි. ද්වාරයේ ඇති වෙන්නා වූ කම්පන වංචල ගතිවලට සංවේදී භාවය තියනවා. ඒ කම්පන වංචල ගති ඔක්කොම දකිනකොට කිසිම සටහනක් ආකාරයක් නැතිව යනවා. ඒ නිසා විපස්සනා යෝගාවචරයා මූලදිම

පටන් අරගන්නකොට ආනාපානයට හිත යොදවනවා, පිම්බීම හැකිලීමට හිත යොදවනවා කියලා කියන්නේ සටහනක් ආකාරයක් බලෙන් හඳුන්වාදීමක්. ඒ මොකද, හිත විවිධාකාර අරමුණු දිගේ යන්නේ නැතිව සංස්කාර කොටසක් පමණක් වෙන් කර දීම සඳහා උදරයේම හිත යොදන්න, පිම්බීම බලන්න, හැකිලීම බලන්න කියලා එහිම යොදවන්නේ තමන්ගේ විෂය ක්‍ෂේත්‍රය මතු කරගන්නයි. මතු කරගත්තට පස්සේ ඒක හොඳටම මෙතෙහි කළා නම්, බොහොම ඉක්මනට ඒ සටහන් ආකාර ගැලවිලා යනවා. ඉක්මවලා යනවා.

එතකොට තමයි විපස්සනා යෝගාවචරයා විපස්සනාවට වැටෙන්නේ. එතකල්ම ඇත්තටම සමථය තමයි. සටහන් ආකාර පවතින තාක් කල් හිත සමථයේ තියෙන්නේ. සමථයත් අවශ්‍යයි. නමුත් ඒක ඉක්මනට සම්පාදනය උනාට පස්සේ දැන් හිතේ සටහන් නෑ. ආකාර නෑ. පිම්බීම හැකිලීම අතර වෙනසක් නෑ. නැත්නම් ඇතුල් වීම පිට වීම අතර වෙනසක් නෑ, ඒ තත්ත්ව දකිනවා නම් දූනගන්න ඕනෑ, මේ හිත දැන් විපස්සනාවට වැටෙන්නයි හදන්නේ. එතකොට විශාල විරියයක් අවශ්‍ය කරනවා. විශාල මෙතෙහි කිරීමක් අවශ්‍ය වෙනවා. අතරක් නැර මෙතෙහි කරන්න වෙනවා. කිසිම සිතිවිල්ලක් - මේක සමථයද, මේක විපස්සනාද, මේක නාමරූප පරිච්ඡේදද, පච්චය පරිග්‍රහද, මොනම තර්කයක්වත් නැතිව දිගටම සීඝ්‍ර මෙතෙහි කිරීමක් ඇති කළොත් ඊට පස්සේ තමයි අර කියන චිත්ත ඒකාග්‍රතාව, ඤාණික චිත්ත ඒකාග්‍රතාව, බණ්ණන්තර්කික සමාධිය ඇති වෙන්නේ. 'බණ්ණික සමාධි' කියලයි මේකට පසුකාලීනව දීලා තියෙන නම. ඒ බණ්ණික සමාධියට හේතු වෙන්නේ මොකක්ද? සංස්කාර අරමුණු, සටහන්, ආකාර නැති නිසාම සීඝ්‍රයෙන් වෙනස් වෙනසුලුයි. ඒ සීඝ්‍රයෙන් වෙනස් වෙද්දී ප්‍රඥප්තියක් මේකෙ හොයන්නත් බෑ. හිත යොදන්න දේකුත් නෑ.

ඒ නිසා යෝගාවචරයා ඒ ඒ චිත්තඤ්ඤාණයේ තමන්ගේ හිත තියෙන්නේ මේකෙයි කියලා වහවහා දැනගන්න ඕනෑ. ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස කරනකොට, නැත්නම් පිම්බීම හැකිලීම තුළ, උණුසුම් ගති, තද ගති, මෙළෙක් ගති, කම්පන ගති, වංචල ගති බොහෝ පහළ

වෙනවා. මේවා එකක්වත් මෙනෙහි කර කර ඉන්න බෑ. අපි මෙනෙහි කරන්නේ පිම්බෙනවා හැකිලෙනවා - ප්‍රඥප්තියමයි මෙනෙහි කරන්නේ. නමුත් බලන්නේ, දකින්නේ, උත්සාහ කරන්නේ එහි ඇත්තා වූ භාව ලක්ෂණ, ස්වභාව ලක්ෂණ නැත්නම් ඒ ගතිවලට. ඉතින් මේක ක්‍රමිකවයි සිද්ධ වෙන්නේ. හැමදම පටන්ගන්නේ කවදකවත් භාවනා කරපු නැති කෙනෙක් වගේ උදරයට හිත යොදවා පිම්බීම, හැකිලීම වශයෙන්. නැත්නම් නාසිකාග්‍රයට හිත යොදල ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස වශයෙන්. නමුත් ඒ තුළ බලාගෙන ඉන්නකොට බොහෝම හොඳට භාවනා කරපු ඇත්තන්ට බොහෝම සුළු වේලාවකින් ඒක හොඳට ක්‍රියාත්මක වෙලා විපස්සනාවට හිත වැටෙනවා. වැටෙනවාත් එක්කම ඒ අරමුණ සිසු වීම, හිත සිසු වීම, ඇතුල් වීම පිට වීම දෙකේ වෙනස නැති වීම, කියාගන්න බැරි තත්ත්වයකට පත් වීම, සටහන් අකාර හැලී යාම, ඒ විපස්සනාමය හැව ඇරීමක්. මෙන්ම මෙහෙම හැව හැලුවට පස්සේ සමථ සමාධියක අවශ්‍යතාවක් දැනෙන්නේ නැහැ. ක්ෂණ මාත්‍ර වශයෙන් සමාධියක් ඇති වෙනවා. විපස්සනා සමාධිය කියල මේකට කියනවා.

මේකට සම්පූර්ණයෙන් මෙයට විරුද්ධ බොහෝම ලස්සන අදහසක් මේ පහුගිය දවසක පොත්පත් කියවනකොට මට ලැබුණා. මේ ලෝකේ ඉස්සෙල්ලාම ආගම් ඇති වෙනකොට මේ කියන්න හදන කාරණාව වගේ බොහෝම ගැඹුරු කරුණු රාශියක් තිබෙන නිසා මනුෂ්‍යයෝ හිතුවා මේ මුළු ලෝකයම මැව්වේ හිතාගන්න බැරි, අධිබල, සර්වඥ, සියල්ල දන්නා වූ සියල්ල දක්නා වූ දෙවියන් වහන්සේ කියලා. උන්වහන්සේට මහා කරුණාවක් තිබ්බා. අන්න ඒ දෙවියන් වහන්සේ තමයි ලෝකේ මැව්වේ. පස්සෙ බලනකොට ඉරත් දෙවියෙක් වාගෙ, හඳත් දෙවියෙක් වාගෙ, අහසත් දෙවියෙක් වාගෙ, වළාකුලත් දෙවියෙක් වාගෙ, අකුණත් දෙවියෙක් වාගෙ, ගහත් දෙවියෙක් වාගෙ, මලත් දෙවියෙක් වාගෙ. ඔහොම බලනකොට බොහෝ දෙව්වරු ලෝකේ ඉන්නවා. ඒ දෙව්වරු තමයි මහා කරුණාවෙන් අපිට මෙව්ව කරල දීල තියෙන්නේ. අන්න ඒ දෙවියන් ඇදහීමෙන් තමයි විමුක්තියට යන්න පුළුවන් වෙන්නේ. උඹ පණ්ඩිතකම් කරන්න එපා කියල ඒ මනුෂ්‍යයින්ට බොහෝම

අනුකම්පාවෙන් මෙම ත්‍රියෙන් අර අඬන බබාට සුප්පුවක් දුන්න වගේ නළුවලා පරක් කරගෙන ඉඳල තියනවා.

පහු වෙනකොට පහු වෙනකොට, බලාගෙන යනකොට මේ බහුදේව කථාව තියෙද්දී දර්ශනිකයෝ එකතු වෙලා කිව්වා, නෑ එකම දෙවියායි ඉන්නේ. ඒ දෙවියගෙ ආකාර ස්වරූප තමයි තියෙන්නේ වැස්ස අව්ව ආදී වගයෙන්. ඒ නිසා ප්‍රධාන වගයෙන් එකම දෙවියායි ඉන්නේ. ඒ දෙවියාට මනුෂ්‍ය ස්වරූපයක් තියෙනවා. පුද්ගලික දෙවියෙක්. හැබැයි සර්වබලධාරී. හැම තැනම ඉන්නවා. උඹලා දවල් කෙරුවත් රැ කෙරුවත්, හොරෙන් කෙරුවත් එළිපිට කෙරුවත් දෙවියන්ට ජේනවා. ඒ නිසා බොරු කරන්න එපා. ඇදහුවොත් ඒකාන්ත සත්‍යයක්. දෙයියො ඇදහුවොත් ඒකාන්තයෙන් ස්වර්ගයට යනවා. මරණ මොහොතෙදී හරි නොඇදහුවොත් සදකාලික අපායට යනවා. ඒ අවසාන විනිශ්චය දෙවියන් වහන්සේ කරනවා. මේක කරගෙන කරගෙන යනකොට, දැන් ඔප්පු වේගෙන ඔප්පු වේගෙන යන කාරණා දිහා බලාගෙන යනකොට ඒ දේවවාදීන්ට සිද්ධ වුණා මේ දෙවියන් වහන්සේ ප්‍රඥප්තියක්ද පරමාර්ථයක්ද කියන තත්ත්වයට දර්ශනිකව මුහුණ දෙන්න. ප්‍රඥප්තියක් කියන ඇත්තෝ කිව්වා, ජේන්තෙ නැති වුණාට දෙවියන් වහන්සේට ස්වරූපයක් තියනවා. උන්වහන්සේට මේ ලෝකයේ ඇවිදින්න පුළුවන් මනුෂ්‍යයෙකුගේ ස්වරූපය තියෙන්නේ. හැබැයි සර්වබලධාරීයි. මරණයක් නෑ, පැවත්මක් තියෙනවා. ඉන්ද්‍රියාව පැත්තේ බලවත්ව එන්න පටන් අරගත්තා මේ බෞද්ධ සංකල්ප නිසා, ඒ මොනවක්වත් නෑ, මෙහෙම දෙයක් නැති බව පැහැදිලිවම ඔප්පු කරන්න පුළුවන්, නාමරූප පරිච්ඡේද ඥාන පව්වය පරිග්‍රහ ඥාන දෙකෙන් හොඳටම ඔප්පු කරන්න පුළුවන් එහෙම ස්වභාවයක් නෑයි කියන මතය. නමුත් ඒගොල්ල කිව්වා ඒවා ආත්මීය අත්දැකීම් නිසා පොදුවේ පෙන්වන්න බෑ, ඒ නිසා පොදුවේ ගත්තොත් දෙවියන් වහන්සේ ඉන්නවාමයි කියල.

මේ කරගෙන කරගෙන යනකොට මේකට සම්බන්ධ ආගම් කීපයක් තියෙනවා. හින්දු ආගම දේව වාදයයි කම් වාදයයි දෙකම පිළිගන්නවනෙ. දේවවාදය විතරක්ම පිළිගන්නා වූ හිබ්‍රෙ ආගම,

නැත්නම් යුදෙව් ආගම තියෙනවා, මුස්ලිම් ආගම තියෙනවා, කතෝලික ආගම තියෙනවා. තුන්දෙනාම පටන්ගත්තේ ඒ බ්‍රහ්මිගෙන්. ඒ බ්‍රහ්මි ඔක්කොගෙම මූලිකයා. ඒ නිසා තුන්දෙනාම ඒ බ්‍රහ්මි අදහනවා. නමුත් ඊට පස්සේ ඇති වෙච්ච සාන්තුවරු නිසා තුනකට කැඩුණා. යේසුස් වහන්සේ අදහන කට්ටිය නව කතෝලිකවාදය. මොහමඩ් අදහන කට්ටිය මුල්ම ඒ බ්‍රහ්මිගෙන් තමයි ඔක්කොම පැතිරිලා එන්නේ. නමුත් යේසුස් අදහන කට්ටිය කතෝලික ආගමට වැටුණා. මොහමඩ් අදහන කට්ටිය මුස්ලිම් ආගමට වැටුණා. මුස්ලිම් ආගමේ පැහැදිලිවම කියනවා දෙවියන් වහන්සේට ස්වරූපයක් තියෙනවා, පුද්ගලිකයි, මහා කාරුණිකයි. කතෝලික ආගම මේ තුළින් දවසින් දවස මේ අදහස අලුත්වැඩියා කරගෙන ගියා. අලුත්වැඩියා කරගෙන යනකොට ඒකේ ශාන්තුවරු විශාල වශයෙන් දිගින් දිගටම පහළ වුණා. මුස්ලිම් ආගම කියනවා මීට පස්සේ සාන්තුවරු පහළ වෙන්නේ නෑ, අවසාන සාන්තුවරයා තමයි මොහමඩ්, ඊට පස්සේ කවුරුත් නෑ කියලා. ඊට පස්සේ එනවා නම් මරන්න ඕනෑ, කවුරුවක්වත් නෑ, ඔක්කොම බොරුකාරයෝ.

නමුත් කිතුනු ආගමේ දිගටම මේක පැතිරෙනකොට මේගොල්ලන්ට මේ ප්‍රශ්නය ආවා - දෙවියන් වහන්සේ ප්‍රඥප්තියක්ද පරමාර්ථයක්ද කියන එක. මෑතකදී ඇති වෙච්ච දෙන්නෙක් අදහස් කළා, දෙවියන් වහන්සේ කියන එක පාරභෞතිකයි, පරමාර්ථයි. උන්වහන්සේ තුළ තියෙන්නේ පැවැත්ම පමණයි. සත් භාවය තියෙනවා, ප්‍රේමය තියෙනවා. උන්වහන්සේට පුද්ගලිකත්වයක් නෑ. ඒ නිසා ගලක තියෙන තද ගතියත් දෙවියන් වහන්සේ තමයි. වාතයක තියෙන කම්පන ගතියත් දෙවියන් වහන්සේ තමයි. ගින්දරේ තියෙන උණුසුමත් දෙවියන් වහන්සේ තමයි. ජලයේ තියෙන තෙත භාවයත් දෙවියන් වහන්සේ තමයි. උන්වහන්සේ මනුෂ්‍යයා කෙරෙහි අනුකම්පාවෙන් පැවැත්ම බලාගන්නවා. ගලක තියෙන තද ගතිය කියන එක කවදකවත් මැරෙන්නේ නෑ. වාතයේ තියෙන කම්පන ගතිය කවදකවත් මැරෙන්නේ නෑ. තේජෝ ගතිය, ඇලෙන ගතිය, කවදකවත් මැරෙන්නේ නෑ, ඒක සදකාලිකයි. පැවැත්මක් මේවට තියෙනවා, හැබැයි ප්‍රේමයක් තියෙනවා. මේක ඉතාමත්ම පුබුද්ධ

අදහසක් බවට පත් වුණා. මේකෙන් කියන්නේ දෙවියන් වහන්සේ පරමාර්ථයක් කියලා.

මේක බුද්ධාගමේ දක්වන විදර්ශනා අරමුණු සහ සමථ අරමුණු කියන, අපි ගත්ත ප්‍රඥප්ති අරමුණු සහ විදර්ශනා අරමුණු කියන එකේ විදර්ශනාවට බොහෝම සමාන ලකුණු පෙන්නන්න පටන්ගත්ත නිසා විද්‍යා ලෝකය අනුව කල්පනා කරන ඇත්තෝ බොහෝම සාදරයෙන් මේක භාරගත්තා. හැබැයි මේ කියන අදහස ඇත්තොත් තාම දේවවාදියි. පස්සෙ හොඳට කල්පනා කරල බලන්න ගියාම, මේ වෙනකොට අර කලින් කිව්ව දෙයියන්ට තට්ටු වෙනවා. පුද්ගලික දෙයියෙක් ගැන දැන් කථා කරන්න බෑ. ඒක නිසා බයිබලය පටන්ගත්ත මුල්ම දේශකයාණන් වහන්සේ වන මෝසස් සඳහන් කරපු පුද්ගලික දෙයියද අපි අදහන්නේ? එහෙම නැත්නම් රොබින්සන් වාගේ මෑතකදී පහළ වෙච්ච සාන්තුචරු කියන්නා වූ පරමාර්ථ දෙවියෙක්ද අදහන්නේ? කියන එක අද කතෝලික සභාවට බරපතළ ප්‍රශ්නයක්. මේ කට්ටියට පැහැදිලිව පෙනෙනවා, එන්න එන්න දෙවියන් වහන්සේ මේ වගේ සද්‍යනික ධර්මයක් කියනවා නම්, බොහෝම ප්‍රබුද්ධයි, සද්‍යකාලිකයි. ගලක තියෙන තද ගතිය සද්‍යකාලිකයි. ඒක පිළිබඳව කාටවක්වත් ප්‍රශ්නයක් නෑ. හැබැයි ඒක තර්ක කරන්න බෑ. ඒක ආගමක් කරගන්න බෑ. එතකොට අර පෞද්ගලික දෙවියන් වහන්සේ දිය වෙලා යනවා. මේ නිසා අර කාලෙකට කලින් අදහස් පළ කරපු ඒ සාන්තුචරුන්ගේ අදහස් දරන ඇත්තෝ කිව්වා ඔබතුමන්ලා මේ කරපු වැඩෙන් අපේ ආගම සම්පූර්ණයෙන්ම විනාශ වෙනවා. මේ දෙවියන් වහන්සේ කියන්නේ සද්‍යකාලික දෙයක්, සත් භාවයක්. ප්‍රේමය තියෙනවා. මේ කියන්නේ මහා කරුණාවයි මහා ප්‍රඥාවයි. මහා කරුණාවයි මහා ප්‍රඥාවයි පුද්ගලිකරණය කරන්න බෑ නේ. ඒ නිසා ඒ මනුෂ්‍යයෝ දර්ශනිකව හරි. නමුත් දේවවාදියට වදිනවා.

මෙන්න මේක තමයි අද සමථකාරයින්ට වෙලා තියෙන්නේ. ඒගොල්ල අල්ලගෙන තියෙනවා ප්‍රඥප්තිය, සටහන්, ආකාර. නමුත් ඒ ප්‍රඥප්තියෙන් ගිහිල්ලා විදර්ශනාවට වැටෙනකොට අර සටහන්

ආකාර නැති වෙනකොට මොකක්දෝ පාළු ගතියක් දැනෙනවා. ඉතින් උඩුබුරුන් වා කැගහනවා සමථය අත්‍යවශ්‍යයි කියලා. සමථය නෙමේ අවශ්‍ය කරලා තියෙන්නේ සමාධියයි. ඒක සමථයෙන් ගන්නත් පුළුවන්, ඒක විදර්ශනාවෙන් ගන්නත් පුළුවන්. සමහරුන්ට ඒ සමථය ඕනෑ නෑ. කෙළින්ම සමාධිය ගන්න පුළුවන් විදර්ශනාවෙන්. ඒ ඇත්තෝ දන්නවා පටන්ගන්නකොටම හැම දේම මේ වාගේ වෙනස් වන ගතිය. ඒක සදකාලිකයි. නැත්නම්, වයලකඤ්ඤපට්ඨානෙච්ඡාන්තං කියන විදියට වය ලක්ෂණයම අරමුණු කෙරුවොත් දකින දකින දේ වය ලක්ෂණය දකිනකොට ඒ ඇත්තන්ගේ චිත්ත ප්‍රීතිය පහළ වෙනවා. ප්‍රමෝදය පහළ වෙනවා. පස්සද්ධිය පහළ වෙනවා. සුඛය පහළ වෙනවා. ඒක සමථයකින්, නැත්නම් අපි කියන විදියට ප්‍රඥප්ති අරමුණකින් පටන් අරගෙන ඊට පස්සේ විපස්සනාවට හරවගන්නත් පුළුවන්, කෙළින්ම විපස්සනාවට ගන්නත් පුළුවන්.

ඒ නිසා බුදු භාමුදුරුවෝ කියන්නේ කොච්චර උත්තමයෙක්ද කියලා කල්පනා කරලා බලන්න. අර ඇත්තෝ අර ඔක්කොම වටෙන් කරකවගෙන කරකවගෙන කරකවගෙන කරකවගෙන දෙවියන් වහන්සේ කියන්නේ පෞද්ගලික ආත්මයක්ය, මහා කරුණාවක් තියෙනවය, සදකාලිකය, සචීතෝභද්‍රය, සාචීභෞමිකය කියාගෙන කියාගෙන ඇවිල්ලා අද එළිපිට මේ නාඩගම නටනකොට ඒ කට්ටියට පිළිගන්න වෙලා තියෙනවා, දෙවියන් වහන්සේ කියලා කියන්නේ පැවැත්ම. ගලක තියෙන තද ගතිය, වාතයේ තියෙන කම්පන ගතිය, ඕකට දේවඤ්ඤා ආරූඪ කරන්ඩ ඕනෑ නෑ. බුදුරජාණන් වහන්සේ කිව්වා ඕකට දේවඤ්ඤා ආරූඪ නොකර අනාත්ම ධර්මයෙන් පැහැදිලිවම ඕක ඔප්පු කරන්න පුළුවන් කියලා.

මෙන්න මේ තත්ත්වට පත් වෙන්නේ ලෝක ආගම්වලින් ඉතාම සුළු කොටසක්. ඒ වගේම තමයි භාවනා යෝගාවචරයන්ගෙන් ඉතාම සුළු කොටසක් තමයි, අනේ මේ සටහන් ආකාර පන්තලා විපස්සනාවෙන් යන්න පුළුවන් කියන එක අදහන්නේ. සටහන් ආකාර නැති වෙනකොටම මේ එන කුලප්පුව ආත්මවාදී කුලප්පුවක්. ඒක නිසා බුද්ධාගමට කලින් පැවතිවිච ආගම්වල හොඳ සෑහීන්

වහන්සේලා හිටියා, කවදකවත් නිවන සාක්‍ෂාත් කළේ නැ. සාක්‍ෂාත් කරගන්න බැරි වුණා. මොකද ඒ ඇත්තෝ කිව්වා මේ විදියට අනුකම්පා කරලා අපට ධ්‍යාන ලබා දෙන්නෙ නම් ඒකාන්තයෙන්ම ඊශ්වරයන් වහන්සේ තමයි. මැවුම්කාර දෙවියන් වහන්සේගේ මහා කරුණාවට තමයි මේක අපිට හරි ගියේ. ඒ නිසා සමථය හරි යන්න හරි යන්න දේවවාදී වෙන්න පටන්ගන්නා.

ඒ අතරතුර සච්ඡෙදයන් වහන්සේ කරපු විප්ලවය සච්ඡෙදයි. උන්වහන්සේ පැහැදිලිවම පෙන්වල දුන්නා ඒ වගේ දේවවාදී අදහසක් හෝ ඊශ්වර නිර්මාණවාදී අදහසක් නැතිව ඕනෑම සමථ අරමුණකට හිත යෙදුවොත් ධ්‍යාන ලබන්න පුළුවන්, අභිඥ ලබන්න පුළුවන්. නමුත් තාමත් ඒ අල්ලගත්ත අරමුණට වහල් වෙලා. අරමුණ ඉක්මවන්න වෙනවා. අරමුණේ සටහන් ආකාර ඉක්මවලා ඒ අරමුණේම පවතින්නා වූ අනිත්‍යතාවට හිත දනවායි කියනකොට තමයි ඔන්න විපස්සනාවේ සන්තති ලක්‍ෂණයට හිත වැටෙන්නේ. මෙතෙන්ට යනකොට අර ගොඩ පීන පීන හිටපු මනුෂ්‍යයෙක් ඔරුවට ගොඩ වෙන්නා වගේ, බිම දිගේ ගිය අහස් යාත්‍රාවක් අහසට ගන්නකොට වගේ, යම් කිසි විදියකට ඔක්කාර ලකුණු පහළ වෙනවා. යම් කිසි විදියකට අස්ථිර භාවය පිලිබඳ ලකුණු පහළ වෙනවා. ඒකටයි කිව්වෙ හොඳ සීලයක් පිහිටුවාගන්නයි කියල. හොඳ සද්ධාර පද්ධතියක පිහිටලා, සමථයක් ඇතුළු මෙතෙන්ට යන්නත් පුළුවන්, සමථයක් නැතුළු සමාධිය තුළින් මේකට යන්නත් පුළුවන්. ඒ සමාධියට තමයි කියන්නේ ඤාණ මාත්‍ර සමාධියක් කියලා. ඒකට සුදුනම් වෙන්න වෙනවා ප්‍රඥප්ති අරමුණක් වුණත් කමක් නැහැ. සංස්කාර අරමුණක් වුණත් කමක් නැහැ. අප්‍රීක්‍ෂිත වුණත් කමක් නැහැ. ඒ එන එන අරමුණේ මෙන්න මේ කොටස සමථය - ආනාපානය කරනවා. හුස්ම රැල්ලට යනවා නම් ඒක හොඳයි, ඒක ප්‍රශ්නයක් නැ. ඒ බව දන්නවා. හමේ තියෙන සංවේදී භාවයට හිත යනවා නම් හොඳයි. ඒක දන්නවා. සංවේදී භාවය නිසා ඇති වෙන උණුසුම් සිසිල් ගති තියෙනවා නම් ඒක දන්නවා. එව්වරයි. මට මේක නැවත නැවතත් හුස්ම රැල්ලටම යා යුතුයි කියනව නම් එයා සමථ යෝගාවචරයෙක් වෙනවා. මේ තුනටම සම සේ සලකනව නම්

විපස්සනා යෝගාවචරයෙක් වෙනවා. කොච්චර තුනී, කොච්චර සියුම් හේදයක්ද තියෙන්නේ.

නමුත් මේක මනුෂ්‍ය හිතට අල්ලනැහැකි. කවදකවත් තිරිසන් හිතට අල්ලන්න බෑ. කවදකවත් යක්ෂයෙකුට ප්‍රේතයකුට අල්ලන්න බෑ, කවදකවත් මිථ්‍යාදෘෂ්ටිකයකුට අල්ලන්න බෑ. නමුත් මනුෂ්‍ය හිතට අල්ලන්න පුළුවන්. ඒකට එන්නත් අර කියන විදියේ ලොකු සීලයක පිහිටන්න ඕනෑ. විපස්සනාව සඳහා සමාධිය අවශ්‍ය බව තේරුම්ගන්න ඕනෑ. නමුත් ඒක සමථයම විය යුතු නැහැ. සමථය වෙනවා නම් සුඛ ප්‍රතිපදාවෙන් යන්න පාරක් තියෙන බවත් අපට පිළිගන්න වෙනවා. වෙන විදියකට කියනවා නම්, ඡඩ්ඤ්ඤිය තුළ සිදු වන ක්‍රියාවලිය තුළින්- සංසිද්ධිවලදී අපිට අරමුණ, ද්වාරය, තදුපපන්න කියන මේ තුනෙන් කොයි එකෙහිත් - වැඩේ පටන්ගන්න පුළුවන්. නමුත් වඩා සාධාරණයි අරමුණ ඉස්සර කරගන්න එක. ඒකෙන් සමථ සමාධියක් ඇති කරගෙන ඉස්සරහට යන්න පුළුවන්. ඒක සුඛයි. අනිත් ඒවා නැත්තේ නෑ.

මෙන්න මේ වෙනස තමයි මෑත කාලයේ බුද්ධාගමේ, නැත්නම් භාවනා ලෝකයේ හෙළි කරගත්ත දේවල්. අර කතෝලික කට්ටිය නම් කියනවා දෙවියන් වහන්සේ පරමාථී ධර්මයක් කිව්වහම ඒක මූලධර්මවලට විරුද්ධයි කියලා. නමුත් භාවනා ලෝකයේ හෙළි කරගත්ත දේවල් බුද්ධ ධර්මයට විරුද්ධ දෙයක් කියල අපේ ධර්මය බොරු කරන්න බෑ. මොකද, ධර්මපද ගාථාවල බුදුරජාණන් වහන්සේ මේක පැහැදිලිවම විස්තර කරල දීල තියෙනවා. සෑම සූත්‍රයකම හොඳට විස්තර කරලා තියෙනවා. සංයුක්ත නිකායෙ සඳහන් කරල තියෙනවා අපට භික්ඛවෙ, සමථනිමිත්තං, අබ්‍යග්‍යනිමිත්තං - අපිට මේ අරමුණක් අරන් භාවනා කරනකොට සමාධියට බර, සමාධිය පිළිබඳ නිමිති තියෙනවා. හුස්ම ගන්නකොට හුස්ම රැල්ල සමාධි නිමිත්තක්, අබ්‍යග්‍ය නිමිත්තක් කියල වචනයක් පාවිච්චි කරල තියෙනවා. අභිකථන දීල නෑ. ඒක හොයල බලනකොට ජේන්නේ එච්චර සංකීර්ණ නොවූ විපරීත නොවූ නිමිත්තක් කියලා. ඒ කියන්නේ ඉන්ද්‍රිය ගෝචර තත්ත්වයට යනකල් ගියේ නැති දැනීමක් තියෙනවා.

හුස්ම ගන්නකොට දැනීම තියෙනවා. නමුත් භාවනා කරලා හුගක් කල් ගියාට පස්සෙයි ඒක තියෙනේ. හුස්ම ගන්නකොට දැනීම එනකොට ඇතුල් වෙනවා පිට වෙනවා කියලා වෙනසක් නෑ. දන්නවා විතරයි. හුස්ම ගන්න බව දන්නවා. පිම්බීම හැකිලීමෙන් ඒක එනවා. පිම්බීම හැකිලීමේ වෙනසක් නෑ. කොතනද සිද්ධ වෙන්නේ කියන්න බෑ. නමුත් පිම්බෙන හැකිලෙන එකේ ලකුණක් බව දන්නවා.

ඉතින් මේක හොඳට හොයලා බැලුවොත් මේක යන්නේ විපස්සනාවට. එහෙම නැත්නම් ද්වාරය හෝ තදුපපන්නය පිළිබඳ ගන්නා වූ, අරමුණු කරගන්නා වූ ගතිය. ඉතින් ඒ නිසා මේක යට ගිය බව හැබෑව. නමුත් කොච්චර තරම් කාලයක් සමථයට ගත්තත් සමථ සමාධිය ගත්තත් මෙන්න මේ කියන අරමුණේ අනිත්‍ය දුක්ඛ අනාත්ම පැහැදිලි කරගන්නේ නැතුව නම් විපස්සනාවට යන්න බැරි බව නම් ඉතින් බොහොම ප්‍රසිද්ධ පිළිගත්ත ලොකු ප්‍රබුද්ධ මතයක් බෞද්ධයන්ට. නමුත් ඒ සඳහා යන මාග්ගියේදී ශුද්ධ සමථය පිළිබඳව, නැත්නම් ශුද්ධ විපස්සනාව පිළිබඳව, මේ දෙකේ ඇති අවුලට හේතුව මේක හොඳට විවේක බුද්ධියෙන් නොබලපු එකේ දුච්චකම. එහෙම දුක්කත් සමථ ඉදිරිපත් කරන වර්ත තියෙනවා - ඒ ඇත්තන්ට කවදකවත් විපස්සනාව කෙරුවට හරි යන්නේ නැහැ. ඒ වගේම තමයි සමථ නෙමෙයි විපස්සනාවට හරි යන වර්තත් තියෙනවා - ඒ ඇත්තන්ට කවදකවත් ලක්ඛණුපනිජ්ඣාන මිස ආරම්භණුපනිජ්ඣාන හරි යන්නේ නෑ. ඒ නිසා කම්ප්ථානාවාසීවරයා විතරක් නෙමෙයි, මේ ධර්ම දේශනා කරන එකෙනුත් ධර්ම සාකච්ඡා කරන එකෙනුත් අදහස් කරන්නේ තමනුත් හොඳට සැලකිලිමත් වෙන්න ඕනෑ බවයි. මේකේ ක්‍රමවේදය විවිධයි. ඒ විවිධ භාවය අපි දැනගන්න නම් මේ භාවනාව කොතනින් හරි පටන්ගන්න ඕනෑ. හැබැයි අපි මේකමයි කළ යුත්තේ, මෙහෙමයි කියලා කොටු කරන්න ගත්තොත් ඒක අර දේවවාදී අදහස්වල කියන්නා වගේ, මාව ඇදහුවොත් සද්කාලික ස්වර්ගීය, මාව අමතක කෙරුවොත් සද්කාලික අපායේ කියන්නා වගේ මනුෂ්‍යයාගේ නිදහස් වින්තනයට බාධා කරනවා.

මේ නිදහස් චින්තනයට ප්‍රධාන වශයෙන් සලකන ප්‍රධානම දේ තමයි විපස්සනාව. අනෙකුත් සෑම කොටස්වලම පටු භාව තියෙනවා. ඒකයි ඒකට අනිත්‍ය දුක්ඛ අනාත්ම දැකගන්න බැරි. නමුත් ඒ නිදහස් චින්තනය හොඳට පැහැදිලි වෙනවා හොඳ සමට සමාධියට ආපුනම. ඒක බුද්ධ දේශනාවේ හොඳ ප්‍රසිද්ධ කාරණාවක්. සමාහිතො හික්ඛවෙ හික්ඛු යථාභූතං ජානාති පසසති - අන්න ඒ සමාහිත භාවය සමටයෙන්ම ගන්නවද විපස්සනාවෙන් ගන්නවද කියන එක, ඒ එක එක්කෙනෙක් කරල බලලම තේරුම්ගන්න ඕනෑ. ඒ නිසා සමාධි සම්බෝධ්‍යය පිළිබඳව විස්තර වලින් ඔය සෑම දෙයක්ම පටලවන්න පුළුවන්. හැබැයි පැටලුම් අරින්නෙන් සමටයෙන්ම තමයි. පැටලුම් අරින්නෙන් සමාධියෙන්ම තමයි.

ඒ නිසා යෝගාවචරයා තේරුම් අරගන්න ඕනෑ, අපි මනුෂ්‍යාකිය පටන්ගත්ත තැනම තමයි ඉන්නේ. භාවනා කරල අවබෝධ කෙරුවොත් ඒකෙ අවසාන කෙළවරට යනවා. ඔය දෙක අතර මහ වෙනසක් නෑ. වෙනස තියෙන්නේ අවබෝධයේ. මේ කාරණා වෙන් කොට වෙන් කොට දැනගැනීමේ ශක්තිය තියෙන්නේ මනුෂ්‍යයින්ට පමණයි. ඒ නිසා අපි අධිෂ්ඨාන කරගනිමු, මෙව්වර ලස්සන මේ වගේ ධර්ම සච්ඤ කාලයේ ඉඳල බැලුවත් අවුරුදු 2500 ගානක් අද විස්තරව පවතිනවා. අපිත් ඒ සඳහාම කැප වෙලයි මේ ගත කරන්නේ. නමුත් අප සෑම කෙනෙක් තුළම මේක පිළිබඳව යම් ආකාරයක පටලැවිල්ලක් තාම හිතේ තියෙනවා. ඒක ඉවර වෙව්ව දවසට අනාත්ම බවයි පරිනිව්‍යාණයයි. ඒ ගමනෙ තමයි අපි ඉන්නේ. ඒ නිසා අපි මේ කරන සෑම භාවනා වැඩපිළිවෙළක්ම, ධර්ම දේශනා, ධර්ම සාකච්ඡා, ධර්ම හැදෑරීමක්ම මෙන්න මේ පටලැවිල්ල නිදහස් කරගැනීම පිණිසයි. පටලැවිල්ල බැලූ බැල්මට පොඩි එකක් නෙමෙයි. නමුත් අපි විතර මේකට උර දී ළය දී කටයුතු කරන පිරිසක් නැති නිසා අපිට ගොඩක් සන්තෝෂ වෙන්න පුළුවන්. අන්න ඒ සඳහායි මේ සමථය සම්බන්ධ මේ ධර්ම කොටස් ඉදිරිපත් කළේ.

භාවනා කරගෙන යන අයට තමන්ගේ ගමන් පථය පහසු කරගන්නත් ඒ තුළින් සමථයක් සමාධියක් ඇති කරගන්නත් මේ

පැයේ අපි ඉදිරිපත් කරගත්ත ධම් කොටස් හේතු වාසනා වේවා! ඒ සමාහිත වූ සිතකින් යථාභූත ඥාන දැරීනය පහළ වේවා කියන ප්‍රාථිනාවෙන් අදට නියමිත ධම් දේශනාව මෙතනින් සමාප්ත කරනවා.

62 | උපෙක්කා සම්බොජ්ඣනිගය

නමො තස්ස භගවතො අරහතො සමා සමුද්ධස්ස

“පුත ව පරං භික්ඛවෙ භික්ඛු ධම්මෙසු ධම්මානුපස්සී විහරති සත්තසු
බොජ්ඣනෙසු. කථංඤච පන භික්ඛවෙ භික්ඛු ධම්මෙසු ධම්මානුපස්සී
විහරති සත්තසු බොජ්ඣනෙසු:

ඉධ භික්ඛවෙ භික්ඛු සන්තං වා අජ්ඣතනං
උපෙක්කාසමෙබ්බොජ්ඣනං අත්ථි මෙ අජ්ඣතනං
උපෙක්කාසමෙබ්බොජ්ඣනෙහි පජානාති. අසන්තං වා අජ්ඣතනං
උපෙක්කාසමෙබ්බොජ්ඣනං නත්ථි මෙ අජ්ඣතනං
උපෙක්කාසමෙබ්බොජ්ඣනෙහි පජානාති. යථා ව අනුසන්තස්ස
උපෙක්කාසමෙබ්බොජ්ඣනස්ස උප්පාදෙ හොති තඤඤච පජානාති. යථා ව
උප්පන්තස්ස උපෙක්කාසමෙබ්බොජ්ඣනස්ස භාවනාය පාරිසුරි හොති
තඤඤච පජානාති’ ති”

ගෞරවනීය යෝගාවචර මහා සංඝරත්නයෙන් අවසරයි. අපි
මේ භාවනානුයෝගී උපාසක පිරිසත් එක්ක අද වෙනකොට
සතිපට්ඨාන සූත්‍රය ඉදිරියෙන් තියාගෙන පැය 61 ක් ගත කරලා
තියනවා. මේ 62 වෙනි පැය. 62 වෙනි ධර්ම දේශනාවටයි මේ මුල
පිරුම. ඒ සඳහා අද අපට ඉදිරිපත් වෙන්නෙ ධම්මානුපස්සනා

කොටසේ බොජ්ඣංග පර්වයේ අවසාන බොජ්ඣංගය. ඒකට කියන්නේ උපෙකා සමෙබ්බජ්ඣංගය. උපේක්ඛා සම්බොජ්ඣංගය භාවනා වැඩපිළිවෙළක, යෝගාවචර වැඩපිළිවෙළක මුදුන්පත් වීමක්, එක තීව්‍ර අවස්ථාවක් සටහන් කරන තැනක්. ඒ තීව්‍ර භාවය ධර්මානුකූල පැත්තෙන් ශාස්ත්‍රීය පැත්තෙන් දැනුණට යෝගාවචරයාට, විශේෂයෙන්ම පළවෙනි මාර්ග ඥානය සඳහා කටයුතු කරන යෝගාවචරයාට අවබෝධ කරගන්නට ඉතාමත්ම අමාරු සියුම් තත්ත්වයක් මෙතන තියෙන බව ධර්මයම සාක්කි වෙනවා.

ඒක නිසා මුලින් මුලින් මේ වාගේ ධර්ම දේශනා වශයෙන් හෝ, තමා ඇසූ හා තමා කළ දේවල් අනුව සිතිවිලි පවත්වලා වින්තාමය වශයෙන් හෝ මේ බොජ්ඣංග ධර්ම ඉදිරිපත් වුණාට අර තරම් ධර්ම රසයක්වත් නොවැටහෙන්න ඉඩ තියනවා. ඒක සාධාරණයි. මොකද, ධර්මයම බාරගන්නවා උපේක්ඛාව කියන එක විස්තර කරන්න අමාරුයි. නැත්නම් බොහෝම සුබ්බමතරයි. බොහෝමත්ම සුක්ෂමයි. ඒ නිසා අර කලින් කලින් රසය ඕජාව නොවැටහුණත් රස නොබැලුවත් අහලා අහලා නැවත නැවතත් ඒ සිතිවිලි පවත්වලා කාලයක් ගියාට පස්සේ ඒ පදනමේ තමයි මේක මේ මේ ආකාරයයි කියලා වැටහෙන්නේ; ප්‍රත්‍යක්ෂ වෙන්නේ. ඒ තරම්ම විස්තර කිරීමේ දුෂ්කරතාවක් තියනවා. කෙනෙකුට නිදර්ශනය කර දැක්වීමේ දුෂ්කරතාවක් තියනවා. නමුත් ඒ ප්‍රභේලිකා ස්වරූපයක් තියෙන්නේ. නිතරෝම තමන් ළඟ තියන දෙයක් මේ. ඒ නිසාම වෙන්ඩ ඇති මේක තේරුම් කරලා දෙන්නට අමාරු. ඒ නිසාම වෙන්ඩ ඇති මේක සුක්ෂම, එහෙම නැත්නම් ප්‍රභේලිකා ස්වරූපයකට පත් වෙලා තියෙන්නේ. ඉතින් ඒ නිසා අපට සිද්ධ වෙනවා ඒ දුෂ්කරකම, එහෙම නැත්නම් ඒ සුක්ෂමකම තියෙද්දී, ඒ වගේම අපි ළඟ නිතරම තියෙනවා කියන මේ එක පැත්තකින් බලනකොට හැකි සංඥාව ඇතුළු මේ විෂයෙහි නැවත නැවත නැවතත් යෙදෙන්න, ආසේවනය කරන්න, භාවනා කරන්න, බහුලීකත කරන්න.

ඉතින් අපේ මේ ප්‍රයත්නයත් මෙතන ආධුනිකයෙකුට බලනකොට නිකං ඇහුම්කන් දීමක් විතරක් වෙන්න ඉඩ තියනවා.

යම් ප්‍රමාණයකට මේ ගැන මූලධර්ම දන්න, ඒ වගේම ප්‍රත්‍යක්ෂ වශයෙන් ටිකක් අත්දැකලා බලපු කෙනාට අලුතෙන් කාරණා සිද්ධ වෙලා ඉදිරිපත් කරගන්න පුළුවන්, සැක දුරු වෙන්න පුළුවන් අවස්ථාවක් විය හැකියි මේක. හොඳට මේක පරිණත භාවයට ගිය කෙනාට නම් ලොකු විත්ත ප්‍රීතියක් පහළ වෙනවා ඇහෙනකොටම - 'ආ මේක තමයි, මේ බුද්ධාදී උත්තමයන් වහන්සේලා විසින් ධර්මයේ මාර්ගයෙන් බොහෝම උතුම් කොට සලකලා තියෙන්නේ. මේක තමයි මං මේ අතගගා හිටියේ, හොයහොයා හිටියේ, බලබලා හිටියේ' කියලා ලොකු සතුටක් ඇති වෙනවා. ඒ නිසා භාවනා ජීවිතේ ගත කරලා ඉන්න තුන්දෙනෙකුට, තුන්පොළක ඉන්න තුන්දෙනෙකුට රස තුනක් ඇති කරන්ට පුළුවන් මේ උපේක්ඛා සම්බෝධස්ඝයට.

මේ උපේක්ඛාවෙ තියෙන්නේ අක්‍රියවාදයක්. මුලින් ගන්න සතිය, විරිය, ධම්ම විචය වගේ එව්වා බොහෝම සක්‍රියයි. හුඟක් ප්‍රයත්න කරන්න වෙනවා. හුඟක් මෙනෙහි කරන්ට වෙනවා. යෝගාවචරයා විසින් කටයුතු දැ බොහොමයි. මෙනෙහි කරලා කරලා කරලා සාර්ථක වුණොත් - අසාර්ථක වෙන්ටත් ඉඩ තියනවා, නමුත් අපි සාර්ථක වෙනවයි කියන උපකල්පනය මත ඉඳලා ගියොත් - එන්න එන්න ක්‍රමක්‍රමයෙන් යෝගාවචරයාට ප්‍රීති, පස්සද්ධි, සමාධි, උපේක්ඛා ආදී වශයෙන් බොහෝම ශාන්ත සුන්දර භාවයකට යන ගමනක් තමයි මේකේ ජේන්න තියෙන්නේ. මේක විපස්සනා විත්ත විචියක තියන දළ සැලැස්ම. ආරම්භය ඉතාමත්ම ශක්තිමත්. ඉතාමත්ම ක්‍රියාශීලියි. උච්චාවච්ච භාව සහිතයි. ක්‍රමයෙන් ක්‍රමයෙන් ඒක තලතුනා වෙලා අවසාන උපේක්ෂාවට ගියාම බොහෝමත්ම තැන්පත් නිශ්චල ශාන්ත සුන්දර බවක්.

සාමාන්‍ය ලෞකික උපමාවකට අනුව ගියොත්, බොහෝදෙනා කැමතියි ඉර බස්නාකරේ, අවබස්නාකරේ මුහුදු වෙරළට යන්ට. මුදු වෙරළට ගියාම ඒ තියන විවෘත දර්ශනය සුර්යාලෝකය, වතුර, වැලි වගේ දේවල් දකින එකෙන් බොහොම හිත ශාන්ත වෙනවා. ඒ නිසා ඒ දර්ශනයට බොහොම කැමතියි. මුදු අයිනට ගිය කෙනෙක් බොහෝ විට ඒ අවසානය ඉතාමත්ම ජලය තුනී වෙලා ගිය තැන, ඇවිල්ලා

රැළි ගහමින් වැල්ලේ හැපෙන හැටි මුදු රැල්ල බිඳෙන හැටි බලාගෙන ඉන්නකොට තමන් අමතක වෙලා ඒ රැල්ලත් එක්ක සම්බන්ධ වෙනකොට ලොකු ශාන්තියක් ලබනවා. ලොකු බලයක් ලොකු ශක්තියක් වැඩ කරන හැටි බලාගෙන ඉන්ට පුළුවන්. කොච්චර හරි බලාගෙන ඉන්ට පුළුවන්. රැල්ලට හතියකුත් නෑ. මහන්සියකුත් නෑ. තමන්ටත් ඒ බලාගෙන ඉන්න එක ශාන්තයි. හුගාක්ම වැඩ තියෙන්නේ ජලය ඉතාම තුනී තැන. ගොඩබිමට බොහොම කීට්ටු තැන. මිනිස්සු බොහොම ආසාවෙන් බලන්නේ එතන.

නමුත් ඒ පුද්ගලයා නිතර නිතර මුදට යන කෙනෙක් නම්, එහෙම රැල්ල දිහා බලාගෙන ඉඳලා ක්‍රමයෙන් ඒ මනුස්සය ඒ රැල්ල ඇති වන තව ටිකක් ජලය ගැඹුරු දිහාවට ගියොත් බොහෝ රැළි එක වර පේන්න පටන්ගන්නවා. තව ඇතට ඇතට යනකොට අර තරම් හැඩගැහිව්ව ක්‍රමයක් පිළිවෙළක් සටහනක් ආකාරයක් දුර්වල වේගෙන යන්ට පටන්ගන්නවා. පටන් අරන් ඇතින් ඇතින් යනකොට ජල තලයේ ගැඹුර වැඩි වෙන්ට වැඩි වෙන්ට රැල්ලක් කියලා පුංචි ඉරි කැල්ලක්, පුංචි නැලවිල්ලක්, පුංචි හෙලවිල්ලක් විතරයි පේන්නේ. තවත් ඇතට ගියොත් ක්ෂිතිජය කෙළවරට ගියාම කිසිම රැල්ලක් නෑ. ක්ෂිතිජය උදේ බැලුවත් එකයි. හැන්දෑවේ බැලුවත් එකයි. ඒකෙ අර සිත වගී කරවන ගතියක් මොනවක්වත් ඇත්තේ නෑ. බොහොම ශාන්තවට නින්ද ගිය කෙනෙක් වගේ තනි ඉර. මොනවක්වත් විචිත්‍ර භාවයක් නෑ. අහස පොළොව දෙක සම වෙලා, ජලය ඉතාමත්ම ගැඹුරු තැන. නිතාගන්න බෑ මොකද මේ වෙලා තියෙන්නේ කියලා. මොකද තමන් ඉන්න තැන අහස - අහස උසයි. පොළොවේ උඩ ඉන්නේ. ඒකෙ රැල්ලත් මහ විසාලයි. එන්ට එන්ට ඇතුළට යන්න යන්න යන්න ඒ ක්ෂිතිජය ඉමට යනකොට අර තියන විචිත්‍රතා සටහන් ආකාර නිතර වෙනස් වනසුලු ගති මොනවක්වත් නැතුව බොහෝම ශාන්ත සුන්දර තැනකට එනවා.

අන්න ඔය ප්‍රස්තාරේ, ඔය ස්වභාවය, ඔය ඉදිරිපත් කිරීම, මේ බොජ්කඩංග ධර්මවල තියනවා. සතිය යනකොට බොහෝම ක්‍රියාකාරියි. හැම එන අරමුණක් පාසාම මෙනෙහි කරමින් සතිය

පවත්වන්නට වෙනවා. බොහොම සක්‍රිය යෙදවුමක් අවශ්‍යයි. ඒ සඳහා මෙතෙහි කිරීම අපි සාමාන්‍යයෙන් උපකරණයක් විදියට පාවිච්චි කරනවා ඒ සතිය පැවැත්වීම සඳහා. සතිය ඒ විදියට පවත්වන්නට ධම්මච්චයෙන් සෑහෙන ආධාර උපකාර කරන්න ඕනෑ. ඇයි මං මේ විදියට සංස්කාර කොටසක් වෙන් කරගන්නේ? ඒ සංස්කාර කොටසම අනිත් දේවල් බැහැර කරමින් ඇයි හිත යොදන්නේ? මේවා ඔක්කෝටම අපිට ධම්මච්චයෙන් උදව් ආධාර කරන්න වෙනවා මේ කරන වැඩේ සාධාරණීකරණය කරන්න.

ඒ කෙරුවට පස්සෙ විරිය හරි නියම මාර්ගයෙන් යොදවාගන්න පුළුවන්. විරිය කියලා කියන්නේ අධික විරියක් නෙවෙයි. අධික ලීන භාවයකුත් නෙවෙයි. මධ්‍යස්ථ ප්‍රමාණයෙන් විරිය යොදවන්න පුළුවන් වුණොත් ඔන්න විපස්සනා චිත්ත විපීයේ ඉස්සර වෙලාම සුභ ලකුණු වශයෙන් ප්‍රීතිය පහළ වෙනවා. බොහෝමත්ම ඒක සක්‍රියයි. බොහොම ඉහළ පහළ යනසුලුයි. ඇඟට හිතට දැනෙනසුලුයි. ඒ ප්‍රීතිය මෝරනකොට තමයි පස්සද්ධිය. පස්සද්ධිය කියලා කියන්නේ සංහිදියාවක්. තැන්පත්කමක්. ඒ පස්සද්ධිය තමයි සමාධියට - අර ප්‍රීතිය පස්සද්ධිය බවට හැරුණටත් වඩා විශාල ශාන්ත භාවයක් තමයි මෙතන පෙන්නන්නේ, මේ උපේක්ඛාව. ඒ නිසා උපේක්ඛාව සතියේ ඉඳලාම ගණන් කරගෙන සිහියෙන් දිගට කරගෙන ගිය කෙනෙකුට නම් හිතාගන්නට පුළුවන් මෙච්චර වේගයෙන්, මෙච්චර සමීපව, මෙච්චර උත්සන්නව, මෙච්චර සජීවීව තිබුණ දෙයින් නේද මේ ඉතාම නිශ්චල බොහෝම ශාන්ත උපේක්ෂාවක් හැදුණේ. මේ අතරමැද කැඩිලා බිඳිලා වැරදිලා නෙවෙයි, මේ හැටි කියලා යෝගාවචරයාගේ අඛණ්ඩ සතිය තිබුණහොත් නම් උපේක්ඛාව උපේක්ඛාව වශයෙන් බාරගනියි.

එහෙම නොවුණොත් හදිස්සියේවත් උපේක්ෂාවට හිත වැටුණොත් යෝගාවචරයා කල්පනා කරනවා මේ අරමුණක් නෑ නේ. මෙතන සටහනක් නෑ නේ. මෙතන ආකාරයක් නෑ නේ. මෙතන මෙතෙහි කිරීමක් නෑ නේ. එහෙනම් වැරදිලා වෙන්ට ඇති. එහෙනම් පැටලිලා වෙන්ට ඇති කියලා උපේක්ඛාවට ක්‍රමානුකූලව බැසගත්තේ

නැත්නම්, තමා විසින්ම උපේක්කාව ප්‍රතික්ෂේප කරනවා. මේක බොහෝ විට යෝගාවචරයෙකුට සිදු වෙන්න පුළුවන්. ඒ නිසාම ධර්මයේ සඳහන් කරනවා උපේක්ෂාව හඳුනාගන්න ඉතාමත්ම දුෂ්කරයි කියලා. නමුත් ඒකෙන් අදහස් කරන්නේ නෑ උපේක්ෂාව හුඟක් ඇත තියන එකක් කියලා. උපේක්ෂාව මේ නහයේ යටමයි බොහෝම තියෙන්නේ. උපේක්ෂා වර්ගත් තියනවා, දහයක් විතර පොතේ සඳහන් කරලා. අපි මේ ගත්ත වඩා ප්‍රකට භාවයට ගිහිල්ලා පටන් අරගෙන, අවසානය ඉතාම නිශ්චල ශාන්ත භාවයකට යනකොට උපේක්ෂාව ජේනවා. වැටහෙනවා.

ඒක හැබැයි ඔය කියන තරම් ඇත දෙයක් නොවෙයි, බොහෝම සමීපස්ථයේ තියන එකක් කියලා දැකගන්න, මේක පෙන්නන්න, නිරූපණය කරන්න මේ වේදනා පිළිබඳ උපේක්ෂාව බොහෝම ජනප්‍රිය නිදර්ශනයක් බණ කතාකාරයින් අතර. ඒ මොකද වේදනාවලදී ඉතාමත්ම බරපතළ, නැත්නම් වැඩියක්ම අපි කතා කරන වේදනා කියන වචනෙන් අපි ලේබල් එක අලවලා තියෙන්නේ දුක්ඛ වේදනාවට. දුක්ඛ වේදනාව ඉතාමත්ම සීඝ්‍රයෙන් හිත පැහැරගන්නවා. වෙන කිසිම දේකට යන්න දෙන්නේ නැතුව ඉතාමත්ම තදින් පෙළනවා. ඒ නිසා හොඳට කල්පනා කරලා බැලුවොත් අපි ඉන්නේ දුක් සාගරයක පතුලේ. ඒකේ වැඩියක්ම හැපෙන්නේ අපේ ඇඟේ දුක්ඛ වේදනාව. මේ දුක්ඛ වේදනාව පෙන්නල දෙන්න අලුතින් ඕනෑ නෑ. නිවනක් ධර්මයක් ආගමක් ඕනෑ කරන්නේම දුක්ඛ වේදනාවෙන් නිදහස් වෙන්න තමයි. දුකෙන් නිදහස් වීම සඳහා - වෙන විදිහකට කියනවා නම් සෑම ආගමකම සෑම සත්ත්‍රියාවකම පරමාර්ථය වෙලා තියෙන්නේ සෑප සෙවීම. දුක ප්‍රතික්ෂේප කිරීම, නිෂේධනය කිරීම, සෑප සෙවීම. ඒ නිසා දුක මොකක්ද කියන එක අවබෝධ කරන්න දෙන එක බණේ වැඩක් නෙවෙයි. බණකාරයින්ට අවශ්‍ය නෑ. ඒක දන්න දෙයක්. ඒ තරම්ම ප්‍රකට දෙයක්. ඒක නැති කරන්නයි මේ උත්සාහය. ඒ නිසා දුක්ඛ වේදනාව ඉතාම ප්‍රකටයි. මේ දුක්ඛ වේදනාව නැති කිරීමේ අදහසින් ආම්ස වශයෙන්, ලෝකික වශයෙන් හෝ නැත්නම් නිරාම්ස ලෝකෝත්තර වශයෙන් හෝ යම් කිසි කෙනෙක් ප්‍රයත්නයක් ගත්තට පස්සේ හරි යන ප්‍රදේශය අඩුයි. වරදින

ප්‍රදේශය වැඩියි. බලාපොරොත්තු තිබිබ පලියට බලාපොරොත්තු හරියන්නෙ නෑ.

යම් අවස්ථාවක බලාපොරොත්තු තියලා ඒක හරි ගියොත් අර දුක්ඛ වේදනාව සුඛ වේදනාවකින් ප්‍රතිෂ්ඨාපනය වෙනවා. එතකොට හරි සතුටක් තියනවා. මේ තිබුණ දුක අයින් වුණා. දූන් සැපක් ආවා. තිබුණ ලෙඩක් රෝගයක් සනීප වුණා. ව්‍යසනයක් නතර වුණා. වෙන බාධාවක් දෝෂාරෝපණයක් නතර වුණා. ඉතින් සුඛ වේදනාව එනවා. සුඛ වේදනාව බොහෝම කෙටියි. සැපයට පත් වුණොට පස්සෙ මනුස්සයාගෙ හිත බොහෝම මතුපිට තමයි තියන්නෙ. ඒ මතුපිට වෙන්න හේතුව අර දුක්ඛ වේදනාව තරම් සිත පැහැරගන්නෙ නෑ. සුඛ වේදනාවේදී බොහෝම මතුපිට තියෙන්නෙ. ප්‍රතිපදාව හරි නම්, ඒ මතුපිට පවතින සුඛ වේදනාව දිගට යනකොට අර කලින් කියපු දුක්ඛ නැති, මේ දූන් අපි උත්සාහ දරල මතු කරගත්ත සුඛයත් නැති, අදුක්ඛමසුඛ වේදනාව දිහාවට ගෙවෙන්න පටන් ගන්නවා. ඒ ගෙවෙන්න පටන් අරගන්නකොට අපිට ජේන්නෙ ලැබුණා වූ සුඛයේ අඩු වීමක් වගේ. නමුත් ඇත්තටම ලැබෙන්න තියන දුක්ඛයේ අඩු වීමක් තමයි එතන සිද්ධ වෙන්නෙ. ඉතින් එතකොට හරි පාළු ගතියක්, කම්මැලි ගතියක්, එපා කරවන ගතියක්, බය ගතියක්, නීරස ගතියක්, නිස්සාර ගතියක්, ඒකාකාර ගතියක් ඉබේම යෝගාවචරයාට ජේනවා. මොකද යෝගාවචරයාට - යෝගාවචරයා කියන වචනය එතන පාවිච්චි කළාට වැරද්දක් නෑ - යෝගාවචරයාටත් සාමාන්‍ය ලෝකයාටත් අවශ්‍ය කරලා තියෙන්නේ දුක්ඛ වේදනාව අයින් කරලා සුඛ වේදනාව වැඩි කිරීමේ අවශ්‍යතාව. නමුත් ලෝක ස්වභාවය ඒක නෙවේ. සුඛ වේදනාවෙ උනත් හුඟක් වෙලා ඉන්නකොට ඒ සුඛ වේදනාවේ තියන රසය අඩු වෙන්නට පටන්ගන්නවා. උපේක්ෂාවක් බවට පත් වෙනවා. එතකොට යෝගාවචරයාට කම්මැලිකම නීරස ආදී මානසික තත්ත්වයක් ඇති වෙනවා. මේක අත්‍යවශ්‍යයි මේ ලෝක තත්ත්වය තේරුම්ගන්න.

මේ අදුක්ඛමසුඛයට, මේ උපේක්ඛා වේදනාවට ආවට පස්සෙ යෝගාවචරයා විසින්ම මේක සැක කරලා ප්‍රතික්ෂේප කරලා ගෙදරින්

එලවල දනවා. පන්තල දනවා. පන්තල දලා වැටෙන්නෙම කොහොටද? ආයෙත් එක්කෝ දුක්ඛ වේදනාවට. එතනදී ආයෙ අඬනවා. ආයෙ උත්සාහ කරනවා. ඊට පස්සෙ සැප වේදනාවට ආව නෙ. සැප ගෙවී යනකොට පත් වෙන්නෙ අදුක්ඛමසුඛ උපේක්ඛා වේදනාවට. නමුත් ඒක යෝගාවචරයා බාරගන්නෙ නෑ. බාරගන්න හිත මෝරලා නෑ. ලෑස්ති නෑ. ඒ තැග්ග ප්‍රතික්ෂේප කරනවා. ඉතින් මේක තමයි ජීවිත සටන කියන්නෙ. නමුත් සෑම සුඛ වේදනාවක් දුක්ඛ වේදනාවක් අතරම මේ අදුක්ඛමසුඛ වේදනාව තියනවා. නමුත් ඒක යෝගාවචරයා එක්කෝ අඳුනන්නේ නෑ. අඳුනගත්ත නම් ඒක අගය කරන්නේ නෑ. රස කරන්නේ නෑ.

මේක සම්බන්ධයෙන් සිද්ධියක් තියනවා. ඒක තමයි මම මේ කතාව මුලදී විස්තර කළේ. චුල්ලවේදල්ල සූත්‍රයේ ධම්මදින්නා රහත් මෙහෙණින් වහන්සේ විශාඛ උපාසකට බොහොම ලස්සනට මේක කාටත් තේරෙන සරල භාෂාවෙන් ඉදිරිපත් කරනවා. "විශාඛයෙනි, දුක්ඛ වේදනාවක් යම් අවස්ථාවක හටගන්නා නම් ඒ දුක්ඛ වේදනාවේ හටගැනීම දුකක්. නමුත් දුක්ඛ වේදනාවේ ප්‍රභාණය, නැති වී යාම, හමාරය, අත්ථංගමය සැපය". ඒ තමයි දුක්ඛ වේදනාව හඳුනාගන්න තියන ලකුණු. "හටගන්න එක දුකයි. නැති වෙන එක සැපයි". "සුඛ වේදනාවේදී හටගන්න එක සැපයි. ඒ සුඛ වේදනාවෙන් වෙන් වීම, වියෝ වීම, අස්තයට යෑම දුකයි". අදුක්ඛමසුඛ වේදනාවේදී "මේක අදුක්ඛමසුඛ වේදනාව යැයි දැනගැනීම සැපයි, ඒක නොදැනීම දුකයි". මේ අදුක්ඛමසුඛ වේදනාව නොදැනීම තමයි අවිද්‍යාව කියලා කියන්නෙ. ඒක නැතිකම නොවෙයි. අදුක්ඛමසුඛ වේදනාවේ තමයි අපේ ජීවිතේ වැඩි වේලාවක් හිත පවතින්නේ. නමුත් ඒක අපිට නීරසයි. අපි දන්නෙත් නෑ.

මෙන්න මේකටයි බුද්ධාදී උත්තමයන් වහන්සේලා අදුක්ඛමසුඛ වේදනාව කිව්වෙ. මේක නීරස නිසා අපි ඒක ඇත් කරලා ඇත් කරලා පීරලා බලනවා මේ තුළ සැප භොයන්න. වෙන විදියකට කියනවා නම් ආයෙත් බොළඳ වෙන්න බලනවා. ආයෙත් ළමා ගතිවලට යන්න බලනවා. ආයෙත් හෝද හෝද මඩේ දනවා. අර

ලැබුණා වූ අදුක්ඛමසුඛ වේදනාව මෝරව්ව තත්ත්වයක් බුද්ධාදී උත්තමයන් වහන්සේලා හොඳයි, සැපයි, සාන්තයි කියලා දේසනා කරපු දෙයක් කියලා අපි අහලා නම් ඇති. ඇයි මේ භාවනා කරන්නේ කියලා ඇහුවොත් උත්තරන් දෙයි. නමුත් ඒ අදුක්ඛමසුඛ වේදනාව ආපු වෙලාවට ඒක ප්‍රතික්ෂේප කරලා පිහලා දනවා. ඒක ගෙදරින් එලවල දනවා. ඉතින් ඒ අදුක්ඛමසුඛ වේදනාව ඉතාම කනගාටුවෙන් යෝගාවචරයාගෙන් බැහැරව යනවා. මොකද යෝගාවචරයා විසින් බාරගන්නේ නැති නිසා. වෙන විදියකට කියනවා නම්, දීපු තැග්ග බාරගන්නේ නැති නිසා. ඒ නිසා අපේ සාමාන්‍ය ව්‍යවහාරයේ තියනවා කතාවක් "තැග්ගක් දීමකට වැඩිය බොහොම වටිනවා තැග්ග බාරගැනීම" කියලා. ඒක කට කහනවට කියපු එකක් නෙවෙයි. ඒ අදුක්ඛමසුඛ වේදනාව කියන වෛතසිකය දිහා, තත්ත්වය දිහා බලනකොට මේ තැග්ග ලැබෙන එක නෙවෙයි වැදගත්කම. තැග්ග තැග්ගක් බව දනගන්න එකයි.

ඒකයි ධර්මදින්නා මහරහතන් වහන්සේ සඳහන් කළේ අදුක්ඛමසුඛ වේදනාව මනුෂ්‍යස්භාව ආවේණික ශක්තියක්. නමුත් දැන් මේ මම ඉන්නේ අදුක්ඛමසුඛ වේදනාවේ කියලා දන්නවා නම්, අන්න සැපේ. නමුත් හුගදෙනෙක් අදුක්ඛමසුඛ වේදනාවේ ඉඳගෙන ඒක නොදන්න, නැත්නම් ඒකට තියන අවිද්‍යාව නිසා ඒකෙ දුක් විඳිනවා. ඒ නිසා ලෝකයේ හතීකොන දුක පැතිරිලා තියෙන්නේ. මේ අවිද්‍යාව දෙයාකාරයකට බලපානවා. එකක් තමයි අදුක්ඛමසුඛ වේදනාව ඇත්තටම නෑ, දුක්ඛ වේදනාවයි තියෙන්නේ. එහෙම නම් ඒක දුකක් වෙනවා. ඒ නිසා පැමිණිවිච්ච දුක නිසාත් අපි දුක් විඳිනවා. ඒකට කියනවා දුකක දුකක කියලා ධර්මමය විස්තර වශයෙන්. ඊගාවට තියෙනවා තියෙන සුඛ තියෙද්දී, මේ සුඛය මත ඉඳගෙන තව සුඛය සෙවීමේ ව්‍යාපාර කරමින්ම අර තියන අදුක්ඛමසුඛ වේදනාව නැති නාස්ති කරගන්නවා. ඒකට කියනවා මිච්ඡාපටිපන්න අවිද්‍යාව කියලා. පැමිණිවිච්ච අදුක්ඛමසුඛ වේදනාව ප්‍රතික්ෂේප කරලා ඒ වෙනුවට එක්කෝ සැප හොයනවා. මේකෙ තියන නිරසකම නිසා, මේකෙ තියන ඒකාකාරකම නිසා, මේකෙ තියන බය උපදවන ගතිය නිසා, මේකෙ තියන අසරණ කරන ගතිය නිසා, මේකෙ තියන නිදිමන

කරවන ගතිය නිසා, මේකෙ තියන කුසීන කරවන ගතිය නිසා අපි මොනවා හරි ව්‍යාපාරයක යෙදිලා ඉන්නවා. ඉතින් මේකේ කාරණාව මේකයි, මේ කියන්නේ මේ උපේක්ඛාව අවබෝධ කරගන්න අමාරුයි කියලා.

ඉතින් මේ ප්‍රශ්නය සාමාන්‍ය ලෝකයාට ඉදිරිපත් කෙරුවොත් ඇත්ත වශයෙන්ම ඒක ලෝකයාට දුකක්. අනවශ්‍ය කතාවක්. මේක රසයක් කරගන්නේ යෝගාවචරයා පමණයි. ඒත් සාර්ථක යෝගාවචරයා විතරයි. ඒත් ඒක වුණාට පස්සේ තමයි දන්නේ. යනකල්ම හරියට තිත්ත බෙහෙතක් බොනවා වගේ, තල්ලු කරනවට ගහනවට බනිනවට යන්නා වාගේ තමයි යන්නේ. ගිහිල්ලා අවසානේ තේරුම් අරගන්නකොට තේරෙනවා බුදුරජාණන් වහන්සේගේ මහා කරුණාව, මහා ප්‍රඥාව පුදුමයි. හුඟදෙනෙකුට අවශ්‍ය කරලා තියෙන්නේ තමන්ට ආවේණිකව සහජව ලැබුණා වූ අදුක්ඛමසුඛ වේදනාව තියෙන බව පිළිගන්ට තියෙන අකමැත්ත. ඒක සර්වඥයන් වහන්සේ බාරගන්නේ නෑ. උන්වහන්සේ යුතුකමක් වගකීමක් වශයෙන් අහිතව ප්‍රකාශ කරනවා - පහසුරමිදං භික්ඛවෙ චිත්තං තඤ්ඤ ඛො ආගන්තුකෙහි උපකකිලෙසෙහි උපකකිලිධං. මහණෙනි, මේ මනුස්සයාගේ හිත සහජයෙන්ම ප්‍රභාශ්වරයි. එතැනදී කිව්වේ නෑ, සිංහල බෞද්ධයාගේ විතරයි මේ ප්‍රභාශ්වර, නැත්නම් ඉන්දියන්කාරයාගේ විතරයි, නැත්නම් උපසම්පද වෙච්චි හාමුදුරුවන්ගේ විතරයි, ඒ මොකක්වත් නෑ. පහසුරමිදං භික්ඛවෙ චිත්තං තඤ්ඤ ඛො ආගන්තුකෙහි උපකකිලෙසෙහි උපකකිලිධං. බාහිරින් පැමිණිච්චා වූ උපක්ලේශ වගයක් නිසා මේකෙ තෙද මැකිලා තියනවා. මේ උපක්ලේශ ටිකට තමයි මේ මම, මම, මම, ආත්මය, ආත්මය, ආත්මය කියලා බදගන්නේ. ඒ මතිමතාන්තර ටික නැති වුණොත් නම් මළා වගේ. මැරුණා වගේ. ඒ මොකද? තමන්ගේ තියන උපේක්ඛා වේදනාවට විවෘත වුණොත් අදහාගන්ට බෑ. දුවනවා. නූල් බඳින්නට වෙනවා. ඔක්කාරයට එනවා. වමනේ දනවා. සහලවනවා. දඩිය දනවා.

ඒක නිසා ඒ යථා ස්වභාවය කන්තාවියකින් මුණ පෙන්නන්නා වගේ සර්වඥයන් වහන්සේට කීපදෙනෙකුට පෙන්නගන්න පුළුවන් වෙච්ච නිසා උන්වහන්සේ සම්මා සම්බුද්ධ බවට පත් වුණා. එහෙම නොවුණා නම් සර්වඥයන් වහන්සේත් ප්‍රෝඩාවක් බොරුවක් ලෝකෙට ඉදිරිපත් කරපු කෙනෙක් වෙන්න ඉඩ තිබුණා. උන්වහන්සේ ඇත්ත වශයෙන්ම දෑකලා අත්දෑකලා තමයි මේක කිව්වෙ. නමුත් එදා ධර්මවක්කපවත්තන සූත්‍රය දේශනා කරද්දී කොණ්ඩඤ්ඤ ස්වාමීන් වහන්සේ අඤ්ඤ භාවයට පත් වෙච්ච නිසා උන්වහන්සේ දෑකා යං කිඤ්චි සමුදය ධම්මං සබ්බං තං නිරොධධම්මං. මේ මූලික ප්‍රභාශ්වරය, හිතේ පවතින්නා වූ ඒ මූලික ජම්බෝනද කනකයක් වගේ දඹ රත්තරනක් වගේ තියන ප්‍රභාශ්වර භාවය වසා හෙළමින් පහළ වෙන්නා වූ මේ සංස්කාර ධර්මයෝ දුකයි. ඇති වෙන තාක් දුකමයි ඇති වෙන්නෙ. ඒ ඇති වන සේරටම කියනවා සංස්කාර කියලා. ඒ සේරම නැති වෙනසුලුයි.

ඒ නිසා අවසානෙ ඉතුරු වෙන්නෙ අර ප්‍රභාශ්වර හිතයි. ඒ ප්‍රභාශ්වර හිත මේකයි මනුෂ්‍යත්වයේ අවසාන බැලිය යුතු අඩිය, ගැඹුර, සාරය කියලා දැනගන්නට නම් උපේක්ෂා සම්බන්ධතාවය බොහෝම වැදගත් වෙනවා. හැබැයි එතෙන්නට යනකල්ම මේක තිත්ත බෙහෙතක් වගේ තමයි. ඒ නිසා උපේක්ෂා සම්බන්ධතාවය කියන එක කවමදකවත් මූල ධර්මවලින් විතරක් ප්‍රත්‍යක්ෂ කරන්න බෑ. කවදකවත් අත්දැකීමෙන් විතරක් කරන්නත් බෑ. මොකද, අත්දකින්න දෙයක් නෑ. දැන් අත්දෑකලා තියන්නේ. උපේක්ෂා සම්බන්ධතාවය පිළිබඳ අත්දකින්න වෙන මොනවකවත් දෙයක් නෑ. නමුත් මේකයි උපේක්ෂාව කියලා දැනගන්න තමයි මේ වටවළල්ල යන්නෙ. 'මේ කොයි යන්නේ රයිගම් පාරේ. කවුරු දකින්නද නැන්ද බලන්ඩයි' කියකියා ඇස් දෙක වහගෙන, කරකවනව. කවද හරි හරියටම දෙන උපදේශය පිළිගන්න තරමට තමන් අවංක වෙච්ච දවසක බලනකොට එච්චර දුර යන්න දෙයක් නෑ. එතන තමයි ඉන්නෙ.

ඉතින් ඒ නිසයි මේ ප්‍රතිපදාවක් තියෙන්නෙ. ඒ නිසයි මේ ආනුපුබ්බි ප්‍රතිපදාවක්. තමන් අද ඉන්නෙ 'නෑ නෑ උපේක්ෂාව වෙන්න

බැ. උපේක්ඛාව බොහොම ඇතයි. අපි දැකලත් නෑ. දන්නෙත් නෑ' කියලා තමන් හිතාගෙන ඉන්නවා එව්වර ඇතක කියන දෙයක් මේ උපේක්ෂාව කියලා. රැල්ල දිහා බලබලා හිටපු කෙනා පොඩ්ඩක් ඔප්ව උස්සලා ක්ෂිතිජය දිහා බලපුවහම එව්වරයි. එතනම තමයි මිනිහා. නමුත් අර බැල්ම පොඩ්ඩත්කක් උස්සනවා. පාතම තමන් ඉන්න තැන බිමට වෙලා තිබුණු රැල්ල දිහා සිප්පි කටු දිහා මුදු පාසි දිහා බලබලා, ළමයි සෙල්ලම් කරන දිහා බලබලා හිටපු එක ඉස්මතු කරලා ඉක්මවලා ඇත තියන ක්ෂිතිජයට ඔප්ව උස්සන්ඩ මිනෑ. ප්‍රථම ධ්‍යානයෙ ඉඳලා වතුරථ ධ්‍යානයට යනකොටත් ඔය සෙල්ලම තමයි වෙන්නේ. නාමරූප පරිච්ඡේද ඥානයෙ ඉඳලා සංඛාර උපේක්ඛා ඥානය දක්වා යනකොටත් ඔය ටික තමයි වෙන්නේ.

නමුත් අපි හිතන්නේ මේකට කෝදුරු තෙල් කළ හතකුත් පතක් මිනෑ නේ නොකෙරෙන වෙදකමට. අන්න ඒ වගේ තමයි බොහෝම ඇත කියලා. ඉතින් මේ කතාව කියනකොටම ඕක වහාම තේරුම් අරගත්තා අස්සජ් ස්වාමීන්වහන්සේ ඉදිරිපිට, ඒ සාරිපුත්ත බවට පත් වෙන්නට හිටපු පරිබ්‍රාජකයා. එව්වරයි. යෙ ධම්මා හෙතුප්පහවා තෙසං හෙතුං තථාගතො ආහ - යම් ධර්මයක් හේතුවකින් පහළ වෙනව නම් සර්වඥයන් වහන්සේ හේතුව කියනවා. කියනකොට එව්වරයි. ඉතින් හුගදෙනෙකුට හිතාගන්න අමාරුයි 'කොහොමද මේ අපි මේ බද්ධ පර්යංකය ගහගත දන් අවුරුදු හතක් භාවනා කරලා තියනවා. නැත්නම් දහහතරක් භාවනා කරලා තියනවා. නෑ නේ, අපිට හම්බු වුණේ නෑ නේ. කොහොමද ඒක චිත්තක්ෂණයෙන් හම්බ වෙන්නේ?' නමුත් සර්වඥයන් වහන්සේගේ පැත්තෙන් බලනකොට කාගෙන් හිතේ තියෙන්නේ මේ ප්‍රහාශ්වරයම තමයි. කාගේ ළගත් තියෙන්නේ බහුල වශයෙන් මේ උපේක්ඛා වේදනාව තමයි. නමුත් කවදකවත් හඳුනන්නේ නෑ, හිතන්නේ නෑ ඒක උපේක්ඛාව කියලා. ඒ තරම්ම ක්‍රම වේගය සැර වැඩියි. ඒ තරම්ම තමන් තමන්ට ද්වේෂ කරනවා. තමන්ගේ වලිගය හපාකන්ඩ කරකැවෙන බල්ලෙක් වාගේ. එහෙම නැත්නම් අපි සම්ප්‍රදයානුකූලව සදහන් කරන්නේ මහාමේරු පර්වතය වට කරගෙන දූවන කාල සර්පයා සම්පූර්ණ රවුම වට කරන්න ඔන්න මෙන්න තරමටලූ

තියෙන්නෙ. ඒ නිසා ඌ දරණගැහුවට පස්සෙ වටේ රවුමෙ යනකොට තමන් ඉස්සරහින් තමන්ගේම වලිගෙ කොන පේනවා. ඒ නිසා ඒකා ඵලවනවලු අර වලිගෙ හපන්න, වෙන එකෙක්ගෙ වලිගයක් කියලා. ඒ තරම්ම මහාමේරු පර්වතයේ පාදම විශාලයි. කාල සර්පයා දිගයි. ඉතින් අර පුංචි කොන අල්ලන්ඩ සීඝ්‍රයෙන් ඵලවනවා වගේ මොකක්දෝ පිටිපස්සෙ ඵලවනවා. බලනකොට තමන්ගෙ වලිගෙ පස්සෙම තමයි ඵලවන්නෙ.

ඒ නිසා උපේක්ඛාව තේරුම්ගන්න නම් යෝනිසෝ මනසිකාරය කියන සෙල්ලක්කාර මානසිකත්වයක් තියෙන්න ඕනෑ. සෙල්ලක්කාර මානසිකත්වයක්. භාවනා කරනකොට ඕනෑම වෙලාවක මේක අඳුරගන්න අවස්ථාව එන්න පුළුවන්. ඒකට සුදුනම් වෙන්න ඕනෑ. ඒ නිසා ඒකට වහා එක විත්තක්ෂණයක ධර්ම අවබෝධය, එක විත්තක්ෂණයකින් සමාධි සාක්ෂාත්කරණය සිදු වීම, කවමදකවත් බුද්ධ ශාසනයේ ත්‍රිපිටකයේ හෝ නැත්නම් බුද්ධ දේශනාවේ හෝ වෙච්ච සිද්ධිවල කවදකවත් යට ගහන්න බෑ. ඒ මොකද, එහෙම සෙල්ලක්කාරකමට හිතන සුළු පිරිසක් කවදත් ලෝකෙ ඉන්නවා. අන්න ඒ ඇත්තන්ට මේ උපේක්ෂාව කියන එක හරි සියුම්ය, ඒක තේරුම්ගන්න අමාරුයි කියන එකම අභියෝගයක් කරගෙන ඒගොල්ල වහාම 'මේකම තේරුම්ගන්න ඕනෑ, මේකමයි ප්‍රශ්නේ' කියලා ඒකටම හිත යොදනකොට අනිකුත් ධර්ම ඔක්කොම පෙළගැහෙනවා. එහෙම නොවෙන ඇත්තො වැඩියි. ඔය කිව්වට කාරණාව ඇත්ත වෙන්න පුළුවන්, නමුත් අපිට ඒ පාරමිතාවල අඩුපාඩු තියනවා. අපේ විෂම භාව තියනවා. ඒ ඇත්තො ඉන්නවා. ඒකටත් අපි උදව් උපකාර වෙන්න ඕනෑ. ධර්මයේ ඒකට හුඟාක් හේතු කාරණා සාධක පෙන්නල දීලා තියෙනවා.

එතෙන්දී සඳහන් කරනවා උපේක්ඛාව කියලා කියන්නේ අනෙකුත් ඉන්ද්‍රිය ධර්ම අතර සමතාව කියලා. ඒ මොකද තමන් ඇතුළේම තියෙනවා මේ උපේක්ඛාව වගේ දේවල් තේරුම්ගන්න පෙළගැහීගෙන ගොඩක් කාලයක් සිල් රකිමින්, සමාධි භාවනා කරමින් යනකොට ඒ පුද්ගලයා තුළ ඒකාන්තයෙන්ම ශුද්ධාවක්

තියෙනව නෙ. ශ්‍රද්ධාවක් නැතුව මේ වැඩේ කරන්ට බෑ. ඇදහිල්ලක් ඇතුවයි මේ බැස්සෙ. ඒ ඇදහිල්ල මුවහ කරනවා ප්‍රඥව. අභ්‍යන්තරවම එකම සමීතියක් ඇතුළේ ඉන්න කාරක සහිකයො දෙන්නෙක් එකිනෙකාට විරුද්ධව වාද කරනවා. එක් කෙනෙක් ගෙනෙන යෝජනාවට හැම වෙලාවෙම විරුද්ධව කතා කරනවා. නමුත් දෙන්නම එකම කාරක සභාවෙ. ඉතින් කවදකවත් ඒ සභාවෙ යෝජනාවක් ස්ථිර කරන්න හම්බ වෙන්නෙ නෑ ඒකච්ඡන්දයෙන් හෝ වැඩි ඡන්දයෙන්. කෙරුවත් පැරදිවිව එක්කෙනා වෝදනා කරනවා. ඉතින් දිගටම ශ්‍රද්ධාකාරයාට ප්‍රඥකාරයා වෝදනා කරනවා. ප්‍රඥකාරයාට ශ්‍රද්ධාව වෝදනා කරනවා. බලනකොට මේ දෙන්නම එකම සභාවෙ ඉන්නෙ. එකම වෛතසික දෙකක්. දෙන්නම හොඳ කට්ටිය. දෙන්නම හොඳයි. දෙන්නම සෝබන වෛතසික.

නමුත් ශ්‍රද්ධාව වැඩි වෙනකොට භාවනා කරගෙන එනකොට යාන්තම් සමථ භාවනා කරන කෙනෙකුට නම් අරමුණේම නිසි නින්දේ භාවනාව එනවා දකිනකොට, නැත්නම් විපස්සනා භාවනාවෙ නම් වෙනදට වඩා සීඝ්‍රයෙන් භාවනාව අරමුණ වේගවත් වෙලා හිතත් වේගවත් වෙලා අරමුණයි හිතයි හිතාගන්න බැරි තරම් සමීපස්ථ වෙනකොට භාවනාව නතර කරලා හිතනවා, මේක ගිහිල්ලා අම්මට නම් කියලා දෙන්න ඕනෑ කොහෝම හරි. ඇයි මේ අපි මෙතෙක් කල් හැදුවෙ වැඩුවෙ කිරි දුන්නෙ අම්ම නෙ. එහෙම නැත්නම් අම්මා වාගෙ තමයි මගෙ ගුරුවරයා. එයාට කියලා දෙන්නම ඕනෑ. එහෙම නැත්නම් ඊට වැඩිය දිවෙත් දිව ගාගෙන හිටපු මගෙ යාළුවට කියලා දෙන්න ඕනෑ කියලා ශ්‍රද්ධාව වැඩිකම නිසා මේ වැඩේ හොඳට ජේවීගෙන එන වෙලාවෙදී නැගිටලා ඇවිදිනවා. මං මේ භාවනා කරන්නෙ අනුන්ට උපකාර කරන්න. අනේ මෙව්වර වටින දේ බැරි වුණා නෙ අපිට අනික් ඇත්තන්ට දෙන්න. මම ලේසියෙන් ගත්ත දේ කියලා අර ඔක්කොම තමන්ගෙ වැඩ කටයුතු බහා තබලා කියාපාන්ට ඇවිදිනවා. අනේ අර භාවනාව එතනින්ම නරක් වෙනවා. අර පිපීගෙන එන කේක් එකක් මැදදී වැහුම් ඇරියොත් එහෙම එහෙමම බහිනවා. අර බලමු, මෙව්වර පිපීගෙන එන එක බහිනවා. ආය මොනම ජාතියකින්වත් නැගිට්ටවන්න බෑ.

එහෙම නැත්නම් යන්තම් මේ වගේ ලකුණක් එනකොට 'මේක කාටවක්වත් කියලා දෙන්න නෙවෙ මංමයි මේ', පුංචි කෙන්ද්‍රක් තිබුණ එක මනෝරාජ්ජයකින් මේක කන්දක් බවට පත් කරගෙන, දැන් භාවනා අරමුණේ නෙවෙයි. මෙනෙහි කිරීම නෙවෙයි තියෙන්නෙ. මේ වගේ ලකුණක් එනකොට 'මේක කාටවක්වත් කියලා දෙන්න නෙවෙයි, මංමයි මේක ඉගෙනගන්න ඕනෑ. මෙන්න මේකයි සර්වඥයන් වහන්සේගේ ධර්මය. මේක තමයි පව්වය පරිග්ගහ ඥානය. කන්දක් බවට පත් කරල දැන් භාවනා අරමුණේ නෙවෙයි මෙනෙහි කිරීම නෙවෙයි තියෙන්නෙ අර මනෝරාජ්ජයට බැහැලා. ඒක කල්පනාකාරී බුද්ධි වර්තය. එයත් වැඩ. එයත් එතනම ගිලෙනවා. ඉතින් මේ දෙකම භාවනා ජීවිතේ නොවෙනවයි කියලා නෑ. කාටත් සිද්ධ වෙනවා. කාට වුණත් ඒ හොඳ මිහිරි රසමසවුලක් වළඳනකොට අනේ අපේ යාච්චන්ට අම්මට තාත්තට දෙන්න තියනව නම් හොඳයි කියලා හැඟීමක් එනවමයි. නමුත් දැනගන්න ඕනෑ මේකට තමයි ශ්‍රද්ධාව කියන්නෙ. මේකට තමයි ඇදහීම කියන්නෙ. තිබ්බවාවෙ. ඔයා ඔහොම ඉන්න, අපිට වැඩ තියනවා. කාලෙකට පස්සෙ අනිකුත් ධර්ම හරි හිතීල්ලා භාවනාව යන වෙලාවෙදි මට දැන් ශ්‍රද්ධා හිතක් ආවා කියලා දැනගත්තොත් තමන් අරමුණට යන්න ඕනෑ.

එහෙම නැත්නම් භාවනාවෙදි කල්පනා කරන්න පටන්ගත්තොත් මේ අසවල් ඥානයද? මේකද? මේ චෛතසිකයද? අර චෛතසිකයද? මේ ධර්ම කට්ටලයද? මේ ධර්ම ලැයිස්තුවද? කියලා ඒ දැනගන්න ඕනෑ ප්‍රඥාව විසින් වංචනයක් කරන්නයි හදන්නෙ. ඒක නෙවෙයි අවශ්‍ය කරන්නෙ. මං මූල කර්මස්ථානයට යන්න ඕනෑ. මෙනෙහි කරන්න ඕනෑ. මධ්‍යම ප්‍රතිපදාවට යන්න ඕනෑ කියලා ශ්‍රද්ධාවයි ප්‍රඥාවයි කියන දෙක සමතුලනය කිරීමට නම්, යෝගාවචරයා තමන්ගේම මේ ධර්ම කොට්ඨාස කපන්න ඉගෙනගන්න වෙනවා, දක්ෂ ගොවියෙක් තමන් විසින් වචන ලද බෝගයක අනවශ්‍ය අතු කපල දන්නා වගේ; කප්පාදු කරන්නා වගේ. විපස්සනාව කියන්නෙ කප්පාදුව. ඒ කප්පාදුවට ඉස්සර වෙලා තමන් තමයි ඒ හෝගයට වතුර දූම්මෙ. පෝර දූම්මෙ. තණකොළ අස් කරලා බෝගය වචලා ගත්තෙ. නමුත් ඒ ගහේ හැම අත්තකම එක වගේ එල

දරන්නේ නෑ. ඒක කොඩ වෙනවා. කොඩ වුණොත් ඒ අතු ගහට පිළිකාවක් වෙනවා. පිළිලයක් වෙනවා. ඒවා අස් කරන්න ඕනෑ. අස් කරලා හොඳට ගහට අවිච්ච වැස්ස සුළඟ හොඳට වදින්න හොඳ රාමුවක් හැඳෙන්න නම් කප්පාදුව අත්‍යවශ්‍යයි. ඉතින් ඒ ගොවියා කිව්වොත් අනේ කොහොමද මමම වඩාගත්ත බෝගය අතුපතර මේ මගේ අත කපන්නා වාගේ මං කපන්නෙ කොහොමද කිව්වොත් උන්දෑ කවදකවත් හොඳ ඵල නෙළන කෙනෙක් නෙවෙයි. එතකොට ආදරය කරලා බෑ. අනවශ්‍ය අතු කපන්න ඕනෑ.

අන්න ඒ වගේ තමයි උපේක්ඛා සම්බොජ්ඣංගය පිළිබඳ දැනීමක් හෝ අගය කිරීමක් තියනව නම්, ඒ යෝග්‍යවචරයා භාවනාවේ එක හැල්මේ යනකොට කොයි පැත්තටද තමන්ගෙ මේ විෂමබර භාවයක් - සාමාන්‍ය ලෝකේ කියනවා නම් බකල්ගැහීමක් - සිද්ධ වෙන්නෙ කියලා එනකොටම ඒක තේරුම් අරගැනීමයි උපේක්ෂා සම්බොජ්ඣංගයට බොහොම වැදගත් වෙන්නෙ. ඒ විතරක් නෙවෙයි, ඒකට අවශ්‍ය කරන්නාවූ පිළියම ප්‍රධානම දේ ඒක තේරුම් ගැනීමමයි. දැන් මගේ හිත ශ්‍රද්ධාවට බරයි. හැඟුම්බරයි. එහෙම නැත්නම් මගේ හිත බුද්ධිය පැත්තට, ප්‍රඥාව පැත්තට, කල්පනාව පැත්තට බරයි. මේ දෙකෙන්ම ඔය කියන විදියට උපේක්ෂාවට බාධා කරනවා කියන මූලධර්මය පැත්තෙන් මේ වාගෙම ප්‍රායෝගිකවත් පෙන්නන්න පුළුවන්. කල්පනා කියලා කියන්නෙ තමන්ගෙ හිත මූල කර්මස්ථානයේ නෙවෙයි. මෙනෙහි කරනවා නෙවෙයි. අනිවාර්යයෙන්ම කල්පනාව. එක්කෝ හැඟුම්බරව, එක්කෝ තර්කයට බරව. මේ දෙකම. ඕක කොරන්න භාවනා මධ්‍යස්ථානවලට එන්න ඕනෑ ඕක කරන්න සිල්ගන්න ඕනෑ, ඕනෑ තැනක කරතහැකි. කෙනෙක් හිතනව නම් මේක වින්තනය කියලා, ඒකට කියන්න තියෙන්නෙ මෙහෙමයි: නිදහස් වින්තනය කියලා හිතනවා. නමුත් වල්බූරු නිදහස කියලා තමයි ඕකට කියන්න තියෙන්නෙ. මේ අපි විසින් ගිවිසගෙන තියෙනවා ඒකාන්තයෙන්ම මූල කර්මස්ථානයේ හිත රැඳවීම කළ යුතුයි. උපේක්ඛා සම්බොජ්ඣංගය නෙවෙයි, අඩුම වශයෙන් සමාධිය වඩනටත් ඒක තියෙන්න ඕනෑ. නමුත් ඒකත් බාධා කරමින් ඉතින් අර ලැබිව්ව දේවල් එක්කෝ අනුන්ට කියලා දෙන්න

හදනවා. නැත්නම් තමන්ම ඒක විග්‍රහ කරනවා. දෙකම බාධයි. ඒ නිසා ඉන්ද්‍රිය ධර්මය වශයෙන් ඇත්තා වූ ශ්‍රද්ධාවයි ප්‍රඥාවයි කියලා කියන්නේ ඇතුළෙම හටගන්නා වූ භොදයි කියන අතු දෙක. ඒවා සම බර වුණේ නැත්නම් උපෙක්ඛාවට එව්වර දිග ගමනක් යන්න හම්බ වෙන්නේ නෑ.

ඒ වාගෙම තමයි සමාධිය විරිය කියන දෙක. මේක ශ්‍රද්ධාවට ප්‍රඥාවට වඩා ටිකක් ඇතට ගියාට පස්සෙයි සිද්ධ වෙන්නේ. සමාධිය ඇති වේගෙන එනකොට ඒ සමාධියේ ගිලිගැනීම නිසා නිමග්න වීම නිසා 'දැන් හරි. දැන් සමාධිය ආවා. මට උඹ ආව නම් මෙතෙහි කළත් නැතත් දැන් හරි' කියලා ක්‍රමයෙන් මෙතෙහි කිරීම මනසිකාරය නතර කිරීම සිද්ධ වෙලා, අවසානයේ සමාධිය නිදිබර සමාධියකට ලෙඩ සමාධියකට පත් වෙලා ඉරියව්ව වැක්කෙරෙන්න ගන්නවා. එක්කෝ නින්දට වැටෙනවා. ලීන භාවයට පත් වෙනවා. එතකොට ලෙඩ සමාධිය කියලා අපි ඒකට කියන්නේ, ලීන විරිය. මේක ඉතාමත්ම හයානක අභ්‍යන්තරගත සතුරෙක් යෝගාවචරයාට. ඒ නිසා යෝගාවචරයා අනිවාර්යයෙන්ම ගමන් මල්ලෙ මේකට සුදුසු මෙවලම් ඇරගෙන යන්න ඕනෑ. සමාධිය හොඳ වේගෙන එනකොට ඒ සමාධිය නිසාම, අනවශ්‍ය ඇස්තමේන්තුවකට ගිහිල්ලා මෙතෙහි කිරීම ආදී කටයුතු නතර කළොත් මෙන්න මේ විදියට තමන්ගේ සමාධිය ලෙඩ සමාධියක් බවට පත් වෙනවා විරිය බහාතැබීමෙන්. ඒකට ලීන විරිය කියනවා.

එහෙම නැත්නම් සමහර විටක කරුණක් පේ වෙලා, වෙනදට වඩා ගැඹුරු මට්ටමකට අරමුණත් එක්ක හිත සමාධි වෙලා ශාන්ත භාවයට ගිහිල්ලා අරමුණ සියුම් වේගෙන යනකොට යෝගාවචරයා 'අද නම් මං මේ පර්යංකයේ දැන්ම නිවන් දකින්න ඕනෑ' කියලා අනවශ්‍ය විදියට දැඩි විරිය කිරීමට පටන් අරගන්නොත්, එතකොටත් අර තියන සමාධිය හැල හැප්පෙන්න පටන්ගන්නවා. එතකොට අධික විරිය වෙනවා. එතකොට ඉලක්කය ඉක්මවලා යන ගතියක් තියෙන්නේ ඒ විදිල්ලේ. කලින් කිව්වේ ඉලක්කය කරාවත් යන්න බැරි අතරමග කඩාවැටීමක්. අන්න ඒ දෙක, මේ කියන විරියත් සමාධියත්

කියන දෙක සම බර කිරීම උපේක්ඛාව පිළිබඳ වටිනාකමක් ඇති කෙනාගේ අත්‍යවශ්‍ය අංගයක්. මේකත් බොහෝ දුර යනකල්, විශේෂයෙන්ම අපිට ත්‍රිපිටකයේ නිදර්ශන වශයෙන් හම්බ වෙනවා, සෝවාන් මාර්ග ඵලස්ථ ස්වාමීන් වහන්සේලා පවා ඉන් ඉහළ මාර්ග, උපරි මාර්ග සඳහා කටයුතු කරනකොට මේ කියන නින්ද නිසා බාධා වෙලා තියනවා.

ඒත් සර්වඥයන් වහන්සේ උපදෙස් දීලා තියනවා මෙන්න මෙහෙම වෙනවා. ඒක ස්වභාවයයි. මේක තමයි යෝග ජීවිතයක් ඇතුළත ඉන්න ප්‍රධානතම සතුරා. ඒක එනකොට හොඳ ලකුණු ටිකක් තියනවා. මොකද, චීරිය අඩු වෙන වෙලාවට සමාධිය ලෙඩ වෙලා නින්දට බර වෙන වෙලාවට කල්පනා කරලා බැලුවොත් හොඳ ලකුණු ටිකක් පේන්න තියෙනවා. ඒ මොනවද? අපිට මේ වටිනා බුද්ධ ශාසනය තුළ හොඳ ලකුණු ගොඩක් ඉදිරිපත් වෙලා තියනවා. ලැබිවිච මනුස්ස භාවයේ ලෙඩ රෝග මොනවක්වත් නෑ. බාධක සාධක, බාධක කරුණුත් නෑ. සද්ද අරහෙ මෙහෙත් නෑ. ඔක්කොම හොඳයි. අරමුණත් මුදුන්පත් වෙලා. ගුරුවරයෙකුත් හම්බ වෙලා, භාවනා මධ්‍යස්ථානයත් හම්බ වෙලා, විවේකත් හම්බ වෙලා. මේන්න මේ සේරම හම්බු වෙච්ච වෙලාවට තමයි නින්ද එන්නේ. ඒ නිසා අර ඔක්කෝම වටිනා කරුණු ටික සම්පූර්ණ පිළිණු කරලා මළකඩ බන්දලා දුර්වල කරලා දනවා. ඒ නිසා මේක අභ්‍යන්තරයට බරපතළ සතුරෙක් කියලා තේරුම් අරගන්ට ඕනෑ. නමුත් ඒකට බැනලවත් ඒකත් එක්ක රණ්ඩු කරලාවත් බේරන්ඩ බෑ.

නමුත් අර උපේක්ඛා සම්බොජ්ඣංගය දැන් නෑ. ඒක දැන් වැටෙන්නට හැදෙන්නේ කියලා දැනගන්ට නම් අපි කලින්ම තේරුම් අරගන්ට ඕනෑ - අර හොඳයි කියන සංකල්පය මත භාවනාව, මෙනෙහි කිරීම මනසිකාරය අඩු වේගන යනකොට තේරුම් අරගන්න ඕනෑ - දැන් ඉතින් චීරිය අඩු වෙනවා, සමාධිය වැඩි වෙනවා, බොජ්ඣංග ධර්ම වශයෙන් උපේක්ඛාව දුර්වල වෙනවා. ඒ නිසා යෝගාවචරයාට ඒ තත්වවෙදි කරන්ට දෙයක් නෑ. නමුත් ඒ තත්වවට පත් වෙන්නට කලින් හැඩගැහිගන එනකොට

තේරුම්ගැනීම නම් - යථාව අනුසන්නසස උපෙක්ඛාසමෙබ්බජ්ඣංගය උප්පාදෙ හොති දූන් මට මේ උපේක්ඛා සම්බොජ්ඣංගය උපදවාගන්ට අවස්ථාව ලැබීලා තියනවා කියලා තේරුම්ගන්නෙ මෙන්න මේ සාක්කිවලින්. තියනවා සමාධියක්, නමුත් ඒ සමාධිය ලෙඩ වීගෙන එනවා. වහාම පිළියම් කරන්න ඕනෑ.

අන්න ඒ විදියට මේ ලීන පක්ෂයයි උද්ධත පක්ෂයයි ඕනෑවට වැඩිය ඇවිස්සෙන පක්ෂයයි, ඕනෑවට වැඩිය සිතිහුන, සීතල වෙන පක්ෂයයි තේරුම්ගන්න ඕනෑ. සමාධිය අපි අරගන්නෙ සීතල පක්ෂයට, ශ්‍රද්ධාව අරගන්නෙ සීතල පක්ෂයට. ප්‍රඥව අරගන්නෙ උද්ධත පක්ෂය. අධික වීරිය ගන්නෙ උද්ධත පක්ෂය. ලීන වීරිය ගන්නෙ සීතල පක්ෂයට. ආන්න ඒ ධර්ම එනකොට උපේක්ඛාවට කලින් තියන මේ බොජ්ඣංග ටිකමයි ඒකට පිළියම් වශයෙන් උදව් කරන්නෙ. යම් අවස්ථාවක ඒ විදියට වීරිය අඩු වේගන යනවා දැනෙනවා නම්, සමාධියේ ඉන්නවා හොඳයි ඔක්කොම හොඳයි කියලා ක්‍රමයෙන් තමන් ඒ සීතල පක්ෂයට එනව නම් වීරිය, ධර්ම විවය, සතිය කියන බොජ්ඣංග වඩන්ට කියනවා. ඒක උපමාවකට පෙන්නල දීල තියෙන්නේ ගින්දර ටික දූන් ලිපේ නිවීගෙන යනව නම් ඒකට වියළි සුළං පිහිට්ට ඕනෑ, වේලිවිව ගොම වැරටි දන්න ඕනෑ, වේලිවිව දර ඉපල් දන්න ඕනෑ. එතකොට අර නිවීගෙන එන ගින්දර ආයෙ එනවා. දියුණු බෝ වෙලා යනවා. යම් අවස්ථාවක අධික ගින්දර තියෙනවා නම් ඒකෙදි දර ඉවත් කරන්න ඕනෑ. හුළං පිහිල්ල අඩු කරන්න ඕනෑ. එතකොට නිමෙනවා. රත් වීම අඩු වෙනවා. ඒ වගේ තමයි ඕනෑවට වැඩිය තදබල විදියට කල්පනා ඥන, ප්‍රඥ පහළ වෙලා කල්පනාවට වැටෙනවා නම්, ඉතා අධික වීරිය ඕනෑවට වැඩිය මෙනෙහි කිරීම යනවා නම්, ඒ යෝගාවචරයා පස්සද්ධි, සමාධි කියන බොජ්ඣංග ධර්ම වඩන්න ඕනෑ. වඩනකොට තමයි උපේක්ඛාවට එන්ට පුළුවන්.

ඒ නිසා උපේක්ඛාව තියනම දෙයක් කියලා හිතාගන්ට ඕනෑ. තියනම දෙයක්. ඒ තියෙන දේ ආගන්තුක කාරණා නිසයි විසිරී පැතිරී යන්න. ඒ බව තේරුම් අරගෙන ඒ ලැබීවිව දේ රැකගැනීම සඳහා

යෝගාවචරයා බොහෝ කාලයක් එකම වැරද්ද කරමින්, නමුත් වෙනදට වඩා කලින් මේ වැරද්ද අල්ලාගන්ට ඕනෑ. පටන්ගන්නකොටම දැකගන්ට ඕනෑ කියල යෝනියේ මනසිකාරය පැවැත්වීම තමයි බොජ්ඣංගය වැඩීමට, විශේෂයෙන්ම උපේක්ඛා සම්බොජ්ඣංගය වැඩීමට හේතුභූත වෙන්නේ. ඒ නිසා යෝගාවචරයා උපේක්ඛාව වැඩෙන්න වැඩෙන්න වැඩෙන්න, තමන් තමන්ගේ ගුරුවරයෙක් බවට පත් වෙනවා. උපේක්ඛාව වඩන්න වඩන්න වඩන්න, තමන් ධර්මයේ විනිර්මුක්ත පුද්ගලයෙක් බවට පත් වෙනවා. බුදුහාමුදුරුවන්ගෙනුත් ඇත් වෙච්ච කෙනෙක් බවට පත් වෙනවා. තමන්ට ස්වාධීනත්වයක් එනවා. ඔන්න ඕනෑ තැනකට ගිහිල්ලා තනියෙන් භාවනා කරන්න පුළුවන්. වැටෙන්නේ නැත්තේ නෑ. වැටෙනවා. දැනගන්නවා මම වැටුණේ විනය, ශුද්ධාව වැඩි වීම නිසයි. එක්කෝ ප්‍රඥව වැඩි වීම නිසයි. සමාධිය වැඩි වීම නිසයි. නැත්නම් චීරිය වැඩි වීම නිසයි. ඒ කාරණා නොබෝ වේලාවකින් තේරුම්ගන්න පුළුවන් ශක්තියක් තියනවා.

එහෙම නම් ඒ පුද්ගලයාට තනියෙන් භාවනාව කමක් නෑ කියන්න පුළුවන්. එහෙම නැති වුණොත් ඒ පුද්ගලයා අනිවාර්යයෙන්ම ඒක ශුද්ධ කරගන්නකල් ඒක පිළිවෙළ කරගන්නකල් ගුරු ඇසුර ලබන්න ඕනෑ. නමුත් අභාග්‍යය වෙලා තියෙන්නේ ගුරු ඇසුරේ හිටියත් එක්කෝ කමටහන් සුද්ධ කරන්න අකමැති වෙනවා. එහෙම නැත්නම් කමටහන් ශුද්ධ කරනකොට මෙන්න මේ වෙච්චි සංගදිය ඒ තාලෙන්ම විස්තර කිරීමට අදක්ෂ වෙනවා. ඒ භාවනාව අදක්ෂ ඇත්තන්ගේම ලකුණක් තමයි ඒ වෙන දේ හරියට කියන්නේ නෑ. ඒ ඇත්තෝ බලාගෙන ඉන්නේ කමටහන් ශුද්ධ කරන්ට ගියාම හොඳ ටිකක් කියලා එන්න. එහෙම නැත්නම් කමටහන් සුද්ධ කරන්න යන්නේ නෑ. ඒ කියන්නේ මේ හොඳ ටිකක් එනකල් බලාගෙන ඉන්නවා. ඉතින් ඒකෙන් අදහස් වෙන්නේ තමන්ගේ වැරදි පිළිගන්නවත් කැමති නැති බව. තමන්ගේ වැරදි පිළිගැනීමෙන්මයි දියුණුව ලබන්ට ඕනෑ කියන මූලික අවබෝධය නැති බව.

ඉතින් ඒක නිසා ඒක යෝගාවචරයාගේ වගකීම් බාරයට තවත් එකතුවක් වෙනවා. වෙච්ච දේ කොයි එකෙන් ධර්මයක් තියනවා. ඒ ධර්ම කොට්ඨාසය හොඳට තේරුම්ගන්න නම් ඒක අහකදුන්ට නරකයි. වැරදුණයි කියලා හිතන්න නරකයි. ඒක වාර්තා වෙන්න ඕනෑ. වාර්තා කරන්න ඕනෑ අනුන්ගේ දෙයක් තමන් දැක්ක වගේ, සාක්ෂියක් දෙන්නා වගේ. උසාවියකට ගිහිල්ලා නිවැරදි එක වාර්තා කරනවා නම් අහගන ඉන්න කෙනාට හරිම පැහැදිලියි. වෙන දේ හරි පැහැදිලියි. නමුත් යෝගාවචරයා පෙරාතුවම අදහසක් ඇරගෙන ඉන්නවා නම් 'මෙතෙක්ටයි යන්න ඕනෑ. මෙහෙමයි ඕනෑ. මට ඒකට යන්න පාර කියලා දෙන්න' කියලා ඉතින් හරිම අමාරුයි. ඒක බොහොම අමාරුයි. ඒ යෝගාවචරයා 'මගේ කර්මස්ථානෙ මේකයි, මං මෙතෙහි කළේ මෙහෙමයි, මට කර්මස්ථානෙ වැටහුණේ මෙහෙමයි' කියලා කියන්න කවදවත් හිතන්නෙම නෑ. එයා කියන්නෙ, මෙහෙමයි අරකයි මේකයි මේකයි කියලා වෙච්චි සිද්ධි වගයක් කියන්න පටන්ගන්නවා. එතකොට දෙපැත්තම අමාරුවෙ. ඒ නිසා කමටහන් සුද්ධ කිරීමේදී මේ කාරණා දැනගත හිටියොත් බොහොම වැදගත් වෙනවා.

උපේක්ඛාව තමන් ළඟම තියෙන දෙයක් තමයි. නමුත් උපේක්ඛාධාරීය ධර්ම කියලා පෙන්නා දීලා තියනවා කරුණු ටිකක්. ඒක දියුණු පවුණු කරගන්නවා නම් ඒ ක්‍රම යටතේදී උපේක්ඛාව මතු කරගන්ට පුළුවන්. නැත්නම් උපේක්ඛාවට යාදෙන පැත්තකට යන්න පුළුවන්. මේකට කියනවා සත්‍යමජ්ඣන්තනා⁸ කියලා. ලෝකෙ ජීවත් වෙන සත්තුත් එක්ක ආශ්‍රය ප්‍රමාණයට කරගන්න දැනගන්න ඕනෑ. ඉතාම නැතුව බැරි ප්‍රේමණීය සත්තු කොට්ඨාසයක් ඉන්නවා. දකින්ව බැරි තරම් වෙරි සත්තු කොට්ඨාසයක් ඉන්න කෙනාට භාවනාවෙන් පමණක්, නැත්නම් ශුද්ධාවයි ප්‍රඥාවයි සම කිරීමෙන් පමණක්, සමාධියයි විරියයි සම කිරීමෙන් පමණක් උපේක්ෂාව ලබන්න බෑ. ඕක එදිනෙදා ජීවිතයේ සීල මට්ටමේදී, නැත්නම් වත්පිළිවෙන් මට්ටමේදී පවා අනෙකුත් සත්ත්වයන් කෙරෙහි, විශේෂයෙන්ම

⁸ දීඝනිකාය අධ්‍යායන, මහාසනිපධානසුත්තවණ්ණනා

මනුෂ්‍යයන් කෙරෙහි මජ්ඣිමනිකායා නොතිබුණොත් ඒක බොහෝම දුෂ්කරයි. ඒ නිසා සත්‍යමජ්ඣිමනිකායා කියන එක අත්‍යවශ්‍ය වෙනවා. යෝගාවචරයා කායික වශයෙන් මේ තත්ත්වය ඇති කරගන්නේ නැත්නම් චිත්ත වශයෙන් උපධි වශයෙන් මේ තත්ත්වයක් ලබාගන්න අමාරුයි. නිතරෝම භාවනා කරගෙන එනකොට හිත තැන්පත් වෙනකොට අර අධිකතර ප්‍රේමණිය සතෙක් හෝ එහෙම නැත්නම් අධිකතර නුරුස්සනා කෙනෙක් නිසා හිත බොහෝම සැලෙන පටන්ගන්නවා. ඒ නිසා සත්‍යමජ්ඣිමනිකායා හොඳට තේරුම් අරගන්න ඕනෑ. යෝගාවචරයාට ඕනෑ නෑ අත්‍යවශ්‍ය සම්බන්ධකම්. ඒක නිසා අපේ ව්‍යවස්ථාවේ පවා සඳහන් කරනවා පොඩි දරුවන්ගේ ඇඟ අල්ලලා ආදරය කරන්න යන්න එපා. විෂභාග ඇත්තො එක්ක රහසේ කතා කරන්න යන්න එපා. ඒකෙන් අදහස් කරන්නෙ භයානක රෝග ලක්ෂණයක්. තමා හැම වෙලාවෙම මතක තියාගන්න ඕනෑ තමන් යෝගාවචරයෙක්. මට මේ බාහිර ලෝකෙ සත්තුවත් එක්ක හැසිරෙන්න දන්නෙ නැත්නම් කෙලෙස් එක්ක කොහොමටවත් කරන්න බෑ. මේවා බොහෝම වංචනිකයි. ඒ නිසා බාහිර ලෝකෙ මේ ඉරියව් පැවැත්ම තියෙන්න ඕනෑ.

ඒ වාගෙම තමයි සංස්කාර පිළිබඳවත් මජ්ඣිමනිකායාවක් ඕනෑ. සංඛාර මජ්ඣිමනිකායාව. ඒ කියන්නේ අප්‍රාණික දේවල් පිළිබඳවත් - අසවල් දේ, අසවල් කෑම, අසවල් සේනාසනය, අසවල් සිවුර ඕනෑමයි. අහවල් බෙහෙත. ඉතින් ඒ පුද්ගලයාට කොහොම කෙරුවක්වත් භාවනාවෙදි අනිත් දේවල් අයිත් වෙනකොට මතු වෙන්නෙම මේ ඕනෑම කරන දේ, නැත්නම් එපාම කරන දේ තමයි. ඒ නිසා අපි තේරුම් අරගන්න ඕනෑ සර්වඥයන් වහන්සේ භික්ෂූන් වහන්සේලාට නම් මෙන්න පෙන්නල දීලා තියෙනවා - අඩුම ලන්සුවෙන් තියෙන්න ඕනෑ මෙන්න පිණිසිපාතෙ කියන්නෙ මේකයි. රටින් රටට ගමෙන් ගමට ගෙයක් ගෙයක් ගානෙ හිඟා කාලා ලැබිවිච්ච දෙයින් යැපෙනවා. විවරය කිව්වහම පාංශුකුල විවරය. සේනාසන කිව්වහම රුක්ඛමූල සේනාසන, ශුන්‍යාගාර, ආරණ්‍ය. බේත් කිව්වහම පූතිමුක්තභෙසජ්ජ. ඒවා තියෙනවා නම් උපේක්ඛාව ඇති කරන්නට අවශ්‍ය දේ තියෙනවා.

ඒකට අමතර දෙයින් තමයි උපේක්ඛාව මුළුවදින්නේ. හොයාගන්නට අමාරු වෙන්නේ. ඒ මොකද, ඒ සංඛාර මජ්ඣන්තනාව නෑ.

නමුත් මේ කිව්වාට සහජයෙන්, වාසනා ගුණ අනුව පැමිණෙන්නා වූ, පුද්ගලයින් අතර පවතින්නා වූ මජ්ඣන්ත නැති ගති, සංස්කාර පිළිබඳ මජ්ඣන්ත නැති ගති, ඔය හිතන තරම් ලේසි නෑ මකනවයි කියන එක. නමුත් අපි උපේක්ඛාව ලබන්නට නම් ඊට ඉස්සෙල්ල දවසෙ මේවා අයින් කරගෙන තියෙන්නට ඕනෑ. ඒ නිසා අපි ළඟ මෙව්වා මතු වෙනවා නම් අපි යාළුවන්ට සබ්බන්ධාරීන් වහන්සේලාට කියලා තියන්නට ඕනෑ, මා තුළින් මෙන්ම මේ විදිහේ නරක ලකුණක් මතු වෙනවා නම් කරුණාකරලා මට කියලා දෙන්න. මට පෙන්නලා දෙන්න. මං ඒක ඔබවහන්සේලාට ආරාධනා කරනවා, පවරනවා. අන්න එතකොට අපට පුළුවන් වෙනවා කන්නාඩියකිනුත් බලලා, අතත් ගාලා, මුණ ලස්සනට ඔප වෙලා තියෙනවද කියලා අපි බලාගන්නව වගේ අනුන්ගෙනුත් අපි උදව් උපකාර ලබාගෙන මිස යන්න අමාරුයි. ඒකයි මේ වගේ පිරිසක භාවනා කරනකොට තියන ලාබේ. තනියෙන් භාවනා කරන්න ගියාට අපිට ඒ ප්‍රත්‍යාවේක්ෂාව ලැබෙන්නේ නෑ. පිරිසක් එක්ක ඉන්නකොට ඕනෑවටත් වැඩිය ලැබෙනවා. හිස කැක්කුමක් වෙන මට්ටමටත් ලැබෙනවා. නමුත් උපේක්ෂා යෝගාවචරයා හොඳට ඒක වාසියට හරවාගන්නවා.

ඒ වාගේ තමයි සත්‍යසංඛාරකෙලායනපුගාලපරිවර්ජනතා කියලා එකක් තියනවා. තමන් කොච්චර උත්සාහ කළත් මනුස්සයෝ සත්තුත් එක්ක සම හිත පවත්වන්නට, අප්‍රාණික දේවල් එක්ක සම හිත පවත්වන්නට, නමුත් තමන්ගේ යාළුවා, ආශ්‍රය කරන කෙනා, මනුස්සයෝ සත්තු තෝරන කෙනෙක් නම්, වස්තු තෝරන කෙනෙක් නම් එයාගේ ඒ රෝගය මෙයාට ආසාදනය වෙනවා. මේක ආසාදනය වෙන ජාති වසංගත රෝගයක්. ඒ නිසා තමන් විතරක් ඒ ප්‍රතිජීවක එන්නත් කරගෙන හරි යන්නෙ නෑ. ඒවා ප්‍රතිජීවක එන්නත් කරගෙන සුව වෙච්ච පිරිසක් එක්ක ආශ්‍රය කරන්න ඕනෑ.

මේකයි කියන්නේ මේ උපේක්ඛා වාගේ සම්බොජ්ඣංගයක් වඩන්න නම් කල්‍යාණ මිත්‍රතාව අත්‍යවශ්‍යයි. හැබැයි මේ කල්‍යාණ මිත්‍රයාට යෝග්‍යවචරයා වුණත් බනින්න ඉඩ තියනවා කැක්කුමක් නැති මිනිහයි කියලා. හැඟීමක් නැති මිනිහයි කියලා දෙස් කියන්න ඉඩ තියනවා. මොකද ඒ සත්ත්වපුද්ගලකේළායන නොවන පුද්ගලයා කිපෙන්නේ නෑ. දේශපාලන ප්‍රශ්න ආවයි කියලා, සමාජ ප්‍රශ්න ආවයි කියලා, ආර්ථික ප්‍රශ්න ආවයි කියලා, අනික් එක්කෙනාට මේ අසාධාරණයක් වුණයි කියලා කවදකවත් කිපෙන්නේ නෑ. කිපෙනවා නම් එයාට තමයි අපි කියන්නේ සත්ත්වපුද්ගලකේළායන පුද්ගලයා කියලා. එහෙම නැත්නම් සත්ත්වයන් සහ පුද්ගලයින් ඇරගෙන ආලප්පන ලාලප්පන වැඩියි. බොහෝම ආදර වැඩියි. අහවල් තත්ත්වේ නම් ඕනෑමයි. අන්න එහෙම කෙනෙක් ආශ්‍රය කරන කෙනාට අමාරුයි උපේක්ඛා සම්බොජ්ඣංගය වඩන්න.

ඒ නිසාම හතරවෙනි කාරණාව මේකම පැහැදිලි වෙන්ට කියනවා මජ්ඣන්ත පුග්ගල නැත්නම් සත්‍යසංඛාරමජ්ඣන්තපුග්ගලසෙවනනා, හොඳට තලකුනා වෙච්ච කවුරු මැරුණත්, අම්මා මළත්, නැත්නම් තමන් ආදරෙන් හුරතලෙන් ඇති කරන සතා මැරිලා ගියත් නෑ ඒකට වැඩිය ගණන්ගැනිල්ලක්. නැත්නම් වස්තු විනාසය නැත්නම් වස්තු ලැබීම කොච්චර ඉහළට ලැබුණත් ඒත් ගණන්ගන්නේ නෑ. ඒවා අවශ්‍යයි. නමුත් ඒ ප්‍රමාණය දැනගෙන. අන්න ඒ පුද්ගලයාගේ ඒ සත්ත්ව පුද්ගල මජ්ඣන්ත පුද්ගලයාගේ විනිශ්චයක් ගත්තොත් කවදකවත් සැලෙන්නේ නෑ. ඒ මොකද, ඔහු විනිශ්චයක් කරන්නේ ඉතාම තැන්පත් සිතකින්. නමුත් අපි සාමාන්‍ය ජීවිතයක් විග්‍රහ කරලා බැලුවොත් අපි විනිශ්චය කරන්නේ හොඳටම තක්කු මුක්කු වෙලාවක. හොඳටෝම හිත ඇවිස්සිවිච්චි වෙලාවක හොඳටෝම හිත නිරිස වෙච්චි වෙලාවක අපි වහාම බලපෑම් කරනවා. අපේ හිතටත් අනුන්ටත් මේ වෙලාවේ වහාම විනිශ්චයක් ඕනෑ. අන්තිම නරක වෙලාව. කීපවතාවක් මගෙ ළඟට ආපු එකක් තමයි මම මතක් කරන්නේ, සිද්ධිය ඇත්ත, නමුත් කරුණාකරලා ඕක නිවෙනකල් ඉන්න. එතකොට 'නෑ. නෑ. නෑ. මම නම්.... මෙහෙම නං.... දැන්.... මෙහෙම මං....' 'ආ එහෙම නම්

කරගන්න, ඒකෙ ප්‍රශ්නයක් නෑ. හැබැයි කවදකවත් යාදෙන්නෙ නම් නෑ'

ඒ නිසා කරුණාකරලා ඒ සිද්ධියේ මූල මැද අග තුන දකිනකල් පොඩ්ඩක් නතර වෙලා ඕනෑ විනිශ්චයක් කරන්න. භාසාය මේකයි. එහෙම කෙනාට විනිශ්චයක් ඕනෑත් නෑ. විනිශ්චය ස්වභාවයෙන්ම එනවා. විනිශ්චයක් ඉක්මනට ඉල්ලන්නෙම අර කිව්ව සත්වපුද්ගලකේළායන පුද්ගලයන්ගෙ හැටි තමයි. සත්ත්වයෙක් සහ පුද්ගලයෙක් දැඩිව අල්ලාගත්ත කෙනාට වහාම ඒ වෙලාවේදීම අධිකතර ඉහළ ශ්‍රේණියාධිකරණයේ විනිශ්චය අවශ්‍යයි. එතකොට දැනගන්න ඕනෑ මේ පුද්ගලයා හොඳටෝම ආසාදිත වෙච්චි රෝගෙක ඉන්නෙ. අඩුවෙන් අල්ලනවා මිසක්කා අතින් නම් අතගාන්න නරකයි. මොකද තමන්ටත් ආසාදනය වෙනවා. ඒ කෙලෙස්වල තියනවා පුදුම නිවුන් සහෝදර කමක්. ඒ නිසා මේක ආසාදිත රෝගයක්. ඒ නිසා එහෙම පුද්ගලයෝ පුළුවන් තරම් පරිවර්ජනය කරන්ට ඕනෑ. දුරින්ම දුරුවන් කරන්න ඕනෑ. එහෙම නැත්නම් උපේක්ඛාව කියලා උපයගත්තට අපිට පවත්වන්ට අමාරුයි මේ ධර්මය. එහෙම නැත්නම් මයෙ ළඟ දෑත් අදුක්ඛමසුඛ වේදනාව තියෙනවා කියලා දැනගත්තට, ඒක චිත්තක්ෂණ රාශියක් දිගට පැවැත්වීමේ තියන දුර්වලකම මේ වගේ පරිබාහිර ආශ්‍රය කරන පුද්ගලයන්ගෙන් තදින් බලපානවා.

මික තමයි කියන්නෙ තදධිමුත්තතා කියලා මෙවැනි උපේක්ෂාවටම ගරු කරන, උපේක්ෂාවට නැමීව්ව මානසිකත්වයක් ඇති කරගන්න ඕනෑ. ඒකෙන් අදහස් කරන්නේ කොච්චරදෝ අපි වැටෙනවා. කොච්චරදෝ වෙහෙසකර හදිසි තීන්දු ගන්න, හදිසි තීන්දු ගන්න අය ඇසුර නිසා වැටෙනවා. නමුත් වැටුණට ඒක දෙස් කියන්න නරකයි. ඒක ස්වභාවය. ලෝකෙ විසමයි. නමුත් අනේ ඉක්මනටම මගේ හිත දැන් අරමුණෙන් ගිලිහුණා. මට උපේක්ෂාව නැති වුණා. මේ උපේක්ෂාව නැතුව ගන්න තීන්දු නිසා මටත් අනුන්ටත් මත්තටත් දැනටත් කියන මේ හැම පැත්තටම වෙහෙසයි. ඒ නිසා මට මෙවැන්නක් නොවේවා කියලා ඒ වෙලාවට පණ තිබුණත් මැරිව්ව

මිනිහෙක් වාගේ, මිනීකුණක් වාගේ ඉඳගෙන බේරන්න දැනගන්න ඕනෑ. නැත්නම් කොන්දේ අතේ පයේ හයිය තිබුණත් කොන්ද කැඩිවිච මිනිහෙක් වගේ 'මේ නැගිටගන්න බැරුවනෙ ඉන්නේ' කියලා බේරෙන්න ඕනෑ. හොඳට ඇස් පෙනුණත් අන්ධයෙක් වගේ ඉඳලා බේරෙන්න ඕනෑ. කන් හොඳට ඇහුණත් බිරෙක් වගේ ඉඳලා බේරෙන්න ඕනෑ. ඒක නොන්පල්කමක් එහෙම නෙවෙයි. ඒක ගැලවිප්චාවකුත් නෙවෙයි. ඒක ප්‍රෝඩාවකුත් නෙවෙයි. ඒක සමායක් බොරුවකුත් නෙවෙයි. බුද්ධාදී උත්තමයන් වහන්සේලා රහතන් වහන්සේලා අපිට දීලා තියන උපකරණයක්.

ඒ නිසා උපේක්ඛාවට යන කෙනා මෙන් මේ විදිහට ප්‍රශ්නයක් ආපුවහම නින්දේ ඉඳලා වාගේ, මැරුණා වාගේ, කොන්දේ අමාරුකාරයෙක් වාගේ, ඇහේ අමාරු කනේ අමාරු තියෙන කෙනෙක් විදිහට ඒ ප්‍රශ්නෙන් මගඇරලා යනවා. තමන්ගේ යාච්චා කියන්නේ 'කිසි කැක්කුමක් නෑ' කියලා. 'මහ නොන්පලයෙක්, කළ යුතු වෙලාවේදී කටයුතු කරන්නේ නෑ' කියලා චෝදනා කරනවා. ඒකට බිරෙක් වෙන්ට ඕනෑ. එහෙම මනුස්සයන්ගේ චෝදනා විචේචන අපි බැහැර කරනවා නෙවෙයි. ඒවට කියන්නේ නාස්තික චෝදනා කියලා. ඔහුත් කෙලෙසෙනවා, අහගන ඉන්න අපිත් කෙලෙසෙනවා.

මේ කාරණා නිසා අපි ආශ්‍රය කරන පුද්ගලයන් පිළිබඳව - මොනැතදී පුද්ගලයන් වෙලාවෙන් වෙලාවට වෙනස් වෙනවා - හොඳ දැනීමක් ඇති කරගන්න එක තමයි තදධිමුත්තතාව කියලා කියන්නේ, ඒ කියන්නේ ඒ සඳහාම යොමු වෙච්ච කැප වෙච්ච තත්ත්වයක්. එතකොට අපි කලින් කියපු ඉතාමත්ම සක්‍රිය උත්සන්න ක්‍රියාකාරී චිත්ත වීරියක් දිගට පවත්වාගෙන ගිහිල්ලා අන්තිමේ උපේක්ඛාවට බර ශාන්ත සුන්දර තත්ත්වයකට හිත පත් වීම, සුළු වේලාවකින් කරගන්න පුළුවන්. බොහෝ අතුරු මාර්ගවල යන්නේ නැතුව හිත නන්නත්තාර වෙන්ට දෙන්නේ නැතුව, හැටි මෙහෙමයි, මම කළ යුත්තේ මේකයි කියලා පත් කරගන්න පුළුවන්. මේ විදියට උපේක්ෂාවට පත් වුණාට පස්සේ මුලින් කියපු ඥාන පහු කරගෙන හෝ බොජ්ඣංග ධර්ම පහු කරගෙන හෝ උපේක්ෂාවට පත් වුණාට

පස්සෙ අපි විනිශ්චයකට එළඹෙන්නෙ නෑ. ඒ උපේක්ෂා තත්වය නඩත්තු කරන්ට ප්‍රයත්න කරන්නෙත් නෑ. උපේක්ෂාව උපේක්ෂාව විදියට නඩත්තු වෙනවා. අපි මොනවත් ඉල්ලන්නෙ නෑ. මට මේ ඉක්මනට ඊගාව ඥානෙට යන්ඩ ඕනෑ. එහෙම නැත්නම් මේක මෙහෙමයි, අරය තමයි මට වින කෙරුවෙ, මෙයා තමයි මට මේක ලබල දුන්නෙ, ඒ මොනවක්වත් නෑ. උපේක්ෂාවට ගිහිල්ලා සම්පූර්ණ ප්‍රයත්න අතහරිනවා. ඒකට කියන්නේ පයොග පටිපාසාමාන කියල. නතර කෙරුවට පස්සෙ විතරමයි නිවනක් අරමුණු වෙන්නෙ. එයින් මෙපිට අපි ඉල්ලන තාක් කල් නිවනක්, ඒක උපේක්ෂාවට බාධයි.

ඒක නිසා අනිච්චායයෙන්ම අපි උපේක්ෂාවට ගියාට පස්සේ මෙන්න මේකයි උපේක්ඛාව. මේක තමයි අදුක්ඛමසුඛ වේදනාව. මේකෙ කිසි ප්‍රයත්නයක් නැතුව මට පැයක් ඉන්න ලැබේවා. දෙකක් ඉන්න ලැබේවා. තුනක් ඉන්න ලැබේවා. හතරක් ඉන්න, ඕනෑ තරමකට අධිෂ්ඨාන කරන්ට පුළුවන්. එක්කෝ ඒ හිත කලින් මාර්ග ඵලයක් ලබල තිබුණා නම් ඒ මාර්ග සමාධිය ඉතාමත්ම ප්‍රශස්ත තත්වයට පත් වෙනවා. එහෙම නැත්නම් උපේක්ෂාව හොඳට මේ තත්වයේ මෝරන නිසා, හිත ගොතුවු තත්වයට පත් වෙනවා. නැත්නම් විනිශ්චය තත්වයට පත් වෙලා එහා පැත්තට පනිනවා. ඒ පැත්තට පස්සේ උපේක්ෂාවට ඇවිල්ලා. එහාට පැත්තට පස්සෙ තියෙන්නෙ අක්‍රිය හිතක්, අක්‍රෝධ හිතක්, අනාලම්බිත හිතක්. ඒකට තමයි නිවන කියලා කියන්නෙ.

ඒ නිසා බුදුරජාණන් වහන්සේ පහළ වෙන්න කලින් තිබුණු බ්‍රාහ්මණ වේද ගීතිකාවල තියෙනවා න හවති කෘතෙන අකාථා කියලා. කාර්ය කරන ව්‍යාපාර කරන හිතකින් කවමදුකවත් නිවන සාක්ෂාත් කරන්ඩ බෑ. ස්පර්ශ කරන්ඩ බෑ. ඒ නිසා අපි වෙහෙසෙන තාක් කල් නිවන අපෙත් ඇතයි. නමුත් අපි මේ යොදන වෙහෙස, යොදන ප්‍රයත්නය එන්න එන්න ක්‍රමයෙන් ක්‍රමයෙන් අඩු වෙමින් අඩු වෙමින් නමුත් අරමුණේම හිත පවත්වන්න පුළුවන් නම්, අපි අර කලබල කුලප්පු වෙලාවට වඩා නිවනට ටිකක් කීට්ටයි. තව ඉස්සරහට යනකොට ඒ අරමුණේම හුඟ වෙලාවක් හිත පවත්වන්න පුළුවන්.

අතුරු බාධක තියනවා. නමුත් හිත වල්මත් නෑ. අන්‍යවිභින්න නෑ. හරියට අරමුණේම හිත පවත්වනවා. ඒ වගේම එවැනි තත්ත්වය අගය කිරීමේ ස්වභාවය නිසාම යොගාවචරයා ඒක සුවයක් සේ අරගෙන දිගටෝම උපේක්ෂාව වැඩෙනකොට වැඩෙනකොට උපේක්ෂාව ගේනවා උපරිම මට්ටමට. ක්‍රියාකාරකම් බිඳුවට වැට්ටුවට පස්සේ අන්ත අකෘතය පිළිබඳව, අක්‍රිය පිළිබඳව, අනාලම්බිත ධර්ම පිළිබඳව හිතාගන්න ඉඩ එනවා. ඒ නිසා මේ විත්ත වීරියේ මුල් කොටසට කියන්නේ, සර්වඥයන් වහන්සේ උපදෙස් දෙනකොට ක්‍රියාවෙන් වීරියෙන් කෘත්‍යයෙන් ඉපයිය යුතුයි බවයි.

නමුත් ඒක කෙරීගෙන යනකොට මේ යොදුපු වීරිය නිසා, යොදුපු මනසිකාරය නිසා, දැන් යම් කිසි විදියකට ප්‍රීතියෙන් පස්සද්ධියට, පස්සද්ධියෙන් සමාධියට, සමාධියෙන් උපේක්ෂාවට යනවා තමන්ට වැටහෙනවා නම්, ඊට පස්සෙ නරකයි අවුස්සන්න. ඊට පස්සෙ නරකයි ප්‍රයත්න කරන්න. අපිට මෙතනදී සරණ පිහිට වශයෙන් තියෙන්නේ ගත්ත මූල කර්මස්ථානයමයි. ඒකෙන් ස්වභාවය වෙනස් වෙන්න පුළුවන්. ශාන්ත වෙන්න පුළුවන්. තුනී වෙන්න පුළුවන්. ඒ දිගේම හිත පවත්වන්න පවත්වන්න අපි අර තදබි මුත්තතාව කියන විදියට උපේක්ෂාවට නැමිව්ව පුද්ගලයෙක් බවට පත් වෙනවා. අපිට තේරෙනවා දැන් මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව දිගේ ඉදිරියට ඇදෙනවා. මේක ගිහිල්ලා කවද හරි සම්පූර්ණයෙන්ම අරමුණ නතර වෙන්නම ඕනෑ. අරමුණ නිරෝධම වෙන්න ඕනෑ. ඒත් නෑ නිවන ලැබෙයිද නැද්ද කියලා සහතිකයක්. ඉන් මෙපිට කල්පනා කරන තාක් කල්, නිවන ප්‍රාර්ථනා කරන තාක් කල්, ප්‍රයත්න කරන තාක් කල් කවදකවත් නෑ නිවන ලැබෙන්න අවශ්‍ය මූලික පසුබිමක් හැදිලා.

ඒ නිසා මෙවැනි තත්ත්වයක් අත්දකින්නේ අනිවාර්යයෙන්ම විපස්සනාවේදී පමණයි. සමථයේදී ලැබෙනවා. ඒ ලැබෙන එකට අපි කියනවා අර්පනා සමාධිය කියලා. ඒකත් මේකට බොහෝම ස්වරූප වශයෙන් සමානයි. නමුත් ඒක ලෞකිකයි. මේ නිවනේදී, නැත්නම් සෝනාපත්ති මාර්ග කියන විදියට මාර්ග අවස්ථාවේදී අරමුණ ගෙවී යාමත් සමග උපේක්ෂාව අගය කරන්නෙක් වශයෙන් කිසිම

ප්‍රයත්නයක් නොකර ඒ දිගේම ඒ කටයුතු කරමින් කරමින් ගිහිල්ලා, කවදකවත් අත්නොදැක්ක මේ තත්ත්වේ මට පැය ගණන් ඉන්න ලැබේවා කියලා ප්‍රයත්න ඔක්කෝම අතැරලා, මමෙක් නෑ පුද්ගලයෙක් නෑ හුදු දැක්මක් පමණයි. බලන දේකුත් නෑ. අරමුණකුත් නෑ. ප්‍රයත්නෙකුත් නෑ. ආත්ත ඔය තත්ත්වෙදී අවදි වුණොත් බුදු වෙනවා. නින්දට වැටුණොත් බුදියනවා. ඒ නිසා බොහෝමත්ම තීරණාත්මකයි. හුගදෙනෙක් මෙතනදී බුදියනවා. ඒ මොකද හේතුව, දන් අරමුණකුත් නෑ. ප්‍රයත්න කරන්නෙත් නෑ. ඔහේ නිකං ඉන්න ගියාම බුදියනවා. ඒක නිසා වස්තුව නම් එකමයි. එක්කෝ ඒක විරියාරම්භ වස්තුවක් වසයෙන් මේකට හිත අවදි කරගෙන ප්‍රබුද්ධ භාවයකට යන්ට හදනව නම් බුදු වෙන්ට පුළුවන්. එහෙම නැත්නම් බුදියන්ට පුළුවන්.

ඒ නිසා යෝගාවචරයා මෙවචර දුර ගියත් තාම මේ දෙක ළඟ ළඟ - බුදියන්න හෝ බුදු වන්න. නමුත් මේක යෝගාවචරයා හිතාගන්න ඕනෑ එවචර නරකම තත්ත්වයක් නෙවෙයි. ඒක තේරුම් ඇරගන්න ඕනෑ - මේ දෙක ළඟ තිබුණට මේක සිද්ද වෙලා විඳලා, මම මීට පස්සෙ මෙන්න මේ වෙලාවට අවදි විය යුතුයි. මේක සැපය, මේක තමයි දැනගැනීම සැපයී කියලා එද ධම්මදින්නා මහ රහතන් වහන්සේ සඳහන් කළේ. ඒ නිසා මගෙ හිත ඒ වගේ තත්ත්වයකට පත් වෙනව නම්, අනේ මට මේකට හොඳ අවදි භාවයකින්, පිළිගන්නාසුලු අදහනසුලු භාවයකින් ඉන්න ලැබේවා කියලා හිතාගන්න ඕනෑ. මේක බෑ, කලින් සක්මන් නොකරපු කෙනාට මේක එන්නෙ නෑ. හොඳට හිතේ ශක්තියක් කයේ කායික ශක්තියක් තියන කෙනාට විතරක් මේක අත්දකින්න පුළුවන්.

ඒ නිසා මේක ලොකු ප්‍රහේලිකාවක් අත්දැකපු අවස්ථාවක්. අපි කොහොමටත් කතා කරගත්තා සතිපට්ඨානෙ ධම්මානුපස්සනා කොටසට යනකොට බොහොම සියුම් කොටස්වලට තමයි යන්නෙ. ඒ සියුම් කොටස් වලට ගියාම තියෙන ප්‍රධානතම දේ තමයි පච්චිත්ත දෙකේ වෙනස නැතුව යනවා. කුසල් අකුසල් දෙකේ වෙනස නැතුව යනවා. හොඳ නරක කියන දෙකේ වෙනස නැතුව යනවා. මේ දෙක මැද තියෙන උපේක්ෂාව ඒ දෙක එකතු කරලා දෙකෙන් බෙදලා

ගන්න එකක් එහෙම නෙවෙයි. ඒක වෙනමම කලාවක්. බොහෝ කොට භාවනා කිරීමෙන් එතැන්ට යන්ට ඇරලා, බොහෝ කොට ඒක මේරීමෙන් තමයි ඒ තුළ ධර්ම කොටස් අහගෙන ඉන්නකොට කෙනෙකුට හිතට ඒ විත්ත ශක්තිය වැඩෙන්ට ඉඩ තියෙන්නේ. අපි කරගෙන ගිය එකේ වැරදි රාශියක් තිබුණට මෙයින් වෙන ක්‍රමයක් නෑ.

නමුත් නිවනෙන් මෙපිට ලාමක දේවල් බලාපොරොත්තුවෙන් භාවනා කරන කෙනෙකුට නම් හිත වැටෙන්නක් ඉඩ තියෙනවා. ඒ නිසා වැටුණට කමකුත් නෑ. ඒ මොකද ඒක තේරුම්ගත යුතුයි. දුක්ඛ සත්‍යයේම කොටසක් මේ සාකච්ඡා කරන්නේ. ඒක නිසා මෙතැනදී නැගිටින කෙනාට, වහවහා නිවන අවබෝධ කරන කෙනාට ඒකාන්ත උනන්දු කරවනසුලුයි, උපේක්ෂාව ඇති කරනසුලු ධර්ම දේශනාවක් වන අතරම, නැති කෙනාට කනගාටුදයක එකක් වෙන්න ඉඩ තියෙනවා. මේ අනුව තමන්ටම කල්පනා කරන්න පුළුවන් අපි මේ යන ගමන යන්නෙ කෙහෙල් ගහ කන්නද පොල් ගහ කන්නද කියලා.

ඒ නිසා මේ පැයක් තුළ දේශනා කරන ලද ධර්ම කොට්ඨාසය අහගෙන ඉන්නකොට පෙර අහපු බණත් තමන්ගේ ප්‍රායෝගික අත්දැකීම් එකතු කරගෙන තමතමාගේ භාවනා කටයුතු දියුණු පවුණු කරගැනීම සඳහා මේ ගත කළ කාලයේ අහන්ට ලැබුණු ධර්ම කොට්ඨාශන් අත්දැකීම් කොට්ඨාශන් හේතු වේවා වාසනා වේවා කියන ප්‍රාර්ථනාවෙන් අදට නියමිත ධර්ම දේශනාව මෙතනින් සමාප්ත කරනවා.

මෙම උතුම් ධර්ම දනය පිළිබඳ මුදුණා කටයුතු සඳහා දායකත්වය සැලසූ පින්වත්තු

- කැන්බරා නුවර පදිංචි ජනක වැලිකල මහතා ඇතුළු පවුලේ සැම - ධර්ම දනය පිණිස.
- කැන්බරා නුවර පදිංචි ඩේසි බුද්ධදාස මහත්මිය - ධර්ම දනය පිණිස.
- නවසීලන්තයේ පදිංචි ලතා රාජපක්ෂ මහත්මිය විසින්, වසර දහතුනකට පෙර අභාවප්‍රාප්ත වූ සරත් ජයලත් දයාබර සැමියාටත් හදිසි අනතුරකින් පරලෝ සැපත් ධර්මපාල රාජපක්ෂ සොයුරා ඇතුළු සියලුම ඥාතීන්ටත් පින් පිණිස සහ සසර දුකින් මිදී නිවනින් සැනසීම පිණිස මෙම ධර්ම දනමය කුසලය හේතු වේවා!
- මෙල්බර්න් නුවර පදිංචි සෝභිත සහ ඉරේෂා බුක්ගමුව දෙපළ විසින් -අභාවප්‍රාප්ත සියලු ඥාතීන්ට පින් පිණිසත් සසර දුකින් මිදී නිවනින් සැනසීම පිණිසත් මෙම ධර්ම දනමය කුසලය හේතු වේවා!
- තිලිණ දිල්හානි දායිකාව විසින් තම දෙමාපියන්ටත් මිත්තණියටත් සියලුම කලාණ මිත්‍රයන්ටත් ලොකු ස්වාමීන් වහන්සේ ඇතුළු නිස්සරණ වනය ආරණ්‍යයේ සියලුම ස්වාමීන් වහන්සේලාට සහ එම ස්වාමීන් වහන්සේලාගේ මාපියවරුන්ටත් කායික නිරෝගී භාවය සහ මානසික සැනසීම ඇති කරගැනීම පිණිස පුණ්‍යානුමෝදනා ශීර්ෂයෙන්

- ඕස්ට්‍රේලියාවේ බ්‍රිස්බේන් නුවර පදිංචි ආනන්ද සහ හද්‍යා පතිරණ දෙපළ විසින් - ධර්මාවබෝධය පිණිස
- කැනඩාවේ ටොරොන්ටෝ නුවර පදිංචි නිරෝෂ පියවීර සොයුරා විසින් - ධර්මාවබෝධය පිණිස
- කැනඩාවේ පදිංචි ප්‍රියා සොයුරිය විසින් අභාවප්‍රාප්ත වූ පියාණන්ට පින් පිණිසත් මවට දීර්ඝායුෂ පැතීම පිණිසත් තමාට සහ දරු දෙදෙනාට නිවන් සාක්ෂාත් කරගැනීමටත් මෙම ධර්ම දනමය කුසලය හේතු වේවා.
- නාවල පදිංචිව සිටි ආදරණීය දෙමාපියන් වන බර්ටි මෙන්ඩිස් මහතාට සහ බන්දු මෙන්ඩිස් මහත්මියටත් ගාල්ලේ පදිංචිව සිටි ආදරණීය දෙමාපියන් වන අයි. ජී. පියතිලක මහතාට සහ ගුණවතී පියතිලක මහත්මියටත් ලොකු අම්මා වන විමලා ද සිල්වා මෙනවියටත් නිවන් සුව පතා දරු මුණුපුරන් විසින් මෙම උතුම් ධර්ම දනයට දයකත්වය සලසන ලදී.
- අම්බලන්ගොඩ ධර්මාශෝක විද්‍යාලයේ විශ්‍රාමික ආචාර්යවරුන් වූ අභාවප්‍රාප්ත ඒ. කරුණාරත්න ද සිල්වා (ඒ. කේ. සර්), ධර්මා ද සිල්වා (ඒ. කේ. මිස්) යන සද්දර දෙමව්පියන්ට නිවන් සුව පතා එම දියණිවරු.
- මෙල්බර්න් නුවර පදිංචි කුසුමා ජයසිංහ මහත්මිය - අභාවප්‍රාප්ත තම ස්වාමී පුරුෂයාට සහ දෙපාර්ශ්වයේම මාපියන්ට පින් පිණිස.
- මෙල්බර්න් නුවර පදිංචි වෛද්‍ය අබේගුණරත්න මහතා සහ වෛද්‍ය ඉන්ද්‍රානි ගුණරත්න මහත්මිය - අංක 259, තලාකුඹය පාර, ගුරුදෙණිය පදිංචිව සිට අභාවප්‍රාප්ත වූ කැප්ටන් ගුණරත්න මහතාට සහ ඩී. එම්. ගුණරත්න මහත්මියටද අංක 638, මුල්ලේරියාව, අංගොඩ පදිංචිව සිටි ඒ.පී. සිල්වා මහතාට සහ ඩේසි කුලතුංග මහත්මියට පින් පිණිස.

- බමබලපිටියේ, මල්ලිකා නිවාසය - සෙත් මැදුරෙහි පදිංචිව සිට වසරකට පෙර අභාවප්‍රාප්ත වූද අවුරුදු 30 ක පමණ කාලයක් ධර්ම ගුරුවරයක හා උපදේශිකාවක සේ කටයුතු කළා වූද සුවිනීතා ප්‍රනාන්දු මෙනෙවිය කෘතඥතා පූර්වකව අනුස්මරණය කරමින්, එතුමියටත් දෙපාර්ශ්වයේම අභාවප්‍රාප්ත දෙමාපියන් සහ සියලු නෑදෑ හිත මිතුරන්ටත් පින් පිණිසද අපට ශ්‍රී සද්ධර්මය පහද දෙන සියලු ගරු ස්වාමීන් වහන්සේලාටත් සියලු කලාණ මිත්‍රයන්ටත් ලෝ වැසි සියලුදෙනාටමත් ධර්මාවබෝධය පිණිසද කරනු ලබන මෙම ධර්ම දනයට දයක වන්නේ ප්‍රේමින්ද සහ දිල්ලක්ෂි ප්‍රනාන්දු දෙපළයි.
- බලන්ගොඩ වසන පින්වත් කේ. කේ. සිරිසේන මහතා සහ උමා ද මෙල් මැතිනිය - ධර්ම මාර්ගයේ ගමන් කරන යෝගාවචර හික්ෂු, හික්ෂුණි, උපාසක, උපාසිකාවන්ගේ සතිය දියුණු වී නිවන් අවබෝධ වී, ශාසනය දිදුළුවමින් බැබලේවා! යන ප්‍රාර්ථනය ඇතිව, තවද, ඒ පින් මහිමයෙන්, සත්පුරුෂ කලාණ මිත්‍ර ඇසුර හරහා නිර්මල සද්ධර්මය ශ්‍රවණයෙන්, අප්‍රමාද වීර්යයෙන්, යෝනිසෝ මනසිකාරය පිහිටුවමින් ධර්ම මාර්ගයේම යාමට අපටද මේ පින්ම මූලික වේවා'යි අපි පතමු.
- උඩහමුල්ලේ පදිංචි චෛද්‍ය එස්. ආර්. සමරතුංග මහතා - අභාවප්‍රාප්ත තම පියාණන්ට සහ මෑණියන්ට පින් පිණිස; චෛද්‍ය පද්මා සමරතුංග මහත්මිය - අභාවප්‍රාප්ත වූ තම දෙමාපියන්ට පින් පිණිස.
- බොරැල්ලේ පදිංචිව සිට අභාවප්‍රාප්ත වූ වන්දුදස විදනපතිරණ, එම්. අබේකෝන් යන දෙමාපියන්ට සහ කඩුවෙල පදිංචිව සිට අභාවප්‍රාප්ත වූ ලීලාවතී අබේකෝන් පුංචිඅම්මාට පින් පිණිස - එම දුදරුවන් විසින්
- නිලු දිසානායක මහත්මිය - ධර්ම දනමය කුසලානිසංසය පිණිස

- කැන්බරා නුවර පදිංචි අරුණ විජේතුංග මහත්මිය විසින් - අභාවප්‍රාප්ත සියලු ඥාතීන්ට පින් පිණිසත් සසර දුකින් මිදී නිවනින් සැනසීම පිණිසත් මෙම ධර්ම දානමය කුසලය හේතු වේවා!
- සංජීව අබේරත්න සොයුරා - අභාවප්‍රාප්ත නිහාල් අබේරත්න පියාණන්ට පින් පිණිස
- නිස්කා ජයකොඩි සොයුරිය - ධර්මාවබෝධය පිණිස
- ජේෂ්ව ප්‍රනාන්දු සොයුරිය - තම රුක්මන් පුතාට ධර්මාවබෝධය පිණිස
- මල්ලිකාරච්චි සොයුරිය - ධර්මාවබෝධය පිණිස
- කුසුමා නානායක්කාර සොයුරිය - ධර්මාවබෝධය පිණිස
- ඩොරින් චීරසිංහ සොයුරිය - ධර්මාවබෝධය පිණිස
- මානෙල් කපුරුගේ සොයුරිය - අභාවප්‍රාප්ත වූ පුංචිඅම්මලා (සලිනා සහ වන්දා) මහත්මීන්ට පින් පිණිස
- ඩී. එම්. ඉලංගකෝන් මහත්මිය - අභාවප්‍රාප්ත වූ කේ. ඩී. එස්. ගුණරත්න ස්වාමී පුරුෂයාට පින් පිණිස
- කුලියාපිටියේ වසන වයෝවෘද්ධ සුභසිංහ මැණියන්ට චිර ජීවනය පුර්වනා කර සිටිමු.
- පාදුක්ක ජයන්ති පාරේ පදිංචිව සිටි තරුණ හසන්ත වන්දුසිරි පුතාට උතුම් නිවනින් සැනසීම ලැබේවා.

දයකත්වය දුන් සැමට තෙරුවන් සරණින් චතුරාර්ය සත්‍ය ධර්මය අවබෝධ වී පුර්වනීය බෝධියකින් උතුම් නිවනින් සැනසීම උද වේවා! යි මෙත් සිතීන් පුර්වනා කරමු.

2021, වෙසක් මස 20 වන ද.

ධර්මදේශනා සකස් කිරීමට සහාය දුන් පින්වතුන් හට කරන පුණ්‍යානුමොදනාව

අප අරණ්‍ය සේනාසනයේ භාවනා වැඩසටහන් සම්බන්ධීකාරක මහත්ම මහත්මීන්ගෙන් මීට ඉහතදී කරන ලද ඉල්ලීමක් අනුව, ආරණ්‍ය සේනාසනයට සම්බන්ධ දයක දයිකා බොහෝ පිරිසක් ධර්ම දේශනා පිටපත් කිරීම, නිවැරදි කිරීම, ටයිප් කිරීම ආදී කටයුතුවලින් අපට උපකාර කළහ. මෙම දේශනා කාණ්ඩය ඉතාම කෙටි කාලයකදී ඔබ අතට පත් වන්නේ ඔවුන් අපට දැක්වූ එම කාරුණික සහයෝගයේ ප්‍රතිඵලයක් වශයෙනි. ඉදිරි කාණ්ඩද මෙලෙස ඔබ අතට පත් කිරීම අපගේ අභිලාෂයයි.

ඒ කරන ලද මහඟු කාර්යය වෙනුවෙන් පහත නම් සඳහන් දයක දයිකාවන්ට අපගේ ගෞරවය ප්‍රණාමය පුද කරමු. මෙම නාම ලේඛනය සකැසීමේදී කිසි යම් අතපසු වීමක් සිදු වී ඇතොත් ඒ ගැන අපගේ කනගාටුව ප්‍රකාශ කරන අතරම, එම අතපසු වීම් දන්වා එවන මෙන් ගෞරවයෙන් ඉල්ලා සිටිමු. ඉදිරි කාණ්ඩවලදී ඒවා නිවැරදි කිරීමට අපි බලාපොරොත්තු වෙමු.

- අනුලා ප්‍රේමවන්දු සොයුරිය - ඩනෙඩින්, නවසීලන්තය
- අයිරින් සුබසිංහ සොයුරිය - මෙල්බර්න්, ඕස්ට්‍රේලියාව
- භාමනී කුමාරසේන සොයුරිය - මහරගම

- පද්මා රත්නායක සොයුරිය - මෙල්බන්, ඕස්ට්‍රේලියාව
- ඩොරීන් වීරසිංහ සොයුරිය - බත්තරමුල්ල
- තශිකා මහනාම සොයුරිය - අලුබෝමුල්ල
- එම්. මාරසිංහ සොයුරිය - මාලබේ
- උදේනි තිලකරත්න සොයුරිය - නක්කාවත්ත
- මාලනී වික්‍රමාරච්චි සොයුරිය - උදම්මට
- ලිලන්ගා බාලචන්ද්‍ර සොයුරිය - මෙල්බන්, ඕස්ට්‍රේලියාව
- මැණික් බස්නායක සොයුරිය - මෙල්බන්, ඕස්ට්‍රේලියාව
- ගංගා ජයවික්‍රම සොයුරිය - මෙල්බන්, ඕස්ට්‍රේලියාව
- පද්මා සමරතුංග සොයුරිය - උඩහමුල්ල
- ඩයනා සමරසිංහ සොයුරිය - කැගල්ල
- නන්දනී වනිගසේකර සොයුරිය - ඕක්ලන්ඩ්, නවසීලන්තය
- අරුණ ලක්මාල් සොයුරා - නවසීලන්තය
- ඉෂංකා සමරවීර සොයුරිය - හෝමාගම
- ලක්මාල් නන්දසිරි සොයුරා - මාබෝදල
- විජේ අලංකාරගේ සොයුරා - මෙල්බන්, ඕස්ට්‍රේලියාව
- විමල් ගමගේ සොයුරා - මෙල්බන්, ඕස්ට්‍රේලියාව
- බන්දු ගමගේ සොයුරා - මෙල්බන්, ඕස්ට්‍රේලියාව
- චම්චා ජයවර්ධන සොයුරිය - සිඬිනි, ඕස්ට්‍රේලියාව
- ප්‍රියංකා මොල්ලිගොඩ සොයුරිය - බොරැස්ගමුව
- නදීෂා දිලිනි සොයුරිය - ඇඹිලිපිටිය

- අනුෂා ගුණරත්න සොයුරිය - කුරුණෑගල
- උදනී හිරන්තිකා සොයුරිය - කැලණිය
- නදීෂා සමරකෝන් සොයුරිය - උලපනේ
- දමින් අමරකෝන් සොයුරා - බියගම
- ඉසුරු කොඩිතුචක්කු සොයුරිය - රාවතාවත්ත, මොරටුව
- ෂෙහාන් සංජන සොයුරා - මීතිරිගල
- සුනීතා දිසානායක සොයුරිය - කොළඹ
- ගයනී සුමතිපාල සොයුරිය - මෙල්බන්, ඕස්ට්‍රේලියාව
- මදුෂානී නිමේෂා සොයුරිය - මෙල්බන්, ඕස්ට්‍රේලියාව
- මදුෂ්කා අලුත්ගේ සොයුරිය - සිඩ්නි, ඕස්ට්‍රේලියාව
- දිලිනි ද අල්විස් සොයුරිය - සිඩ්නි, ඕස්ට්‍රේලියාව
- සුරන්ගනී සමරසිංහ සොයුරිය - බ්‍රිස්බේන්, ඕස්ට්‍රේලියාව
- ධම්මිකා වෙල්ගම සොයුරිය - මැදගොඩ, නාත්තන්ඩිය
- සුනිල් රත්නායක සොයුරා - මැදගොඩ, නාත්තන්ඩිය
- මල්කාන්ති ජයසිංහ සොයුරිය - නුගේගොඩ
- චම්පා කන්නන්ගර සොයුරිය - මහරගම
- දේවිකා මෙන්ඩිස් සොයුරිය - නාවල
- නිලූ දිසානායක සොයුරිය - තලවතුගොඩ
- රෝහිනී හෙට්ටිගේ සොයුරිය - ඕක්ලන්ඩ්, නවසීලන්තය
- අනුරුද්ධ ප්‍රියංකර සොයුරා - මෙල්බන්, ඕස්ට්‍රේලියාව
- ඕශානී පෙරේරා සොයුරිය - නුගේගොඩ

- මදුරා විමලරත්න සොයුරිය - කැලනිය.
- චතුරිකා කාරියවසම් දූව සහ මනෝහාරී දූව ඇතුළු ටයිප් කිරීමෙහි යෙදුණ කණ්ඩායම
- සමන් සොයුරා සහ කුමුදු සමරනායක සොයුරිය - හෝමාගම, ධර්ම දේශනා ටයිප් කර දී එම දයකත්වය දැරීම වෙනුවෙන්
- චේතක ජයසෝම පුතා ඇතුළු (කොලිටි ප්‍රින්ටර්ස්) සභායක කණ්ඩායම

එකායනෝ අයං, නිකඩවේ, මගෙනා සත්තානං විසුද්ධියා,
සොකපරිප්පුවානං සමතිකකමාය, දුක්ඛදොමනස්සානං අත්ථවිගමාය,
කදුයස්ස අධිගමාය, නිබ්බානස්ස සච්ඡිකිරිතාය,
යද්දිං චත්තාරො සතිපට්ඨානා.

ISBN 978-624-5512-13-3

9 786245 512133

Quality Printers
0114870333